

AFETTEN KALKINMAYA SİVİL ETKİLEŞİM

No: 25/2024

**İyi yönetim,
kaliteli yaşam**

AFETTEN KALKINMAYA SİVİL ETKİLEŞİM

**ARGÜDEN
GOVERNANCE
ACADEMY**

Good Governance for
Quality of Life

Argüden Yönetişim Akademisi Yayınları

No: 25

Yayını Hazırlayanlar

Dr. İnan İzci, *Proje Koordinatörü*

Dr. Erkin Erimez, *Araştırma Koordinatörü*

Proje Ekibi

Prof. Dr. Fikret Adaman, *Akademik Koordinatör*

Doç. Dr. Sertaç Erten, *Kentsel Dayanıklılık Danışmanı*

Ceyda Sungur, *Araştırmacı*

Gaye Uğurlu Fırat, *Akademi Genel Sekreteri*

Proje Danışmanları

Fikret Toksöz

Yelda Kırbay Reis

Doç. Dr. Yeşim Yasin

Dr. Ayşegül Atacan

Av. Semra Gökpınar

Katkı Sunanlar

Yayının hazırlanma sürecine değerli katkılarını sunan tüm proje ekibine müteşekkir olduğumuzu belirtmek isteriz. Ayrıca, AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®'nin tasarlanma sürecine gönüllü entelektüel katkıları için Argüden Yönetişim Akademisi Mütevelli Heyeti Başkanı Dr. Yılmaz Argüden ve Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Pınar Ilgaz'a teşekkürlerimizi sunarız. Ek olarak, Ankara Barosu Kent ve Çevre Merkezi Başkanı Av. Gökhan Candoğan ile Av. Aybüke Yılmaz'a, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar Dairesi Başkanlığı'ndan Emre Sert ile Sibel Dündar'a ve Yerel İnsani Yardım Forum'u çalışanı Didem Kalafat'a proje çalışmalarına yaptıkları katkılar için müteşekkiriz.

ISBN: 978-605-2288-26-9

Birinci baskı: Mayıs, 2024

Tasarım uygulama: Özhan Binici

Copyright © 2024, Argüden Yönetişim Akademisi

Tüm hakları saklıdır. Yayıncının izni olmadan kitabın tamamı ya da bir kısmı hiçbir şekil ya da biçimde kopyalanamaz ve çoğaltılamaz. Para ile satılamaz.

Bu yayını **Sivil Toplum için Destek Vakfı** ve **Turkey Mozaik Foundation** iş birliğiyle hayata geçirilen **Kahramanmaraş Depremi Doğrudan Destekler Fonu** desteğiyle hazırlanmıştır.

Yayının içeriğinden yalnızca **Argüden Yönetişim Akademisi** sorumlu olup, yayını herhangi bir şekilde destekçi kurumların görüşlerini yansıtmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz 4

Giriş 7

Afet Yönetim Yaklaşımları 23

Afetten Kalkınmaya Yönelme Çerçevesi 33

İyi Yönetişim Açısından Kısa Mevcut Durum Analizi 42

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli© 45

Paydaş Analizi 107

Pilot Uygulama ve Değerlendirme 112

Sonuç ve Tespitler 131

Ek A. Kavram Dizini 134

Ek B. Düzenleyici Çerçeve 138

Ek C. Detaylı Mevcut Durum Analizi 150

Ek D. İyi Uygulama Örnekleri 169

Ek E. Pilot Uygulama Sunumu 176

Yazarların Özgeçmişleri 196

Akademi Hakkında 198

ÖNSÖZ

Argüden Yönetişim Akademisi; kamu, özel sektör, sivil toplum ve uluslararası kurumlarda yönetim kalitesini artırmaya adanmış bir vakıftır. Akademi olarak, entegre bir yönetim anlayışıyla kurumlara duyulan güveni artırmak için model ve araçlar geliştiriyor, araştırmalar yapıyor, eğitimler düzenliyor ve farkındalığı artırıcı iletişim faaliyetleri yürütüyoruz. Ayrıca, iyi uygulama örneklerini tespit edip ilgili paydaşların dikkatine sunarak somut örneklerden öğrenme ve gelişme çabalarını destekliyoruz. Mevcut ve gelecek nesillerin yaşam kalitesini artırmak hedefiyle iyi yönetim kültürünü yaygınlaştırmak üzere çeşitli yerel, ulusal ve uluslararası paydaşlarla iş birlikleri kuruyor ve faaliyetler yürütüyoruz. Tüm çalışmalarımızı dünyada sürdürülebilir kalkınmanın ve yaşam kalitesinin artmasına yönelik olarak gerçekleştiriyoruz.

Afetten Kalkınmaya Sivil Etkileşim (AKSE) projemizi, 6 Şubat 2023 depreminden etkilenen on bir şehirde iyileştirme ve yeniden yapılanma çabalarını iyi yönetim kültürüne dayalı, bütünsel bakış açısı ve toplumu temel alan bir yaklaşımla ölçerek, sürdürülebilir kalkınmaya katkı vermek için geliştirdik. AKSE ile farklı paydaşların çabalarının daha etkin sonuçlar üretmesi için sivil izleme, değerlendirme ve katılım süreçlerinin güçlendirilmesini hedefliyoruz. İyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde yer alan kamu, özel sektör ve sivil toplum aktörlerinin bütünsel bakış açısıyla ve iyi yönetim kültürüne dayalı olarak uyum ve eşgüdüm içinde hareket etmelerini desteklemeyi öngörüyoruz. Böyle bir çaba daha nitelikli kararlar alınmasına ve kaynakların daha etkin kullanılmasına yardımcı olacaktır. Nihai olarak, hem zaman ve kaynak kayıplarının azalması ve daha iyi sonuçlar elde edilmesi hem de afetten etkilenen şehirlerde daha dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınmanın hızlıca tesis edilmesine katkı vermeyi hedefliyoruz.

Bu vizyondan hareketle, afetten etkilenen şehirlerde devam eden iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeninin kalitesine odaklanan bir yaklaşım ile Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®'ni geliştirdik. Model ile mevcut işleyiş düzeni ve iş yapış biçimlerinde iyi yönetim kültürünün güçlendirilmesini amaçlıyoruz. Bunun için de başta vatandaşlar ve sivil toplum aktörlerinin mevcut işleyiş düzeninin kalitesini iyi yönetim açısından ölçmesi, değerlendirmesi ve sürekli gelişmesine katkı vermelerini sağlamayı hedefliyoruz. Geliştirdiğimiz Model ile iyileştirme ve yeniden yapılanma süreç ve adımlarında risklerin azaltılarak dayanıklılığı, katılım yoluyla kapsayıcılığı ve bütünsel bakış açısıyla karar ve kaynakların daha etkin kullanımını desteklemeyi ümit ediyoruz.

Akademi olarak tüm çalışmalarımızı dünyada sürdürülebilir kalkınmanın ve yaşam kalitesinin artmasına yönelik olarak gerçekleştiriyoruz.

AKSE ile farklı paydaşların çabalarının daha etkin sonuçlar üretmesi için sivil izleme, değerlendirme ve katılım süreçlerinin güçlendirilmesini hedefliyoruz.

Proje kapsamında ilk olarak on bir şehirde devam eden iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarını inceledik. Özellikle, yürütülen çalışmaların işleyiş düzeni ve iş yapış biçimlerini iyi yönetim ilkeleri açısından gözden geçirdik ve çıkarımlar yaptık. Mevcut durum incelemesinde tespit ettiğimiz gelişim alanlarını mevzuat ve On İkinci Kalkınma Planı (2024–2028) gibi kamu düzenleyici çerçevesi ile eşleştirdik. Bu eşleştirmeden yola çıkarak, iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarına dair ulusal kalkınma vizyonu, amaçları ve tedbirleri ile kendi yaklaşımımız arasında uyum kurduk. Kamu kurumları ve diğer paydaşları yönlendirmek için belirlenen kalkınma planı, politikalar ve mevzuatın ancak iyi yönetim kültürünün güçlendirilmesiyle gerçekleşebileceği sonucuna vardık. Dünyada ve Türkiye’de mevcut afet yönetim yaklaşımlarını gelişim odaklı olarak gözden geçirdik. Bunlardan yola çıkarak, iyi yönetime dayalı bir çerçeve geliştirdik. Bu çerçeve, afeti bir kalkınma hamlesine çevirmek için mevcut çalışmaların iyi yönetim kültürüne ve bütünsel bakış açısına dayalı olması gerektiği gözlemine dayanıyor. Tüm toplumu temel alan ve farklı paydaşların istişare, iş birliği ve eşgüdüm içinde çalışmasını sağlayacak bir işleyiş düzeninin karar, kaynak geliştirme ve uygulama aşamalarında daha etkin sonuçlar üreteceğini öneriyoruz. Bunun için iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde yer alan farklı paydaşların rol ve işlevlerini hem incelemeler yaparak hem de düzenlediğimiz istişare çalıştayından aldığımız görüşler ile belirledik. Nihai olarak, tüm çalışmalar sonucunda entegre bir yaklaşım ile Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®ni geliştirdik. Modeli afetten etkilenen şehirlerde ilgili alanlardan seçilen birkaç vaka çalışması üzerinde pilot olarak uyguladık ve sivil etkileşim açısından gelişim alanlarını net bir şekilde ortaya koyabildiğini sağladığını teyit ettik.

Hazırlanan bu rehber ile başta vatandaşlar ve sivil toplum aktörleri olmak üzere, tüm kamu kurumları, özel sektör ve diğer paydaşların Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®ni benimsemesi ve çalışmalarında kullanması katılımcı demokrasiyi ve toplumsal güveni geliştirecektir. AKSE kapsamında geliştirilen modelin, ülkemiz ve ötesinde önemli faydalar sunacağına inanıyoruz. Amaç, misyon, vizyon, strateji ve araçların uyumu, hem afet risklerinin azaltılmasına hem de afet sonrası yapılanmanın yaşam kalitesini ve sürdürülebilir bir gelecek inşasını sağlamasına hizmet edecektir. Çalışmamızın daha dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir şehirlerin inşa edilmesine katkı sağlamasından büyük memnuniyet duyacağımızı belirtmek isteriz.

Dr. Yılmaz Argüden
Mütevelli Heyeti Başkanı
Argüden Yönetişim Akademisi

Kamu kurumları ve diğer paydaşları yönlendirmek için belirlenen kalkınma planı, politikalar ve mevzuatın ancak iyi yönetim kültürünün güçlendirilmesiyle gerçekleşebileceği sonucuna vardık.

Hazırlanan bu rehber ile başta vatandaşlar ve sivil toplum aktörleri olmak üzere, tüm kamu kurumları, özel sektör ve diğer paydaşların Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®ni benimsemesi ve çalışmalarında kullanması katılımcı demokrasiyi ve toplumsal güveni geliştirecektir.

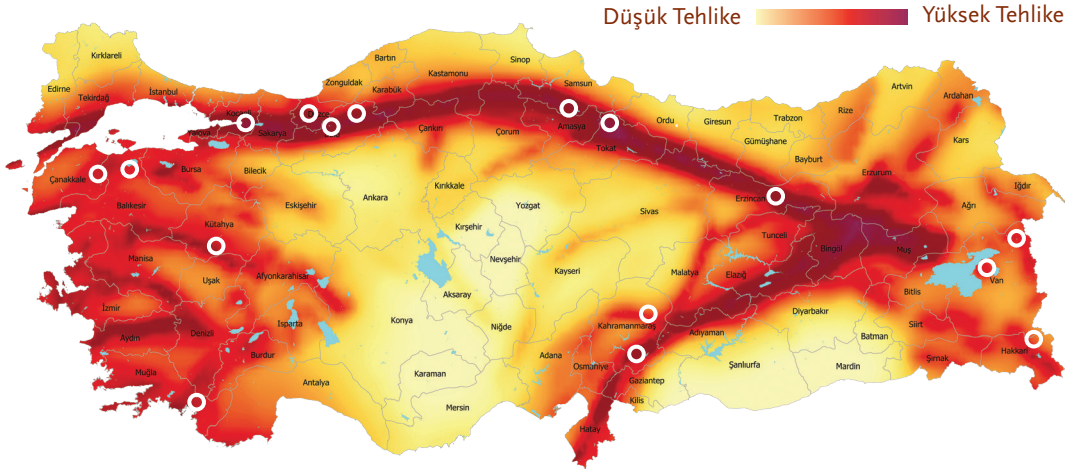
AFETTEN KALKINMAYA
SİVİL ETKİLEŞİM

GİRİŞ

Dünyada ve Türkiye’de deprem, sel, yangın, salgın ve benzeri doğa olaylarının yol açtığı afet riskleri bölge ve şehirleri sürekli olarak tehdit ediyor. Yakın geçmişte yaşanan Covid-19 salgını adeta tüm dünyayı afetzede kıldı. Benzer şekilde, geçen yıllarda Avustralya, Yunanistan ve Türkiye’de yaşanan orman yangınları belirli bölgeleri etkileyerek ciddi zararlara yol açtı. Depremler ise neden oldukları büyük can kayıpları, yaralanmalar ve zararlar ile afetler arasında ayrı bir öneme sahip. Depremler doğanın, yapıli alanların, ekonominin, toplumsal yaşamın ve yönetim düzeninin aniden çökmesine yol açıyor. Kültürel ve tarihi miras gibi telafi edilemeyecek zararlara ilaveten, yüksek ekonomik, sosyal ve çevresel maliyetler ortaya çıkıyor. Bu olumsuz sonuçlar afetin olduğu bölgeyi aşarak ülke ve hatta uluslararası çapta olumsuz sonuçlar da doğuruyor. Kısacası, doğa ve insan hayatını korumak, kalkınma ve yaşam kalitesini artırmak için afet risklerini sürekli azaltmak ve olası afet durumlarına etkin cevap verebilmek öncelikli ortak gündem konusu olarak önümüzde duruyor.

Afetler doğa veya insan kaynaklı nedenlere dayansa da önlenmesi veya risklerinin azaltılması mümkün olaylardır. Bu nedenle, insan yerleşimlerinin afet risklerine karşı daha dayanıklı hale getirilmesi büyük önem taşır. Özellikle Türkiye gibi deprem kuşağı üzerinde kurulmuş ülkeler sürekli olarak afet riskiyle karşı karşıya.

Türkiye’de Son 100 Yılda Meydana Gelen 7 ve Üzeri Büyüklükteki Depremler

Kaynak: AFAD, Kandilli Rasathanesi

Türkiye'deki aktif fay hatları nedeniyle toplumun önemli bir bölümü hâlâ depreme bağlı afet riski altında yaşamlarını sürdürüyor. Ülkede son yüz yıl içerisinde 7 Richter ölçeği büyüklüğünde ve üstünde toplam on altı deprem yaşandı. Bu dönemdeki sayı baz alındığında, ortalama her altı yılda bir insan hayatını ve şehirleri etkileyen ciddi depremlerin olduğu anlaşılıyor. Bu riskler önlenmediği takdirde afete dönüşüp, nüfus ve yapı yoğunluğu nedeniyle en fazla şehirleri olumsuz etkiliyor. Şehirleri ve insanların yaşam hakkını korumak için imar, konut niteliği, ulaşım, altyapı ve benzeri alanlarda alınan her kararda afet risk azaltımı ve dayanıklılığı gözetmek ön koşul olmalıdır. Buna rağmen yaşanan afet durumlarından sonra ise bütünsel, kapsayıcı ve etkin iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmaları ile olumsuz etkileri azaltmak ve daha iyi bir geleceği kurmak gerekiyor. Tüm toplumun, kamu kurumlarının ve diğer paydaşların bu yönde gerekli yaklaşımları belirlemesi, kararları alması, kaynakları kullanması ve faaliyetleri gerçekleştirmesi kritik öncelik taşıyor.

En son, 6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye'de Kahramanmaraş merkezli meydana gelen 7,7 ve 7,6 Richter büyüklüğündeki iki deprem Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elâzığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerini de kapsayan bölgesel düzeyde bir afete yol açtı. Yaşanan afetten dolayı, resmi rakamlara göre 50.783 kişi hayatını kaybetti ve 107.204 kişi yaralandı.¹ Ayrıca toplamda 680 bin civarında bina kullanılmaz hale geldi ve yaklaşık 2,4 milyon insan barınma sorunu yaşamaya başladı.² Afet sonucunda şehirlerde meydana gelen can ve mal kaybına ilaveten, çevresel, ekonomik ve yönetsel yapılar çöktü. Bir bütün olarak bakıldığında ise, yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde etkileri devam eden bir felakete dönüştü. Hâlâ bu afetin yol açtığı kayıplar, olumsuz sonuçlar ile başa çıkmak için iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmaları yürütülüyor. Bu çalışmaların daha iyi ve hızlı yapılması ise önemini koruyor. Yürütülen çalışmaların güvene dayalı, istişare ve iş birliği temelli olması, daha etkin sonuçların elde edilmesine olanak sağlayacaktır.

Gerekeçe

6 Şubat afetinden hemen sonra on bir şehirde başlayan acil müdahale çalışmaları zamanla yerini iyileştirme ve yeniden yapılanma adımlarına bıraktı. Bu süreçte merkezi ve yerel yönetim kurumları, uluslararası kuruluşlar, iş dünyası, farklı alanlarda faaliyet gösteren sivil toplum aktörleri çeşitli roller üstlendi ve hâlâ faaliyetlerine devam ediyorlar. Söz konusu faaliyetler insan sağlığını korumak ve refahını sağlamak başta olmak üzere çevre, altyapı, temel hizmetler, konut ve ekonomi gibi alanlarda yürütülüyor.

Şehirleri ve insanların yaşam hakkını korumak için imar, konut niteliği, ulaşım, altyapı ve benzeri alanlarda alınan her kararda afet risk azaltımı ve dayanıklılığı gözetmek ön koşul olmalıdır.

Yürütülen çalışmaların güvene dayalı, istişare ve iş birliği temelli olması, daha etkin sonuçların elde edilmesine olanak sağlayacaktır.

¹ TMMOB 6 Şubat Depremleri 8. Ay Değerlendirme Raporu <https://www.tmmob.org.tr/icerik/tmmob-6-subat-depremleri-8-ay-degerlendirme-raporu-yayimlandi>

² On İkinci Kalkınma Planı, Madde 244 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf

Toplum adına kamu yararını sağlamakla yetkili kılınmış olan kamu kurumları bu süreçlerde öncelikli ve belirleyici role sahipler. İyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde kamu yetki ve kaynaklarının ne yönde, ne için ve nasıl kullanıldığı tüm çalışmaları şekillendiriyor.

Merkezi ve yerel tüm kamu kurumları faaliyetlerini devletin belirlediği misyon, vizyon, strateji ve hedefler doğrultusunda, aynı zamanda hukuk zemininde ve haklar gözeterek yürütmekle sorumlular. Bu açıdan, yapılan çalışmaların yönünü ulusal politika, planlar ve kullanılan kaynaklar tayin ediyor. Aynı zamanda, devletin belirlediği yöne, çerçeveye ve işleyiş düzenine göre diğer paydaşlar da kararlar alıyor ve faaliyetler yürütüyor. İyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının başarısı başta kamu kurumları olmak üzere tüm diğer paydaşların çabalarına bağlı. Bu nedenle, devletin afet sonrası ortaya koyduğu vizyon ve yaklaşımı anlamak önem taşıyor.

Deprem sonrasında Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan On İkinci Kalkınma Planı (2024–2028) kapsamında, “Kahramanmaraş ve Hatay merkezli depremlerden etkilenen şehirler tarihi, sosyal ve kültürel dokuları gözetilerek iklim dostu, afete dirençli ve yaşam kalitesini yükselten bir şehircilik anlayışıyla yeniden inşa edilecektir”³ hedefi belirlenmiştir. Plan’da ayrıca ülkedeki genel “kalkınma sürecinde insan odaklılık, katılımcılık, kapsayıcılık, hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkelerini esas alan bütüncül bir yaklaşım izleneceği”⁴ ifade edilmiştir. Kısaca, iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmaları dâhil, ülkedeki kalkınmanın afetlere dayanıklı ve yaşam kalitesini artırma yönünde, bütünsel ve iyi yönetim kültürüne dayalı bir yaklaşımla yapılacağı kabul edilmiştir.

Ortaya konan vizyon ve yaklaşıma rağmen, afetten etkilenmiş şehirlerde iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarına dair hazırlanmış birçok rapor ve araştırma ise bu sürecin daha iyi yapılması gerektiğini ifade ediyor.* Elinizdeki rehberin mevcut durum analizi bölümünde ele alındığı üzere bu rapor ve araştırmalar, yapılan çalışmaların işleyiş düzeni ve iş yapış biçimi kalitesinin güçlendirilmesi gerektiğini işaret ediyor. Bu ihtiyacın giderilmesine yönelik paydaşlar tarafından sunulan öneriler ise iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarında yer alan tüm aktörler arasında güvene dayalı ortak vizyon, hedef, faaliyet ve iş birliklerinin artması gerektiğini vurguluyor. Bunun sağlanması ise en başta işleyiş düzeni ve iş yapış biçimlerinin kalitesini artırmaktan geçiyor.

* İşleyiş düzeni; bir kurumun iş yapış mekanizmaları, aktörleri ve kaynakları ile nasıl çalıştığını ve hangi kuralların uygulandığını ifade ediyor. İş yapış biçimi ise bir işin yapış esas ve usullerini; genellikle bir işin nasıl yapılacağını, hangi adımların izleneceğini ve bu süreçte hangi kuralların gözetileceğini tanımlayan yönerge, prosedür ve uygulamaları kapsıyor.

On İkinci Kalkınma Planı’nda iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmaları dâhil, ülkedeki kalkınmanın afetlere dayanıklı ve yaşam kalitesini artırma yönünde, bütünsel ve iyi yönetim kültürüne dayalı bir yaklaşımla yapılacağı kabul edilmiştir.

3 On İkinci Kalkınma Planı, Madde 855
https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf

4 On İkinci Kalkınma Planı, Madde 6
https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf

Yapılan çalışmaların daha bütünsel, kapsayıcı ve etkin sonuçlar üretmesi için bütünsel bakış açısıyla, iyi yönetim kültürüne dayalı ve toplumu temel alan bir yaklaşımın işleyiş düzeni içerisinde hâkim kılınması çarpan etkisi yaratacaktır. Böylece afetten etkilenen şehirlerin daha dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir şekilde kalkınan yerlere dönüştürülmesi sağlanabilir.

Afetten Kalkınmaya Sivil Etkileşim Projesi

Argüden Yönetişim Akademisi, yürütülen iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarını desteklemek ve afet sonrası belirlenen ulusal hedeflerin gerçekleşmesine katkı vermek üzere Afetten Kalkınmaya Sivil Etkileşim (AKSE) adlı bir proje yürüttü. AKSE projesi, Sivil Toplum için Destek Vakfı ve Türkiye Mozaik Vakfı iş birliğiyle hayata geçirilen Kahramanmaraş Depremi Doğrudan Destekler Fonu kapsamında sunulan hibe desteği ile gerçekleştirildi. Projenin temel amacı, afeti bir kalkınma hamlesine çevirmek ve afetten etkilenen şehirlerin daha dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir şekilde kurulmasına iyi yönetim kültürünü güçlendirmek yoluyla katkı vermek olarak belirlendi. Bu amacın yerine getirilmesi için de iyi yönetim kültürüne dayanan, kapsayıcı biçimde tüm toplumsal kesimlerin iyileştirme ve yeniden yapılanma sürecine katkı vermesine destek olacak bir model geliştirildi.

AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® ile yapılan çalışmaların işleyiş düzeni ve iş yapış biçimlerinin kalitesinin iyi yönetim kültürüyle güçlendirilmesi hedefleniyor. Model; karar aşamasından başlayarak planlama yapılması, kaynak tahsis edilmesi ve faaliyetlerin gerçekleştirilmesi, sonuçların ölçülüp değerlendirilerek gelişim alanlarının tespit edilmesi, deneyimlerden öğrenilenler ile tüm süreç ve adımların iyileştirilmesini sağlamaya yönelik adımlardan oluşuyor.

Modelin temel özelliği iyi yönetim ilkeleri olan katılımcılık, sorumluluk ve duyarlılık, etkililik ve verimlilik, adillik ve duyarlılık, şeffaflık, hesap verebilirlik ve tutarlılık üzerine kurulmuş olması. Aynı zamanda, bu ilkeler temelinde işleyiş düzeninin kalitesini iyi yönetim kültürüne dayalı olarak ölçme, değerlendirme ve sürekli geliştirme mantığına dayanıyor. İyi yönetişimin sağladığı güven ortamı, tüm toplumun ve farklı paydaşların daha fazla uyum ve eşgüdüm içinde etkin katkı vermesine hizmet edecektir. Aynı zamanda, On İkinci Kalkınma Planı'nda ortaya konan vizyon, amaç ve hedeflerin iyi yönetim kültürüne dayalı olarak gerçekleştirilmesine destek olacaktır.

Projenin temel amacı, afeti bir kalkınma hamlesine çevirmek ve afetten etkilenen şehirlerin daha dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir şekilde kurulmasına iyi yönetim kültürünü güçlendirmek yoluyla katkı vermek olarak belirlendi.

İyi yönetişimin sağladığı güven ortamı, tüm toplumun ve farklı paydaşların daha fazla uyum ve eşgüdüm içinde etkin katkı vermesine hizmet edecektir.

Dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınma* vizyonuna yönelmiş, iyi yönetim kültürüne dayalı iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeni, en başta sivil aktörlerin tüm karar ve uygulama süreçleri hakkında bilgi almasını, izleme ve değerlendirme yapabilmesini ve katılım yoluyla katkı yapabilmesini sağlamalıdır.

AKSE projesi kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli© aracılığıyla şu hedeflere katkı verilmesi öngörülmüyor:

- Afet yaşanan şehirlerde sürdürülebilir kalkınmanın ve yaşam kalitesinin hızlı ve etkin şekilde tesis edilmesine katkı vermek.
- İyi yönetim kültürü ile iyileştirme ve yeniden yapılanmanın işleyiş düzeni ve iş yapış esasları ile usullerinin (biçiminin) kalitesinin sürekli gelişmesine destek olmak.
- Başta vatandaşlar, sivil toplum kuruluşları, kent konseyleri gibi sivil aktörlerin iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerine güven düzeyini artırarak katılım yoluyla katkı vermelerini güçlendirmek.
- Kamu yetki ve kaynaklarının kullanımının daha fazla iyi yönetim kültürüne dayalı ve toplum temelli işlemesine katkı vermek.
- İyileştirme ve yeniden yapılanma sürecinde yer alan farklı paydaşların kararları, faaliyetleri ve kaynaklarıyla ortak vizyona doğru daha uyumlu, eşgüdüm içerisinde ve etkin şekilde çalışmasını desteklemek.
- Gelecekte olası afet risklerini azaltmak ve gerçekleşecek afetlerden sonra kullanılacak bir iyi uygulama örneği geliştirmek ve hayata geçirmek.
- Tüm toplumu ülke genelinde bütünsel afet azaltma anlayışı ve iyi yönetim kültürü ile daha dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir geleceğin inşasına katkı vermeye teşvik etmek.

Proje amacına ve yukarıda özetlenen hedeflere ulaşmak için AKSE projesi kapsamında ilk olarak, afetin yol açtığı sonuçlar ve ortaya çıkan ihtiyaçlar iyi yönetim kültürü açısından incelendi. Bu kapsamda yayımlanmış ulusal ve uluslararası raporlar, literatür ve diğer veriler ile bilgiler incelenerek değerlendirildi. Proje ekibi Hatay ve Kahramanmaraş'ta saha ziyaretleri gerçekleştirdi. Bu ziyaretlerde merkezi yönetimin yerel yöneticileriyle, yerel yönetimin karar alıcılarıyla, meslek odaları, iş dünyası kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluş (STK) temsilcileri ve akademisyenlerle derinlemesine mülakatlar yapıldı.

* Bu rehber içerisinde kalkınma kavramı; risklere karşı dayanıklılığı sağlayan, farklı kesimlerin taleplerini kapsayan ve gelecek nesilleri sürdürülebilirlik açısından gözetilen bir nitelikte kullanılıyor.

Dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınma vizyonuna yönelmiş, iyi yönetim kültürüne dayalı iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeni, en başta sivil aktörlerin tüm karar ve uygulama süreçleri hakkında bilgi almasını, izleme ve değerlendirme yapabilmesini ve katılım yoluyla katkı yapabilmesini sağlamalıdır.

Bunlara ek olarak, 15 Şubat 2024 tarihinde meslek odası ve STK temsilcileriyle bir bilgilendirme ve istişare çalışmayı düzenlendi. Tüm araştırma sürecinde, mevcut durum analizinde ve elde edilen çıkarımlarda birincil ve ikincil veri kaynakları toplandı ve kullanıldı. Eş zamanlı olarak, projede görev alan danışmanlar da kendi uzmanlık alanları üzerinden katkılar verdi. Böylece, afetten etkilenen şehirlerde doğal ve yapılı çevre, ekonomi, toplumsal hayat, yönetim ile ilgili ihtiyaçlar ve gelişim alanları incelenerek değerlendirildi. Bu değerlendirmelerde iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeni ve iş yapış biçimi kalitesinin güçlendirilmesi önceliği çalışmaların odağını oluşturdu. Buradaki temel gaye, bütünsel bakış açısıyla iyi yönetim kültürünün nerede, kim tarafından ve nasıl geliştirilebileceğini tespit etmektir.

İkinci aşamada, ilgili mevzuat, politika ve planlar ile uluslararası afet yaklaşımları (Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Dünya Bankası vb. kuruluşlar) incelenerek derlendi. Afetten kalkınmaya ulaşmak için gerekli aşamalar, süreçler ve adımlar hukuksal zemin ve vatandaş haklarını gözeterek şekilde tanımlandı. Böylece işleyiş düzeni ve iş yapış şekilleri hem yasal dayanaklar hem de iyi yönetim ilkeleri açısından belirlendi. Sonrasında, başta kamu kurumları olmak üzere, tüm paydaşların karar ve faaliyetlerini iyi yönetişime dayalı gerçekleştirmeleri için gerekli koşullar ve imkânlar tespit edildi. Bunlara ek olarak, iyileştirme ve yeniden yapılanma sürecine yönelik uluslararası iyi uygulamalar, ders çıkarmak adına araştırıldı ve rehberde dâhil edildi. Bu süreçte elde edilen tüm bilgi ve birikim ise Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®nin geliştirilmesinde kullanıldı.

Tüm bu adımlar sonrasında; afetin etkilediği doğal ve yapılı çevre, ekonomi, toplum ve yönetim alanlarında devam eden iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının işleyiş düzeni kalitesini güçlendirecek iyi yönetim adımları geliştirildi. Söz konusu adımlar kullanılarak yapılan çalışmaları işleyiş düzeni ve iş yapış biçimleri üzerinden ölçmek, değerlendirmek ve geliştirmek mümkün oluyor. Bu adımların değerlendirilmesinde gerekli veya olası veri kaynaklarının bazıları özetlenerek bu rehberde paylaşıldı. Geliştirilen modelin öngörülen işlevi ve faydalarını test etmek için Hatay ve Kahramanmaraş şehirleri özelinde hazırlanan üç ayrı rapor incelendi ve değerlendirmeler yapıldı. Bu pilot çalışma sonuçları temel alınarak tespitler çıkarıldı ve gelişime dönük öneriler rehberde sunuldu. Nihai olarak, modelin öngörülen işlev ve faydaları sunduğu anlaşıldı.

Bu değerlendirmelerde iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeni ve iş yapış biçimi kalitesinin güçlendirilmesi önceliği çalışmaların odağını oluşturdu. Buradaki temel gaye, bütünsel bakış açısıyla iyi yönetim kültürünün nerede, kim tarafından ve nasıl geliştirilebileceğini tespit etmektir.

Geliştirilen modelin öngörülen işlevi ve faydalarını test etmek için Hatay ve Kahramanmaraş şehirleri özelinde hazırlanan üç ayrı rapor incelendi ve değerlendirmeler yapıldı.

Afetten Kalkınmaya Yönelme Çerçevesi

AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli⁵, afetten sonra iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının belirli bir çerçeveyi referans alması gerektiği varsayımına dayanıyor. Bu çerçeveye göre, afet yaşanan şehirlerde kalkınmanın doğru ve etkin şekilde tesis edilmesi için aşağıdaki alanlarda bütünsel ve uyumlu faaliyetlerin yürütülmesi gerekiyor:

- **Doğal çevre:** Ekosistemi oluşturan değerler (hava, su, toprak, bitkiler ve diğer canlılar)
- **Yapılı çevre:** İnsan eliyle yapılmış kentsel alanlar ve altyapılar
- **Ekonomi:** Üretim, dağıtım, birikim ve tüketim altyapısı, kurumlar ve faaliyetleri
- **Toplum:** Farklı birey ve sosyal grupları içeren toplumsal yaşayış
- **Yönetim:** Toplumsal düzeni, planlamayı, sevk ve idareyi sağlayan kurumlar, kanunlar ve uygulamalar

Afet yaşanan bir yerde yukarıda paylaşılan alanlarda yıkımlar ve zararlar oluyor. Bu alanların yeniden ve daha iyi biçimde, kalkınmaya yönelik kurulması için iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının işleyiş düzenini güçlendirmek; alınan kararlar, kullanılan kaynaklar, yapılan yatırımlar, sunulan hizmetler ve tüm bunların olmasını sağlayan kurumsal işleyişin süreçlerinde kalitenin iyileştirilmesine dayanıyor.

Afet sonrasında yapılan çalışmalarda genelde **NE YAPILDIĞINA** (yönetim süreci) odaklanılırken, **NASIL YAPILDIĞI** (yönetişim ortamı) geri planda kalıyor. Başka bir ifadeyle, yönetim süreci kim tarafından, nerede ve ne yapıldığına odaklanırken yönetişim bakış açısı bunların nasıl bir biçimde yapıldığını mercek altına alıyor. İşleyiş düzeni ve iş yapış biçimini merkeze alarak iyileştirme ve yeniden yapılanmanın nasıl yürütüldüğünü incelemek ve değerlendirerek geliştirmek mümkün olacaktır. İyi yönetişimin bu işleyiş düzeninde tesis edilmesi veya güçlendirilmesi, belirli ilkelerin gözetilmesi ve hayata geçirilmesine bağlıdır. Bu ilkelerin hayata geçirilmesi paydaşların güvenini artırırken, daha kapsayıcı ve etkili kararların alınmasını, daha memnun edici sonuçların üretilmesini sağlayacaktır.

İyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının işleyiş düzeninin güçlendirilmesi aşağıdaki iyi yönetişim ilkelerinin⁵ her yönetim süreci ve yönetişim adımında hayata geçirilmesiyle sağlanabilir:

Bu alanların yeniden ve daha iyi biçimde, kalkınmaya yönelik kurulması için iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının işleyiş düzenini güçlendirmek; alınan kararlar, kullanılan kaynaklar, yapılan yatırımlar, sunulan hizmetler ve tüm bunların olmasını sağlayan kurumsal işleyişin süreçlerinde kalitenin iyileştirilmesine dayanıyor.

⁵ Dr. Yılmaz Argüden, "Keys to Governance: Strategic Leadership for Quality of Life" Palgrave Macmillan 2011; CRAFTED (Consistency, Responsibility, Accountability, Fairness, Transparency, Effectiveness, Deployment: inclusive participation)

Temsil ve Katılım: Başta vatandaşlar ve STK'lar olmak üzere, tüm ilgili paydaşların (etkileyen ve etkilenen) istişare ve katılım yoluyla alınacak kararlar için görüş ve önerilerini sunarak kararlara etki etmeleri.

Sorumluluk ve Duyarlılık: Tüm kesimlerin sorun, ihtiyaç, talep ve önerilerinin bütünsel olarak değerlendirilmesi ve gelecek nesillerin menfaatlerini gözetenek sorumlu ve duyarlı şekilde hareket edilmesi.

Etkililik ve Verimlilik: Alınan kararlar, kullanılan kaynaklar, yürütülen faaliyetler ve elde edilen sonuçlarda zaman, mali kaynak, iş gücü ve fırsat maliyetinin gözetilerek kaynakların mümkün olan en ekonomik/verimli şekilde kullanılması ve istenilen hedeflere en etkin şekilde ulaşılması.

Adillik ve Kapsayıcılık: Başta dezavantajlı sosyal gruplar (kadın, çocuk, yaşlı, engelli, göçmen vd.) olmak üzere tüm kesimlerin ihtiyaç ve taleplerinin hak temelli bir şekilde her yönetim sürecinde gözetilmesi.

Şeffaflık: Alınan tüm kararlara, kullanılan kaynaklara, yürütülen faaliyetlere ve bunların sonuçlarının farklı kesimlere etkilerine dair veri ve bilginin anlaşılır ve erişilebilir kılınması.

Hesap Verebilirlik: Seçilmiş ve atanmış kamu aktörleri başta olmak üzere ilgili tüm aktörlerin, iyileştirme ve yeniden yapılanma sürecinde aldığı kararlar, kullandığı kaynaklar, yürüttüğü faaliyetler, elde ettiği sonuçlar ve ortaya çıkan sapmalar hakkında kamuoyunu aktif olarak, anlaşılır ve erişilebilir şekilde bilgilendirmesi.

Tutarlılık: Mahalle, ilçe, il, bölge, ulusal ve küresel ölçekteki planlar, hedefler ve faaliyetler arasında; kamu, özel ve sivil toplum sektörleri bağlamında; kısa, orta ve uzun vade kapsamında; çevre, ekonomi, sosyal ve yönetim alanları arasında uyum ve eşgüdüm içinde olunması.

İyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarına yön veren kurumlar ve yapıları, etkileyen faaliyetleri, elde edilen sonuçları ölçme ve değerlendirme adımlarını kapsayan işleyiş düzeninde bu ilkelerin hayata geçirilmesi ve geliştirilmesi ile iyi yönetim kültürü güçlenecektir. Kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum alanında faaliyet yürüten aktörlerin hem kendi kurumlarında hem de birbirleriyle ilişkilerinde iyi yönetim kültürüne dayalı, bütünsel ve toplum merkezli bir çerçevede işleyiş düzenlerini şekillendirmeleri mevcut kaynaklar ile daha bütünsel, kapsayıcı ve etkin sonuçlar üretilmesine yol açacaktır. Aynı zamanda, sivil toplum aktörlerinin toplum adına bu süreçleri izleyebilmesi ve değerlendirmesi güven düzeyini artırırken katılım yoluyla katkı verilmesini de kolaylaştıracaktır.

İyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının işleyiş düzeninin güçlendirilmesi, iyi yönetim ilkelerinin her yönetim süreci ve yönetim adımıyla hayata geçirilmesiyle sağlanabilir.

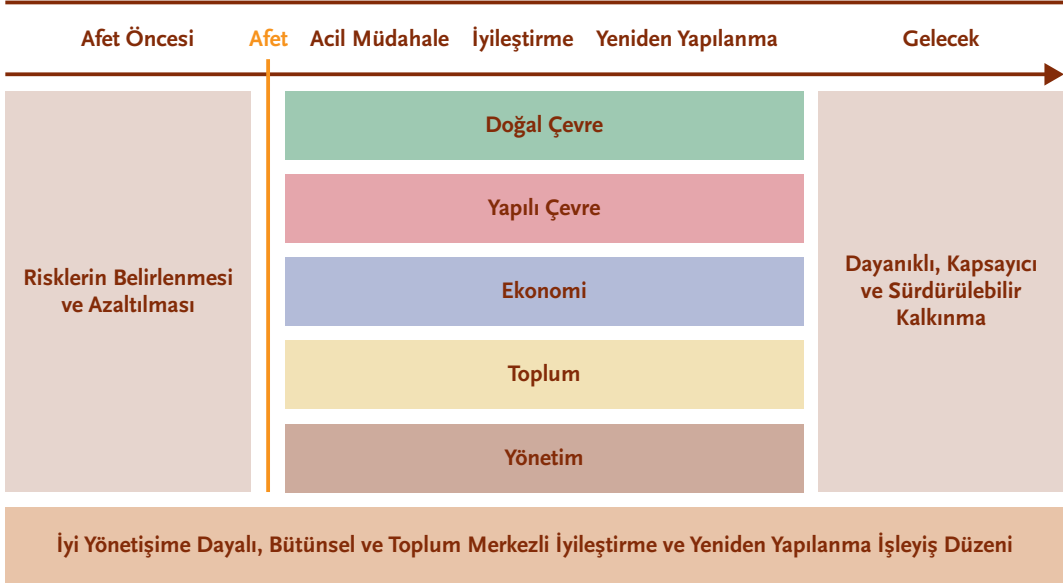
Sivil toplum aktörlerinin toplum adına bu süreçleri izleyebilmesi ve değerlendirmesi güven düzeyini artırırken katılım yoluyla katkı verilmesini de kolaylaştıracaktır.

GİRİŞ

Böyle bir çerçevede işletilen iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçleri tüm toplumsal kesimler ile farklı paydaşların kendi imkânlarıyla kalkınmaya güç ve ivme katmasını sağlayacaktır.

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® geliştirilirken Afetten Kalkınmaya Yönelme Çerçevesi referans alındı. Bu çerçeve en başta afet öncesi, afet sonrası acil müdahale, iyileştirme ve yeniden yapılanma ile geleceği de kapsayan bir zamansal döngüyü kapsıyor.

Afetten Kalkınmaya Yönelme Çerçevesi

© 2024 Argüden Yönetişim Akademisi

Oluşturulan bu çerçeveye göre, en önemli aşama afet öncesinde yapılan risk azaltma faaliyetlerinden oluşuyor. Olası afet risklerinin önceden belirlenmesi ve bunların bertaraf edilmesi veya azaltılması gerekiyor. Afetler, risk azaltımı eksikliği veya yetersizliği durumunda yaşanıyor. Böyle bir durumda ilk olarak acil müdahalenin gerektirdiği arama ve kurtarma çalışmaları yapılıyor. Söz konusu çalışmaların kalitesi ve etkinliği ise ön hazırlıkların yapılması ve tatbikat deneyimleri ile belirleniyor. Genellikle ilk 72 saate yayılan bu acil müdahale aşamasını iyileştirme ve yeniden yapılanma çabalarını içeren süreçler takip ediyor. Bu aşamada ise afetin etkilediği temel beş alanda (doğal çevre, yapılı çevre, ekonomi, toplum ve yönetim) çalışmalar yürütülüyor. Örneğin, kamu düzenini sağlamak için güvenlik alınıyor ve afetzedelere geçici barınma ile beslenme imkânları sunuluyor.

AKSE kapsamında oluşturulan çerçevede, yapılan iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmaları gelecekteki olası afet risklerine karşı dayanıklılığı, farklı kesimlerin ihtiyaçlarını gözeten kapsayıcılığı ve gelecek nesillerin menfaatlerini koruyan sürdürülebilir kalkınmayı sağlamayı hedeflemelidir. Bunun için de iyi yönetim kültürüne dayalı, bütünsel ve toplum temelli bir işleyiş düzeni içerisinde tüm paydaşların afetten etkilenen yerlerde kalkınmaya yönelik çalışmalarını uyumlu, eşgüdüm içerisinde ve etkin şekilde yürütmesi gerekiyor. Paydaşlar arasında sağlanacak ve güçlendirilecek güven ortamı ile sürekli iletişim, istişare ve iş birliği kültürü vasıtasıyla daha iyi ve hızlı sonuçlar alınacağı varsayılıyor.

Böyle bir işleyiş düzeninin ilk koşulu, paydaşların iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmaları hakkında şeffaf, düzenli, güncel, anlaşılır ve erişilebilir bilgi paylaşmasıdır. Aktif biçimde şeffaf veri ve bilgi paylaşımı ile karar alıcı ve uygulayıcıların faaliyetleri hakkında hesap verebilir olması, paydaş katılımı ve katkısı için gerekli güven ortamı ve hareket alanını sağlayacaktır. Benzer şekilde, istişare, katılım ve ortaklıklar ise daha kaliteli kararlar alınmasına ve kaynakların daha etkin şekilde ortak vizyon için kullanılmasına hizmet edecektir. Alınan kararların, kullanılan kaynakların ve yürütülen faaliyetlerin daha adil ve kapsayıcı olması da farklı kesimlerin yaşam kalitesini artıracaktır. Çeşitli alanlarda sorumlu ve duyarlı olunması ise afetten kalkınmaya geçiş sürecinin daha bütünsel ve sürdürülebilir olmasını destekleyecektir. Farklı paydaşların elinde bulunan kaynakların ortak hedefler için daha verimli ve etkin kullanımı ile daha iyi sonuçlar kısa sürede elde edilecektir. Tüm bu süreçlerin tutarlı şekilde işlemesi ve sürekli olarak ölçme, değerlendirme ve iyileştirme yoluyla güçlendirilmesi ile belirlenen hedeflere daha etkin şekilde ulaşılabilecektir.

İyi yönetim ilkelerinin hâkim ve güçlü olduğu bir iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeni istenilen ortak vizyona daha hızlı ulaşmayı sağlarken toplumsal güven ve memnuniyet düzeyini artıracaktır. Aynı zamanda, tüm bu süreçlerin hukuk zemininde ve hakları gözetilen bir şekilde yürütülmesini destekleyecektir.

Afetten Kalkınmaya Yönelme Çerçevesi'ni referans olarak geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®, yapılan çalışmaların hangi yönde ve nasıl yürütüldüğünü, işleyiş düzeni kalitesini merkeze alarak ele alıyor. İşleyiş düzeninin iyi yönetişime dayalı, bütünsel ve toplumu temel alacak biçimde kalkınmaya yönelmesini desteklemeyi hedefliyor. Bu doğrultuda vatandaşlar ve sivil toplum aktörlerinin işleyiş düzeni ve iş yapış biçimlerini iyi yönetim açısından ölçmesini ve değerlendirmesini sağlıyor ve bunları güçlendirmeye teşvik ederek katkı vermesini öngörüyor.

AKSE kapsamında oluşturulan çerçevede, yapılan iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmaları gelecekteki olası afet risklerine karşı dayanıklılığı, farklı kesimlerin ihtiyaçlarını gözetilen kapsayıcılığı ve gelecek nesillerin menfaatlerini koruyan sürdürülebilir kalkınmayı sağlamayı hedeflemelidir.

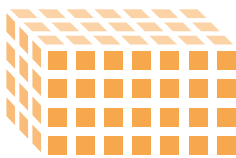
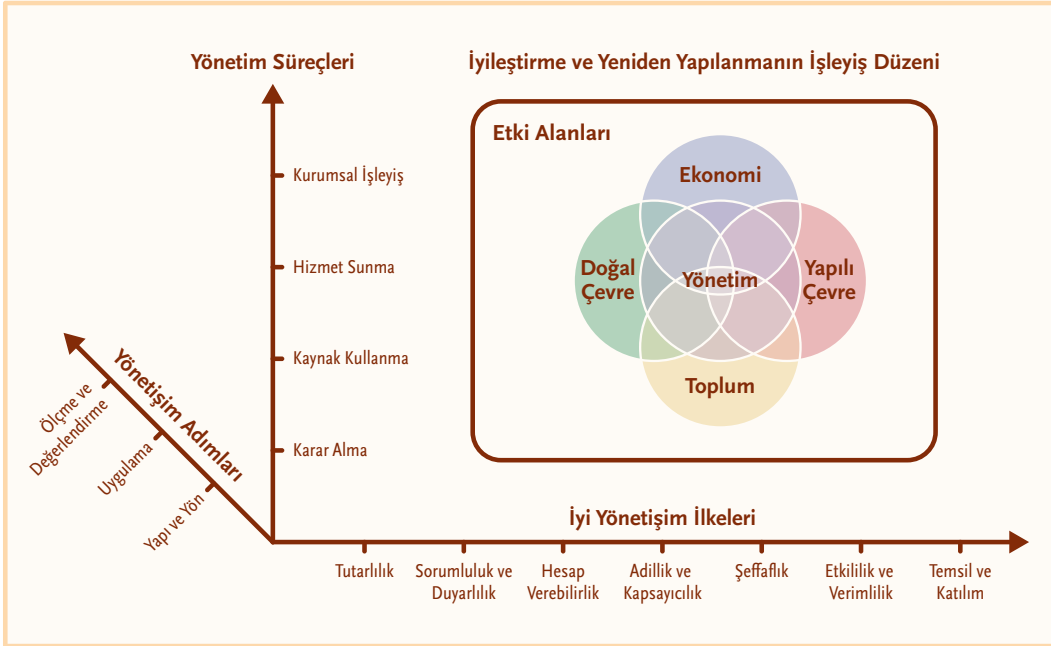
İyi yönetim ilkelerinin hâkim ve güçlü olduğu bir iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeni istenilen ortak vizyona daha hızlı ulaşmayı sağlarken toplumsal güven ve memnuniyet düzeyini artıracaktır.

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®

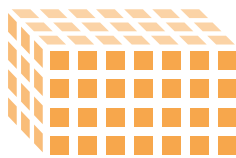
Afetten sonra kalkınmaya yönelmek, bunu iyi yönetim kültürü, bütünsel bakış açısı ve toplum temelli bir işleyiş düzeninde yapabilmek için belirli bir yaklaşımın tanımlanması gerekiyor. Ancak kapsamı, hedefleri ve sınırları belirli olan bir yaklaşım ile iyi yönetim kültürü gibi soyut bir olgu somut hale getirilebilir. Somut hale getirildiği takdirde ölçmek, değerlendirmek ve iyileştirmek mümkün olabilir. AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® iyi yönetim kültürünü beş etki alanında (doğal çevre, yapılı çevre, ekonomi, toplum ve yönetim) devam eden iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının işleyiş düzenine odaklanıyor. Model her bir etki alanında yapılan çalışmaları iyi yönetim ilkeleri bazında farklı yönetim süreçleri ve bunların hayata geçmesini sağlayan yönetim adımları üzerinden inceleme, ölçme, değerlendirme ve geliştirme imkânı sunuyor.

Model her bir yönetim alanında yapılan çalışmaları iyi yönetim ilkeleri bazında farklı yönetim süreçleri ve bunların hayata geçmesini sağlayan yönetim adımları üzerinden inceleme, ölçme, değerlendirme ve geliştirme imkânı sunuyor.

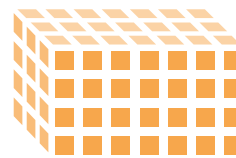
Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®

Afet Öncesi

Acil Müdahale
ve İyileştirme

Yeniden Yapılanma

Modelin ilk bileşenini yapı ve yön, uygulama ile ölçme ve değerlendirmeyi içeren yönetim adımları oluşturuyor. İyileştirme ve yeniden yapılanma sürecinde yer alan her kurum (kamu, sivil, özel vd.) kendi misyon ve rolleri doğrultusunda belirli kararlar alan yapılarla faaliyetlerine yön veriyor. Bu yapılara örnek olarak; bakanlık, yönetim kurulu gibi birden çok kişiyi barındıran kurumsal mekanizmalar ya da bireylerin üstlendiği valilik, başkanlık veya müdürlük gibi makamlar verilebilir. Söz konusu mekanizma/makamlar kendi faaliyetlerine yön vermek için belirli sıklıkta kararlar alıyor. Bu kararlar politikalar ile planlar gibi uzun vadeli olabilir veya idari nitelikte günlük kararlar olabilir. Sonrasında ise alınan bu kararların uygulamaya konma süreci başlıyor. Uygulama adımında kararlar elde bulunan kaynak, iş gücü ve teknoloji ile belirli faaliyetler yoluyla hayata geçiriliyor. Uygulama sürecinin başarısı veya etkileri ise çeşitli ölçümler yapılarak değerlendiriliyor. Bu ölçümler sunulan hizmet sayısı, harcanan mali kaynak veya hedef kitlenin memnuniyet düzeyi ya da şikâyet sayısı olabilir. Sektör ve ölçek fark etmeksizin her kurum bu üç yönetim adımı üzerinden iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde faaliyet yürütüyor ve etki yaratıyor. Dolayısıyla, bu yönetim adımlarında sağlanacak sürekli gelişim, tüm kurumların performanslarını da geliştirmelerini sağlayacaktır.

Söz konusu yönetim adımları, her kurumun belirli yönetim süreçlerinde tekrar ediliyor. Başka bir ifadeyle, her kurumun yönetim süreçlerinde; karar alma, kaynak kullanma, hizmet sunma ve kurumsal işleyişinde ayrı ayrı her üç yönetim adımı mevcut. Kurum belirlediği gündeme bağlı olarak çeşitli kararlar alıyor. Alınan kararlar stratejik, idari, mali, teknik veya faaliyetlere dönük konular olabilir. Aynı zamanda kısa, orta veya uzun vadeli nitelik taşıyabilir. Bununla beraber uygulama ile ölçme ve değerlendirmeye yönelik kararlar da alınıyor. Örneğin, bir konteyner kentin sağlık koşullarının iyileştirilmesi kararı alındığında aynı zamanda ne tür uygulamalar yapılacağı ve bunların nasıl ölçülerek değerlendirileceği de belirleniyor. İkinci yönetim süreci, alınan her kararın uygulanması için belirli nakdi ve aynı kaynakların tahsis edilmesi ve kullanılmasını içeriyor. Bir sonraki yönetim süreci ise hizmet sunmayı gerektiriyor. Alınan karar, tahsis edilen kaynak ile tutarlı olarak planlanan yatırımlar, projeler veya faaliyetler gerçekleştirilerek belirli hizmetler hedef gruplarına sunuluyor. Tüm yönetim süreçleri ise kendisine özgü bir kurumsal işleyiş düzeni içerisinde yürütülüyor. İşleyişin niteliği ve kurumsal kapasitenin durumuna göre kararlar alınıyor, kaynaklar kullanılıyor ve hizmetler sunuluyor. Eğer var ise ihtilaflar çözülüyor, kurumsal performans yönetiliyor veya teknoloji/ekipman güncelleniyor. Kurumsal işleyişin kapasitesi ve kalitesi ise öngörülen hedeflerin ve rollerin en etkin şekilde yerine getirilmesine olanak veriyor.

Sektör ve ölçek fark etmeksizin her kurum yapı ve yön, uygulama ile ölçme ve değerlendirmeyi içeren yönetim adımları üzerinden iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde faaliyet yürütüyor ve etki yaratıyor.

Her kurumun yönetim süreçlerinde; karar alma, kaynak kullanma, hizmet sunma ve kurumsal işleyişinde ayrı ayrı her üç yönetim adımı mevcut.

GİRİŞ

Her kurumun işleyiş düzeni ve iş yapış biçimi, belirli yönetim adımlarının niteliğini belirliyor ve bu adımlar her bir yönetim sürecinde hayata geçiriliyor.

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®, bu jenerik analitik işleyişi temel olarak, iyi yönetim ilkelerinin tümünün her yönetim adımında ve buna denk düşen yönetim sürecinde gözetilerek uygulanmasına dayanıyor. İyi yönetim kültürünü hayata geçirmek ve güçlendirmek için kurumsal yapılar ve makamlar, modeli referans olarak faaliyetlerine yön verecek kararların katılımcı biçimde alınmasını, sorumlu ve duyarlı bir nitelik taşınmasını, adil ve kapsayıcı olmasını gözetmelidir. Benzer şekilde model, hayata geçirilen uygulamaların önceden tanımlanmış kaynak sınırları ve işleyiş kurallarıyla tutarlı biçimde yürütülmesini ve istenilen hizmeti/faydayı etkili ve verimli şekilde sağlamasını gerektiriyor. Tüm bunların da şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde yapılmasını içeriyor.

Her bir ilkenin hayata geçirilmesi için dört yönetim süreci ve üç yönetim adımını kapsayan altmış gösterge geliştirildi. Bu şekilde yedi ilke için dört yüz yirmi adım belirlendi. Söz konusu göstergeler, iyi yönetim kültürünü işleyiş düzeninde tesis edecek ve güçlendirecek kriterleri yansıtıyor. Bu kriterler, ilke bazında her yönetim adımında ve her yönetim sürecinde uygulandığı takdirde iyi yönetim kültürü somut olarak herhangi bir iyileştirme ve yeniden yapılanma alanında hayata geçirilmiş oluyor. Bu adımların tümünün işleyiş düzeninde atılması durumunda ise sürecin iyi yönetim kültürüne uygun bir kalitede işletildiğini söylemek mümkün oluyor. Eğer kriter haline getirilmiş bu adımlarda eksik var ise veya belirli bir olgunluk düzeyinde değilse, iyileştirilmesi gereken yönetim kalitesi detaylı olarak tespit edilebiliyor.

Bu işleyiş mantığına dayanan model, afet sonrasında beş alanda (doğal çevre, yapı çevre, ekonomi, toplum ve yönetim) farklı kurumların yürüttüğü iyileştirme ve yeniden yapılanma faaliyetlerinin işleyiş düzeni ve iş yapış biçiminde iyi yönetim ilkelerinin tesis edilmesini ve sürekli geliştirilerek güçlendirilmesini öneriyor. Bunun olabilmesi için her dört yönetim sürecinde (karar alma, kaynak kullanma, hizmet sunma ve kurumsal işleyiş) atılan üç yönetim adımının (yapı ve yönetim, uygulama ile ölçme ve değerlendirme) ilgili yedi iyi yönetim ilkesini (temsil ve katılım, etkililik ve verimlilik, şeffaflık, adillik ve kapsayıcılık, hesap verebilirlik, sorumluluk ve duyarlılık, tutarlılık) gözetilecek biçimde olmasını gerektiriyor.

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® iyi yönetim ilkelerinin tümünün her yönetim adımında ve buna denk düşen yönetim sürecinde gözetilerek uygulanmasına dayanıyor.

Model, afet sonrasında beş alanda farklı kurumların yürüttüğü iyileştirme ve yeniden yapılanma faaliyetlerinin işleyiş düzeni ve iş yapış biçiminde iyi yönetim ilkelerinin tesis edilmesini ve sürekli geliştirilerek güçlendirilmesini öneriyor.

Böylece, başta sivil aktörler olmak üzere tüm paydaşlar kendi ve diğer aktörlerin iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının işleyiş düzenlerini iyi yönetim ilkeleri bazında ölçme, değerlendirme ve sürekli geliştirme fırsatını yakalayabiliyorlar. Gelişim alanlarını tespit edip, gerekli düzeltme ve iyileştirmeleri tedbirlerini belirleyerek hayata geçirebiliyorlar.

Daha açıklayıcı ve somut olması için bir örnek verilebilir. Afet yaşayan ilçe veya il düzeyindeki belediyeler stratejik plan ve bütçelerini bu yaklaşıma göre hazırlayabilirler. Belediye stratejik planları ve bütçeleri beş yıllık döneme uzanan, çevre, yapılı alan, ulaşım, eğitim, sağlık ve sosyal politika gibi alanları kapsıyor. Plan ve bütçenin oluşturulmasında hangi paydaşların nasıl bir yöntemle katılım sağlayacağı ve hangi paydaştan ne katkı alacaklarını belirleyebilirler. Mevcut durum analizinde farklı riskleri ve fırsatları veri temelli ve katılımcı biçimde tanımlayabilirler. Stratejik amaç, hedef ve faaliyetleri arasında bütünsellik ve tutarlılık sağlayarak daha etkin çalışmalar yapabilirler. Farklı kesimlerin ihtiyaçlarını kapsayarak daha adil ve kapsayıcı olabilirler. Tüm bunları doğa ve insanı koruyan, gelecek nesillerin menfaatlerini gözeten bir sorumluluk ve duyarlılık ile belirleyebilirler. Tüm hazırlık çalışmalarını plan içerisinde şeffaf ve hesap verebilir biçimde açıklayarak da paydaşların güven düzeylerini artırabilirler. Kısacası, sadece stratejik plan ve bütçe hazırlama işleyiş düzeninde bile bu yaklaşımı hayata geçirebilirler.

AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® bir şehrin tümünde yapılan çalışmaları değerlendirmek için kullanılabilirdiği gibi belirli bir alan veya kurum özelinde de kullanılabilir. Afet sonrasında yürütülen iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının işleyiş başarısı iyi yönetim kültürü ile uyumlu olduğunda hem paydaşların bu süreçlere güven düzeyi artacak hem de daha etkili çözümler elde edilmesini sağlayacaktır. Modelin niteliği ve nasıl çalıştığı, Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® bölümünde detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Kısaca Rehber

Rehber içerisinde öncelikle Türkiye’de ve dünyada mevcut afet yönetim yaklaşımları inceleniyor. Bu bölümde afet yönetimi; afet öncesinde, sırasında ve sonrasında olmak üzere farklı aşamalarda ele alınarak açıklanıyor. Özellikle iyileştirme ve yeniden yapılanma aşaması için mevcut olan yaklaşımlara önem veriliyor. Ancak, bütünsel bakış açısı gereği afet öncesi risk azaltımı ve hazırlıklarına da değiniliyor.

ChatGPT’nin modele dair yorumları:

Model iyi yapılandırılmış ve kapsamlı görünüyor. Programların planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi konularında çeşitli yönleri ele alıyor; paydaş katılımı, veri toplama, performans ölçümü ve iyileştirme stratejilerine odaklanıyor. Net bir dil kullanımı ve belirli eylem maddeleri, okunabilirliği ve anlaşılabilirliği artırıyor. Genel olarak, programları etkili bir şekilde yönetmenin kapsamlı ve detaylı bir yaklaşımını sunuyor gibi görünüyor.

GİRİŞ

Buradan hareketle ikinci bölümde, AKSE projesi kapsamında geliştirilen ve afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerine odaklanan Afetten Kalkınmaya Yönelme Çerçevesi detaylı olarak açıklanıyor. Bu kısımda diğer yaklaşımlardan farklı olan özellikler sunuluyor. Afet sonrasında yürütülen iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinin iyi yönetişime dayalı, bütünsel bakış açısıyla ve toplum merkezli işleyiş düzeni ile kalkınmaya yönelmesi gerektiği vurgulanıyor.

Böyle bir çerçevenin tüm paydaşların güvene dayalı olarak ortak vizyon, strateji ve faaliyetler ile daha uyumlu ve eşgüdüm içinde daha bütünsel, kapsayıcı ve etkili sonuçlar elde edeceği iddia ediliyor. Genel olarak, afetin daha iyi bir geleceğin inşası için bir imkân olarak değerlendirilmesi ve bunun için dayanıklılık, kapsayıcılık ve sürdürülebilirlik gibi boyutları içeren bir kalkınma yönünde olması gerektiği savunuluyor.

İyi yönetim açısından mevcut durum analizi bölümünde (detaylı mevcut durum analizi ekler bölümünde bulunuyor), on bir şehirde devam eden iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmaları iyi yönetim merceğiyle sunuluyor. Farklı aktörlerin paylaştığı rapor, yayın ve araştırmalar ile Kahramanmaraş ve Hatay saha ziyaretlerinde yapılan görüşmelere dayanarak mevcut işleyiş düzeni gelişim odaklı olarak değerlendiriliyor. AKSE projesi kapsamında geliştirilen çerçeve ve modelin temel gerekçesi bu bölümde açıklanıyor.

Devam eden bölümde ise AKSE çerçevesini referans alan ve iyi yönetim kültürünü merkezine koyan Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® detaylı olarak ele alınıyor. Modelin temel özelliği olarak, iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeninde iyi yönetişimin sivil aktörler tarafından ölçmesi, değerlendirmesi ve katılım yoluyla güçlendirmesinin önemine değiniliyor. Kalkınma odaklı iyileştirme ve yeniden yapılanmanın ancak sivil aktörler başta olmak üzere tüm paydaşların her aşamada uyumlu ve etkin olabilmesinden geçtiği açıklanıyor. Bunun nasıl sağlanabileceği ve güçlendirileceği detaylı olarak bu bölümde açıklanıyor.

Yine bu bölümde modelin temel özellikleri ve kullanım kılavuzu paylaşılıyor. Modelin iyi yönetim kültürünü ölçmeye, değerlendirmeye ve sürekli geliştirmeye nasıl yaradığı detaylı olarak açıklanıyor. Buna ilaveten, modelin farklı paydaşlar tarafından gerek kendi gerekse de diğer paydaşların işleyiş düzenlerini nasıl iyileştirebileceği tarif ediliyor.

Afetten Kalkınmaya Yönelme Çerçevesi, afet sonrasında yürütülen iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinin iyi yönetişime dayalı, bütünsel bakış açısıyla ve toplum merkezli işleyiş düzeni ile kalkınmaya yönelmesi gerektiğini vurguluyor.

Kalkınma odaklı iyileştirme ve yeniden yapılanma, ancak sivil aktörler başta olmak üzere tüm paydaşların her aşamada uyumlu ve etkin olabilmesinden geçiyor.

Geliştirilen modelin kullanımında paydaşların önemi ve rolleri ise paydaş analizi bölümünde sunuluyor. Afet sonrasında birçok farklı paydaşın doğrudan ve dolaylı olarak iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarını üzerinde etkisi bulunuyor. Bütünsel olarak paydaşların haritalanması ve analiz edilmesi işleyiş düzeni kalitesini kimin, nerede ve nasıl güçlendirebileceğini tespit etmek açısından önem taşıyor.

Sonuç bölümünde ise, iyileştirme ve yeniden yapılanma alanlarında yürütülen çalışmaların işleyiş düzeni kalitesini iyi yönetim açısından güçlendirmek için belirli öneriler yapılıyor. Bu öneriler tüm işleyiş düzeninde iyi yönetimi güçlendirecek belirli adımların nerede ve nasıl atılması gerektiğini ortaya koyuyor. Bunlar kısaca şu başlıklar altında paylaşılıyor:

- Bilgi paylaşım düzeyi ve kalitesi artırılmalı
- Bütünsel bakış açısıyla yaklaşılmalı
- Katılım, kapsayıcılık ve iş birliği düzeyleri güçlendirilmeli
- Ölçme, değerlendirme ve sürekli geliştirme sistematığı işletilmeli

Sonuç bölümünde ayrıca bu çalışmanın kapsamı ve sınırları tanımlanarak gelecekte yapılabilecek işlere dair görüşler de sunuluyor.

Ekler bölümünde ise AKSE projesi kapsamında kullanılan kavramlar açıklanıyor, ilgili mevzuat ile politikalar düzenleyici çerçeve olarak paylaşılıyor ve detaylı mevcut durum analizi ilgilenenler için sunuluyor. Bunlara ilaveten dünyada tespit edilen iyi uygulama örnekleri ve yürütülen pilot uygulamalara dair sunumlar da yine ekler bölümünde görülebilir.

Sonuç bölümünde yer alan öneriler, tüm işleyiş düzeninde iyi yönetimi güçlendirecek belirli adımların nerede ve nasıl atılması gerektiğini ortaya koyuyor.

AFET YÖNETİM YAKLAŞIMLARI

Afetler, dünya çapında yaşanan ve toplumları, ekonomileri, doğal ve yapıllı çevreleri etkileyen doğa veya insan kaynaklı olaylardır. Ancak her doğa olayı veya insan kaynaklı faaliyet afete yol açmıyor. Afet riskleri, sürekli olarak tanımlanıp etkin şekilde yönetilmediğinde afetlere ve felakete dönüşüyorlar. Günümüz koşullarında, bilimsel bilgi ve teknolojiler ile farklı afet risklerinin anlaşılması mümkün hale geldi. Bu risklerin bertaraf edilmesi ya da azaltılmasına yönelik alınan kararlar ve kullanılan kaynaklar ile olası afet riskleri ortadan kaldırılabılır veya en aza indirilebilir. Depremlerin neden olduğu afetlere karşı uluslararası kuruluşları ile farklı ülkelerin politika, strateji ve yaklaşımları mevcut. Bu yaklaşımlar, sadece depremin yol açacağı riskleri azaltmakla kalmayıp, aynı zamanda deprem sonrasında yapılan iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarına da yön veren nitelikler taşıyor.

Dünyada Afet Yönetimi

Dünyada yaygın olarak benimsenen yaklaşıma göre afet yönetimi, birbirleriyle döngüsel olarak ilişkili dört temel evreden oluşuyor. İlk iki evre, afet öncesi dönemde afet risklerini azaltma ve afete hazırlıkları kapsıyor. Bu evreler, olası afet dönemi için alınacak tedbirlerin tümünü tanımlıyor. Uluslararası alanda kabul gören bir çerçeve olan Birleşmiş Milletler (BM) Sendai Çerçevesi, bu evrelerdeki faaliyetlerin rehberliğini sağlıyor.¹

BM tarafından 2015 yılında yayımlanan bu çerçeve doküman, 2015–2030 dönemini kapsıyor ve doğal afet risklerini azaltarak dayanıklılığı artırmayı hedefliyor. Doküman içinde yer alan dördüncü eylemin önceliği, “*etkili müdahale için afete hazırlığın artırılması ile iyileştirme ve yeniden yapılanmada daha iyisini inşa etmek (build back better)*” olarak tanımlanmıştır.

Sendai Çerçevesi'nin Öncelikleri

- 1 Afet riskini anlamak
- 2 Afet riskinin yönetilmesi için afet risk yönetişimini güçlendirmek
- 3 Dirençlilik için afet risk azaltımına yatırım yapmak
- 4 Etkin müdahale için afete hazırlık çalışmalarını geliştirmek ve iyileştirmek, rehabilitasyon ve yeniden inşa safhalarında “öncesinden daha iyisini” inşa etmek

Kaynak: Birleşmiş Milletler, Sendai Çerçevesi

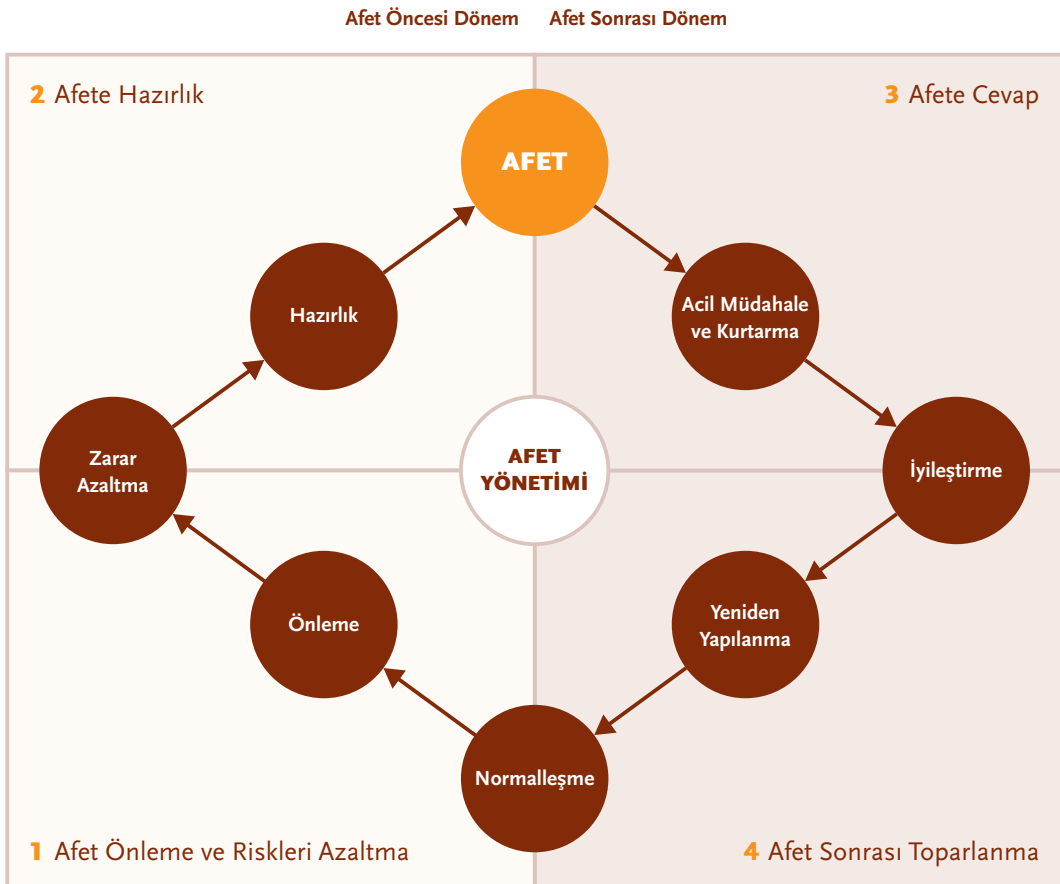
Afet yönetim yaklaşımları, sadece depremin yol açacağı riskleri azaltmakla kalmayıp, aynı zamanda deprem sonrasında yapılan iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarına da yön veren nitelikler taşıyor.

¹ Birleşmiş Milletler, “Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030” <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030>

Dolayısıyla, afet öncesi ve sonrası dönemler birbiriyle bütünleşiyor ve her afet sonrası dönem, bir sonraki afet öncesi hazırlık sürecinin bir parçası olarak değerlendiriliyor.

Döngüsel afet yönetiminin üçüncü ve dördüncü evreleri, afet sonrası dönemi temsil ediyor. Üçüncü evre afete yanıt, yani afet ortaya çıktığında yapılacakları tanımlıyor. Afet anındaki tüm acil müdahale ve arama/kurtarma operasyonlarını içeriyor. Dördüncü evre ise afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılanma sürecini ifade ediyor.

Döngüsel Afet Yönetiminin Evreleri

Afet sonrasına ait bu iki evrenin (3 ve 4; Afete Cevap ve Afet Sonrası Toparlanma) literatürde farklı aşamalara bölüldüğü ve aşamalar arasında da belirsiz sınırlar olduğu gözlemleniyor.

Afet sonrasına ait çoğunlukla kabul gören 3 aşama şu şekildedir:

Acil Durum Müdahale, Arama ve Kurtarma: Bu aşamada öncelik insan hayatını kurtarmaya veriliyor ve arama-kurtarma operasyonları gerçekleştiriliyor. Devamında, geçici barınma, beslenme, tıbbi bakım, gıda, su, hijyen ihtiyaçlarını karşılamak için insani yardım sağlanırken, hasar tespit çalışmaları ve ihtiyaç analizleri yapılıyor. Bu süreç, temel ihtiyaçların karşılanması odaklı olup, hayati açıdan kritik ilk 72 saat sonrası başlıyor ve takip eden 90 gün boyunca devam ediyor.

İyileştirme: Müdahale aşamasının hemen ardından başlayan bu süreç, yıllarca devam edebiliyor. Genellikle 2 haftadan 2 yıla kadar değişen bir süreyi kapsıyor ve “normalleşme” adımlarının atıldığı bir dönemi içeriyor. Bu aşamada, toplumun afet öncesi normal günlük hayata dönmesi için gerekli çalışmalar yapılıyor. Yapılan çalışmalar; enkaz kaldırma, yolların iyileştirilmesi, orta ve ağır hasarlı yapıların yıkımı gibi işleri kapsıyor. Kritik altyapıya yönelik (ulaşım, haberleşme) hızlı iyileştirmeler ve çözümler gerçekleştiriliyor. Ayrıca, iyileşmenin desteklenmesi, ekonomik ve sosyal faaliyetlerin yeniden başlayabilmesi için kentsel hizmetlerin yeniden faaliyete geçirilmesi gerekiyor. Bu dönemde güven vermek için erken projeler sunuluyor ve topluluk dayanıklılığına yönelik planlamalar gerçekleştiriliyor. Ana hedef, toplumu ve yerleşimleri normal yaşam düzenine döndürmek oluyor.

Yeniden Yapılanma: Bu dönem, doğal ve yapılı çevrenin yeniden ele alındığı aşamadır. İyileştirme döneminde başlaması gereken imar ve planlama süreçlerinin devamı niteliğini taşıyor. Geçici barınma alanlarının kaldırılarak kalıcı konut ve iş yerlerine geçişin sağlandığı, altyapının olası başka afetlere dayanıklı olacak şekilde yeniden inşa edildiği, geçim kaynaklarının eski haline getirilip çeşitlendirildiği dönemi içeriyor. Genelde, büyük ölçekli inşaat projeleri devam ederken, kültürel mirasın restorasyonu tamamlanıyor. İş gücü piyasası canlı tutularak yeni istihdam olanakları yaratılıyor. Yeniden yapılanma 2 ile 10 yıl arası değişen uzun vadeli bir süreci ifade ediyor.

GFDRR İyileştirme Çerçevesi: Daha İyi İnşa Et (Build Back Better)

GFDRR'ın (the Global Facility for Disaster Reduction and Recovery–Küresel Afet Risk Azaltım ve Toparlanma İnisiyatifi) 2015 yılında geliştirdiği ve 2020 yılında güncellediği “dayanıklı kalkınma” temelli İyileştirme Çerçevesi, büyük ölçekli bir afet sonrası dayanıklı yeniden yapılanma için yönlendirici bir kılavuz niteliğini taşıyor.²

Bu aşamada öncelik insan hayatını kurtarmaya veriliyor ve arama-kurtarma operasyonları gerçekleştiriliyor.

İyileştirme aşamasında ana hedef, toplumu ve yerleşimleri normal yaşam düzenine döndürmek oluyor.

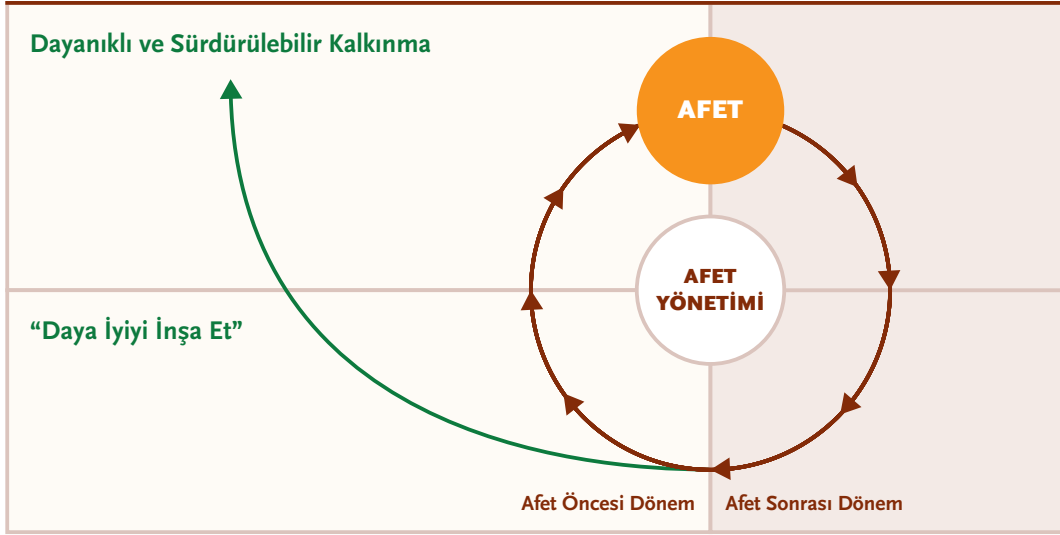
Yeniden yapılanma, 2 ile 10 yıl arası değişen uzun vadeli bir süreci ifade ediyor.

² GFDRR, “Disaster Recovery Framework Guide, Revised Version, March 2020” <https://www.gfdrr.org/sites/default/files/publication/DRF%20Guide.pdf>

Bu çerçeve, hükümetlere ve karar alıcılara yardımcı olmak üzere uygulama ve sonuç odaklı bir model olarak tasarlanmıştır. Kurtarma politikaları ve programlarının geliştirilmesi için temel planlama ve karar alma süreçlerini sağlıyor. GFDRR iyileşmeyi; afetten etkilenen bir topluluğun geçim kaynaklarının ve sağlığının yanı sıra ekonomik, fiziksel, sosyal, kültürel ve çevresel varlıklarının, sistemlerinin ve faaliyetlerinin sürdürülebilir kalkınma ve çevre ilkeleriyle uyumlu hale getirilmesi veya iyileştirilmesi olarak tanımlıyor. Ayrıca, gelecekteki afet riskini önlemek ya da azaltmak için “daha iyi bir şekilde yeniden inşa edin” çağrısında bulunuyor.

GFDRR, gelecekteki afet riskini önlemek ya da azaltmak için “daha iyi bir şekilde yeniden inşa edin” çağrısında bulunuyor.

GFDRR’ın Kalkınma Odaklı “Build Back Better” Yaklaşımı

İyileştirme Çerçevesi'nin bu yaklaşım doğrultusunda 3 temel “daha iyi” ilkesi bulunuyor:

Daha güçlü yeniden inşa et: Yeniden inşa edilen altyapının, gelecekte meydana gelebilecek ani ve yoğun olaylara/afetlere dayanabilmesini sağlayarak kayıpların azaltılmasını ifade ediyor.

Daha hızlı yeniden inşa et: Yeniden inşa planlarının, önceden hazırlanmış ihale ve satın alma düzenlemeleri ve önceden onaylanmış projeler gibi önlemlerle hızlandırılmasını ve böylece afet etkilerinin azaltılmasını öneriyor.

Daha kapsayıcı yeniden inşa et: Afet sonrası desteğin, etkilenen tüm nüfus gruplarına ulaşmasını sağlamayı ifade ediyor. Bu, genellikle daha savunmasız, daha az desteklenen düşük gelirli hanelere yeniden inşa desteği sağlamanın önemini de vurguluyor.

Aslen “Build Back Better” kavramı, bir afet, kriz veya toplumsal sarsıntı sonrasında toplumların eskisinden daha güçlü ve dayanıklı bir şekilde yeniden inşa edilmesini ve geliştirilmesini ifade eden bir slogan ve stratejidir. Bu kavram, 2004 yılında Tayland’ı etkileyen Büyük Okyanus Tsunamisi’nin ardından yaygın hale gelmiştir.³ Daha sonra, çeşitli hükümetler, uluslararası kuruluşlar ve liderler, afetlerin etkileriyle başa çıkmak ve toplumları ile şehirleri daha dayanıklı ve sürdürülebilir bir şekilde yeniden yapılandırmak için bu stratejiyi benimsemiştir. Bu yaklaşım, afet sonrası dönemde iyileşme ve gelişme süreçlerini yönlendirirken, aynı zamanda gelecekteki risklere karşı da önlem almayı amaçlıyor. Kavram, kalkınmaya doğrudan vurgu yaparak döngüsel afet yönetimini bir üst boyuta taşıyor. Bir sonraki bölümde aktarılan Afetten Kalkınmaya Yönelme Çerçevesi, bu kavramsal yaklaşımı kendine dayanarak almıştır.

Afet Sonrası İyileştirme Ne Kadar Sürer?

Afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılanma süreleri, ülkelerin ve bölgelerin özelliklerine, afetin neden olduğu yıkımın boyutlarına göre değişiklik gösterir. Bu dönemde hız önemlidir, fakat çok hızlı giden süreçler, katılımcılık ve şeffaflık açısından sorunlar içerebilir.⁴

Örneğin 2010 Şili depreminde, 18–24 aylık bir süre iyileştirme dönemine ayrılmış, sonrasında yeniden yapılanma süreçleri başlanmıştır. 2011 Japonya depreminde, Japon hükümeti depremzedeleri konforlu geçici barınma ünitelerine yerleştirme stratejisi uygulamış, 5 yıllık bir iyileşme dönemi belirlemiş ve 5 yılın sonunda ise yeniden yapılanma süreçlerine geçmiştir. 2011 yılında Türkiye’nin Van şehrinde gerçekleşen depremden 6 ay sonra barınma sorununa yönelik inşaat faaliyetleri başlamıştır.

UNDP, 2019 yılında yayımladığı bir araştırmada⁵ iyileştirme çalışmalarında tekrarlayan eksikliklerden biri olarak “yerel katılımı teşvik etme ve sahipliği destekleme” başarısızlığını ortaya koyuyor. İyileştirme sürecinde sorumlu kurum ve kuruluşlara, halkla açık iletişim kurmayı ve katılımı teşvik etmeyi öneriyor. Başarılı bir iyileştirme dönemi için uygulamalardaki ilerlemenin sürekli ve etkili bir şekilde izlenmesi ve değerlendirilmesi gerektiğini vurguluyor. Yine GFDRR, AB, Dünya Bankası Grubu ve UNDP tarafından 2020 tarihinde yayımlanan Afet İyileştirme Çerçevesi Rehberi, afet iyileştirme sürecinde toplum katılımını “köşe taşı” olarak tanımlıyor.⁶ Aynı araştırmada, afete maruz kalan toplumun yerel bilgi ve deneyimlerinin, iyileştirme çalışmalarının tasarımı ve uygulamasında “en önemli başlıca kaynak” olduğu ifade ediliyor.

“Build Back Better” yaklaşımı, afet sonrası dönemde iyileşme ve gelişme süreçlerini yönlendirirken, aynı zamanda gelecekteki risklere karşı da önlem almayı amaçlıyor. Kavram, kalkınmaya doğrudan vurgu yaparak döngüsel afet yönetimini bir üst boyuta taşıyor.

3 Kentsel Strateji ve Mesken, “Deprem Sonrası İyileştirme ve Yeniden Yapılaşma Stratejileri”, 2023
<https://kentselstrateji.com/wp-content/uploads/Deprem-Sonrasi-Iyilestirme.pdf>

4 Platt, S. & So, E., “Speed or Deliberation: A Comparison of Post-Recovery in Japan, Türkiye, and Chile”, 2016

5 UNDP, “Disaster Recovery: Challenges and Lessons”, 2019
<https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/Recovery%20Challenges%20and%20Lessons.pdf>

6 GFDRR, “Disaster Recovery Framework Guide, Revised Version, March 2020”
<https://www.gfdrr.org/sites/default/files/publication/DRF%20Guide.pdf>

Afet Sonrası İhtiyaç Analizi Rehberi⁷, toplumun her kesiminin ve paydaşlarının ihtiyaçlarını ve önceliklerini merkezine alarak aktif katılımlarını destekleyen bir afet iyileştirme stratejisinin önemini vurguluyor. Bu stratejinin, politika ve kurumsal düzenlemeler, mali mekanizmalar, izleme ve değerlendirme sistemleri hakkında kapsamlı bilgiler sunan bir kurtarma çerçevesi ve uygulama planı ile desteklenmesi gerekiyor.

Yukarıdaki yaklaşımlar ile Argüden Yönetişim Akademisi'nin AKSE kapsamında geliştirdiği Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli[©]'nin kıyaslamalı olarak karşılaştırıldığı tabloyu aşağıda görebilirsiniz:

7 GFDRR, "Post-Disaster Needs Assessments (Volume A)", 2013 https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/PDNA%20Volume%20A%20FINAL%2012th%20Review_March%202015.pdf

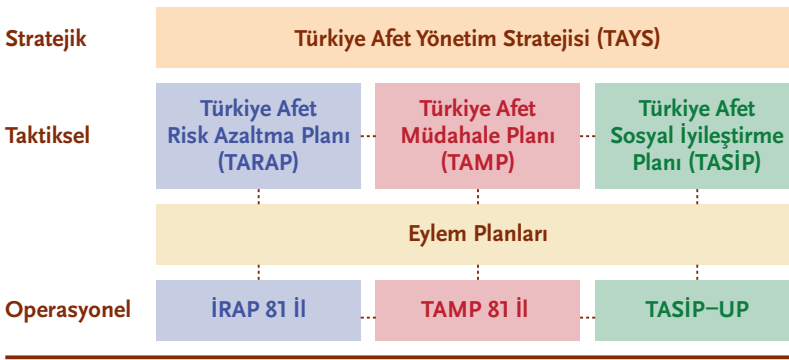
Bu kılavuz, 2008 yılında imzalanan Kriz Sonrası Değerlendirmeler ve Kurtarma Planlaması Ortak Bildirisi temel alınarak hazırlanmıştır.

Yayımlayan	Dünya Bankası (Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği katkıları ile)	GFDRR, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği	Argüden Yönetişim Akademisi
Çalışmanın Adı	Afet İyileştirme Çerçeve Kılavuzu	Afet Sonrası İhtiyaç Analizi Rehberi	Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli[©]
Yayın Yılı	2015 ilk basım, 2020 güncelleme	2013	2024
Çalışmanın Amacı	Afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılanma dönemi programlarının planlanması ve uygulanmasına yönelik temel süreçleri belirleyen çerçeveyi tanımlıyor.	Afet sonrası değerlendirme ve iyileştirme çalışmalarının planlamasında ortaklık ve eşgüdümü faaliyet için bir platform olarak geliştirilmiştir. BM, AB ve Dünya Bankası tarafından kullanılan süreç ve yöntemleri uyumlu hale getirmeyi amaçlıyor.	Sivil toplum aktörlerinin afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeni kalitesini ölçmesi, değerlendirmesi ve sürekli gelişimine katkı vermesini hedefliyor.
Temel İlkeler	Kapsayıcı, şeffaf bir sürece dayanan önceliklendirme ve programlama, tüm taraflar arasında etkili eşgüdüm ve iyileştirme programları için geliştirilmiş uygulama, izleme ve değerlendirme sistemleri içeriyor.	Sonuç odaklı iyileştirme stratejisinin temel bileşenleri ve başarılı bir planın uygulanması için gerekli düzenlemeleri kapsıyor.	İyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeninin iyi yönetimi ilkelerine dayalı, bütünsel ve toplum temelli geliştirilmesi için 420 adım ile ölçme, değerlendirme ve sürekli geliştirme fırsatı sunuyor.
Projeye Özel Yaklaşım	Modül 6: İyileştirmede uygulama düzenlemeleri; toplum katılımını sağlama, şeffaflık/hesap verebilirlik İzleme ve değerlendirme sistemlerinin kurulması (kim, neyi, ne zaman ve nasıl gibi göstergelerin tanımlanması)	İyileştirme sürecinin performansını ölçmeye yönelik izleme ve değerlendirme sisteminin kurulması Sektörlere özel ihtiyaç analizi yaklaşımı (sosyal, üretken sektörler, teknik altyapı, yatay konular-yönetişim, cinsiyet eşitliği)	İyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeni kalitesini güçlendirmek yoluyla yapılan çalışmaların daha bütünsel, kapsayıcı ve etkin olmasını, sürdürülebilir kalkınmaya yönelmesini destekliyor.
Strateji	Afet iyileştirme süreçlerinde karar alıcı olarak yer alanlara ve çalışmalara katılabileceği öngörülen diğer paydaşlara rehberlik ediyor.	Afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılanma çabalarında, karar alıcılara ve ilgili paydaşlara yönlendirici bilgiler sunuyor.	Gelişim için sivil toplum ve diğer tüm paydaşlara işleyiş düzenini izleme, değerlendirme ve katılım yoluyla katkı verme imkânı sunuyor.
Metodoloji	Politika dokümanı ve rehber	Politika dokümanı ve rehber	Ölçme, değerlendirme ve sürekli geliştirme modeli ve rehber
Hedef Kitle	Merkezi ve yerel yönetim	Merkezi yönetim	Sivil toplum başta olmak üzere iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarında yer alan tüm paydaşlar

Türkiye’de Afet Yönetimi

Ülkemizde afet yönetimi; risk azaltma, müdahale ve iyileştirme süreçleri olarak ele alınıyor. 2009 yılında çıkarılan 5902 sayılı yasa ile bütünleşik afet yönetim sistemine geçilmiştir. Bu yaklaşıma göre stratejik/taktiksel ve operasyonel basamaklı olacak şekilde ikili bir sistemin varlığından bahsedilebilir.

Türkiye’de Mevcut Afet Yönetim Yaklaşımı

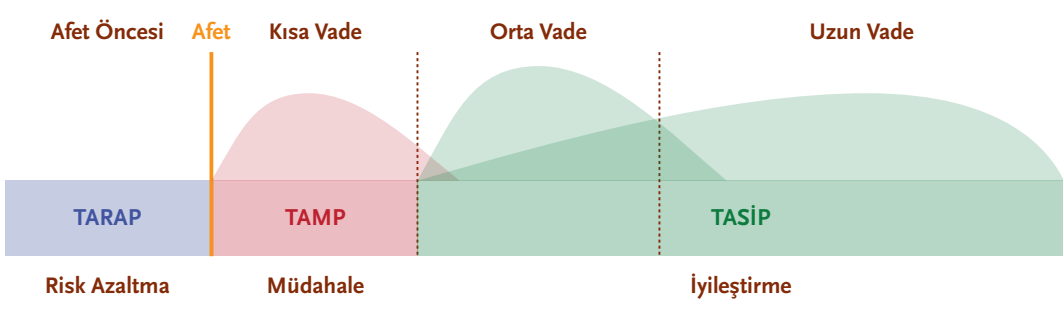

Kaynaklar: Strateji Bütçe Başkanlığı, 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu ile Hatay Planlama Merkezi, Kamu Yönetimi ve Hukuk Bağlamında Afet Yönetimi, 2024

Ulusal Stratejik ve Taktiksel Düzey

Birinci basamakta, ülke düzeyinde stratejiler bulunuyor. Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP), Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP) ile afet yönetimi üç ana süreçte ele alınıyor ve bunlara ait planlar, hareket stratejileri, gerekli altyapılar oluşturuluyor. TARAP, afet öncesi dönemde hazırlanması ve uygulanması gereken risk azaltım çalışmalarını kapsıyor. TAMP ise afetin hemen ardından yapılacak acil müdahale çalışmalarını, çalışmalarda görev alacak grupları rol ve sorumluluklarla birlikte tanımlıyor. İyileştirme döneminde atılacak adımları ve sorumluları belirleyen TASİP ise henüz hazırlık sürecindedir.

Afet Yönetim Sürecinde TARAP, TAMP ve TASİP'in Yeri

Kaynak: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, TASİP: Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı – Taslak, 2023

Ülkemizdeki afet yönetim yaklaşımına göre stratejik/taktiksel ve operasyonel basamaklı olacak şekilde ikili bir sistemin varlığından bahsedilebilir.

Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)

2022 ile 2030 yıllarını kapsayan, afet risklerini azaltmak için AFAD koordinasyonunda hazırlanmış ulusal bir plandır. Bu plan, ülkemizde yaşanabilecek her tür ve ölçekteki afetler için risk azaltma çalışmalarını yapacak kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimleri, özel sektör, sivil toplum aktörleri, üniversiteler ve gerçek kişileri kapsıyor.

TARAP ile afetlerin yol açabileceği çevresel, fiziksel, ekonomik, sosyal ve psikolojik zarar ve kayıpların önlenmesi ya da etkilerinin en aza indirilmesi ile dayanıklı, güvenli, hazırlıklı, sürdürülebilir, afete dayanıklı yaşam alanlarının oluşturulması ve afet öncesinde hazırlanarak uygulanması gereken afet risk azaltma çalışmalarının temel ilkelerinin belirlenmesi amaçlanıyor. Sendai Çerçevesi'nde (2015–2030) yer alan ve uluslararası alanda kabul gören stratejik öncelikler, TARAP'ın da stratejik önceliklerini oluşturuyor. Her stratejik önceliğin içeriğinde hedef, amaç, eylemler ve bunları yapmakla yükümlü olan sorumlu kuruluş ile buna destek verecek ilgili paydaşlar tanımlanıyor.

Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)

Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP); ülkemizde yaşanan afetlerden elde edilen deneyimlerden yola çıkarak afetlere etkin müdahaleyi sağlamak üzere hazırlanmıştır. 2014 yılında çıkan 28871 sayılı yasa ile yürürlüğe girmiştir. 2022 yılında tekrar düzenlemeler yapılmış ve yasa revize edilmiştir. TAMP'nin amacı; afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak afet paydaşı ve eşgüdüm birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamak, afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel ilkelerini belirlemektir. Ne var ki, Şubat 2023 depremleri göstermiştir ki, bu planlar detaylı kurgularına rağmen etkili ve etkin bir şekilde hayata geçirilememiştir.⁸ Söz konusu bu etki eksikliğinin temel nedenleri şunlar olarak özetlenebilir;

- Planlarda sorumlu kurul olarak tanımlanan Afet ve Acil Durum Kurulu'nun bileşenlerinin ve yetkililerin açıkça ifade edilmemiş olması.
- Dolayısı ile bu kurulun afet müdahalesinde aktif olmaması.
- Planların, meslek odalarına yetki ve sorumluluk vermemiş olması.
- STK'ların destek çözüm ortağı olarak belirlenerek acil durum müdahalelerindeki hareket alanlarının izinlere tabi bırakılması.
- Destek il gruplarının komşu illerden belirlenmesi ve aynı depremden etkilenme olasılıklarının göz ardı edilmiş olması.

TARAP ülkemizde yaşanabilecek her tür ve ölçekteki afetler için risk azaltma çalışmalarını yapacak kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimleri, özel sektör, sivil toplum aktörleri, üniversiteler ve gerçek kişileri kapsıyor.

TAMP'nin amacı; afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak afet paydaşı ve eşgüdüm birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamak, afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel ilkelerini belirlemektir.

⁸ TMMOB, "Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) Neden Uygulan(a) madir", 2023
<https://www.tmmob.org.tr/icerik/turkiye-afet-mudahale-planı-tamp-neden-uygulanamadi>

Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP)

Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı (TASİP), ülkede meydana gelebilecek afetlerden sonra ortaya çıkan zararların en aza indirilmesi ve toplumun yeniden yapılanmasını sağlamak amacıyla hazırlanan bir strateji planıdır. Bu plan, afetlerin etkilerini hafifletmek, toplumun dayanıklılığını artırmak ve afet sonrası iyileşme sürecini hızlandırmak için çeşitli önlemleri içeriyor. Plan kapsamında; sektörel süreç analizleri yapılarak bir çerçeve geliştirilmiş, ulusal ve yerel düzeyde yönetim ve teşkilat yapısı ortaya konulmuş ve gelişimi sağlayacak olan amaç ve stratejiler belirtilmiştir. Uygulanabilirliğin öncelik olduğu bu planda, yaşanan afete özgü olacak şekilde TASİP-Uygulama Planı (TASİP-UP) geliştirilmiştir.

TASİP ile ulaşılması öngörülen hedefler şunlardır:

- Afet sonrası iyileştirme çalışmalarının planlı, sistematik, senkronize ve daha hızlı yapılmasının sağlanması.
- Bu alanda kurumlar arası iş birliğinin geliştirilmesi.
- Önceliklendirme yapılarak kaynakların etkin kullanımının sağlanması.
- İyileştirme faaliyetlerinin etkin bir şekilde izlenmesi ve değerlendirilmesi.
- İyileştirme faaliyetleri ve harcamalarına ilişkin raporlama yapılarak, sonraki afetlerde afet yönetim kabiliyetinin geliştirilmesi.
- “Amaç ve Stratejiler” ile mevcut iyileştirme süreçlerinin güçlendirilmesi.

Ancak, plan henüz hazırlık aşamasında ve detayları belirlenmeye devam ediyor. Bu kapsamda, ilgili paydaşlar arasında görüşmeler devam etmekte ve planın geliştirilmesi için çalışmalar sürüyor. Ocak 2023'te, yani Kahramanmaraş depremlerinin hemen öncesinde hazırlanmış taslak bir çalışma mevcut.

Afet sonrası iyileştirme çalışmaları, şehirlerde günlük yaşamın yeniden tesis edilmesi açısından son derece kritik bir süreç. Ne var ki, bu alana yeterli önemin verilmemesi yaygın bir sorun olarak gözlemleniyor. Ülkemizde afetlere hazırlık ve afet sonrası müdahale için çeşitli adımlar atılmış olmakla birlikte, risk azaltma ve afet sonrası iyileştirme stratejilerinin kapsamlı ve birbirleriyle ilişkili bir biçimde belirlenmediği söylenebilir. Ayrıca, mevcut operasyonel ve stratejik eylem planlarının mekânsal uygulamalarının eksik olduğu anlaşılıyor. Örneğin; geçici barınmadan kalıcı konutlara geçişin planlanması ve aşamalandırılması için mekânsal planlara ihtiyaç duyuluyor. Bu, daha dayanıklı ve kalkınmaya yönelik bir iyileştirme ve yeniden yapılanma sürecinin temelini oluşturuyor.

TASİP, ülkede meydana gelebilecek afetlerden sonra ortaya çıkan zararların en aza indirilmesi ve toplumun yeniden yapılanmasını sağlamak amacıyla hazırlanan bir strateji planıdır.

Ülkemizde afetlere hazırlık ve afet sonrası müdahale için çeşitli adımlar atılmış olmakla birlikte, risk azaltma ve afet sonrası iyileştirme stratejilerinin kapsamlı ve birbirleriyle ilişkili bir biçimde belirlenmediği söylenebilir.

İl Ölçeğinde Operasyonel Düzey

Ulusal düzeydeki bu stratejik planların yerel uygulama planları ise, valiliklere bağlı İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri tarafından il düzeyinde hazırlanan İl Risk Azaltım Planları (İRAP) ve il düzeyindeki TAMP olarak belirlenmiştir.

İl Risk Azaltım Planları (İRAP): Bu planlar afet risklerinin azaltılması ve afetlere hazırlıklı olunması yönünde il düzeyinde hazırlanan operasyonel stratejik belgelerdir. Söz konusu planlar, her ilin kendi coğrafi, demografik, ekonomik ve diğer özelliklerini dikkate alarak afet risklerini analiz etmeyi ve buna göre önlemleri almayı içeriyor. İl yönetimleri, bu planları oluşturmak ve uygulamakla yükümlü tutuluyor. Ayrıca, planların TARAP ışığında hazırlanması gerektiği ifade ediliyor.

İl Afet Müdahale Planları: Afet durumlarında, il düzeyindeki acil müdahale ve eşgüdümünü sağlamak amacıyla hazırlanan operasyonel planları içeriyor. Bu planlar, her ilin kendi afet risklerine ve önceliklerine göre acil durumlarda harekete geçmeleri için gerekli çerçeveyi sunuyor. İl Afet Müdahale Planları, afet durumlarında can ve mal kayıplarını en aza indirmek, zararları azaltmak ve etkilenen yerdeki toplumu koruma hedeflerini desteklemek için önemli araçlar olarak görülüyor.

Yukarıda paylaşılan yaklaşım ve planlarda iyi yönetişime dair bütünsel veya özgün çalışma ilkeleri belirtilmemiştir. Mevcut durum analizi bölümünde ele alındığı üzere, bu planların 6 Şubat 2023 afeti sonrasında etkin şekilde uygulanmadığı yönünde tespitler ve gözlemler paydaşlar tarafından paylaşılmıştır.

Ulusal düzeydeki bu stratejik planların yerel uygulama planları ise, valiliklere bağlı İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri tarafından il düzeyinde hazırlanan İl Risk Azaltım Planları (İRAP) ve il düzeyindeki TAMP olarak belirlenmiştir.

Bkz: İyi Yönetişim Açısından Mevcut Durum Analizi, sayfa 42

AFETTEN KALKINMAYA YÖNELME ÇERÇEVESİ

6 Şubat 2023 günü Kahramanmaraş merkezli iki deprem sonucunda on bir şehri kapsayan bölgede yaşanan afetin insan ve hayvanların canı, yapılar, çevre, tarihi ve kültürel miras ile sosyal ve kültürel yaşam üzerinde yarattığı yıkım tüm ülkeyi sarstı. Deprem sonrası ortaya çıkan afetin etkisi tüm ülkeye ve sınır ötesine kadar yansımış durumda. Depremi üzerinden bir yıldan fazla süre geçmesine rağmen olumsuz etkileri hâlâ devam ediyor. Afet sonrasında ortaya çıkan yıkım, travma ve belirsizliğin bir an önce giderilerek, on bir şehrin en iyi şekilde yeniden kurulması ve en önemlisi bu süreçte iyileştirme çalışmalarının kapsayıcı ve etkin bir şekilde yürütülmesi önem kazandı. Arama ve kurtarma çalışmaları sonrasında, afetin etkilerini iyileştirme çalışmaları ve bu şehirlerde yeniden yapılanmanın planlamasına yönelik arayış ve çalışmalara devam ediliyor. Merkezi yönetim, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları/inisiyatifleri kadar uluslararası kuruluşlar, üniversiteler ve diğer paydaşların bu süreçte çeşitli faaliyetleri oldu ve bunlar devam ediyor. Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası ölçekte faaliyet yürüten tüm paydaşların afetten etkilenen şehirlerde iyileştirme ve yeniden yapılanma faaliyetlerinin daha dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir vizyon temelinde gerçekleşmesi bekleniyor. Bunun istenilen biçimde yapılması ise alternatif bir yönetim yapısının oluşturulmasına ve buna bağlı sistematik bir işleyiş düzeninin sağlanmasına bağlıdır.

Şehirlerde yaşanan depremler afete dönüştüğünde birçok alan zarar görüyor veya çöküyor. Afetin yol açtığı can, yapı ve mal kayıplarının düzeyi depremin şiddeti ve şehirlerin yapısına göre değişiklik gösteriyor. Ortaya çıkan yıkım ve bunun olumsuz sonuçları ilk etapta arama ve kurtarma adımlarını gerektiriyor. Devamında ise insanların fiziksel ve sosyal olarak iyileştirilmesi için gerekli barınma, beslenme, sağlık hizmetleri, ulaşım ve diğer gerekli koşulların sağlanması geliyor.

Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası ölçekte faaliyet yürüten tüm paydaşların afetten etkilenen şehirlerde iyileştirme ve yeniden yapılanma faaliyetlerinin daha dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir vizyon temelinde gerçekleşmesi bekleniyor.

Sonrasında atılması gereken adım ise ortaya çıkan zararların ve olumsuz etkilerin bütünsel olarak tespitinin yapılması. Buna bağlı olarak iyileştirme ve yeniden yapılanmaya yönelik bir yol haritasının oluşturulması gerekiyor. Tüm bu süreçlerin bütünsel, kapsayıcı ve etkin şekilde yapılabilmesi, başta merkezi ve yerel yönetimler olmak üzere tüm paydaşların katılım ve katkısı ile planlamalar, kaynak tahsisi ve takvim belirlenmesinden geçiyor. Afettede şehirlerin bütünsel olarak yeniden ve daha dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir şekilde kurulması ise iyileştirme ve yeniden yapılanma düzeninin kalitesine bağlı. Bu süreçlerin içerisinde yer alan farklı paydaşların arasında sağlanacak iletişim, istişare ve iş birliği ortamı ile uyum ve eşgüdüm düzeyi artar. Böylece, daha hızlı ve etkin biçimde kalkınma sağlanabilir.

İyileştirme ve yeniden yapılanma faaliyetlerinin bütünsel, kapsayıcı ve etkili sonuçlar üretmesi, doğru vizyon ile hedeflerin saptanması ve kaynakların en etkili şekilde kullanılmasıyla mümkün olabilir. Burada işleyiş düzeni ve iş yapış biçimlerinin (esaslar ve usuller anlamında) kalitesi, tüm süreçler üzerinde etkisi nedeniyle, kritik öneme sahip. Tüm toplum kesimlerinin güvenini sağlayan, farklı paydaşların kamusal, bilimsel, teknik ve ekonomik kaynaklarını bütünsel şekilde harekete geçiren bir birliktelik anlayışı ile daha iyi bir gelecek tesis edilebilir.

İyi yönetim kültürü, kararların daha iyi alınması, kaynakların daha etkili kullanılması, faaliyetlerin daha bütünsel ve kapsayıcı şekilde yürütülmesini sağlayarak daha iyi sonuçların elde edilmesine hizmet eder. Ayrıca, farklı yetki ve kaynakları olan paydaşların hukuk temelli ve hakları gözetilen biçimde en fazla katkıyı yapmasını sağlar. Böyle bir işleyiş düzeni ve iş yapış usulleri, iyileştirme ve yeniden yapılanma faaliyetlerinin performansını doğrudan olumlu yönde etkiler. Farklı kesimlerin düzenli olarak iletişim içinde olması, bilgilenmesi, istişare ederek tüm kaynak ve faaliyetlerini ortak vizyon ve hedefler doğrultusunda kullanması mümkün olabilir. Kararlar veri temelli ve bütünsel şekilde alınabilir. Çeşitli sektör ve ölçekte faaliyet yürüten farklı paydaşların kaynaklarını uyum ve eşgüdüm içinde kullanması sağlanabilir. Planlanan veya ihtiyaç duyulan faaliyetlerin bütünsel, kapsayıcı ve etkin şekilde hızlıca yürütülmesi gerçekleştirilebilir. Tüm süreçlerde farklı kesimlerin ihtiyaç, beklenti, itiraz ve katkıları karşılanarak daha iyi sonuçların elde edilmesi mümkün olabilir. Böyle bir işleyiş düzeni gelecek riskleri azaltarak daha dayanıklı, farklı ihtiyaçları kapsayarak memnun edici ve sürdürülebilir kalkınma koşullarını tesis ederek iyileştirme ve yeniden yapılanmayı daha iyi kılabilir. Tüm bunların şeffaf, katılımcı ve hesap verebilir olması ise güven ile iş birliği kültürünü artırarak çarpan etkisi yaratır.

Tüm bu süreçlerin bütünsel, kapsayıcı ve etkin şekilde yapılabilmesi, başta merkezi ve yerel yönetimler olmak üzere tüm paydaşların katılım ve katkısı ile planlamalar, kaynak tahsisi ve takvim belirlenmesinden geçiyor.

İyi yönetim kültürü, kararların daha iyi alınması, kaynakların daha etkili kullanılması, faaliyetlerin daha bütünsel ve kapsayıcı şekilde yürütülmesini sağlayarak daha iyi sonuçların elde edilmesine hizmet eder.

Afetten Dayanıkl, Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelmek

6 Şubat depremi sonrasında hazırlanan, Türkiye Cumhuriyeti'nin On İkinci Ulusal Kalkınma Planı; "İstikrarlı ve Güçlü Ekonomi", "Rekabetçi Üretim ve Verimlilik", "Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum", "Yaşanabilir Şehirler, Sürdürülebilir Çevre" ve "Hukuk Devleti, Demokratikleşme ve İyi Yönetişim" olmak üzere beş ana alan üzerine kurulmuştur. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) tarafından hazırlanan Kalkınma Planı, daha sonrasında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Plan, merkezi ve yerel tüm kamu kurumlarının yetki ve kaynaklarına yön vermesi beklenen ortak vizyon ve hedefleri içermesi bakımından büyük önem taşıyor. Aynı zamanda özel sektör, sivil toplum ve diğer paydaşların hedef, faaliyet ve işleyişleri üzerinde etkisi olduğu için de yönlendirici bir çerçeve sunuyor.

Plan içerisinde gerek afetten etkilenen şehirler gerekse de geleceğe dair afet yönetimi konusunda birçok tespit, amaç, politika ve hedef belirlenmiştir. Geleceğe dair olarak, "ülkemiz 2053 yılında yapı stokunu ve kentsel altyapısını tamamen dönüştürerek afetlere karşı dirençli ve hazırlıklı hale gelmiş, iklim değişikliğinin etkilerine sağladığı uyum ve sürdürülebilir ekonomik, sosyal yapısıyla etkin afet yönetimi konusunda dünyada lider bir ülke haline gelecektir"¹ vizyonu konularak, afetlere karşı dayanıklılık ile sürdürülebilirlik, kalkınma anlayışının merkezine alınmıştır. Bunu takiben, dayanıklılığın sürdürülebilir kalkınmanın ön koşulu olduğu ve tüm süreçlerde gözetilmesi gerektiği işaret ediliyor. Bu doğrultuda, "kalkınmanın sürdürülebilir olması için afet risklerinin anlaşılması, risk azaltıcı tedbirlerin alınması, çoklu tehlikelere karşı hazırlık kapasitesinin artırılması ve kırılganlıkların azaltılması önem taşımaktadır"² şeklinde bir tespit yapıyor. Kısaca bu tespit, sürdürülebilir kalkınma için sürekli afet risk yönetişimi olması ve risklerin azaltılması gerektiğini gösteriyor. Kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum olmak üzere, sürdürülebilir kalkınmaya etki eden tüm aktörlerin bu vizyon ve tespitten hareket etmesi bekleniyor.

Plan 6 Şubat'ta yaşanan afetten sonra hazırlandığı için önemli mesajlar da içeriyor. Afetten etkilenen yerlerde, iyileştirme ve yeniden yapılanma faaliyetlerinin "bütüncül" bir şekilde ve "daha iyisini yeniden inşa etmeye" yönelmiş bir yaklaşım benimsediğini ifade eden³ On İkinci Kalkınma Planı, afet yönetiminin işleyiş düzeni kalitesini artırmak için iyi yönetim kültürüyle ilişkili çeşitli tespit ve hedefler içeriyor.

On İkinci Ulusal Kalkınma Planı, merkezi ve yerel tüm kamu kurumlarının yetki ve kaynaklarına yön vermesi beklenen ortak vizyon ve hedefleri içermesi bakımından büyük önem taşıyor.

¹ On İkinci Kalkınma Planı, Madde 280
https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Planı_2024-2028_11122023.pdf

² On İkinci Kalkınma Planı, Madde 94

³ On İkinci Kalkınma Planı, Madde 824

Örneğin, şehirlerde dayanıklılığı artırmak için yapılacak risk azaltımı planlamasında, katılımcı bir yaklaşım uygulanması gerektiği⁴, etkin bir afet yönetimi için gerekli veri üretimi ve bu verilerin kurumlar arası paylaşımını güçlendirmek için bilişim altyapısı ve karar destek sistemlerinin gelişiminin hedeflendiği⁵ paylaşılıyor. Afet esnasında ve sonrasında yapılan çalışmaların etkinliğini artırmak için kurumlar arası koordinasyonun güçlendirilmesi hedeflendiği⁶ ifade ediliyor. Özel olarak, afet yönetimi bölümünde devletin kendi beşerî, idari ve finansal kapasitesini güçlendirmek yönünde adımlar atacağı⁷ belirtiliyor. AKSE projesi kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli[®], öngörülen bu vizyon ve çalışma düzeni ile uyumlu hale getirildi. Özellikle, iyi yönetişime dayalı, bütünsel bakış açısı ve toplum merkezli bir işleyiş düzeninin güçlendirilmesi hedeflendi.

Benzer bir yaklaşım Birleşmiş Milletler (BM) tarafından Sürdürülebilir Kalkınma Vizyonu ve Amaçları kapsamında da kabul edilmiştir. Hatırlanacağı üzere, BM'nin Sürdürülebilir Kalkınma vizyonu 2015 yılında (Türkiye de dâhil olmak üzere) tüm üye ülkeler tarafından kabul edilmiş olup, 2030 yılına kadar 17 alanda kalkınma hedeflerine ulaşılmasını öngörüyor. 17 alan; ekonomik, toplumsal ve çevresel alanlarda hamleler yapılmasını ölçmeye yönelik toplam 230'un üstünde gösterge üzerinden izlenerek değerlendiriliyor. Böylelikle, kalkınmanın dar anlamda, kişi başı gelirin artışına endekslenmemesi gerektiği, kalkınmanın ekonomik yapının ancak toplumsal ve ekolojik yaşam ile dengelendiği noktada gerçekleşebileceğine vurgu yapılıyor. Bu bakışın, toplumlardaki refahın anılan bu üç boyut üzerinden okunması gerektiğini vurgulamış olan kalkınma iktisatçısı Amartya Sen'in 1990'larda gündeme getirmiş olduğu yaklaşımın devamı olduğunu belirtmekte yarar vardır.

Aşağıdaki tablodan görüleceği üzere, bütüncül bir şekilde ve daha iyisini yeniden inşa etmeye yönelmiş yaklaşım, SKA 11 kapsamında açık biçimde ele alınmıştır. Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak için "afetlere karşı dayanıklılığı dikkate alan bütüncül politika ve planları benimseyen ve uygulayan kent ve yerleşim yeri sayısını önemli ölçüde artırmak ve Sendai Afet Risk Azaltımı Çerçeve Belgesi 2015–2030 ile uyumlu bütüncül afet riski yönetimini her düzeyde geliştirmek ve uygulamak" hedefi belirlenmiştir. Afetlerle ilintili olan SKA'ların ayrıntılı dökümü aşağıdaki tabloda sunuldu. Tablodan da görüleceği gibi kalkınma hedeflerindeki birçok boyut, afetlerle doğrudan ya da dolaylı bir şekilde ilişkili durumdadır.

AKSE projesi kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli[®], öngörülen bu vizyon ve çalışma düzeni ile uyumlu hale getirildi. Özellikle, iyi yönetişime dayalı, bütünsel bakış açısı ve toplum merkezli bir işleyiş düzeninin güçlendirilmesi hedeflendi.

4 On İkinci Kalkınma Planı, Madde 153

5 On İkinci Kalkınma Planı, Madde 831

6 On İkinci Kalkınma Planı, Madde 830.2

7 On İkinci Kalkınma Planı, Madde 157

Sürdürülebilir Kalkınma Amacı	Hedef	Gösterge
SKA 1: Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek	Hedef 1.5: 2030 yılına kadar yoksul ve kırılgan durumda olanlara dayanıklılık kazandırmak ve iklimle ilgili aşırı olaylara ve diğer ekonomik, sosyal ve çevresel şoklara ve afetlere maruziyet ve kırılganlıklarını azaltmak	1.5.1: 100.000 kişi başına afetlerden doğrudan etkilenen, kaybolan ve ölen kişi sayısı 1.5.2: Afetlerin yol açtığı doğrudan ekonomik kayıpların küresel gayrisafi yurt içi hasılaya (GSYH) oranı 1.5.3: Sendai Afet Riski Azaltma Çerçevesi, 2015-2030 ile uyumlu olarak ulusal afet riski azaltma stratejilerini kabul eden ve uygulayan ülkelerin sayısı 1.5.4: Ulusal afet riski azaltma stratejileri ile uyumlu yerel afet riski azaltma stratejilerini kabul eden ve uygulayan yerel yönetimlerin oranı
SKA 2: Açlığı bitirmek, gıda güvenliğine ve iyi beslenmeye ulaşmak ve sürdürülebilir tarımı desteklemek	Hedef 2.4: 2030 yılına kadar sürdürülebilir gıda üretim sistemlerini teminat altına almak ile verimliliği ve üretimi artıran, ekosistemlerin korunmasına yardımcı olan, iklim değişikliği, aşırı hava koşulları, kuraklık, sel ve diğer afetlere uyum kapasitesini güçlendiren, arazi ve toprak kalitesini aşamalı biçimde iyileştiren dayanıklı tarım uygulamalarını gerçekleştirmek	2.4.1: Verimli ve sürdürülebilir tarım yapılan tarımsal alanların oranı
SKA 9: Dayanıklı altyapılar tesis etmek, kapsayıcı ve sürdürülebilir sanayileşmeyi desteklemek ve yenilikçiliği güçlendirmek	Hedef 9.1: Ekonomik kalkınma ve insan refahını desteklemek üzere, herkesin adil erişimine ve karşılanabilirliğe odaklanan bölgesel ve sınır ötesi altyapıyı da içeren kaliteli, güvenilir, sürdürülebilir ve dayanıklı altyapılar tesis etmek	9.1.1: Her mevsim geçit veren yolların 2 km yakınında yaşayan kırsal nüfusun oranı 9.1.2: Ulaşım türlerine göre yolcu ve yük hacmi
SKA 11: Şehirleri ve insan yerleşimlerini kapsayıcı, güvenli, dayanıklı ve sürdürülebilir kılmak	Hedef 11.5: 2030 yılına kadar yoksulları ve kırılgan durumdaki insanları korumaya odaklanarak, su kaynaklı afetler de dâhil olmak üzere afetlerden kaynaklanan ölümleri ve etkilenen insan sayısını kayda değer miktarda azaltmak ve ekonomik kayıpların küresel GSYH içerisindeki görelî payını büyük oranda düşürmek	11.5.1: 100.000 kişi başına afetlerden doğrudan etkilenen, kaybolan ve ölen kişi sayısı 11.5.2: Afetlerden dolayı aksayan temel hizmetlerin sayısı ve altyapıya zarar veren ekonomik kayıpların gayrisafi yurt içi hasılaya (GSYH) oranı
	Hedef 11.b: 2020 yılına kadar kapsayıcılığı, kaynak verimliliğini, iklim değişikliğine uyumu, iklim değişikliğinin azaltılmasını ve afetlere karşı dayanıklılığı dikkate alan bütüncül politika ve planları benimseyen ve uygulayan kent ve yerleşim yeri sayısını önemli ölçüde artırmak ve Sendai Afet Risk Azaltımı Çerçeve Belgesi 2015-2030 ile uyumlu bütüncül afet riski yönetimini her düzeyde geliştirmek ve uygulamak	11.b.1: Sendai Afet Riski Azaltma Çerçevesi, 2015-2030 ile uyumlu olarak ulusal afet riski azaltma stratejilerini kabul eden ve uygulayan ülkelerin sayısı 11.b.2: Ulusal afet riski azaltma stratejileri ile uyumlu yerel afet riski azaltma stratejilerini kabul eden ve uygulayan yerel yönetimlerin oranı
	Hedef 11.c: Yerel malzemeler kullanılması suretiyle sürdürülebilir ve dayanıklı binaların inşası için en az gelişmiş ülkeleri, finansal ve teknik yardımları da içerecek şekilde, desteklemek	11.c.1: En az gelişmiş ülkelere yapılan, yerel malzemeler kullanılarak sürdürülebilir, dayanıklı ve kaynak etkin binaların inşası ve tadilatına tahsis edilen finansal yardım oranı
SKA 13: İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele için acilen eyleme geçmek	Hedef 13.1: Tüm ülkelerde iklim değişikliğiyle ilgili tehlikeler ile doğal afetlere karşı dayanıklılık ve uyum kapasitesini güçlendirmek	13.1.1: 100.000 kişi başına afetlerden doğrudan etkilenen, kaybolan ve ölen kişi sayısı 13.1.2: Sendai Afet Riski Azaltma Çerçevesi, 2015-2030 ile uyumlu olarak ulusal afet riski azaltma stratejilerini kabul eden ve uygulayan ülkelerin sayısı 13.1.3: Ulusal afet riski azaltma stratejileri ile uyumlu yerel afet riski azaltma stratejilerini kabul eden ve uygulayan yerel yönetimlerin oranı

Ulusal ve uluslararası yaklaşımların işaret ettiği üzere afet sonrasında iyileştirme ve yeniden yapılanmanın; bütüncül biçimde yapılması, sürekli risk azaltımı ile dayanıklılığın gözetilmesi, daha iyisini inşa etmeye ve sürdürülebilir kalkınmaya yönelmiş olması gerektiği ortaya konuyor. Buradan hareketle AKSE projesi kapsamında Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli[©] geliştirilirken bu çerçeve referans alındı.

Bu çerçeve ile afet sonrasında iyileştirme ve yeniden yapılanmanın;

- Bütüncül bir şekilde yapılması gerektiği,
- Risk azaltımı gözeterek geleceği dayanıklı kılmayı gerektirdiği,
- Kapsayıcı olarak farklı kesimleri içermesi gerektiği,
- Sürdürülebilir kalkınma vizyonuna yönelmiş olması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Söz konusu çerçeve, en temelde afetin bir kalkınma imkânı olarak ele alınması, daha dayanıklı ve sürdürülebilir bir geleceği, toplumsal ve çevresel unsurlara saygılı bir şekilde, inşa etme fırsatı olarak kullanılması gerektiğini işaret ediyor. Böyle bir çerçeveye, iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinin işleyiş düzeni ve niteliği ile yönü tayin edilmiş oluyor.

Kalkınmaya Yönelmek için İyi Yönetişim Kültürünün Güçlendirilmesi

Ulusal düzeyde T.C. On İkinci Kalkınma Planı ve küresel düzeyde BM Sürdürülebilir Kalkınma Vizyonu iyi yönetim kültür ve ilkelerinin sürdürülebilir kalkınma için gerekli olduğunu kabul ediyor. Kalkınma Planı'nın "Adaleti Esas Alan Demokratik İyi Yönetişim" başlığı altında ele alınan madde, kalkınmanın sağlanması için "hukuk devleti ile demokrasi ve iyi yönetim ilkelerinin etkin şekilde uygulanması"⁸ gerektiğini vurguluyor. Bunun devamında ise, "Kamu hizmetlerinin katılımcı, kapsayıcı, hesap verebilir, şeffaf, adil, hızlı, kaliteli, vatandaş memnuniyetini esas alan ve sivil toplumu destekleyecek şekilde bütüncül bir anlayışla sunulması, vatandaşların kamu kurumlarına olan güveninin artırılması amacıyla iyi yönetim ilkeleri ve kamu yönetiminde dürüstlük odaklı anlayışın benimsenmesi"⁹ hedeflendiği açıkça ifade ediliyor. Kamu yönetiminin tümünde etkililik ve hesap verebilirlik anlayışının, planlamadan izleme ve değerlendirmeye kadar her yönetim sürecinde hayata geçirilmesi temel amaç olduğu ortaya konmuş. Yine aynı amaç doğrultusunda, "kamu hizmetlerinin hız ve kalitesinin artırılması ile katılımçılık, şeffaflık ve vatandaş memnuniyetinin sağlanması hedeflendiği"¹⁰ belirtiliyor.

Ulusal ve uluslararası yaklaşımların işaret ettiği üzere afet sonrasında iyileştirme ve yeniden yapılanmanın; bütüncül biçimde yapılması, sürekli risk azaltımı ile dayanıklılığın gözetilmesi, daha iyisini inşa etmeye ve sürdürülebilir kalkınmaya yönelmiş olması gerektiği ortaya konuyor.

8 On İkinci Kalkınma Planı, Madde 901

9 On İkinci Kalkınma Planı, Madde 902

10 On İkinci Kalkınma Planı, Madde 941

BM ise sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için 16. amacını “Barışçıl ve kapsayıcı toplumlar tesis etmek, herkes için adalete erişimi sağlamak ve her düzeyde etkili, hesap verebilir ve kapsayıcı kurumlar oluşturmak” gerektiğine vurgu yapıyor. Ayrıca, BM yoksullukla mücadele, gelir adaletinin temini ve toplumsal cinsiyet alanında alınacak mesafeler üzerinden katılımın daha gerçekçi olmasına yönelik vizyoner bir bakışı ortaya koyuyor.

Resmi düzenlemelere göre yönetim süreçlerinde; katılım, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi iyi yönetim ilkelerini uygulamak ön koşul olarak ifade ediliyor. Özetle, kalkınmanın bütünsel, dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir olması için iyi yönetim kültürünün güçlendirilmesi gerektiği açıkça ortaya konmuştur. Türkiye'nin de bu konuda güçlü bir adım atarak bu alandaki gelişimini hızlandırması gerekiyor. Bunun yolu bir yandan merkezi ve yerel yönetimlerin bu konuya kararlı yaklaşımlarından geçerken diğer yandan ise sivil toplumun bu vizyona sahip çıkmasına dayanıyor. Aşağıda daha ayrıntılı değinildiği üzere, sivil toplum hem kendi içinde bu vizyonu içselleştirmek hem de kamu kurumlarından bu yönde adım atmalarını talep etmek durumundadır.

Bu nedenlerden ötürü gerek sürdürülebilir kalkınma gerekse de genel afet yönetimi açısından iyi yönetim kültürünün öneminin daha çok anlaşılması ve güçlendirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkıyor. Benzer bir durum, iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyişinin kalitesi ve performansı için de geçerli. Bu süreçte yer alacak aktörlerin üstleneceği roller, alacağı kararlar, kullanacağı kaynaklar ve sunacağı hizmetler ile kurumsal işleyişlerinin daha şeffaf, katılımcı, adil ve kapsayıcı, sorumlu ve duyarlı, etkin ve verimli, tutarlı ve hesap verebilir olmasına önemli katkılar yapacaktır.

İyileştirme ve Yeniden Yapılanmada Sivil Etkileşim

Toplumun farklı kesimlerinden vatandaşların oluşturduğu sivil inisiyatif ve kuruluşlar, afetlerin önlenmesi, afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılanmada önemli bir paydaş grubudur. Vatandaşlar, sivil toplum kuruluşları, sivil inisiyatifler ve kent konseyleri gibi sivil toplum aktörlerinin afet yönetim süreçlerinde aktif ve etkili biçimde yer alması, gerek dayanıklılığın sağlanması gerekse de sürdürülebilir kalkınma için tüm toplumun seferber olmasına hizmet ediyor. Sivil toplum aktörleri afet risklerinin azaltılmasından afet olan yerlerde daha iyi bir geleceğin inşa edilmesine kadar her aşamada önemli rollere sahiptir.

Kalkınmanın bütünsel, dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir olması için iyi yönetim kültürünün güçlendirilmesi gerektiği açıkça ortaya konmuştur. Türkiye'nin de bu konuda güçlü bir adım atarak bu alandaki gelişimini hızlandırması gerekiyor.

Sivil toplum aktörlerinin afet yönetim süreçlerindeki rolünü, dört aşamalı olarak tanımlamak yerinde olur:

Afet risklerini azaltma bağlamında planlama ve hazırlanma süreçlerinde rol almak: Farklı afet risklerini tanımlamak, bunlara yönelik politika ve planların hazırlanması ile hayata geçirilmesine katkı vermek.

Afet sırasında afetten etkilenenlere yönelik acil müdahale süreçlerinde yer almak: Ortaya çıkan afet durumlarında acil müdahale, arama ve kurtarma faaliyetlerinde yer alarak insan ve doğa hayatının ve ekonomik değerlerin korunması ve iyileştirilmesine katkı vermek.

Afet sonrasında iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde rol almak: İyileştirme ve yeniden yapılanma çabalarına destek olmak, çevre ve insan sağlığını koruma bağlamında izleme, değerlendirme ve katılım gibi roller üstlenmek.

Afet risklerine karşı dayanıklılığı güçlendirmek: Afetlerden elde edilen deneyimler sonucunda ölçme, kıyaslama ve öğrenme yoluyla geleceğin dayanıklı kılınmasına katkı vermek.

Sivil toplum; afet riskleri hakkında farkındalık oluşturma, bu risklerin tanımlanması ve önlemler olarak azaltılması yoluyla topluma yarar sağlayabilir. Aynı zamanda, afetler yaşandığında acil müdahale, iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinin farklı adımlarında önemli roller üstlenebilir.

Sivil toplumun özellikle afetler sonrasında ortaya çıkan çevresel, sosyal, ekonomik ve yönetsel zararların azaltılması, daha iyi bir geleceğin inşa edilmesi için iyileştirme ve yeniden kalkınma süreçlerinde etkin rol alması için, belirli iklim ve koşulların sağlanması gerektiği de açıktır. Ancak böyle bir ortamda tüm toplum kesimlerinin sorumluluk olarak katkı vermesi sağlanabilir. On İkinci Kalkınma Planı'nda kamu politikalarının planlama, yapım, izleme ve denetleme aşamalarında sivil toplumun etkin bir rol oynamasının amaçlandığını, bunun demokratik, katılımcı, kapsayıcı, hesap verebilir ve iş birliğine dayanması gerektiği vurgulanıyor. İyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinin yönünü, işleyişini ve sonuçlarını tayin etmekte kamu yönetimi ve politikaları asli belirleyicidir. Bu nedenle, sivil toplumun aktif şekilde yer alabileceği bir ortam ve işleyişin sağlanması gerekmektedir. Bu da en temelde, hukukun gözetildiği ve hakların korunduğu ve özgürlüklerin teminat altında olduğu bir ortamda mümkün olabilir.

Sivil toplum aktörlerinin afet yönetim süreçlerindeki rolünü, dört aşamalı olarak tanımlamak yerinde olur:

On İkinci Kalkınma Planı'nda kamu politikalarının planlama, yapım, izleme ve denetleme aşamalarında sivil toplumun etkin bir rol oynamasının amaçlandığını, bunun demokratik, katılımcı, kapsayıcı, hesap verebilir ve iş birliğine dayanması gerektiği vurgulanıyor.

Diğer taraftan, iyi yönetişimi kendi içinde gerçekleştirmiş bir sivil toplumun varlığı kamu kesimi üzerinde olumlu bir baskı aracı olarak denge ve denetleme mekanizmasını sağlıyor.

İyi yönetim kültürü tüm bu süreçlerin güvene dayalı, bütünsel, kapsayıcı ve etkin biçimde yapılmasına hizmet ediyor. Başta tüm kamu kurumları, özel sektör kuruluşları, sivil toplum aktörleri, uluslararası yardım örgütleri ve diğer aktörleri ile toplumun planlı, uyumlu ve eşgüdüm içerisinde el ele vermesi afet sonrası sürecin etkin yönetilmesini olanaklı kılıyor. İyi yönetim tüm süreçlerin ve adımların ilgili paydaşlar tarafından güvene dayalı, etkin bir eşgüdüm ve harekete olanak sağlayarak afetin bir kalkınma hamlesine dönüşmesine hizmet edebilir. Başka bir biçimde ifade edilirse; afet riskinin azaltılması, olası afet durumunda acil müdahale ve iyileştirmenin bütünsel, hızlı ve kaliteli yapılmasını destekliyor. Tüm bunlar ise daha iyi bir yeniden yapılanma ile kalkınma ve yaşam kalitesinin güçlendirilmesini destekliyor.

İyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeninde şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, adillik ve kapsayıcılık, sorumluluk ve duyarlılık, etkililik ve verimlilik ile tutarlılık gibi ilkelerin hayata geçirilmesi için gerekli düzenleme, mekanizma ve pratiklerin de hayata geçirilmesi gerekiyor. Sivil toplum aktörleri bu ilkeler doğrultusunda bilgi edinme ve katılım yoluyla katkı vermek, hesap sormak, iş birliği ile daha etkili sonuçlar doğurmak veya doğrudan faaliyetler ile yapılan çalışmalarını desteklemek gibi fırsatlar elde ediyor. Hukuk zemininde ve hakları temel alan bir işleyiş düzeni hem güven düzeyini hem de toplumun memnuniyet düzeyini artırıyor. Tüm bunlar için de sivil aktörlerin iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerini izleme, değerlendirme ve katılım yoluyla güçlendirmesine ihtiyaç var. AKSE projesi kapsamında kabul edilen çerçeve ve geliştirilen model ile bu ihtiyacın giderilmesine katkı vermek hedeflendi.

İyi yönetim tüm süreçlerin ve adımların ilgili paydaşlar tarafından güvene dayalı, etkin bir eşgüdüm ve harekete olanak sağlayarak afetin bir kalkınma hamlesine dönüşmesine hizmet edebilir.

İYİ YÖNETİŞİM AÇISINDAN KISA MEVCUT DURUM ANALİZİ

Mevcut durum analizi, 6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye saati ile 04.17'de ve 13.24'te merkez üssü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleri olan Mw7,7 (odak derinlik: 8,6 km) ve Mw7,6 (odak derinlik: 7 km) büyüklüklerinde meydana gelen iki deprem sonrasında kamu kurumları ve diğer paydaşların yürüttüğü iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının sivil etkileşim yoluyla desteklenmesine katkı vermek amacıyla gerçekleştirilen AKSE projesi kapsamında yapıldı. Analiz, yapılan çalışmaları özellikle iyi yönetim kültürü açısından ele alarak ve çalışmaların işleyiş düzeni kalitesine odaklanarak yapıldı. Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®, bu analiz sonucunda elde edilen tespitlere dayanarak geliştirildi.

Yöntem ve Veriler

Proje kapsamında mevcut durum analizi ve tespitler aşağıdaki yöntemler ve veriler kullanılarak yapıldı.

Kamu, uluslararası kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarının yayımladığı raporlar incelendi, Hatay ve Kahramanmaraş'ta saha ziyaretleri yapılarak kamu, özel sektör ve sivil toplum temsilcileri ile görüşmeler yapıldı. Bu görüşmelere ilave olarak sahada çalışma yürüten başka kurumlar ile de deprem bölgesi dışında birebir görüşmeler gerçekleştirildi. Veri toplanan tüm kaynaklar ve aktörlerin listesi ile daha detaylı mevcut durum analizi Ekler bölümünde paylaşıldı. Birincil ve ikincil veriler kullanılarak gerek on bir şehirde gerekse de Hatay ve Kahramanmaraş özelinde yürütülen iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmaları incelenerek değerlendirildi.

Tespitler

Söz konusu raporların incelenmesi, sahada yapılan görüşmeler ve sahada çalışma yürütmüş kurumlarla yapılan görüşmeler sonucunda paydaşlar aşağıda belirtilen konularda gelişim ihtiyacı olduğunu öne çıkarmışlardır.

Analiz, yapılan çalışmaları özellikle iyi yönetim kültürü açısından ele alarak ve çalışmaların işleyiş düzeni kalitesine odaklanarak yapıldı.

Bkz: Ek. C. Detaylı Mevcut Durum Analizi, sayfa 150

Yönetişim ile ilgili paydaşlar tarafından öne çıkarılan konular:

- Yürütülen iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarındaki katılımcılık yaklaşımının gelişmesine ihtiyaç olduğu gözlemlendi. Saha ziyareti sırasında paydaşlar ile yapılan görüşmelerde özellikle yeniden yapılanmaya yönelik planlama çalışmalarına tüm paydaş gruplarının dâhil edilmediği belirtildi. Bu durum kapsayıcılığın sağlanmasını olumsuz etkilemektedir. Kimi çalışmaların sadece kısıtlı bilgi paylaşımı ve istişare ile sınırlı kaldığı, bazı çalışmaların ise hiç katılım sağlanmadan yürütüldüğü yine paydaşlar tarafından dile getirildi.¹
- Kamu kurumları, STK'lar, uluslararası kuruluşlar ve diğer paydaşlar arasında iletişim, istişare ve iş birliği ile uyum ve eşgüdümün gelişmesi gerektiği ifade edildi. Kamu kurumları arasında afet sonrası yerelde yürütülen süreçlerde hangi konudan kimin sorumlu olduğu konusunda zaman zaman sorunlar yaşandığı dile getirildi.
- Kamu kurumları ve STK'lar arasında eşgüdüm sağlanması Strateji Bütçe Başkanlığı raporunda² dile getirilmiş olmakla birlikte bu durumun tam anlamıyla yerelde gerçekleşmediği sahadaki paydaşlar tarafından paylaşıldı. Bazı STK'ların dönemsel olarak veya proje bazlı yerel yönetimlerle yakın çalışmalar yürüttüğü belirtildi ancak tam bir eşgüdüm ortamı olmadığı açıklandı.³
- STK'lar arasında da iletişim, istişare ve iş birliği ile uyum ve eşgüdümün gelişmesi gerektiği gözlemlendi. Bu sorunu çözmek amacıyla bazı sivil aktörlerin bir araya gelerek Türkiye Yerel STK İnsani Forumu (TİF) kurduğu tespit edildi.⁴
- Kamu kurumları ile uluslararası yardım kuruluşları arasında da koordinasyonsuzlukların yaşandığı dile getirildi.⁵
- Uluslararası kurumların yerel STK'larla çok az iş birliği yaptığı paydaşlar tarafından belirtildi.⁶
- Kamuoyu ile yapılan bilgi paylaşımının güçlendirilmesi gerektiği farklı paydaşlar ve raporlar tarafından ortaya kondu. Yapılan çalışmalar ve planlamalar hakkında sınırlı bilgi paylaşıldığı belirtildi. Bazı bölgelerde yürütülen süreçler ile ilgili ihale bilgisi ve sonuçları hakkında bilgi paylaşımının yapılmadığı ifade edildi.⁷
- Kamu kurumları arasında bilgi paylaşımının yeterli olmadığı gözlemlendi. Bu durumun özellikle aynı alanda faaliyet gösteren aktörler arasında koordinasyonsuzluk nedeniyle verimsizlik, kamu kaynağının kaybı gibi sonuçlara neden olduğu belirtildi.⁸
- Kamu kurumları ile STK'lar arasında uyum ve eşgüdüm sağlayamamanın önemli bir nedeninin bilgi paylaşımının çok az olması olduğu paylaşıldı.⁹

1 Sahada yukarıda sayılan paydaşlar ile yapılan görüşmeler

2 Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, "Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu", Ankara 2024, s. 63

3 Sahada yukarıda sayılan paydaşlar ile yapılan görüşmeler

4 Hayata Destek, "Acil Durum Raporu", 17 Kasım 2023

5 Sahada yukarıda sayılan paydaşlar ile yapılan görüşmeler

6 Sahada yukarıda sayılan paydaşlar ile yapılan görüşmeler

7 Sahada yukarıda sayılan paydaşlar ile yapılan görüşmeler

8 Sahada yukarıda sayılan paydaşlar ile yapılan görüşmeler

9 Sahada yukarıda sayılan paydaşlar ile yapılan görüşmeler

- Sivil toplum ve uluslararası yardım kuruluşlarının da bilgi paylaşımlarını güçlendirmesi gerektiği belirtildi. Bu kurumlar arasında da bilgi paylaşımının çok kısıtlı olduğu dile getirildi.¹⁰
- Yaşanan afetten dersler çıkarılarak gelecekte yaşanabilecek afetler için dayanıklı sistemlerin oluşturulmasının önemli olduğu ifade edildi. Aynı hataların tekrarlanmaması, doğru zemin analizleri çerçevesinde imar planlarının, bina yapım standartlarının revize edilmesi gerektiği paylaşıldı. Denetimlerin sıkı bir şekilde yürütülmesinin önemli olduğu vurgulandı.¹¹
- Afetle mücadele yaklaşımının sadece yeniden imar olarak değil, kalkınma, yaşam kalitesi gibi konuları da içerecek şekilde bütünsel bir bakış açısıyla yürütülmesi gerektiği paydaşlar tarafından ifade edildi.¹²

Mevcut durum analizinde tespit edilen bu durumlar, iyi yönetim kültürünün iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarında, özellikle işleyiş düzeni ve iş yapış biçimlerinde güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koyuyor. Argüden Yönetişim Akademisi'nin yürüttüğü AKSE projesi kapsamında geliştirilen model, söz konusu iyileştirme ve güçlendirme çalışmalarına katkı vermeyi öngörüyor.

Öneriler

Yukarıda özet olarak, ekler kısmında ise kapsamlı olarak paylaşılan mevcut durum analizinden yola çıkarak iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeni ve iş yapış biçimlerinde iyileştirilmesi gereken alanlar şu başlıklar altında toplanılabilir:

- Bilgi paylaşım düzeyi ve kalitesi artırılmalı
- İyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarına bütünsel bakış açısıyla yaklaşılmalı
- Katılım, kapsayıcılık ve iş birliği düzeylerini güçlendirilmeli
- Ölçme, değerlendirme ve sürekli geliştirme sistemi işletilmeli

Söz konusu iyileştirmeler, işleyiş düzeni ve iş yapış biçimlerinde iyi yönetim kültürünün güçlendirilmesini işaret ediyor. Mevcut durum analizine dayanarak yapılan tespitler ve bunlara yönelik iyileştirme önerileri Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli[©]ni geliştirmekte yönlendirici oldu. Özellikle modelin farklı alanlarda paydaşlar tarafından kullanılması ile detaylı iyileştirme alanları tespit edilebilir, gerekli tedbirler planlanarak hayata geçirilebilir.

Mevcut durum analizinde tespit edilen bu durumlar, iyi yönetim kültürünün iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarında, özellikle işleyiş düzeni ve iş yapış biçimlerinde güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koyuyor.

¹⁰ Sahada yukarıda sayılan paydaşlar ile yapılan görüşmeler

¹¹ Sahada yukarıda sayılan paydaşlar ile yapılan görüşmeler

¹² Sahada yukarıda sayılan paydaşlar ile yapılan görüşmeler

SİVİL ETKİLEŞİM DEĞERLENDİRME MODELİ[©]

Afet sonrasında yıkılan şehirlerin, zarar gören kişilerin ve bozulan yaşam akışının kademeli olarak iyileştirilmesi ve yeniden yapılandırılmasında öncelikli olarak iyi yönetim kültürü ele alınmalıdır. İyi yönetişimin sunduğu güven ortamı, iyileştirme ve yeniden yapılanma sürecindeki kararların daha kaliteli, kaynakların daha etkin, faaliyetlerin daha bütünsel ve kapsayıcı olmasına hizmet eder. Başka bir ifadeyle işleyiş düzeni ve adımlarının kalitesi arttığında daha hızlı ve etkili sonuçlar elde edilir. Başta devlet kurumları olmak üzere tüm toplumun, özel sektörün, sivil toplumun, uluslararası kuruluşların ve meslek kuruluşlarının farklı rolleri ve kaynaklarıyla ortak hedeflere yönelmesini destekler. İyi yönetim kültürü, iş yapış süreçleri ve adımlarında belirli ilkelerin kabul edilerek uygulanması sonucunda hayat bulur.

AKSE projesi kapsamında iyileştirme ve yeniden yapılanmanın dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınmaya yönelmesine katkı vermek üzere, işleyiş düzeni ve iş yapış biçimlerinin kalitesini iyi yönetim temelli güçlendirmek için Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli[©] geliştirildi.

Model oluşturulurken şu adımlar atıldı:

- Afetin etkileri doğal çevre, yapılı çevre, ekonomi, toplum ve yönetim olmak üzere beş alana ayrıldı.
- On bir şehirde mevcut durumu ve öncelikli konuları tespit etmek için ulusal ve uluslararası düzeyde yayımlanmış raporlar, medya yansımaları, politika belgeleri ve diğer bilgiler derlenerek incelendi.
- Farklı paydaşların ve sosyal grupların güncel sorunları, ihtiyaçları, talepleri ve itirazlarını tespit etmek üzere Hatay ve Kahramanmaraş'a saha ziyaretleri yapıldı.
- İyileştirme ve yeniden yapılanmanın yönetişimini ilgilendiren mevzuat, kamu kurumlarına ait politika, plan ve diğer resmî düzenleyici ögeler tespit edildi ve incelendi.

*İyi yönetişimin
sunduğu güven ortamı,
iyileştirme ve yeniden
yapılanma sürecindeki
kararların daha kaliteli,
kaynakların daha etkin,
faaliyetlerin daha
bütünsel ve kapsayıcı
olmasına hizmet eder.*

- Merkezi yönetimin, yerel yönetimlerin, uluslararası finans kuruluşlarının, uluslararası, ulusal ve yerel STK'ların iyileştirme ve yeniden yapılanmaya yönelik konum ve faaliyetlerini tanımlamak için paydaş haritası oluşturuldu.
- Uluslararası yaklaşımlar ve iyi uygulama örnekleri incelendi.
- Modelin geliştirilmesi sürecinde danışmanlar ve dış paydaşların görüşleri alındı.
- Modelin kullanılması ve yayılmasına etki edecek paydaşlar ile çalıştay yapılarak görüşleri alındı.
- İyileştirme ve yeniden yapılanma sürecindeki yönetim süreçleri ve adımları tanımlandı.
- Tüm bu çalışmalar sonrasında beş alana dair temel konular ve öncelikli odak noktaları belirlendi.
- İyi yönetim ilkeleri ve bunların uygulanmasına dönük göstergeler tanımlandı.
- Son olarak, bu göstergelerin cevaplanması için olası veri türleri ve kaynakları belirlendi.

Yaşanan bir afet sonrasında acil müdahale, hızlı toparlanma, normal yaşam koşullarına dönme ve eskisinden daha iyi şartlarda yeniden yapılanma çalışmalarını yürütmek için iyi yönetim kültürüne dayalı bir yaklaşımın kullanılması gerekiyor. Özellikle çalışmaların işleyiş düzeni kalitesinde bunun sağlanması büyük önem taşıyor. Afet sonrası süreçte iyi yönetim kültürünün güçlendirilmesi için Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® bu bölümde detaylı olarak sunuluyor.

Afetler bir şehirde farklı alanlarda zararlar ve olumsuz etkiler yaratıyor. Bu alanlar genel olarak doğal çevre, yapılı çevre, ekonomi, toplum ve yönetim olarak tanımlanıyor. Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®; daha iyinin birlikte inşası ve afetten kalkınmaya giden bir yol için, iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzenini aşağıdaki tabloda sunulan etki alanlarında yer alan öncelikli konuları sivil toplum başta olmak üzere tüm paydaşların izlemesi, değerlendirmesi ve katılım yoluyla güçlendirmesi mantığına dayanıyor.

Bahsedilen etki alanları kapsamında yer alan, tabloda bazılarının paylaşıldığı herhangi bir konuda, iyileşme sağlamak ancak kurumların tüm yönetim süreçlerinde iyi yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesi ve sağlıklı olarak işletilmesi ile gerçekleşebilir. Bunu sağlayan işleyiş düzeninin ve iş yapış biçiminin yönetim süreçlerinde tesis edilmesi ve sürekli geliştirilmesiyle daha bütünsel, kapsamlı ve etkili sonuçlar elde edilecektir.

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®; daha iyinin birlikte inşası ve afetten kalkınmaya giden bir yol için, iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzenini aşağıdaki tabloda sunulan etki alanlarında yer alan öncelikli konuları sivil toplum başta olmak üzere tüm paydaşların izlemesi, değerlendirmesi ve katılım yoluyla güçlendirmesi mantığına dayanıyor.

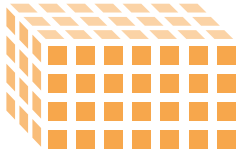
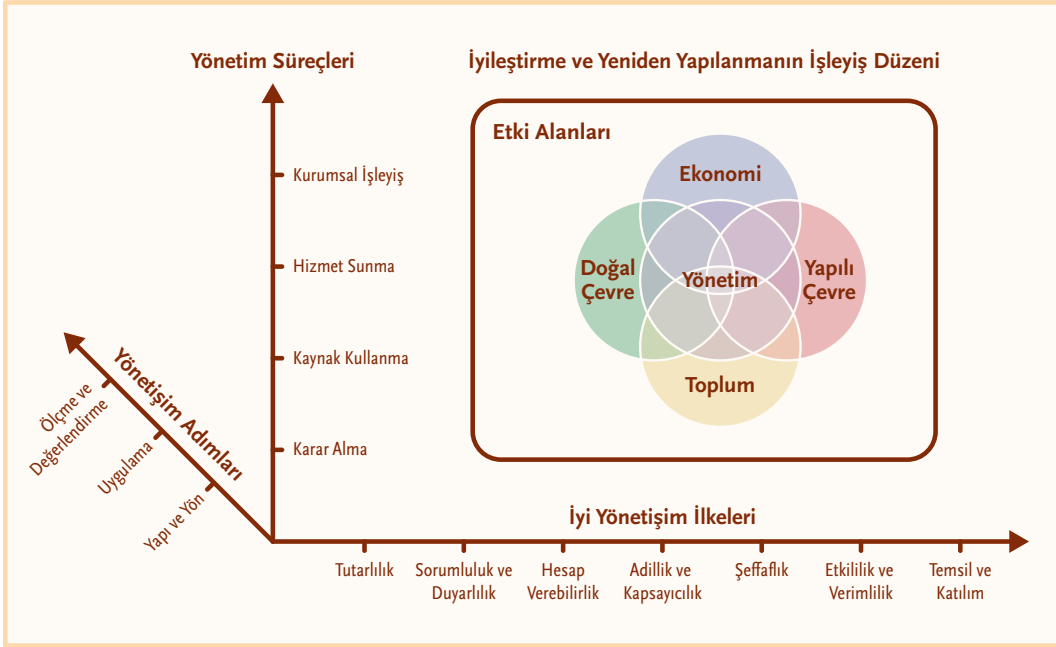
Etki Alanları ve Öncelikli Konular

DOĞAL ÇEVRE	YAPILI ÇEVRE	EKONOMİ	TOPLUM	YÖNETİM
EKOLOJİK İYİLEŞMEYİ İzleme, Değerlendirme ve Katılım Yoluyla Güçlendirme	DAHA İYİYİ İNŞA ETMEYİ İzleme, Değerlendirme ve Katılım Yoluyla Güçlendirme	ÜRETİMİ CANLANDIRMAYI İzleme, Değerlendirme ve Katılım Yoluyla Güçlendirme	YAŞAMI İYİLEŞTİRMEYİ İzleme, Değerlendirme ve Katılım Yoluyla Güçlendirme	BİRLİKTE HAREKET ETMEYİ İzleme, Değerlendirme ve Katılım Yoluyla Güçlendirme
EKOLOJİK İYİLEŞTİRME Hava Kalitesi Toprak Kalitesi Su Kaynakları Ekolojik ve Biyolojik Çeşitlilik Atık, Enkaz Atığı ve Geri Dönüşüm	KRİTİK ALTYAPI Erişim ve Ulaşım Su ve Atık Su Enerji ve Elektrik İletişim ve İnternet Belediye Hizmetleri SOSYAL ALTYAPI Eğitim Tesisleri Sağlık Tesisleri Kültürel Tesisler Kamusal Açık Alan ve Yeşil Alanlar Kamu Yapıları YENİDEN İNŞA Konut ve İş yeri Kültürel Miras Alanları	Sektörel Süreklilik Afet Zarar Maliyetlerini Giderme	TEMEL İHTİYAÇLAR Barınma Gıda ve Su Sağlık Hijyen ve Halk Sağlığı Eğitim Hayvan Yaşam ve Sağlığı SOSYAL DAYANIŞMA Fiziksel Destek Psiko-sosyal Destek Kamu Yardım ve Destekleri Sivil Toplum HUKUK VE ADALET Borçlar ve Alacaklar Kiracı Hakları Diğer Yasal Düzenlemeler Güvenlik Sorunları KAPSAYICILIK Kadın Çocuk Yaşlı Engelli	Mekânsal Planlama Çalışmaları Afet Sonrası Stratejik Planlama Bölgesel ve Ekonomik Kalkınma Planları Afet Riski Azaltma, Dayanıklılık Planlaması Denetim Kamu Düzeni

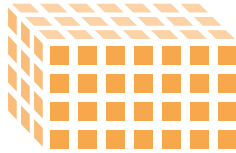
İyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde yer alan ve faaliyet yürüten tüm paydaşlar kendi yönetim süreçlerinde iyi yönetim temelli faaliyetler yürütebilir. Aynı zamanda farklı kurumların beraber hareket ettiği platform, komite veya ajans gibi kurumsal/ortak mekanizmalar da bu yaklaşımı hayata geçirebilir ve sürekli geliştirebilir.

Kurumların yönetimi sağlayan belirli süreçleri bulunuyor. Herhangi bir kurumun işleyiş düzeni içinde yer alan yönetim süreçleri daha önce Giriş bölümünde kısaca paylaşılmıştı. Ancak, aşağıda yer alan model üzerinden daha detaylı olarak tanımlanabilir.

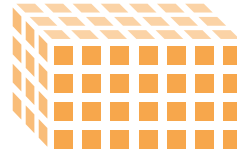
Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli[©]

Afet Öncesi

Acil Müdahale ve İyileştirme

Yeniden Yapılanma

Her kurum kendi varoluş misyonu doğrultusunda faaliyetler yürütürken belirli yönetim süreçlerini yerine getirmek zorundadır. Bunlar şu şekilde tanımlanıyor:

- **Karar Alma:** Herhangi bir konunun, talep ya da ihtiyacın karar alıcıların gündemine alındığı ve ilgili kararların verildiği süreçleri ifade ediyor.
- **Kaynak Kullanma:** Yönetim sürecinin herhangi bir aşamasında (bir konunun gündeme alınması, bir hizmetin sunulması, sonuçların değerlendirilmesi, iyileştirmeye yönelik adımların atılması vb.) kaynakların oluşturulması, tahsis edilmesi ve kullanılması süreçlerini tanımlıyor.
- **Hizmet Sunma:** Herhangi bir konuda faaliyetlerin yürütülmesi, yatırımların yapılması, düzenlenmesi ya da farklı gruplara yönelik hizmetlerin sağlanması süreçlerini içeriyor.
- **Kurumsal İşleyiş:** Kurumsal yapı, kapasite, işleyiş ve iş yapış usullerini belirleyen ve bunların izlenmesi, değerlendirilmesi ve güçlendirilmesini kapsayan süreçleri ifade ediyor.

Yönetim süreçlerinin anlamlı bir şekilde tanımlanması, planlanması ve hayata geçirilmesi ise aşağıdaki yönetişim adımları ile gerçekleşiyor:

- **Yapı ve Yön:** Herhangi bir yönetim sürecinin işleyişinde belirli iyi yönetişim ilkesinin hayata geçmesini sağlayacak kurulmuş ya da kurulması planlanan yapı ya da yapısal çerçeveleri ifade ediyor. Kurumsal işleyiş, bu yapıların tayin ettiği yön ve hedefler doğrultusunda ilerliyor.
- **Uygulama:** Herhangi bir yönetim sürecinde, belirli yapının tayin ettiği yöne giderken iyi yönetişim ilkelerini hayata geçiren her türlü faaliyeti ifade ediyor. Planlama, hizmet sunma, kaynak kullanma gibi her süreç belirli uygulamaları içeriyor.
- **Ölçme ve Değerlendirme:** Herhangi bir yönetim sürecinde, kurumun karar alma ve uygulama, hizmet sunma ve kaynak kullanım kalitesinin artması ve paydaşların güveninin kazanılmasını sağlayacak gözetim ve bilgi paylaşımın sağlanmasına yönelik veri toplama, raporlama, inceleme süreçleri ile ilgili ölçme ve değerlendirme faaliyetlerini ifade ediyor. Bunlar gündemin ve hedeflerin belirlenmesinden uygulama ile etki ve sonuçların değerlendirilmesine kadar her aşamada gerçekleşiyor. Bunlara hizmet sunulan kişi sayısı, elde edilen sonuçlar, harcanan kaynaklar gibi örnekler verilebilir.

Her kurum kendi varoluş misyonu doğrultusunda faaliyetler yürütürken belirli yönetim süreçlerini yerine getirmek zorundadır.

Her yönetim sürecinin anlamlı bir şekilde işleyebilmesi ve kuruma duyulan güvenin sağlanabilmesi, belirli yönetim süreçlerinde ilgili yönetim adımlarının uygulanması ile sağlanıyor. İyi yönetim yaklaşımı; konu ile ilgili yürütülen çalışmaların doğru bir akış içinde (yönetim süreçleri) etkin bir işleyiş çerçevesinde ve kurumsal gelişimi sağlayacak şekilde (yönetişim adımları) ve iyi yönetim ilkeleri çerçevesinde yürütülmesini sağlıyor.

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli[®], bu jenerik analitik işleyişi temel alarak, iyi yönetim ilkelerinin tümünün afet sonrasında beş etki alanında (doğal çevre, yapılı çevre, ekonomi, toplum ve yönetim) farklı kurumların yürüttüğü iyileştirme ve yeniden yapılanma faaliyetlerinin işleyiş düzeninde tesis edilmesi ve sürekli geliştirilerek güçlendirilmesi anlayışına dayanıyor. Bunun olabilmesi için her dört yönetim sürecinde (karar alma, kaynak kullanma, hizmet sunma ve kurumsal işleyiş) atılan üç yönetim adımının (yapı ve yön, uygulama ile ölçme ve değerlendirme) ilgili yedi iyi yönetim ilkesini (temsil ve katılım, etkililik ve verimlilik, şeffaflık, adillik ve kapsayıcılık, hesap verebilirlik, sorumluluk ve duyarlılık, tutarlılık) gözeterek işlemlerini gerektiriyor. Bu yaklaşım temel alınarak, başta sivil aktörler olmak üzere tüm paydaşlar kendi ve diğer aktörlerin iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının işleyiş düzenlerini iyi yönetim ilkeleri bazında ölçme, değerlendirme ve sürekli geliştirme fırsatını yakalayabilirler.

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli[®]'nin iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde işleyişi aşağıdaki tabloda daha açık bir biçimde gösteriliyor. Bu tablo esas itibarıyla bütünsel, kapsayıcı ve etkili sonuçların elde edilmesi için gerekli işleyiş düzeninin hem kurumlar özelinde hem de tüm paydaşlar arasında tesis edilmesi ve sürekli geliştirilerek güçlendirilmesi gereksinimini ortaya koyuyor. Yukarıda özetlenen model, bu işleyiş üzerinden işlevsellik kazanıyor. İyi yönetim ilkeleri her bir yönetim süreci ve yönetim adımında belirli bir göstergeye çevriliyor.

Daha detaylı olarak açıklamak açısından, tabloda yer alan her bir kutu, ilgili yönetim sürecinde belirtilen yönetim adımında her ilkenin hayata geçirilmesi için yapılması gerekenleri içeriyor. Söz konusu gereklilikler ilke ile ilgili tanımlamaların yapılmasından başlayarak, o ilke için ilgili yönetim adımındaki süreçlerin oluşturulması ve sürekliliğin sağlanmasına yönelik adımların atılmasını yansıtıyor. Bir başka deyişle, ilkelerin hayata geçirilmesine yönelik uygunluk düzeyini anlamaya imkân sağlıyor.

İyi yönetim yaklaşımı; konu ile ilgili yürütülen çalışmaların doğru bir akış içinde (yönetim süreçleri) etkin bir işleyiş çerçevesinde ve kurumsal gelişimi sağlayacak şekilde (yönetişim adımları) ve iyi yönetim ilkeleri çerçevesinde yürütülmesini sağlıyor.

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®nin İşleyişi

Yönetim Süreçleri	Yönetişim Adımları	İyi Yönetişim İlkeleri						
		Temsil ve Katılım	Sorumluluk ve Duyarlılık	Adillik ve Kapsayıcılık	Etkililik ve Verimlilik	Şeffaflık	Hesap Verebilirlik	Tutarlılık
Karar Alma	Yapı ve Yön	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri
	Uygulama	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri
	Ölçme ve Değerlendirme	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri
Kaynak Kullanma	Yapı ve Yön	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri
	Uygulama	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri
	Ölçme ve Değerlendirme	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri
Hizmet Sunma	Yapı ve Yön	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri
	Uygulama	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri
	Ölçme ve Değerlendirme	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri
Kurumsal İşleyiş	Yapı ve Yön	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri
	Uygulama	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri
	Ölçme ve Değerlendirme	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri	Olgunluk Göstergeleri

Herhangi bir iyileştirme ve yeniden yapılanma alanında yer alan konu başlıkları (örneğin doğal çevre alanında atıklar konusu gibi) bu bakış açısı ile değerlendirilerek katılımcı, kapsayıcı, adil, şeffaf, hesap verebilir, etkili, verimli ve tutarlı politikalar oluşturulabilir, kararlar alınabilir, alınan kararlar hayata geçirilip uygulama sonuçları ölçülüp ve değerlendirilip, deneyimlerden öğrenerek sürekli geliştirilebilir.

Herhangi bir yönetim sürecinde atılacak yönetim adımları kapsamında iyi yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesi için aşağıdaki tabloda bir örnek sunuluyor. Bu örnekte, kurumsal işleyiş yönetim sürecinde üç yönetim adımına uygun yedi ilke için kriterler yer alıyor.

Kurumsal İşleyiş Sürecinde 3 Yönetişim Adımına Uygun 7 İlke için Kriterler

İYİ YÖNETİŞİM İLKELERİ	YAPI VE YÖN	UYGULAMA	ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME
Temsil ve Katılım	Ekosistemdeki tüm segment ve paydaşları dahil edecek yaklaşım geliştirmek	Tüm segmentlerin ve paydaşların dengesini ve faydasını gözeterek uygulamalar geliştirmek amacıyla ilgilileri dahil etmek	Sağlanan faydanın dengesi ve öncelikli ihtiyacı karşılama amacıyla ilgilileri dahil etmek
Sorumluluk ve Duyarlılık	Görev tanımı/yetki/liyakat, ekonomik, çevresel ve sosyal bakış ile ekosistem duyarlılığını korumak.	Yetkilere uymak, görevini gerçekleştirmek, riskleri yönetmek.	Performans sağlamak
Etkililik ve Verimlilik	İhtiyacı doğru belirlemek, hedef kitle ve değer tanımını yapmak	Hedefle uyumlu ve verimli kaynak kullanımı	Toplam performans ve öncelikli hedef ve ihtiyacı karşılama düzeyi
Adillik ve Kapsayıcılık	Fırsat eşitliği ilkesi ile kişiden bağımsız sistem kurmak, çeşitliliği korumak	Sistemi kurallarına göre işletmek	Kurala uymayan ve istisnai durumları belirlemek, önlemek ve uyararak
Şeffaflık	Paydaşlar için süreç ve işleyişe yönelik açık ve erişilebilir bilgi paylaşım ortamları geliştirmek	Paydaşların süreci izleyebilmesine uygun ortamı güncel ve işleyişe sağlıklı tutmak	Paydaş erişim performansı ve memnuniyeti
Hesap Verebilirlik	Raporlama ve dış denetim mekanizmaları kurmak	Raporlama düzenini ve dış denetim değerlendirmelerini kilit paydaşlara raporlamak	Dış denetim raporlarındaki bulguları iyileştirme yönünde kullanmak
Tutarlılık	İç denetim mekanizması ile süreci, hedef ve kaynak kullanım uyumunu güncel altına almak; ulusal ve uluslararası standartlar, planlamalar ve çerçevelerle uyumlu çalışma yöntemi kurgulamak	İç denetim mekanizmasını çalıştırmak, uyumu gözetmek ve güvence altına almak	İç denetim bulgularından iyileştirme amacıyla faydalanmak

Modelin matris biçiminde işleyişi, esas olarak iyi yönetişimin iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeni kalitesinde somut hale getirilmesi mantığına dayanıyor. Böylece, her bir yönetim sürecinde atılan yönetim adımlarında ne yapılması gerektiği kriter bazlı ortaya konuyor. Aynı zamanda, matris kullanılarak herhangi bir alanda işleyiş kalitesini ölçmek, değerlendirmek ve sürekli geliştirmek mümkün hale geliyor. Ne kadar fazla kriter/gösterge yerine getirilirse, işleyiş düzeninin kalitesi/olgunluk düzeyi o oranda artıyor.

AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®, devam eden sayfalarda en mikro birim olan yönetim adımları üzerinden ve iyi yönetişim ilkelerine dayanarak detaylı olarak ele alınıyor. Bu şekilde matrisin sunduğu temel işleyiş mantığını ve kullanım biçimini kavrayıp kullanmak daha olası hale gelecektir.

Yapı ve Yön

İyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeninde karar mekanizmalarının oluşturulması ve kullanılması ile bu mekanizmaların eldeki veriler, deneyimler ve görüşler ile karar alarak yön belirleme sürecinde her ilkenin belirli adımları gözetir şekilde yapılmasını ifade ediyor.

Temsil ve Katılım

Bu aşamada temsil ve katılımın en geniş tanımı ile düşünülmesi gerekiyor. Bir konu ile ilgili karar alınacağı zaman:

- Kararı etkileyecek paydaşlar,
- Karardan etkilenecek paydaşlar,
- Kararı uygulayacak paydaşlar,
- İlgili konuda yerelde, ülke genelinde ve gerekiyorsa uluslararası düzeyde uzmanlığı olan kişileri davet ederek etkileşim içinde görüşlerini almak karar kalitesini artırmayı sağlıyor.

Katılımın kapsayıcı ve anlamlı olması, belirli kriterleri gözetmeyi ve hayata geçirmeyi gerektiriyor. Katılım süreci iki taraflı işleyen bir niteliğe sahiptir. Bu süreç boyunca tarafların birbirlerini iyi anlaması, temel karar vericinin kaynakları, kabiliyetleri ve yapabilecekleri konusunda açık ve şeffaf davranması, sürecin etkin işleyişi güçlü bir hesap verebilirlik yaklaşımının oluşmasını sağlıyor. Bu aşamada dikkat edilmesi gereken bir diğer konu ise, katılım süreci öncesinde paydaşların konu hakkında önceden bilgilendirilmeleridir. Paydaşların toplantılara hazırlıklı gelmelerini ve toplantının verimli geçmesini önceden bilgilendirme uygulaması sağlıyor. Alınacak karar konusu, karar alma süreçleri, hedeflenen sonuç ve öngörülen etkiler ne kadar açık şekilde belirlenir ve paydaşlara iletilirse daha anlamlı katkı alınıyor.

Katılım süreci şeffaf şekilde yürütülmelidir. Alınan görüşlerin karar alma sürecinde nasıl değerlendirildiği, kararlara ne oranda ve nasıl yansıtıldığı açıklanmalıdır. Bu süreçte kararı etkileyen önerilerin neden seçildiğini veya diğer önerilerin neden değerlendirme sonrası hariç tutulduğunu paydaşlara açık ve şeffaf bir şekilde açıklamak güveni artırır. Geri bildirim vermek paydaşların güvenini koruyarak katılım sürecinin sürekliliğini sağlar. Benzer şekilde, katılım sürecine hangi paydaşların davet edildiğini ve kimlerin katıldığını açıklamak kararın meşruiyetini ortaya koyması açısından önem taşır.

Alınacak karar konusu, karar alma süreçleri, hedeflenen sonuç ve öngörülen etkiler ne kadar açık şekilde belirlenir ve paydaşlara iletilirse daha anlamlı katkı alınıyor.

Bu yolla ilgili tüm paydaşların sürece katılımı sağlanarak kararların alındığı ve geleceğe dair yön belirlendiği ortaya konabilir. Tüm ilgili ve öncelikli paydaşların katılımını sağlayan yapıların tesis edilmesi ve bu yapıların kapsayıcı şekilde işlemesi ile daha bütünsel, kapsayıcı ve etkili kararların alınması sağlanır.

Sorumluluk ve Duyarlılık

İyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarına dair karar alma sürecinde konunun bütün boyutlarının ve olası etkilerinin (doğal çevre, yapılı çevre, ekonomik, sosyal, yönetim) kısa, orta ve uzun vadede değerlendirilmesi gerekiyor. Bu bakış açısı tüm paydaşların, yaşanan çevrenin ve gelecek nesillerin menfaat ve beklentilerinin dikkate alınmasını sağlıyor. Kısa, orta ve uzun vadeli olası faydalar ve riskler arasında denge sağlamayı, bunlar arasında bağlantıyı gözetmeyi gerektiriyor. İlgili alanlardaki tüm risklerin ve fırsatların ortaya konularak önceliklendirilmesi doğru bir kaynak planlaması (para, iş gücü, zaman, vb.) yapabilmek açısından önem taşıyor. Diğer yandan önceliklendirme, işlerin hangi sırada ve nasıl yapılacağına tanımlanmasına da imkân sağlıyor. Kararların sağlıklı ve kaliteli olması girdiler, çalışma süreçleri, çıktılar ve etkiler arasındaki bağlantıların dikkate alınarak değerlendirilmesi ile sağlanabilir. Kısaca, geleceğe yön verecek kararların bütünsel bir bakış açısı ile alınması gerekiyor.

Örneğin yeniden inşa çalışmalarında konutların yeniden inşası ile sanayi ve iş yerlerinin inşasının el ele yürümesi fayda sağlayacaktır. Bu şekilde insanlar güvenli konutlarına taşındıklarında veya öncesinde, yaşamlarını devam ettirecek gelire kavuşmuş olurlar. Kamu bütçesindeki yük azalırken insanların yaşam kalitesinin de iyileşmesi sağlanır. Bu durumda karar alınırken her iki sürecin birlikte planlanması ve kaynak dağılımının bu bakış açısı ile yapılması hayatın hızlı bir şekilde normale dönmesine yardımcı olacaktır. Bunlara ilaveten sorumluluk ve duyarlılık ilkesi, işleyiş sürecinde ortaya çıkan yeni ihtiyaç, talepler ve itirazlar konusunda sürekli duyarlı olmayı gerektiriyor. Böylece, olumsuz sonuçlar engellenerek kararların yerindeliği ve kaynakların etkin kullanılması sağlanabiliyor.

Etkililik ve Verimlilik

İyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarında alınan kararların kalitesi kadar uygulama sürecinin de kaliteli bir şekilde yürütülmesi ile etkili sonuçlar elde edilebilir.

Geleceğe yön verecek kararların bütünsel bir bakış açısı ile alınması gerekiyor.

Etkililik ve verimlilik, alınan kararın:

- Hangi ihtiyaca veya talebe çözüm üreteceğini,
- Çözümün ilgili paydaşlar için ne gibi bir değer/fayda ortaya koyacağını,
- Ortaya çıkacak değerden faydalanacak hedef kitlenin kimlerden oluştuğunu baştan tanımlayarak eldeki veri ve görüşlerle etkin bir şekilde alınmasına imkân veriyor.

Örneğin, mevcut ve gelecek kaynaklar değerlendirilerek en fazla değer ve etki yaratacak projeler belirlenerek işleyiş süreci bu sıraya uygun olarak karara bağlanmalıdır. Benzer şekilde, farklı projelerin eşgüdüm içerisinde işleyerek sonuçlarda uyumun sağlanması elde edilebilir. Kısacası, faaliyetlerin ve kullanılacak kaynakların yönü tayin edilirken sürekli olarak verimli ve etkili sonuçların üretilmesi için gerekli yapısal düzenlemeler yapılmalı ve karar belirli kriterlere göre alınmalıdır.

Adillik ve Kapsayıcılık

İyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarında karar alınırken konu ile ilgili tüm paydaşların ve sosyal grupların ihtiyaçlarını göz önünde tutmak (çeşitlilik), katılımlarını sağlamak, eşit fırsat sunmak ve adil bir yaklaşım ortaya koymak kapsayıcılığı temin ediyor. Adil ve kapsayıcı çözüm üretmek için oluşturulan yapıların sistem temelli olması gerekiyor. Bu yapılar kişilere veya duruma göre değil belirli haklar ve kriterlere göre kararlar alınmasını destekler. Belirli sistem dâhilinde alınan kararların düzenli olarak denetlenmesi ise hesap verebilirliği güçlendirirken olası hataları tespit ederek düzeltme fırsatı sunuyor. Bu şekilde sistem, ortaya çıkan acil ve genel ihtiyaçları erkenden tespit edip çevik bir şekilde çözümler üretebilir.

Örneğin, afet sonrası barınma ihtiyacının karşılanmasına dair alınan kararlarda tüm grupların ve özellikle dezavantajlı grupların eşzamanlı olarak geçici güvenli barınmaya ulaşmaları adil olmayı sağlıyor. Bunun için de farklı kurumlar ve paydaşlar arasında uyum ve eşgüdümün planlanmış olmasına özen gösterilmesi gerekiyor. Farklı paydaşlar ve sosyal grupların ihtiyaç, talep veya hassasiyetlerini göz önüne almayan ve kararlarında kapsamayan bir işleyiş düzeni güven vermeyeceği gibi farklı itiraz ve şikâyetlerin ortaya çıkmasına da yol açar.

Şeffaflık

İyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarına dair kararların paydaşlar tarafından benimsenmesi, güven sağlaması karar süreçlerinin açık ve şeffaf olması ile mümkündür.

Faaliyetlerin ve kullanılacak kaynakların yönü tayin edilirken sürekli olarak verimli ve etkili sonuçların üretilmesi için gerekli yapısal düzenlemeler yapılmalı ve karar belirli kriterlere göre alınmalıdır.

Farklı paydaşlar ve sosyal grupların ihtiyaç, talep veya hassasiyetlerini göz önüne almayan ve kararlarında kapsamayan bir işleyiş düzeni güven vermeyeceği gibi farklı itiraz ve şikâyetlerin ortaya çıkmasına da yol açar.

Şeffaflıktan, karar alınırken hangi konuların değerlendirildiği, kararın dayanağını oluşturan varsayımların neler olduğu, söz konusu karara nasıl ulaşıldığı ve neden böyle bir kararın verildiği ile ilgili bilginin paylaşılması kastediliyor. Şeffaflığı sağlayacak veri ve bilgi paylaşımının anlaşılır bir dil ve formatta olması gerekiyor. Aynı zamanda farklı paydaşların kolayca erişebileceği ortamlar üzerinden bilgi paylaşılması önem taşıyor.

Örneğin, kamu yetki ve kaynaklarını kullanan aktörlerin aldığı kararların, gerekçeleri ile kolayca erişilebilir şekilde kamuoyu ile paylaşılması, farklı paydaşların bu kararları sahiplenmesi ve bunlarla uyumlu faaliyetler yürüterek katkı yapmasına imkân veriyor.

Hesap Verebilirlik

İyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde rol üstlenen her türlü kurumun yöneticilerinin aldıkları kararlar, kullandıkları kaynaklar, yürüttükleri faaliyetler ve bunların sonuçları hakkında hesap vermeye hazır olmalarını gerektiriyor. Hesap verebilirlik;

- Karar verenlerin (kişi ve/veya kurum) sorumlulukları çerçevesinde gerçekleşen sonuçları (performansı) ilgili paydaşlarla aktif biçimde paylaşmasını,
- Planlanan ile karşılaştırıldığında ortaya çıkan olumlu veya olumsuz farklılıkların nedenleri ile birlikte açıklanmasını,
- Gerçekleştirilecek revizyonlar ve iyileştirmeye yönelik alınacak önlemlerin açıklanmasını içeriyor.

Hesap verebilir olmak karar aşamasında bu konu ile ilgili atılacak adımlar ile ilgili denetimin ve raporlama mekanizmalarının nasıl çalışacağını belirlenmesini gerektiriyor. Böylece, bütünsel şekilde kurumların tüm kararları ve bunlara yönelik sonuçlar arasında ilişki kurularak paydaşlara açıklanabilir. Bu uygulama güven vererek paydaşların daha fazla katkı vermesini teşvik eder.

Örneğin, iyileştirme sürecinde alınan kararların hayata geçirilmesinden sonra, hedeflere ulaşma konusunda ortaya çıkan sonuçların raporlanması, olumlu ve olumsuz farkların sebepleriyle açıklanması ve gerekli düzeltmeler ile ilgili eylem planları hakkında bilgi verilmelidir.

İyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde rol üstlenen her türlü kurumun yöneticilerinin aldıkları kararlar, kullandıkları kaynaklar, yürüttükleri faaliyetler ve bunların sonuçları hakkında hesap vermeye hazır olmalarını gerektiriyor.

Tutarlılık

İyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarında alınan kararların uluslararası standartlar, ulusal mevzuat ve politikalar ile uyumlu olmasını ifade ediyor. Bu şekilde alınan bir karar daha üst bir politika veya plan ile uyumlu oluyor ve o planın gerçekleşmesini destekliyor. Aynı zamanda, alınan kararların öngörülen bütçeyle, faaliyetlerle ve sonuçlarla tutarlı olması daha etkili sonuçlar üretiyor. Kurumun rolü ve faaliyetleri ile ilgili paydaşların kararları arasında tutarlılık oluşturmak ise daha bütünsel/uyumlu ve etkili sonuçlar elde etmeyi sağlıyor.

Örneğin, yeniden yapılanma süreçlerinde binaların inşası için bölgenin özellikleri dikkate alınarak belirlenmiş standartlar çerçevesinde yeniden inşa koşullarının tanımlanmasını, imar planlarının revize edilmesini ve bu kararın uygulanmasını sağlamak için denetim yaklaşımlarının oluşturulmasını gerektiriyor. Bu süreçte kamu kurumları, meslek odaları ve özel sektör temsilcilerinin birbirleriyle istişare etmesi tutarlı politika ve uygulamaların hayata geçmesini destekliyor. Başka bir örnekle açıklamak gerekirse, afet sonrası atıkların döküleceği yerlerin nerede ve nasıl olması gerektiğine dair kararlar, ilgili ulusal mevzuat ve politika ile uyumlu olarak alınmış olmalıdır. Mevzuatın ve gerekli standartların uygulamasını sağlamaya yönelik mekanizmaları tanımlamak, denetim sıklıklarını belirlemek ve sorunların çözüm mekanizmalarını ortaya koymak acil müdahale döneminde hata yapma olasılığını azaltır.

Yukarıda paylaşılan yapı ve yön yönetim adımında iyi yönetim ilkelerinin ne anlama geldiği, nasıl hayata geçirilmesi gerektiği ve faydaları ele alındı. İyileştirme ve yeniden yapılanma sürecinde rol üstlenen kurumlar veya platform, ağ ve benzeri yapılar aldıkları kararlar ile geleceğe yön verir ve bu yönde faaliyetler yürütürler. Bu nedenle yapıların niteliği ve işleyişi doğru kararlar alınmasına hizmet ettiği zaman işleyiş düzeninin kalitesi artacaktır.

İyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarında alınan kararların uluslararası standartlar, ulusal mevzuat ve politikalar ile uyumlu olmasını ifade ediyor.

Yapıların niteliği ve işleyişi doğru kararlar alınmasına hizmet ettiği zaman işleyiş düzeninin kalitesi artacaktır.

Uygulama

İyileştirme ve yeniden yapılanma, işleyiş düzeninde alınan kararların planlanması ve istenilen yön ve standartlarda hayata gerçekleştirilmesini ifade ediyor. Bu yönetim adımında her bir iyi yönetim ilkesinin gözetilmesi uygulama sürecinin daha bütünsel, kapsayıcı ve etkili olmasına hizmet ediyor.

Temsil ve Katılım

Bu aşamada temsil ve katılım, planlama ve uygulama çalışmalarını etkileyecek paydaşların karar, kaynak kullanımı, faaliyet ve izleme-değerlendirme süreçlerini kapsıyor.

- Planlama veya uygulamayı etkileyecek olan paydaşlar,
- Karardan etkilenen paydaşlar,
- Kararı uygulayacak paydaşlar,
- Daha önce benzer çalışmaları yürütmüş yerel, ulusal ve uluslararası ölçekte faaliyet yürüten kamu, özel ve sivil sektör paydaşları bu sürecin katılımcılarıdır.

Uygulama adımında da yapı ve yön adımında bahsedilen, katılım sürecinin iki taraflı işleyen bir süreç olduğunun değerlendirilmesi, paydaşların katılım öncesi bilgilendirilmesi, sürece dâhil edilenlerin ve katkı verenlerin şeffaf bir şekilde paylaşılması, alınan fikirlerin nasıl değerlendirildiğinin açıklanması ve öneri sunanlara geri bildirim verilmesi gerekiyor. Uygulama sürecinde katılım ile olası risklerin ve fırsatların belirlenmesi, karar ve kaynakların etkili şekilde planlanması, faaliyetlerin öngörülen şekilde yürütülmesi ile etkin izleme ve değerlendirme yapabilme gibi faydalar sunuyor. Farklı paydaşlar arasında iletişim, istişare ve iş birliği ile daha bütünsel, uyumlu ve etkili sonuçlar elde edilmesini destekliyor.

Örneğin, atık su altyapısı inşa edilirken proje planını hazırlayanlar, inşa yapılacak bölge ile ilgili jeolojik çalışma yürütenler, bu projede yer almayan ancak benzer başka çalışmalar yürütmüş olanlar (yerelden, ülkeden veya yurtdışından), projeyi gerçekleştirecek olanlar (konu ile ilgili çalışacak farklı kurum ve birimler), projeden faydalanacak olanlar (kurum, sosyal grup veya kişiler) bu sürecin paydaşları olarak görülmelidir. Uygulama sırasında yapılacak öneriler inşa çalışmalarının dayanıklılığını artırır ve sağlıklı işlemlerini sağlar. Katılım doğrudan yüz yüze olduğu gibi gelişmiş bilgi teknolojisi altyapısı da kullanılarak dijital ortamda gerçekleştirilebilir.

Uygulama adımında da yapı ve yön adımında bahsedilen, katılım sürecinin iki taraflı işleyen bir süreç olduğunun değerlendirilmesi, paydaşların katılım öncesi bilgilendirilmesi, sürece dâhil edilenlerin ve katkı verenlerin şeffaf bir şekilde paylaşılması, alınan fikirlerin nasıl değerlendirildiğinin açıklanması ve öneri sunanlara geri bildirim verilmesi gerekiyor.

Asıl önemli olan, paydaşların temel görüş, öneri ve beklentilerini uygulamaya dönük karar alma, kaynak kullanma, faaliyet yürütme ve bunları diğer paydaşlarla uyumlu yapılmasına hizmet etmesidir.

Sorumluluk ve Duyarlılık

Uygulama yönetim adımında yetki kullanan aktörlerin alınan kararların uygulanmasında farklı paydaşların hassasiyetlerine duyarlı olmasını, belirlenen hukuki, mesleki ve etik standartlar doğrultusunda hareket etmesini tanımlıyor. Aynı zamanda bu aktörlerin kendilerine tanınan yetkiler çerçevesinde faaliyet yürütmelerini ve yetkilerini aşan durumlar ortaya çıktığında ise asli karar verme sorumluluğuna sahip olanları bilgilendirerek gerekli adımlarını atmalarını talep etmesini içeriyor. Yapılan uygulamaların kısa, orta ve uzun vadeli sonuçlarını hesaba katarak daha dengeli ve duyarlı olunmasını işaret ediyor. Aynı zamanda kararın uygulanması ile ilgili risklerin öngörülerek etkin biçimde yönetilmesi de bu adımda yer alıyor.

Örneğin, bir inşaat projesi kapsamında proje yöneticilerinin ilerleyen işler ile ilgili yetkileri çerçevesinde karar almaları, yetkilerini aşan bir harcama, kamulaştırma ihtiyacı, çalışmalarını durdurma gibi konularda karar vericilere ulaşarak çözümlerin üretilmesini gerektirebilir. Bu süreçte doğan çevresel, mesleki veya etik bir risk durumu var ise yetkilileri bilgilendirerek karar ve faaliyetlerin düzeltilmesi talep edilmelidir. Aynı zamanda, inşaat sürecinde olası çevresel ve toplumsal riskler gözetilerek sürdürülebilirlik boyutu korunmalıdır.

Etkililik ve Verimlilik

Uygulama sürecinin hedeflere ulaşmak için belirlenmiş bütçe içerisinde, istenilen kalite standartlarında ve verimli kaynak kullanım yöntemleriyle gerçekleştirilmesi anlamına geliyor. İyileştirme ve yeniden yapılanma süreci oldukça kapsamlı alan ve konularda harcamalar gerektirdiği için kısıtlı kaynakların en etkili şekilde kullanılmasını gerektiriyor. Uygulama adımlarında kaynak israfının azaltılması, en doğru ve faydalı şekilde kullanılması için sıkı bir takip, değerlendirme ve önlem alma sistemine ihtiyaç vardır. Burada özellikle farklı paydaşların kendi kaynaklarını daha bütünsel biçimde ortak hedefler yönünde kullanılması için sürekli iletişim, istişare ve iş birliği sağlanmalıdır.

Uygulama yönetim adımında yetki kullanan aktörlerin alınan kararların uygulanmasında farklı paydaşların hassasiyetlerine duyarlı olmasını, belirlenen hukuki, mesleki ve etik standartlar doğrultusunda hareket etmesini tanımlıyor.

Örneğin, projelerin belirlenmiş bütçe ve zaman planına uygun ilerlemesi sağlanmalıdır. Atık su altyapı çalışmasını belirlenmiş olan zaman planı ve bütçesi ile uyumlu olarak yürütülmesi kadar bu süreçte etkileyen ve etkilenen paydaşların deneyim, bilgi ve kaynaklarından yararlanılmalıdır.

Adillik ve Kapsayıcılık

İyileştirme ve yeniden yapılanma sürecinde yürütülen uygulamaların tüm sosyal grupları ve farklı paydaşların menfaatlerini kapsayacak şekilde yapılmasını ifade ediyor. Alınan kararların etkin şekilde uygulanması aynı zamanda önemli hak ve hassasiyetlerini gözetmeyi içermelidir. Böylece işleyiş düzenine karşı duyulan güven artar, insan refahı sağlanarak memnuniyet sağlanır ve olası sosyal risklerin gerçekleşmesinin önüne geçilir.

Örneğin, farklı sosyoekonomik gruplardan insanların yaşadığı yerlerde bulunan riskli binaların yıkılması veya güvenli hale getirilmesinde farklı kesimlerin, özellikle de dezavantajlı grupların gereksinimleri ihmal edilmemelidir. Geçici barınma, sağlık hizmetleri ve diğer haklara erişim gözetilmelidir. Böyle bir durumda önceden planlama, hassasiyetleri belirleme ve gerekli tedbirleri almak olası dışlama veya haksızlık durumlarını önleyecektir. Bunların sağlanması için de belirli standartlar ve kriterler oluşturulmalıdır.

Şeffaflık

Paydaşların alınan kararların uygulama adımlarını izlemesini, değerlendirmesini ve denetlemesini sağlayacak işleyiş düzeninin kurulması ve bu düzen kullanılarak paydaşlara düzenli ve erişilebilir şekilde bilgi verilmesini tanımlıyor. Şeffaf bir işleyiş düzeni aynı zamanda farklı paydaşların katkı vereceği yer, zaman ve çalışmalarını görmesini de sağlıyor. Bunun için ilgili ve önemli bilgilerin farklı paydaş ve sosyal kesimlerin kolayca erişilebileceği biçimde, farklı mecralar üzerinden paylaşılması gerekiyor. Şeffaflık güven sağlamanın ve güçlendirmenin en önemli koşuludur. Dolayısıyla uygulama adımları belirlenirken şeffaflığın nerede ve nasıl sağlanacağı planlanmalıdır.

Örneğin, atık su altyapı çalışmasının başlangıcından itibaren paydaşlarla uygulama süreci ile ilgili bilgi paylaşımı planlanmalı ve hayata geçirilmelidir. Her ay ne kadar inşanın gerçekleştirildiği, projenin bütçe ile uyum düzeyi, ortaya çıkan olası aksaklıklar ve bunlara bağlı meydana gelen gecikmeler, proje revizyonları (proje, zaman, maliyet, vb.) gibi bilgiler paylaşılmalıdır.

İyileştirme ve yeniden yapılanma sürecinde yürütülen uygulamaların tüm sosyal grupları ve farklı paydaşların menfaatlerini kapsayacak şekilde yapılmasını ifade ediyor.

Hesap Verebilirlik

İyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde paydaşlara uygulama adımları hakkında aktif ve sürekli şekilde hesap vermeyi ifade ediyor. Şeffaflık iş yapış süreçlerine dair açık olmayı içerirken, hesap verebilirlik bu konuda kendiliğinden veya talep edildiğinde alınan kararlar, yapılan çalışmalar, harcanan kaynaklar ve uygulama sonuçları hakkında bilgilendirme yapma sorumluluğunu içeriyor. Uygulama süreç ve adımlarında gelişmelerin plana, bütçeye uyumu hakkında karşılaştırmalı olarak bilgi vermek ve bu süreçte meydana gelen sapmaların (olumlu veya olumsuz) gerekçeleri ve nasıl giderileceği konusunda tedbirler hakkında bilgi vermeyi içeriyor.

Örneğin, atık su altyapı çalışmasının plana göre olması gereken durum ile inşa çalışmaları sonucunda gelinen nokta karşılaştırmalı olarak açıklanmalıdır. Eğer bu ikisi arasında fark varsa, bu farkın sebeplerinin ne olduğu ve eğer olumsuz ise nasıl iyileştirileceği konusunda paydaşlara bilgi verilmelidir. Bu süreçte paydaşlardan gelecek bilgi talebini zamanında, tatmin eden içerik ve uygun biçimde cevaplamayı gerektiriyor.

Tutarlılık

Uygulama adımlarının karar aşamasında belirlenmiş olan standartlara uygun olarak gerçekleştirilmesidir. Buna yönelik denetim mekanizmalarının belirlenmesi, çalıştırılması ve denetimlerin yapılması ve bu şekilde çalışmanın hedefleri ve işleyiş standartları ile uyumunun güvence altına alınmasını içerir. Kısaca, kararlar ile sonuçlar, standartlar ile işleyiş ve bütçe ile harcamalar arasında uyumun gözetilmesini ifade eder.

Örneğin, kirli su altyapı inşasının belirlenen zaman, maliyet ve standartlara uygun yürütülmesinin sağlanması ve denetimidir. Uygun evsaf ve standartta boruların kullanılmasının sağlanması, kullanılacak betonun uygun standartta olmasını da kapsar.

İyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde paydaşlara uygulama adımları hakkında aktif ve sürekli şekilde hesap vermeyi ifade ediyor.

Ölçme ve Değerlendirme

İyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeninde alınan kararların uygulanma durumlarını, uygulamaların geldikleri seviyeyi ve elde edilen sonuçları takip etmek amacıyla ölçüm ve değerlendirme çalışmalarının yapılmasını ifade ediyor.

Temsil ve Katılım

Bu aşamada temsil ve katılım, ölçme ve değerlendirme çalışmalarını etkileyecek paydaşların görüş, öneri ve faaliyetlerini içermeyi tanımlıyor.

- Karar ve uygulamadan etkilenecek paydaşlar,
- Kararı uygulayacak paydaşlar,
- Bu alanda ölçme deneyimi ve/veya faaliyeti olan paydaşlar,
- Denetim çalışması yürüten paydaşları katmayı gerektiriyor.

Uygulama yönetim adımında bahsedildiği gibi, ölçme ve değerlendirme adımında da katılım sürecinin; iki taraflı işleyen bir süreç olduğunun benimsenmesi, paydaşların katılım öncesi bilgilendirilmesi, sürece dâhil edilenlerin ve katkılarının şeffaf bir şekilde paylaşılması, alınan fikirlerin nasıl değerlendirildiğinin açıklanması ve öneri sunanlara geri bildirim verilmesini gerektiriyor. Paydaşlar açısından etkili bulunan ölçme ve değerlendirme sistematığı seçilmesi özellikle önem taşıyor.

Örneğin, atık su altyapısı projesi uygulanırken paydaşlardan görüş alınması, aynı zamanda veri ile bilgi toplanmasını ve kullanılmasını işaret ediyor. Özellikle olası riskler ile istenilen sonuçların tanımlanması, bu konuda sistemli bir ölçümleme yapılması, gerekli açıklamalar ile tedbirlerin alınmasını içeriyor.

Ölçme ve değerlendirme çalışmaları:

- Uzman olan paydaşların hangi ölçümlerin yapılması ve hangi ölçüm tekniklerini kullanılması gerektiğine dair görüş almayı,
- Uygulamada yer alan aktörlerden yapım çalışmaları, maliyet, hat uzunluğu, plana uyum ve benzeri konularda sürekli ölçme ve değerlendirme bilgisi almayı,
- Etkilenenlerden hattın kullanıma açılan kısımları ile ilgili ortaya çıkan sorunlar, memnuniyet, itiraz ve iyileştirme önerilerini almayı,
- Denetleyenlerden standartlara uyum, uygunsuzlukların düzeltme takvimi ve bunun uygulanması konularında ölçme ve değerlendirme yapmasını içermelidir.

Bu aşamada temsil ve katılım, ölçme ve değerlendirme çalışmalarını etkileyecek paydaşların görüş, öneri ve faaliyetlerini içermeyi tanımlıyor.

Sorumluluk ve Duyarlılık

İyileştirme ve yeniden yapılanma uygulamalarında ölçme ve değerlendirme adımlarının farklı boyutları, zaman vadelerini ve sürdürülebilirlik konularını içermesini ifade ediyor. Bu adımda ölçüm yapacakların belirlenmesi, doğru ölçüm teknik ve yaklaşımlarının kullanılarak performansın takip edilmesini ve performansta sapma yaşanması durumunda gerekli tedbirlerin alınmasını kapsayan çalışmaları içeriyor. Aynı zamanda ölçme ve değerlendirme kaynaklı risklerin yönetilmesini de vurguluyor.

Örneğin, kirli su altyapısı çalışmalarında;

- Ölçüm yapacak birim ya da dış kurumun belirlenmesini,
- Ölçümlerin hangi standartlar ve kabuller çerçevesinde yapılacağını tanımlanmasını,
- Ölçüm hataları için toleransın belirlenmesini,
- Hangi paydaşlar ile temasa geçileceğini,
- Ölçümlerin nasıl yapılacağını ve değerlendirileceğini,
- Ölçüm sonuçlarının takip edilerek gerekli durumlarda çözüm geliştirilmesi için hangi adımların atılması gerektiğini tanımlamayı ve uygulamayı gerektirir.

Etkililik ve Verimlilik

Ölçme ve değerlendirme sürecinin hedeflere ulaşmak için belirlenmiş hedef ve bütçe içerisinde, verimli ve etkin şekilde gerçekleştirilmesini ifade ediyor. Bu ilke, aynı zamanda, yapılan çalışmanın öngörülen ihtiyacı karşılanmasını sağlayacak adımların atılması açısından önem taşıyor. Nihayetinde, çalışma istenilen etkiyi yarattığında amaca ulaşılmış olur. Bu da ancak ölçme ile değerlendirme yapılması ve çıktıların takip edilmesi ile sağlanabilir. Elde edilen derslerden yola çıkarak kıyaslama yapmayı ve sürekli öğrenerek gelişimi desteklemeyi içerir.

Örneğin, atık su altyapı ölçme ve değerlendirme çalışmalarının belirlenmiş olan zaman planı ve bütçesi ile uyumlu olmasını gerektirir. Çıkan sonuçların öngörülen hedeflerle uyumu kadar belirlenen bütçe, yöntem ve standartlar ile uyumlu olup olmadığının değerlendirilmesini gerektirir.

İyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde paydaşlara uygulama adımları hakkında aktif ve sürekli şekilde hesap vermeyi ifade ediyor.

Adillik ve Kapsayıcılık

Ölçme sürecinin; her sosyal grubun ihtiyaçlarının karşılanması uygun olarak hareket edilip edilmediğini ölçebilmesi, bu kapsamda ortaya çıkan sapma ve sonuçları içermesi ile uygun değerlendirme ve iyileştirmelerin yapılmasını sağlayacak bir şekilde olmasını ifade ediyor.

En temelde, ölçme ve değerlendirme sistemi iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeninin adil ve kapsayıcı şekilde olduğunu değerlendirme imkânı sunmalıdır. Bu ilkeye göre, örneğin farklı sosyo-ekonomik gruplardan insanların yaşadığı yerlerde bulunan riskli binaların eş zamanlı olarak yıkılması veya güvenli hale getirilmesini ölçebilmeyi gerektirir. Bu kapsamda yapılan ölçüm çalışmalarında bölgeler bazında planlananın dışında durumlar olup olmadığının ölçülmesi ve eğer farklılıklar varsa gerekli önlemlerin alınması için yetkililerin uyarılmasını içerir.

Şeffaflık

Paydaşların iyileştirme ve yeniden yapılanma adımlarında ölçüm çalışmalarını takip etmesini sağlayacak düzenin kurulması ve bu düzen kullanılarak paydaşlar ile yapılan ölçüm sonuçlarının düzenli olarak paylaşılmasını ifade ediyor. Bu paylaşımın, tüm paydaşların anlayacağı ve kolayca erişilebileceği biçim ve ortamlar üzerinden yapılmasını gerektiriyor. Somut olgulara dayalı, gerçekliği en doğru şekilde yansıtan veri ve bilgilerin ölçülerek şeffaf şekilde paylaşılması farklı paydaşların sürece güven düzeyini artırıyor.

Örneğin, atık su altyapı çalışmasının başlangıcından itibaren her adımında yapılanları ölçerek paydaşlara anlaşılır ve erişilebilir biçimde paylaşılmasını gerektirir. Bu adımların ölçülmesinde:

- Ne kadar hat inşa edildi,
- Hangi standartlar kullanılarak yapıldı,
- Denetimlerde ne kadar düzeltme talebi oluşturuldu,
- Düzeltmeler hangi zaman aralığında tamamlandı gibi bilgilerin uygun bir biçimde (rapor, web sitesi, pano, vb.) düzenli olarak paylaşılması ve güncelliğinin sağlanmasını gerektirir.

En temelde, ölçme ve değerlendirme sistemi iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeninin adil ve kapsayıcı şekilde olduğunu değerlendirme imkânı sunmalıdır.

Paydaşların iyileştirme ve yeniden yapılanma adımlarında ölçüm çalışmalarını takip etmesini sağlayacak düzenin kurulması ve bu düzen kullanılarak paydaşlar ile yapılan ölçüm sonuçlarının düzenli olarak paylaşılmasını ifade ediyor.

Hesap Verebilirlik

Paydaşlara ilgili ölçüm ve değerlendirme sonuçlarının kararlar, planlar, belirlenmiş olan standartlar ve bütçe gibi alanlarda ne ölçüde uyumlu olduğunun paylaşılması ve ortaya çıkan olumlu ve olumsuz farkların açıklanmasını tanımlıyor. Bu ilke doğrultusunda, sorumluların sapmalar veya olumsuzluklara dair iyileştirme tedbirlerini ifade etmesi bekleniyor. Nihai olarak, iyileşme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeninde alınan kararların ne oranda uygulamaya geçtiği, hangi standartların sağlandığı, kullanılan kaynak ile nelerin elde edildiği veya edilmediğini açıklayacak ölçme ve değerlendirme sistematığının bulunmasını gerektiriyor.

Örneğin, atık su altyapı çalışmasında kullanılan malzemelerin niteliğinin öngörülen biçimde olması, birim maliyetlerin öngörülenle tutarlı olması ile olası gecikme ve maliyet farkı gibi detayların da paylaşılmasını içerir.

Tutarlılık

İyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeninin bütünsel şekilde ölçülmesi ve değerlendirilmesini sağlamayı ifade ediyor. Alınan kararların, belirlenmiş standartlar ve kurallar çerçevesinde uygulanmasını, sonuçların ölçülmesini ve bunların doğruluğunun kontrolüne izin veren bir denetim sisteminin mevcut olmasını kapsıyor. Kısacası, öngörülenler ile gerçekleşenler arasında uyum düzeyinin yüksek olması gerektiğini işaret ediyor.

Örneğin, atık su altyapısının inşa edilmesinin bütünsel olarak her süreç ve yönetim adımında ölçülerek çalışmaların tutarlı şekilde belirlenen hedef, bütçe ve standartlara uygun yürütülmesinin sağlanması ile denetimini sağlamayı gerektirir.

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®ne göre, iyi yönetim kültürünün herhangi bir iyileştirme ve yeniden yapılanma alanındaki işleyiş düzeninde tesis edilmesi veya güçlendirilmesi yukarıda detaylı paylaşılan yönetim adımlarında belirli ilkelerin hayata geçirilmesine, sürekli ölçülerek değerlendirilmesine ve geliştirilmesine dayanıyor.

Paydaşlara ilgili ölçüm ve değerlendirme sonuçlarının kararlar, planlar, belirlenmiş olan standartlar ve bütçe gibi alanlarda ne ölçüde uyumlu olduğunun paylaşılması ve ortaya çıkan olumlu ve olumsuz farkların açıklanmasını tanımlıyor.

İyi yönetim yaklaşımının her yönetim süreci ve yönetim adımında ilkeler çerçevesinde hayata geçirilmesi ve bu yolla sivil aktörlerin katkı sunabilmesi ancak bir değerlendirme olgunluk modeli ile sağlanabilir. Örneğin, katılımcılık konusunda bir değerlendirme yapmak, ancak katılım çalışmasının bir süreç olduğunu bilerek ve bu sürecin birbirini takip eden yönetim adımlarından oluştuğu kabulü ile sağlanabilir. Katılım sürecinin hangi adımlardan oluştuğunu tespit etmek ve bu adımlara yönelik çalışmaların tamamlanıp tamamlanmadığına yönelik sorular sormak, sürecin kalitesini ve gelişim alanlarının belirlenmesine yardımcı olur. Konu ile ilgili paydaşlar, her yönetim sürecinin içinde yer alan yönetim adımlarının ve bu adımlar kapsamında iyi yönetim ilkelerinin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine yönelik değerlendirme yapabilirler. Değerlendirme sonuçları gelişim alanlarının belirlenerek ilgililere ve tüm paydaşlara bu konuda bilgi sunulmasını sağlar. Böylece iyileştirme çalışmaları da tetiklenir. İlgili paydaşlar iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmaları yapan kurumların içinde veya süreçlerinde yer alan ya da yer alması gerekenler olarak düşünülebilir. Kısaca, her kurum kendi çalışmalarını değerlendirerek gelişim fırsatlarını tespit edip iyileştirme adımlarını atabilir.

İyi yönetim yaklaşımını bir ölçüm, değerlendirme ve geliştirme modeline dönüştürmek için ilkelerin her yönetim sürecinde ve burada yer alan yönetim adımlarında ideal biçimde hayata geçirildiği bir referans düzen mevcut olmalıdır. Bunu sağlamak için her bir yönetim sürecinde olan yönetim adımlarında iyi yönetim ilkelerini hayata geçirecek kriterler/göstergeler tanımlandı. Herhangi bir yönetim sürecinin ilgili yönetim adımında, bir ilkenin nasıl ve hangi seviyede uygulandığını değerlendirmek amacıyla her ilke bazında beş tane uygulama göstergesi belirlendi. Başka bir ifadeyle her bir iyi yönetim ilkesi, ilgili yönetim adımı ve yönetim sürecine uygun olacak iş yapış adımları ile eşleştirildi.

Yönetişim ilkesi ile ilgili belirlenmiş olan beş işleyiş adımı için yapılanların tamamlanma seviyesi yüzde olarak belirtiliyor. Böylece belli bir yönetim sürecinin yönetim adımında ilgili ilkenin ne oranda hayata geçirildiğini ölçmek mümkün hale geliyor. Örneğin, Karar Alma sürecinin Yapı ve Yön yönetim adımında her karar alma sürecinde iyi yönetim ilkelerinin hayata geçirilmesi için gereken işleyiş adımları tanımlanarak birer göstergeye çevrildi. Bu şekilde, iyi yönetişimin belirli bir iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeninde ne ölçüde uygulandığı (katılım çalışmasının olgunluğu) ve hangi adımlarında gelişim ihtiyacı olduğu tespit edilebiliyor.

Herhangi bir yönetim sürecinin ilgili yönetim adımında, bir ilkenin nasıl ve hangi seviyede uygulandığını değerlendirmek amacıyla her ilke bazında beş tane uygulama göstergesi belirlendi.

Aşağıdaki tabloda dört yönetim sürecinin üç yönetim adımında, ilgili ilke bazında beş işleyiş adımı/olgunluk seviyesinin nasıl tanımlandığı gösteriliyor. İşleyiş adımları 1'den 5'e kadar tanımlanmış durumda. Birinci adım başlangıç çalışmalarını, yani olgunluğun en düşük olduğu seviyeyi tanımlarken daha üst adımlara gittikçe olgunluk seviyesi artıyor. Beşinci adım ilke ile ilgili çalışmaların sürekliliğini sağlanmanın nasıl olabileceğini tanımlıyor.

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® İşleyiş Adımları

Yönetim Süreçleri	Yönetişim Adımları	İyi Yönetişim İlkeleri				
		1	2	3	4	5
Karar Alma	Yapı ve Yön	Tanım		Yaklaşım		Tekrarlanabilirlik
	Uygulama	Plan		Yaklaşım		Güncelleme
	Ölçme ve Değerlendirme	Metrik Belirleme		Yaklaşım		Pilot Uygulama ve İyileştirme
Kaynak Kullanma	Yapı ve Yön	Tanım		Yaklaşım		Devamlılık
	Uygulama	Plan		Yaklaşım		Güncelleme
	Ölçme ve Değerlendirme	Metrik Belirleme		Yaklaşım		İyileştirme
Hizmet Sunma	Yapı ve Yön	Tanım		Yaklaşım		Tekrarlanabilirlik
	Uygulama	Plan		Yaklaşım		Güncelleme
	Ölçme ve Değerlendirme	Metrik Belirleme		Yaklaşım		İyileştirme
Kurumsal İşleyiş	Yapı ve Yön	Tanım		Yaklaşım		Sistem Kurma
	Uygulama	Plan		Yaklaşım		Güncelleme
	Ölçme ve Değerlendirme	Metrik Belirleme		Yaklaşım		Tatbikat ve İyileştirme

Hangi yönetim sürecinde olursa olsun yapı ve yön belirleme adımının herhangi bir ilke için birinci adımı, o konuda tanımlamanın yapılmasını gerektiriyor. Örneğin katılım için ilgili paydaşların tanımlanması, sorumluluk için karar alanlarının belirlenmesi ve tanımlanmasını kapsıyor. Uygulama yönetim adımı için birinci işleyiş adımı, Yapı ve Yön adımında alınan kararın uygulanmasına yönelik planlamayı tanımlıyor. Ölçme ve Değerlendirme adımı içinse birinci adım, ölçüm metriklerinin oluşturulması konusunu içeriyor.

Aynı yaklaşım çerçevesinde ikinci, üçüncü ve dördüncü işleyiş adımları ise konu ile ilgili yaklaşımın uygulanma düzeyini/olgunluğunu ifade ediyor. Örneğin Karar Alma sürecinde Yapı ve Yön yönetişim adımında etkililik ve duyarlılık ilkesinin ikinci, üçüncü ve dördüncü işleyiş adımları; risklerin ve fırsatların belirlenmesi, iyi uygulama örneklerinin incelenmesi, olası iş birlikleri ve paydaşlardan beklenen katkılar gibi yaklaşımla ilgili konulardan oluşuyor. Beşinci işleyiş adımı ise yönetim süreçlerine bağlı olarak farklı yönetişim adımlarında uygulamaların tekrarlanabilir olması, güncelleme yapılması, pilot uygulama ve iyileştirme yapılması, devamlılık, sistem kurmak ve tatbikat yapmak gibi sürekli gelişimi sağlayacak konuları içeriyor.

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® afetten kalkınmaya giderken afet öncesinde, afet sonrasında iyileşme ve yeniden yapılanma süreçlerinde işleyiş kalitesi açısından ele alınan her konunun istenilen sonucu yaratması, dayanıklılığı sağlaması ve yaşam kalitesini artırmasına dair işleyiş adımlarını anlamaya yardımcı oluyor. Bu sayede ele alınan her konuda istenilen sonucu yaratmak için ilgili gelişim alanlarının nerelerde olduğunu detaylı olarak tanımlamak ve hayata geçirmek mümkün oluyor.

Bütün olarak bakıldığında, ileriki sayfalarda paylaşılan dört yüz yirmi adım gerçekleştirildiğinde iyi yönetişim açısından ideal işleyiş düzeni tesis edilmiş oluyor. Bu adımlardan/göstergelerden eksik olanlar tespit edildiğinde, iyileştirme yapılması gereken işleyiş düzeninde güçlendirilmesi gereken noktalar da tespit edilmiş oluyor. Model kullanılarak belirli bir yönetim süreci veya yönetişim adımı üzerinden de iyi yönetişim ilkeleri ölçülerek değerlendirilebiliyor. Bu şekilde, herhangi bir iyileştirme ve yeniden yapılanma alanında işleyiş düzeni kalitesini değerlendirerek güçlendirme fırsatı sunuluyor.

**Sivil Etkileşim
Değerlendirme Modeli®
afetten kalkınmaya
giderken afet öncesinde,
afet sonrasında iyileşme
ve yeniden yapılanma
süreçlerinde işleyiş
kalitesi açısından ele
alınan her konunun
istenilen sonucu
yaratması, dayanıklılığı
sağlaması ve yaşam
kalitesini artırmasına
dair işleyiş adımlarını
anlamaya yardımcı
oluyor.**

Karar Alma x Yapı ve Yön x Temsil ve Katılım

1/84

1 Tüm kilit paydaşların kimler olduğu tanımlanıyor ve açıklanıyor. (Örneğin: kararları etkileyenler, kararlardan etkilenenler, kararların hayata geçmesi için kaynak sağlayanlar, kararları uygulayacak olanlar)	2 Kilit paydaşların istişare öncesi süreç ve ilgili konu hakkında bilgilendirilmeleri sağlanıyor.	3 İstişarelerin etkileşimli (çalıştay, odak grup, vb.) bir şekilde yürütülmesi sağlanıyor. İstişareye katılan paydaşların listesi paylaşılıyor.	4 İstişareye katılan tüm kilit paydaşların görüşleri planlama yapılırken veya faaliyete karar verilirken değerlendiriliyor.	5 Tüm kilit paydaşlara istişare süreci ve görüşleri ile ilgili geri bildirim yapılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Karar Alma x Uygulama x Temsil ve Katılım

2/84

1 Karar aşamaları tüm paydaşlarla paylaşılıyor.	2 Görüş alışverişisi ile ilgili bilgilendirme formatı oluşturuluyor.	3 Karar almaya yönelik toplantı ve paylaşım düzeninin netleşmesi ve paylaşılması sağlanıyor.	4 Karar toplantılarına ve bilgilendirme ortamlarına beklenen çeşitlilik ve yoğunlukta katılım sağlanması için gerekli ortamlar geliştiriliyor.	5 Toplantı ve bilgilendirmelerin raporlanarak tüm ilgililere ve paydaşlara iletilmesi sağlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Karar Alma x Ölçme ve Değerlendirme x Temsil ve Katılım

3/84

1 Karar raporlaması, veri akışı ve ölçme yaklaşımının tanımlanması sağlanıyor.	2 Toplantı davetlerinin doğru zamanda ve tüm paydaşlara doğru şekilde ulaştırılmasına yönelik performans ölçülüyor.	3 Toplantılara katılım düzeyinin yoğunluk ve çeşitlilik açısından ölçümü yapılıyor.	4 Sunulan önerilerin uygunluk oranı ve uygulamaya geçme performansı ölçülüyor.	5 Uygulamada rol alan tüm tarafların görüş, öneri, değerlendirme ve memnuniyetlerinin anket veya geribildirim toplantıları ile alınması sağlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi = (Yapı ve Yön Skoru + Ölçme ve Değerlendirme Skoru + Uygulama Skoru) ÷ 3 =

Karar Alma x Yapı ve Yön x Sorumluluk ve Duyarlılık

4/84

1 Karar alma yaklaşımı ve karar alanları belirleniyor.	2 Karar verici kişilerin doğru liyakat ve yetki seviyesinde olması sağlanıyor.	3 Karar öncesi, karar vericilere sunulacak gerekli ön bilgilendirme ve veri paylaşımına yönelik altyapı oluşturuluyor.	4 Karar aşamasında çok yönlü bakışın (sürdürülebilirlik, mali, insan kaynağı, hedef kitle yararı, uzun vadeli bakış) sağlanmasına yönelik yaklaşım ve uygulama formatı geliştiriliyor.	5 Alınan kararları ve planları uygulamakla görevlendirilen kişi ve ekiplere bilgilendirmenin nasıl ve ne zaman yapılacağı, performansının hangi dönemlerde ve nasıl değerlendirileceği belirleniyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Karar Alma x Uygulama x Sorumluluk ve Duyarlılık

5/84

1 Karar alanlarının tüm paydaşlarla paylaşımı yapılıyor.	2 Karar vericilerin istişare öncesi süreç ve ilgili konu hakkında bilgilendirilmesi sağlanıyor.	3 İstişarelerin etkileşimli (çalıştay, odak grup, vb.) bir şekilde yürütülmesi sağlanıyor. İstişareye katılan paydaşların listesinin paylaşılması sağlanıyor.	4 Toplantı ve bilgilendirme ortamlarına katılımın sağlanması ve karar formatına uygun geniş bakış açısının oluşması güvence altına alınıyor.	5 Alınan kararları ve planları uygulamakla görevlendirilen kişi ve ekiplere bilgilendirme yapılıyor, hedef/değer ve çıktı üzerinde uzlaşma sağlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Karar Alma x Ölçme ve Değerlendirme x Sorumluluk ve Duyarlılık

6/84

1 Karar verici ve paydaş katılımında doğru örneklem çeşitliliği ve sayısının tanımlanması sağlanıyor.	2 Örnekleme erişiminin doğru yöntemler kullanılarak sağlanması ve ölçümü yapılıyor.	3 Sunulan önerilerin uygunluk oranı ve uygulamaya geçme performansı ölçülüyor.	4 Tüm tarafların görüş ve önerilerinin karar alma aşamasında değerlendirilmesi ve karar kalitesinin iyileştirilmesi sağlanıyor.	5 Kararın çok yönlü olası etkileri ve yararları ortaya konuyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi = (Yapı ve Yön Skoru + Ölçme ve Değerlendirme Skoru + Uygulama Skoru) ÷ 3 =

Karar Alma x Yapı ve Yön x Etkililik ve Verimlilik

7/84

1 İhtiyacın tanımı yapılıyor.	2 Olası riskler ve fırsatlar ortaya konuyor.	3 Benzer iyi uygulamalar inceleniyor. Kapsam ve genel kaynak ihtiyacına yönelik alternatifler oluşturuluyor.	4 Olası iş birlikleri, paydaşlar ve beklenen katkılar tanımlanıyor.	5 Sürdürülebilirlik boyutunda olumlu ve olumsuz etkileşim alanları belirleniyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Karar Alma x Uygulama x Etkililik ve Verimlilik

8/84

1 Hedef kitle tanımı, ihtiyaç ve değer önermesi belirleniyor.	2 Olası riskler ve fırsatlar ortaya konuyor, önlem ve etki boyutu değerlendiriliyor.	3 Alınan kararların uygulanması için kaynakların yeterliliği ve ilave kaynak ihtiyacı değerlendiriliyor. Planlama, kaynak kullanımı (zaman, kişi/saat, maliyet), yararlanıcı hedef kitle ve üretilecek değer/çıktı belirleniyor.	4 Kararın uyum yönetimi sağlanıyor, izleme ve değerlendirme için kıyaslamaya uygun raporların neler olduğu (öngörülen çıktılar, kaynak kullanımı, hedef kitle, elde edilen değer) belirleniyor.	5 Planlanan iş birlikleri, paydaşlara ve iç kaynaklara gerekli bilgilendirme ve iletişim planı prensipleri belirleniyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Karar Alma x Ölçme ve Değerlendirme x Etkililik ve Verimlilik

9/84

1 Hedef ve performans göstergeleri belirleniyor. Performans göstergeleri, veri erişimi ve kaynak planlaması yapılarak belirleniyor.	2 İhtiyacı ve kararı oluşturan mevcut durum sayısal verilerle ortaya konuyor.	3 Karar gerekçeleri ve hedefe ulaşım ölçüm değerleri ortaya konuyor.	4 Uygulamanın kaynak geri dönüşüm planı ve etki boyutunda hedefleri belirlenerek pilot uygulama planı yapılıyor.	5 Pilot uygulama alanı belirleniyor ve pilot uygulama gerçekleştirilerek gerekirse karar ve planda iyileştirme yapılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Karar Alma x Yapı ve Yön x Adillik ve Kapsayıcılık

10/84

1 Karar alma ve planlama sürecinde tüm toplumsal kesimlerin ihtiyaçları dikkate alınıyor. (Nüfusun en az %85'ini).	2 Hedef kitle/faydalanıcılar tanımı adillik, sosyal ve mekansal kapsayıcılık ve çeşitlilik gözetilerek yapılıyor.	3 Karar sürecinde erişim ve faydalanma imkânlarında sosyal ve mekansal kapsayıcılığı ve fırsat eşitliğini gözetmek için kurumsal süreçler tanımlanıyor.	4 Alınacak kararın, tüm toplum kesimlerine yönelik ayrı katkı ve maliyetinin, sosyal, çevresel ve ekonomik boyutlarla değerlendirilmesinde yönelik yaklaşım/meکانizma tanımlanıyor.	5 Tüm toplumsal kesimlerin kararlar konusunda bilgilendirilmesi, talep, itiraz ve şikayetlerin yanıtlanması için mekanizmalar tanımlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Karar Alma x Uygulama x Adillik ve Kapsayıcılık

11/84

1 Demografik yapıya göre her kesimin ihtiyaçları ayrı ayrı ortaya konuyor.	2 İhtiyaçlar segment bazında ve bütünsel olarak fayda-maliyet analizi ile değerlendirilerek rasyonel bir mekanizma ile önceliklendiriliyor.	3 Karar aşamasında karar vericilerin çeşitliliği ve tüm segmentleri temsil edecek kapsayıcılığı gözetiliyor.	4 Önceliklendirme sonuçları göz önüne alınarak oluşturulan kararların sistematik bir bakış ile gereklileri ortaya konuyor.	5 Paydaşlara kararlar gereklileri ile duyuruluyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Karar Alma x Ölçme ve Değerlendirme x Adillik ve Kapsayıcılık

12/84

1 Demografik yapı inceleniyor ve karar aşamasına analizler sunuluyor.	2 Tüm kesimler için ihtiyaç, fayda ve maliyet analizleri bütünsel değerlendirmeye destek sağlayacak şekilde haritalandırılıyor.	3 Karar vericilerin kapsayıcılık durumu ve her kesimin katılım performansı ölçülüyor.	4 Karar sonucu belirlenen hedef kitlenin kapsayıcılık performansı ölçülüyor.	5 Karara yönelik gelen talep, itiraz ve şikayetlerin sayısı, dağılımı ve yanıtlanma performansı ölçülüyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi = (Yapı ve Yön Skoru + Ölçme ve Değerlendirme Skoru + Uygulama Skoru) ÷ 3 =

Karar Alma x Yapı ve Yön x Şeffaflık**13/84**

1 Alınan kararların ve uygulanma sonuçlarının paylaşılacağı format tanımlanıyor.	2 İletişim ve paylaşım platformları belirleniyor ve geliştiriliyor.	3 Yürütülecek faaliyetler ile ilgili bilginin düzenli olarak paylaşılmasını sağlayacak mekanizmalar tanımlanıyor.	4 Hangi işler için ihale yönteminin kullanılacağı ve ihale sonuçlarının nasıl açıklanacağı belirleniyor.	5 İşbirlikleri politika ve prensipleri tanımlanıyor. Paylaşım ve duyurular için gerekli veri seti ve veri kaynakları tanımlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Karar Alma x Uygulama x Şeffaflık**14/84**

1 Alınan tüm kararlar, gerekçeleri ve destekleyen kanıtlarıyla birlikte açıklanıyor.	2 Uygulama adımları, hedefler ve yaratılacak değere dair bilgiler tüm paydaşların erişimine uygun ortamlarda paylaşılıyor.	3 Uygulama adımlarındaki iş birliği alanları ve kriterleri tüm paydaşların erişimine uygun ortamlarda açıklanıyor.	4 Uygulama adımlarındaki ihale kapsamı ve kriterleri tüm paydaşların erişimine uygun ortamlarda açıklanıyor.	5 Verilen kararın hayata geçirilmesi için yapılan fizibilite çalışması (özeti) ve faaliyet bütçesi (özeti) paydaşlar ile paylaşılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Karar Alma x Ölçme ve Değerlendirme x Şeffaflık**15/84**

1 Karar raporlaması, veri akışı ve ölçme yaklaşımının tanımlanması sağlanıyor.	2 Duyuru ve bilgilendirme paylaşımlarının tüm paydaşlara erişimi ve bu yönde kullanılan platformların performansı ölçülüyor. (izlenme, görülme skorları vb.)	3 İşbirliği prensiplerinin ulusal ve uluslararası standartlara, mevzuat ve politikalara uygunluğu değerlendiriliyor.	4 İhale şartlarının ulusal ve uluslararası standartlara, mevzuat ve politikalara uygunluğu değerlendiriliyor.	5 Karar aşamasında rol alan tüm tarafların görüş, öneri, değerlendirme ve memnuniyetlerinin anket veya geribildirim toplantıları ile alınması sağlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Karar Alma x Yapı ve Yön x Hesap Verebilirlik**16/84**

1 Yetkililerin aldıkları kararların, kullandıkları kaynakların, yaptıkları harcamaların ve elde edilen sonuçların düzenli olarak açıklanmasını sağlayacak mekanizmalar tanımlanıyor.	2 Alınan kararlar ve yürütülen faaliyetlerin ulusal ve uluslararası düzenleyici çerçevelere uygunluğunu izleyecek mekanizmalar tanımlanıyor.	3 Uygunsuzluk, sorun ve risklerin yönetimi için mekanizmalar tanımlanıyor. (Uygunsuzluklar ihmal ve yetkiyi kötüye kullanma kaynaklı ise sorumlular hakkında yasal süreçlerin nasıl işletileceği tanımlanıyor).	4 Ortaya çıkan uygunsuzluklar, sorunlar ve riskler ile ilgili iyileştirme yaklaşımlarının nasıl belirleneceği ve nasıl paylaşılacağı tanımlanıyor.	5 Kararın ne olduğu ve gerekçeleri paydaşlara açıklanıyor. Uygulamaya yönelik hedef bütçe, süre ve yaratılacak değer tanımlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Karar Alma x Uygulama x Hesap Verebilirlik**17/84**

1 Alınan tüm kararlar, gerekçeleri ve destekleyen kanıtlarıyla birlikte açıklanıyor. Alınan kararın hayata geçirilmesi planını uygulamak için kullanılacak kaynaklar, yapılacak harcamalar ve elde edilmesi beklenen sonuçlar paylaşılıyor.	2 Alınan kararın hayata geçirilmesi planının uygulanmasının, ulusal ve uluslararası düzenleyici çerçevelerle uyumluluğu güvence altına alınıyor ve raporlanıyor.	3 Alınan kararın hayata geçirilmesi planının uygulanması ile ilgili olası uygunsuzluklar, sorunlar ve riskler değerlendiriliyor ve önlem alınıyor.	4 Uygulama adımlarındaki ihale kapsamı ve kriterleri tüm paydaşların erişimine uygun ortamlarda açıklanıyor.	5 Verilen kararın hayata geçirilmesi için yapılan fizibilite çalışması (özet) ve faaliyet bütçesi (özet) paydaşlar ile paylaşılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Karar Alma x Ölçme ve Değerlendirme x Hesap Verebilirlik**18/84**

1 Karar süreci ve uygulama çalışmaları için planlanan kaynaklar ve elde edilecek sonuçlar hakkında düzenli açıklamaların nasıl yapılacağı tanımlanıyor, ulusal ve uluslararası raporlamalara uygun raporlama süreci tanımlanıyor.	2 Raporlama süreci doğru zaman ve içerik ile yürütülüyor.	3 Olası uygunsuzlukları, sorunları ve riskleri takip mekanizmaları tanımlanıyor ve raporlanıyor.	4 Olası uygunsuzluklar, sorunlar ve riskler ile ilgili iyileştirme yaklaşımları oluşturmak için mekanizmalar tanımlanıyor.	5 Olası uygunsuzluklar, ihmal ve yetkiyi kötüye kullanma kaynaklı sorumluları tespit etme ve yasal süreçleri çalıştırma mekanizmaları belirleniyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Karar Alma x Yapı ve Yön x Tutarlılık**19/84**

1 Kararlar hedef kitle, plan, hedeflenen çıktı, ihtiyaçlar ve kaynaklar bağlamında uygulanabilirliği ve izlenebilirliğini sağlayacak şekilde belirleniyor.	2 Alınan kararların etik, bilimsel ve mesleki standartlarla uyumlu olması gözetilerek ilgili kriterler tanımlanıyor.	3 Alınan kararların ulusal ve bölgesel politika ve planlarla, ulusal ve uluslararası düzenleyici çerçevelerle uyumlu olması gözetilerek ilgili kriterler tanımlanıyor.	4 Alınan kararların ve elde edilen sonuçların öngörülenlerle uyumunu takip edecek mekanizmalar tanımlanıyor.	5 Uyumsuzluklar için iyileştirme yaklaşımlarının nasıl oluşturulacağı tanımlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Karar Alma x Uygulama x Tutarlılık**20/84**

1 Alınan kararın, uygulama planında kullanılacak kaynaklar ve elde edilecek sonuçlarla tutarlılığı sağlanıyor.	2 Alınan kararın hayata geçirilmesi planının etik, bilimsel ve mesleki standartlarla uyumlu olması gözetiliyor, güvence altına alınıyor.	3 Alınan kararın hayata geçirilmesi planının, ulusal ve bölgesel politika ve planlarla uyumlu olması gözetiliyor.	4 Alınan kararın hayata geçirilmesi planının, ulusal ve uluslararası düzenleyici çerçevelerle uyumluluğu gözetiliyor.	5 Kararların Stratejik Kalkınma Planları, Ulusal Kalkınma Planları, Bölgesel ve İl Stratejik Planları ile tutarlılığı ve bunların bütçe ve planlarla uyumu gözetiliyor, güvence altına alınıyor. Karar kalitesinin bu yönde iyileştirilmesi yaklaşımı benimseniyor ve uygulanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Karar Alma x Ölçme ve Değerlendirme x Tutarlılık**21/84**

1 Alınan kararların plan ve hedefe ulaşma performansı ölçülüyor.	2 Alınan kararların etik, bilimsel ve mesleki standartlara uyum performansı ölçülüyor.	3 Alınan kararların ulusal ve bölgesel politika ve planlarla uyum performansı ölçülüyor.	4 Alınan kararların ulusal ve uluslararası düzenleyici çerçevelerle uyum performansı ölçülüyor.	5 Ölçme ve değerlendirme çalışmalarının sonuçları öngörülenler ile uyumsuz ise yetkililer gerekli iyileştirmeler için tedbirler alınmasını sağlıyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi = (Yapı ve Yön Skoru + Ölçme ve Değerlendirme Skoru + Uygulama Skoru) ÷ 3 =

Kaynak Kullanma × Yapı ve Yön × Temsil ve Katılım

22/84

1 Kaynak kullanım planı tüm paydaşlarla paylaşılıyor.	2 Kilit paydaşların uygulama öncesi kaynak kullanıma yönelik süreçle ilgili bilgilendirilmelerine yönelik yöntem ve yapı geliştiriliyor.	3 Kaynak geliştirme konusunda çeşitlilik ve kullanımda paydaşlar ve konu bazında dengenin oluşması amacıyla değerlendirme toplantılarının düzenlenmesi sağlanıyor.	4 Görüş ve önerilerin uygulama planına yansıtılabilmesi için gerekli mekanizmalar oluşturuluyor.	5 Tüm kilit paydaşlar için uygulama süreci ve görüşleri ile ilgili geri bildirim yapacakları mekanizmalar oluşturuluyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kaynak Kullanma × Uygulama × Temsil ve Katılım

23/84

1 Kaynak kullanım planının birlikte yürütüleceği kilit paydaşlar tanımlı şekilde bulunuyor.	2 İşbirlikleri ve kilit paydaşların birlikte etkili ve verimli kaynak kullanımına uygun ortam ve çalışma düzeni oluşturuluyor.	3 İşbirlikleri ve kilit paydaşlarla belirlenen çalışma düzeninde faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sağlanıyor.	4 İşbirlikleri ve kilit paydaşların görüş ve öneriler sunması, birbirinden beslenmesi ve ortak öneriler geliştirmesi ve plana uygun çalışması sağlanıyor.	5 Gelen öneri ve ölçüm sonuçlarına göre güncelleme çalışmaları iş birlikleri ve kilit paydaşlarla birlikte gerçekleştiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kaynak Kullanma × Ölçme ve Değerlendirme × Temsil ve Katılım

24/84

1 Tüm iş birlikleri ve kilit paydaşlara erişim ve veri paylaşımı kriter ve yöntemleri belirleniyor.	2 Toplantılara katılım ve veri paylaşım düzeyi ölçülüyor.	3 Sunulan önerilerin uygunluk oranı ve uygulamaya geçme performansı ölçülüyor.	4 Uygulamada rol alan tüm tarafların görüş, öneri ve değerlendirmeleri, anket veya geribildirim toplantıları ile alınıyor.	5 Veri temelli ve öneriler doğrultusunda oluşturulan iyileştirme adımları, pilot ve paydaş örneklemelerinde yapılan testler ile değerlendiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Kaynak Kullanma × Yapı ve Yön × Sorumluluk ve Duyarlılık

25/84

1 Kaynak kullanım planı için gerekli kurumsal yapıların durumu değerlendiriliyor, gerekli ise yapılar oluşturuluyor.	2 Uygulamada görev dağılımı, liyakat ve yetkilerin tanımları oluşturuluyor. Gerekli bilgilendirme, eğitim ve araçlar sunuluyor.	3 Kaynak kullanımında önceliklendirilen risklerin ve fırsatların nasıl yönetileceği ve konuların sorumluları belirleniyor. Risk ve fırsat alanlarına ilişkin ölçüm kriterleri belirleniyor ve izleme yaklaşımı oluşturuluyor (Kilit Performans Göstergeleri).	4 Kaynak kullanımında işleyiş sürecinde sosyal, çevresel, ekonomik ve kaynak kullanımı yönünde yetkin kişilerin görevlendirilmesi sağlanıyor.	5 Kaynak kullanım kararlarını ya da planlarını uygulamakla görevlendirilen kişi ve ekiplere bilgilendirme yapılıyor, kaynak devamlılığını sağlayacak mekanizmalar/alternatifler geliştiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kaynak Kullanma × Uygulama × Sorumluluk ve Duyarlılık

26/84

1 Kaynak kullanım planı ile ilgili görev ve sorumluluklar ve zaman planlaması, ilgili kişi ve taraflarla uzlaşarak netleştiriliyor.	2 Uygulamada kaynak ve faaliyet planlaması yapılıyor, önemleri de değerlendirilerek önceliklendiriliyor.	3 Kaynak kullanımı işleyişinde paydaş etkileşimi (uygulama aşamasında, süreçte anlık ve/veya kalıcı, olumlu veya olumsuz) sürekli değerlendiriliyor, ölçülüyor.	4 Uygulama planının sosyal, çevresel, ekonomik ve kaynak kullanım etkileşim düzeyi değerlendiriliyor.	5 Uygulama planındaki gelişim ve değerlendirmelere göre sorumluluk alanları ve görevler, paydaşların etkileşim düzeyleri de gözeticilerle gerekirse güncelleniyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kaynak Kullanma × Ölçme ve Değerlendirme × Sorumluluk ve Duyarlılık

27/84

1 Kaynak kullanımındaki tüm sorumluların performans göstergeleri belirleniyor ve veri akışı düzenleniyor.	2 Tüm taraflar ve sorumlulardan düzenli raporlar alınıyor.	3 Raporlar plana göre karşılaştırmalı olarak değerlendiriliyor.	4 Raporlara göre gelişim ve sorumluluk alanları bazında geri bildirim gerçekleştiriliyor.	5 Sorumluların ilgili alandaki görevleri ile ilgili pilot uygulama ve/veya tatbikatlar düzenli olarak yapılıyor. Sonuca göre değerlendirme ve iyileştirmeler yapılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Kaynak Kullanma × Yapı ve Yön × Etkililik ve Verimlilik

28/84

1 Kaynak kullanımı ile ilgili riskler ve fırsat alanları belirleniyor.	2 Uygulama için gerekli kaynaklar (zaman, kişi/saat, maliyet) tahsis ediliyor. Riskler ve fırsatlar, önemleri de değerlendirilerek önceliklendiriliyor.	3 Uygulama planının izlenmesi ve değerlendirilmesi için kıyaslamaya uygun raporların (öngörülen çıktılar, kaynak kullanımı, hedef kitle, elde edilen değer) neler olduğu belirleniyor.	4 Uygulama planının işleyiş sürecinde sosyal, çevresel, ekonomik ve kaynak kullanımı yönünde etkilerin ölçülmesi ve değerlendirilmesi için mekanizma bulunuyor.	5 Pilot uygulama sonuçlarına göre kaynak kullanım planı iyileştirme ve gözden geçirme çalışmaları yapılıyor. Kaynak girişinin devamlılığını sağlayacak mekanizma/ yaklaşımlar geliştiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kaynak Kullanma × Uygulama × Etkililik ve Verimlilik

29/84

1 Kaynak kullanımı için oluşturulan yapılar sağlıklı ve düzenli bir şekilde çalıştırılıyor.	2 Çalışmaların plana uygun şekilde gerçekleştirilmesi güvence altına alınıyor.	3 Uygulama adımları için kaynakların yeterliliği ve ilave kaynak ihtiyacı değerlendiriliyor. Planlama, kaynak kullanımı (zaman, kişi/saat, maliyet), yararlanıcı hedef kitle ve üretilecek değer/çıktı performansları yönetiliyor.	4 Plana uyum, performansa göre paydaşlarla iletişim, bilgilendirme ve gözden geçirme çalışmaları gerçekleştiriliyor.	5 İlerleme ve dinamiklerdeki gelişimlere göre kaynak kullanımında gerekliyse güncellemeler yapılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kaynak Kullanma × Ölçme ve Değerlendirme × Etkililik ve Verimlilik

30/84

1 Kaynak kullanım planına göre hedef ve yaratılacak değere ilişkin sayısal hedefler tanımlanıyor.	2 Mevcut duruma ilişkin veriler ve durum ölçülüyor/ raporlanıyor, düzenli raporlamalar gerçekleştiriliyor.	3 Uygulama planının, paydaş bazında ve sürdürülebilirlik boyutları ile izlenmesi, değerlendirilmesi ve kıyaslaması sağlanıyor.	4 Hedefe ulaşma performansı ölçülüyor, raporlanıyor ve değerlendiriliyor.	5 Tüm paydaşlar açısından ve sürdürülebilirlik boyutları ile sonuçlar ve etkiler değerlendiriliyor, iyileştirmeler gerçekleştiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Kaynak Kullanma x Yapı ve Yön x Adillik ve Kapsayıcılık

31/84

<p>1</p> <p>Kaynak kullanımı ile hedefler ve üretilecek değerde tüm toplumsal kesimlerin ihtiyaçlarının gözütelmesini güvence altına alan bir yaklaşım bulunuyor (Nüfusun en az %85'ini).</p>	<p>2</p> <p>Kaynak kullanımındaki dağılımda, hedef kitle/ faydalanıcılar tanımlı adillik ve kapsayıcılık gözütelerek yapılıyor.</p>	<p>3</p> <p>Kaynak kullanım planlaması sürecinde erişim ve faydalanma imkânlarında sosyal ve mekansal kapsayıcılığı ve fırsat eşitliğini gözütlemek için kurumsal süreçler tanımlı bir şekilde bulunuyor.</p>	<p>4</p> <p>Tüm toplumsal kesimlerin kaynak kullanımı konusunda talep, itiraz ve şikayetlerinin yanıtlanması için mekanizmalar bulunuyor.</p>	<p>5</p> <p>Kaynak kullanımının gerçekleştirilmesi, tekrarlanabilirliğini ve sürdürülebilirliğini sağlayacak fırsat eşitliği ilkesini gözüteten kurallar, prosedürler ve yönetmelikler bulunuyor.</p>
<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>
<p>Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/></p>				

Kaynak Kullanma x Uygulama x Adillik ve Kapsayıcılık

32/84

<p>1</p> <p>Kaynak kullanım planı, fırsat eşitliği ve kapsayıcılığı gözüteten anlayış ve akış ile geliştiriliyor.</p>	<p>2</p> <p>Uygulamalar, kaynak kullanımı ve önceliklendirmede kurgulanan sistemsel bakış ile yürütülüyor.</p>	<p>3</p> <p>Sunulan hizmet ve uygulamanın tüm paydaşlara erişimi ve faydalanma fırsatının eşitlenmesi amacıyla sistemin çalışması güvence altına alınıyor. Kurallara ve sisteme uyum denetleniyor.</p>	<p>4</p> <p>Uygulama sürecinde tüm toplumsal kesimlerin talep, itiraz ve şikayetleri yanıtlanıyor.</p>	<p>5</p> <p>Uygulama sürecinde gelen talep, itiraz, şikayet ve öneriler ile ölçüm sonuçları değerlendirilerek, işleyiş ve plan gerekirse güncelleniyor.</p>
<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>
<p>Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/></p>				

Kaynak Kullanma x Ölçme ve Değerlendirme x Adillik ve Kapsayıcılık

33/84

<p>1</p> <p>Paydaşların süreç ve adımlarla ilgili şikayet ve önerilerini sunma mekanizması ve ölçüm metrikleri bulunuyor.</p>	<p>2</p> <p>Paydaşların süreç ve adımlarla ilgili şikayet ve önerilerini sunma mekanizması işletiliyor.</p>	<p>3</p> <p>Ölçme ve değerlendirme çalışmalarında, yararlanıcıların erişimleri ve çeşitliliği ölçülüyor, değerlendiriliyor, tüm toplumsal kesimlerle ilgili veri toplanıyor.</p>	<p>4</p> <p>Veriler değerlendirilerek, performansı artırıcı yeni uygulama veya geliştirmeler planlanıyor.</p>	<p>5</p> <p>Fırsat eşitliği, çeşitlilik, sosyal ve mekansal kapsayıcılığı geliştirmek adına pilot çalışmalarla beslenen iyileştirmeler yapılıyor.</p>
<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>
<p>Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/></p>				

İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi = (Yapı ve Yön Skoru + Ölçme ve Değerlendirme Skoru + Uygulama Skoru) ÷ 3 =

Kaynak Kullanma x Yapı ve Yön x Şeffaflık

34/84

<p>1</p> <p>Uygulama planının hedefleri, kaynak ihtiyacı, gerçekleştirme süresi, paydaşların erişim sağlayabileceği platform ve iletişim kanalları belirleniyor.</p>	<p>2</p> <p>Kaynak kullanımını sonuçlarının paylaşılacağı format tanımlanıyor.</p>	<p>3</p> <p>Yürütülecek faaliyetler ile ilgili bilginin düzenli olarak paylaşılmasını sağlayacak mekanizmalar tanımlanıyor.</p>	<p>4</p> <p>Uygulamalar ile ilgili hangi işler için ihale yönteminin kullanılacağı ve ihale sonuçlarının nasıl açıklanacağı belirleniyor.</p>	<p>5</p> <p>Uygulama planının hayata geçirilmesi için yapılan fizibilite çalışması (özeti) ve faaliyet bütçesi (özeti) paydaşlar ile paylaşılıyor.</p>
<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>
<p>Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/></p>				

Kaynak Kullanma x Uygulama x Şeffaflık

35/84

<p>1</p> <p>Uygulama planının hedefleri, kaynak ihtiyacı ve gerçekleştirme süresi paydaşların erişim sağlayabileceği şekilde paylaşılıyor.</p>	<p>2</p> <p>Kaynak kullanım ile ilgili aşamalar ve sonuçlar, tüm paydaşlar tarafından izlenebilen bir platformda düzenli şekilde paylaşılıyor.</p>	<p>3</p> <p>Paylaşılan bilgi, faaliyetlerin hedeflerle ilgili sonuçlarını yansıtıyor.</p>	<p>4</p> <p>Yürütülen faaliyetlerin adımları (iş birliği ve ihale yapılan taraflar) ve sonuçlarına dair bilgiler düzenli, kıyaslamalı ve uygun açıklamalarla paylaşılıyor.</p>	<p>5</p> <p>Faaliyetlerle ilgili gerçekleşen aşamalar planla kıyaslamalı olarak sunuluyor ve varsa farklar/güncellemeler açıklanıyor.</p>
<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>
<p>Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/></p>				

Kaynak Kullanma x Ölçme ve Değerlendirme x Şeffaflık

36/84

<p>1</p> <p>Kaynak kullanımını planına göre hedef ve yaratılacak değere ilişkin sayısal hedefler tanımlanıyor ve açıklanıyor.</p>	<p>2</p> <p>Mevcut duruma ilişkin veriler ve durum ölçülüyor/ raporlanıyor, düzenli raporlamalar gerçekleştiriliyor.</p>	<p>3</p> <p>Kaynak kullanımının izlenmesi, değerlendirilmesi ve kıyaslaması sağlanıyor.</p>	<p>4</p> <p>Çalışmalar ile ilgili yapılan faaliyetler ve harcamalar güncel verilerle bütçe/plan ile kıyaslamalı olarak sunuluyor ve varsa farklar açıklanıyor.</p>	<p>5</p> <p>Tüm paydaşlar açısından sürecin tüm aşamaları izlenebilir, karşılaştırılabilir, standartlara, mevzuata ve uluslararası kriterlere uygunluk açısından değerlendirmeye uygun şekilde güncel verilerle açıklanıyor.</p>
<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>
<p>Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/></p>				

İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi = (Yapı ve Yön Skoru + Ölçme ve Değerlendirme Skoru + Uygulama Skoru) ÷ 3 =

Kaynak Kullanma x Yapı ve Yön x Hesap Verebilirlik

37/84

<p>1</p> <p>Kaynak kullanım planı ve işleyişi ile kullanılan kaynakların ve elde edilen sonuçların düzenli olarak açıklanmasını sağlayacak mekanizmalar tanımlanıyor.</p>	<p>2</p> <p>Kaynak kullanım planının ve kullanılan yöntem ve faaliyetlerin ulusal ve uluslararası düzenleyici çerçevelere uygunluğunu izleyecek mekanizmalar tanımlanıyor.</p>	<p>3</p> <p>Kaynak kullanımında, uygunsuzluk, sorun ve risklerin yönetimi için mekanizmalar tanımlanıyor. Uygunsuzluklar ihmal ve yetkiyi kötüye kullanma kaynaklı ise sorumlular hakkında yasal süreçlerin nasıl işletileceği tanımlanıyor.</p>	<p>4</p> <p>Ortaya çıkan uygunsuzluklar, sorunlar ve riskler ile ilgili iyileştirme yaklaşımlarının nasıl belirleneceği ve nasıl paylaşılacağı tanımlanıyor.</p>	<p>5</p> <p>Kaynak kullanım planının ne aşamada olduğu, planlanan ve gerçekleşen duruma ilişkin bilgilendirme sistemi ve rapor altyapısı oluşturuluyor.</p>
<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>
<p>Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/></p>				

Kaynak Kullanma x Uygulama x Hesap Verebilirlik

38/84

<p>1</p> <p>Kaynak kullanım planının hedefleri, kaynak ihtiyacı ve gerçekleşme süresi paydaşların erişim sağlayabileceği şekilde raporlanıyor.</p>	<p>2</p> <p>Kaynak kullanım adımları tüm paydaşlar tarafından izlenebilen bir platformda düzenli şekilde paylaşılıyor.</p>	<p>3</p> <p>Yürütülen faaliyetlerin adımları (iş birliği ve ihale yapılan taraflar) ve sonuçlarına dair bilgiler, riskler ile birlikte düzenli, kıyaslamalı ve uygun açıklamalarla kilit paydaşlara raporlanıyor.</p>	<p>4</p> <p>Faaliyetlerle ilgili gerçekleşen aşamalar planla kıyaslamalı, risk unsurlarına ilişkin değerlendirmeler içerecek şekilde sunuluyor ve varsa farklar/güncellemeler raporlanıyor.</p>	<p>5</p> <p>Kaynak kullanımı ile ilgili gerçekleşen aşamalar dış denetim tarafından inceleniyor/değerlendiriliyor.</p>
<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>
<p>Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/></p>				

Kaynak Kullanma x Ölçme ve Değerlendirme x Hesap Verebilirlik

39/84

<p>1</p> <p>Kaynak kullanımı ölçüm ve değerlendirme kriterleri açıklanıyor.</p>	<p>2</p> <p>Ölçme ve değerlendirme çalışmaları ile ilgili düzenli olarak bilgi paylaşılıyor.</p>	<p>3</p> <p>Yapılan harcamalar bütçe ile kıyaslamalı olarak riskler ile birlikte raporlanıyor ve varsa farklar açıklanıyor.</p>	<p>4</p> <p>Gerçekleşen durum, senaryo yaklaşımı ile değerlendirilerek riskler, plana uyum ve olası gerçekleşmeler her aşamada kilit paydaşlara raporlanıyor.</p>	<p>5</p> <p>Dış denetim raporlarına yönelik geliştirme ve iyileştirme faaliyetleri gerçekleştiriliyor. Dış denetim raporu ve iyileştirme adımları kilit paydaşlara raporlanıyor.</p>
<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>
<p>Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/></p>				

İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi = (Yapı ve Yön Skoru + Ölçme ve Değerlendirme Skoru + Uygulama Skoru) ÷ 3 =

Kaynak Kullanma × Yapı ve Yön × Tutarlılık

40/84

1 Kaynak kullanım planının hedef ve kaynak planlamasına uygunluğu değerlendiriliyor.	2 Kaynak kullanımı adımların etik, bilimsel ve mesleki standartlarla uyumlu olması gerekliliği tanımlanıyor.	3 Uygulama planının ulusal ve bölgesel politika ve planlarla uyumlu olacağı tanımlanıyor. SKA'lar, Ulusal Kalkınma Planları, Bölgesel ve İl Stratejik planlarıyla tutarlılığı güvence altına alınıyor.	4 Uygulama planının ve elde edilecek sonuçların öngörülenlerle uyumunu takip edecek mekanizmalar tanımlanıyor.	5 Uyumsuzluklar için iyileştirme yaklaşımlarının nasıl oluşturulacağı tanımlanıyor. Süreç ve performans uyumunu gözetecek iç denetim mekanizması oluşturuluyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kaynak Kullanma × Uygulama × Tutarlılık

41/84

1 Yürütülen faaliyetlerde ilgili etik, bilimsel ve mesleki standartlarla uyum sağlanıyor, ilgili kriterler karşılanıyor.	2 Yürütülen faaliyetlerde ulusal ve bölgesel politika ve planlarla uyum sağlanıyor, ilgili kriterler karşılanıyor.	3 Yürütülen faaliyetlerde ulusal ve uluslararası düzenleyici çerçevelerle, SKA'lar, Ulusal Kalkınma Planları, Bölgesel ve İl Stratejik planlarıyla uyum sağlanıyor, ilgili kriterler karşılanıyor.	4 Yürütülen faaliyetler ile ilgili kullanılan süreç akışları, kaynaklar ve elde edilen sonuçlar iç denetim raporlaması ile gözden geçiriliyor.	5 Yürütülen faaliyetlerde iç denetim raporlarına göre gerekli düzenleme ve güncellemeler gerçekleştiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kaynak Kullanma × Ölçme ve Değerlendirme × Tutarlılık

42/84

1 Yürütülen faaliyetlerin ilgili etik, bilimsel ve mesleki standartlarla uyum performansı ölçülüyor.	2 Yürütülen faaliyetlerin ulusal ve bölgesel politika ve planlarla uyum performansı iç denetim tarafından ölçülüyor.	3 Yürütülen faaliyetlerin ulusal ve uluslararası düzenleyici çerçevelerle, SKA'lar, Ulusal Kalkınma Planları, Bölgesel ve İl Stratejik planlarıyla uyum performansı iç denetim tarafından ölçülüyor.	4 İç denetim raporlarının yöneticilere iletilerek düzenli olarak değerlendirilmesi sağlanıyor.	5 İç denetim raporları ve ölçüm sonuçlarına göre hedef kitleye erişim, iş yapma yöntemi, kaynak kullanımı ve iletişim konularında iyileştirmeler gerçekleştiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Hizmet Sunma x Yapı ve Yön x Temsil ve Katılım

43/84

1 Uygulama planı tüm paydaşlarla paylaşıyor.	2 Kilit paydaşların uygulama öncesi süreç ve ilgili konu hakkında bilgilendirilmelerine yönelik yöntem ve yapı geliştiriliyor.	3 İstişarelerin etkileşimli (çalıştay, odak grup, vb.) bir şekilde yürütülmesi sağlanıyor. İstişareye katılan paydaşların listesi paylaşıyor.	4 İstişareye katılan tüm kilit paydaşların görüşleri, detaylı planlama yapılırken veya faaliyetlere başlangıç aşamasında değerlendiriliyor.	5 Tüm kilit paydaşlar için uygulama süreci ve görüşleri ile ilgili geri bildirim yapacakları mekanizmalar oluşturuluyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Hizmet Sunma x Uygulama x Temsil ve Katılım

44/84

1 Uygulama planının birlikte yürütüleceği kilit paydaşlar tanımlı şekilde bulunuyor.	2 İşbirlikleri ve kilit paydaşların birlikte etkili ve verimli çalışmasına uygun ortam ve çalışma düzeni oluşturuluyor.	3 İşbirlikleri ve kilit paydaşlarla belirlenen çalışma düzeninde faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sağlanıyor.	4 İşbirlikleri ve kilit paydaşların görüş ve öneriler sunması, birbirinden beslenmesi ve ortak öneriler geliştirmesi ve plana uygun çalışması sağlanıyor.	5 Gelen öneri ve ölçüm sonuçlarına göre güncelleme çalışmaları işbirlikleri ve kilit paydaşlarla birlikte gerçekleştiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Hizmet Sunma x Ölçme ve Değerlendirme x Temsil ve Katılım

45/84

1 Tüm iş birlikleri ve kilit paydaşlara erişim ve veri paylaşımı kriter ve yöntemleri belirleniyor.	2 Toplantılara katılım ve veri paylaşım düzeyi ölçülüyor.	3 Sunulan önerilerin uygunluk oranı ve uygulamaya geçme performansı ölçülüyor.	4 Uygulamada rol alan tüm tarafların görüş, öneri ve değerlendirmeleri, anket veya geribildirim toplantıları ile alınıyor.	5 Veri temelli ve öneriler doğrultusunda oluşturulan iyileştirme adımları, pilot ve paydaş örneklemelerinde yapılan testler ile değerlendiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Hizmet Sunma x Yapı ve Yön x Sorumluluk ve Duyarlılık

46/84

1 Uygulama planı için gerekli kurumsal yapıların durumu değerlendiriliyor, gerekli ise yapılar oluşturuluyor.	2 Uygulamada görev dağılımı, liyakat ve yetkilerin tanımları oluşturuluyor. Gerekli bilgilendirme, eğitim ve araçlar sunuluyor.	3 Önceliklendirilen risklerin ve fırsatların nasıl yönetileceği ve konuların sorumluları belirleniyor. Risk ve fırsat alanlarına ilişkin ölçüm kriterleri belirleniyor ve izleme yaklaşımı oluşturuluyor (Kilit Performans Göstergeleri).	4 Uygulama planının işleyiş sürecinde sosyal, çevresel, ekonomik ve kaynak kullanımı yönünde yetkin kişiler görevlendiriliyor.	5 Alınan kararları ve planları uygulamakla görevlendirilen kişi ve ekiplere bilgilendirme yapılıyor, hedef/değer ve çıktı üzerinde uzlaşma sağlanıyor. Performansının hangi dönemlerde ve nasıl değerlendirileceği belirleniyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Hizmet Sunma x Uygulama x Sorumluluk ve Duyarlılık

47/84

1 Uygulama planı ile ilgili görev, sorumluluklar ve zaman planlaması ilgili kişi ve taraflarla uzlaşım sağlanarak netleştiriliyor.	2 Uygulamada kaynak ve faaliyet planlaması yapılıyor, önemleri değerlendirilerek önceliklendiriliyor.	3 Uygulama planının işleyişinde paydaş (sürece anlık ve/veya kalıcı olumlu veya olumsuz) etkileşimi sürekli değerlendiriliyor, ölçülüyor.	4 Uygulama planının sosyal, çevresel, ekonomik ve kaynak kullanım etkileşim düzeyi değerlendiriliyor.	5 Uygulama planındaki gelişim ve değerlendirmelere göre sorumluluk alanları ve görevler, paydaşların etkileşim düzeyleri de gözetenilerek gerekiyorsa güncelleniyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Hizmet Sunma x Ölçme ve Değerlendirme x Sorumluluk ve Duyarlılık

48/84

1 Uygulamadaki tüm sorumluların performans göstergeleri belirleniyor ve veri akışı düzenleniyor.	2 Tüm taraflar ve sorumlulardan düzenli raporlar alınıyor.	3 Raporlar plana göre karşılaştırmalı olarak değerlendiriliyor.	4 Raporlara göre gelişim ve sorumluluk alanları bazında geri bildirim gerçekleştiriliyor.	5 Sorumluların ilgili alandaki görevleri ile ilgili pilot uygulama ve/veya tatbikatlar düzenli olarak yapılıyor. Sonuca göre değerlendirme ve iyileştirmeler yapılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi

= (Yapı ve Yön Skoru + Ölçme ve Değerlendirme Skoru + Uygulama Skoru) ÷ 3 =

Hizmet Sunma x Yapı ve Yön x Etkililik ve Verimlilik

49/84

1 Uygulama ile ilgili riskler ve fırsat alanları belirleniyor.	2 Uygulama planı için gerekli kaynaklar (zaman, kişi/saat, maliyet) tahsis ediliyor. Riskler ve fırsatlar, önemleri de değerlendirilerek önceliklendiriliyor.	3 Uygulama planının izlenmesi ve değerlendirilmesi için kıyaslamaya uygun raporların (öngörülen çıktılar, kaynak kullanımı, hedef kitle, elde edilen değer) neler olduğu belirleniyor.	4 Uygulama planının işleyiş sürecinde sosyal, çevresel, ekonomik ve kaynak kullanımı yönünde etkilerin ölçülmesi ve değerlendirilmesi için mekanizma bulunuyor.	5 Uygulama planı raporları ve pilot uygulama sonuçları değerlendirilmesi sonrası iyileştirme ve gözden geçirme çalışmaları yapılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Hizmet Sunma x Uygulama x Etkililik ve Verimlilik

50/84

1 Uygulama için oluşturulan yapılar sağlıklı ve düzenli şekilde çalıştırılıyor.	2 Plana uygun şekilde çalışmalar gerçekleştirilmesi güvence altına alınıyor.	3 Uygulama adımları için kaynakların yeterliliği ve ilave kaynak ihtiyacı değerlendiriliyor. Planlama, kaynak kullanımı (zaman, kişi/saat, maliyet), yararlanıcı hedef kitle ve üretilecek değer/çıktı performansları yönetiliyor.	4 Plana uyum, performansa göre paydaşlarla iletişim, bilgilendirme ve gözden geçirme çalışmaları gerçekleştiriliyor.	5 İlerleme ve dinamiklerdeki gelişimlere göre uygulama planında gerekliyse güncellemeler yapılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Hizmet Sunma x Ölçme ve Değerlendirme x Etkililik ve Verimlilik

51/84

1 Uygulama sonucu hedef ve yaratılacak değere ilişkin sayısal hedefler tanımlanıyor. Performans göstergeleri, veri erişim ve kaynak planlaması yapılıyor.	2 Mevcut duruma ilişkin veriler ve durum ölçülüyor/ raporlanıyor, düzenli raporlamalar gerçekleştiriliyor.	3 Uygulama planının, paydaş bazında ve sürdürülebilirlik boyutları ile izlenmesi, değerlendirilmesi ve kıyaslaması sağlanıyor.	4 Hedefe ulaşma performansı ölçülüyor, raporlanıyor ve değerlendiriliyor.	5 Tüm paydaşlar açısından ve sürdürülebilirlik boyutları ile sonuçlar ve etkiler değerlendiriliyor, iyileştirmeler gerçekleştiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Hizmet Sunma x Yapı ve Yön x Adillik ve Kapsayıcılık

52/84

1 Uygulama sonucu hedefler ve üretilecek değerlerde tüm toplumsal kesimlerin ihtiyaçlarının gözetilmesini güvence altına alan bir yaklaşım bulunuyor (Nüfusun en az %85'ini).	2 Hedef kitle/faydalanıcılar tanımı adillik ve kapsayıcılık gözetilerek yapılıyor.	3 Uygulama sürecinde erişim ve faydalanma imkânlarında sosyal ve mekansal kapsayıcılığı ve fırsat eşitliğini gözetmek için kurumsal süreçler tanımlı bir şekilde bulunuyor.	4 Tüm toplumsal kesimlerin uygulama konusunda talep, itiraz ve şikayetlerinin yanıtlanması için mekanizmalar bulunuyor.	5 Uygulamanın gerçekleştirilmesi ve tekrarlanabilirliğini sağlayacak fırsat eşitliği ilkesini gözetilen kural, prosedür ve yönetmelikler bulunuyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Hizmet Sunma x Uygulama x Adillik ve Kapsayıcılık

53/84

1 Uygulama planı, fırsat eşitliği ve kapsayıcılığı gözetilen anlayış ve akış ile geliştiriliyor.	2 Kaynak kullanımı ve önceliklendirmede kurgulanan sistemsel bakış ile uygulamalar yürütülüyor.	3 Sunulan hizmet ve uygulamanın tüm paydaşlara erişimi ve faydalanma fırsatının eşitlenmesi amacıyla sistemin çalışması güvence altına alınıyor. Kurallara ve sisteme uyum denetleniyor.	4 Uygulama sürecinde tüm toplumsal kesimlerin talep, itiraz ve şikayetleri yanıtlanıyor.	5 Gelen talep, itiraz, şikayet ve öneriler ile ölçüm sonuçları değerlendirilerek, işleyiş ve plan gerektiğinde güncelleniyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Hizmet Sunma x Ölçme ve Değerlendirme x Adillik ve Kapsayıcılık

54/84

1 Paydaşların süreç ve adımlarla ilgili şikayet ve önerilerini sunma mekanizması ve ölçüm metrikleri bulunuyor.	2 Paydaşların süreç ve adımlarla ilgili şikayet ve önerilerini sunma mekanizması işletiliyor.	3 Ölçme ve değerlendirme çalışmalarında, yararlanıcıların erişimleri ve çeşitliliği ölçülüyor, değerlendiriliyor, tüm toplumsal kesimlerle ilgili veri topluyor.	4 Veriler değerlendirilerek, performansı artırıcı yeni uygulama veya geliştirmeler planlanıyor.	5 Fırsat eşitliği, çeşitlilik, sosyal ve mekansal kapsayıcılığı geliştirmek adına pilot çalışmalarla beslenen iyileştirmeler yapılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Hizmet Sunma x Yapı ve Yön x Şeffaflık

55/84

1 Uygulama planının hedefleri, kaynak ihtiyacı, gerçekleştirme süresi, paydaşların erişim sağlayabileceği platform ve iletişim kanalları belirleniyor.	2 Uygulama adımlarının sonuçlarının paylaşılacağı format tanımlanıyor.	3 Yürütülecek faaliyetler ile ilgili bilginin düzenli olarak paylaşılmasını sağlayacak mekanizmalar tanımlanıyor.	4 Uygulamalar ile ilgili hangi işler için ihale yönteminin kullanılacağı ve ihale sonuçlarının nasıl açıklanacağı belirleniyor.	5 Uygulama planının hayata geçirilmesi için yapılan fizibilite çalışması (özeti) ve faaliyet bütçesi (özeti) paydaşlar ile paylaşılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Hizmet Sunma x Uygulama x Şeffaflık

56/84

1 Uygulama planının hedefleri, kaynak ihtiyacı ve gerçekleştirme süresi paydaşların erişim sağlayabileceği şekilde paylaşılıyor.	2 Uygulama adımları, tüm paydaşlar tarafından izlenebilen bir platformda düzenli şekilde paylaşılıyor.	3 Paylaşılan bilgi, faaliyetlerin hedeflerle ilgili sonuçlarını yansıtıyor.	4 Yürütülen faaliyetlerin adımları (iş birliği ve ihale yapılan taraflar) ve sonuçlarına dair bilgiler düzenli, kıyaslamalı ve uygun açıklamalarla paylaşılıyor.	5 Faaliyetlerle ilgili gerçekleşen aşamalar planla kıyaslamalı olarak sunuluyor ve varsa farklar/güncellemeler açıklanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Hizmet Sunma x Ölçme ve Değerlendirme x Şeffaflık

57/84

1 Uygulama planına göre hedef ve yaratılacak değere ilişkin sayısal hedefler tanımlanıyor ve açıklanıyor.	2 Mevcut duruma ilişkin veriler ve durum ölçülüyor/ raporlanıyor, düzenli raporlamalar gerçekleştiriliyor.	3 Uygulama planının izlenmesi, değerlendirilmesi ve kıyaslaması sağlanıyor.	4 Çalışmalar ile ilgili yapılan faaliyetler ve harcamalar güncel verilerle bütçe/plan ile kıyaslamalı olarak sunuluyor ve varsa farklar açıklanıyor.	5 Ölçme ve değerlendirme çalışmaları sonucu gerçekleşen durum, plana göre olası gerçekleştirme düzeyi ile (senaryo bakışı gibi) her aşamada paydaşların izleyebileceği şekilde paylaşılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Hizmet Sunma x Yapı ve Yön x Hesap Verebilirlik

58/84

1 Uygulama planı ve işleyişini, kullanılan kaynakların ve elde edilen sonuçların düzenli olarak açıklanmasını sağlayacak mekanizmalar tanımlanıyor.	2 Uygulama planının ve kullanılan yöntem ve faaliyetlerin ulusal ve uluslararası düzenleyici çerçevelere uygunluğunu izleyecek mekanizmalar tanımlanıyor.	3 Uygulama planına uygunsuzluk, sorun ve risklerin yönetimi için mekanizmalar tanımlanıyor. (Uygunsuzluklar ihmal ve yetkiyi kötüye kullanma kaynaklı ise sorumlular hakkında yasal süreçlerin nasıl işletileceği tanımlanıyor).	4 Ortaya çıkan uygunsuzluklar, sorunlar ve riskler ile ilgili iyileştirme yaklaşımlarının nasıl belirleneceği ve nasıl paylaşılacağı tanımlanıyor.	5 Uygulama planının ne aşamada olduğu, planlanan ve gerçekleşen duruma ilişkin bilgilendirme sistematığı ve rapor altyapısı oluşturuluyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Hizmet Sunma x Uygulama x Hesap Verebilirlik

59/84

1 Uygulama planının hedefleri, kaynak ihtiyacı ve gerçekleştirme süresi paydaşların erişim sağlayabileceği şekilde raporlanıyor.	2 Uygulama adımları, tüm paydaşlar tarafından izlenebilen bir platformda düzenli şekilde paylaşılıyor.	3 Yürütülen faaliyetlerin adımları (iş birliği ve ihale yapılan taraflar) ve sonuçlarına dair bilgiler, riskler ile birlikte düzenli, kıyaslamalı ve uygun açıklamalarla kilit paydaşlara raporlanıyor.	4 Faaliyetlerle ilgili gerçekleşen aşamalar planla kıyaslamalı, risk unsurlarına ilişkin değerlendirmeler içerecek şekilde sunuluyor ve varsa farklar/güncellemeler raporlanıyor.	5 Faaliyetlerle ilgili gerçekleşen aşamalar dış denetim tarafından inceleniyor ve değerlendiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Hizmet Sunma x Ölçme ve Değerlendirme x Hesap Verebilirlik

60/84

1 Uygulamanın ölçüm ve değerlendirme kriterleri açıklanıyor.	2 Ölçme ve değerlendirme çalışmaları ile ilgili düzenli olarak bilgi paylaşılıyor.	3 Yapılan harcamalar bütçe ile kıyaslamalı olarak riskler ile birlikte raporlanıyor ve varsa farklar açıklanıyor.	4 Gerçekleşen durum, senaryo yaklaşımı ile değerlendirilerek riskler, plana uyum ve olası gelişmeler her aşamada kilit paydaşlara raporlanıyor.	5 Dış denetim raporlarına yönelik geliştirme ve iyileştirme faaliyetleri gerçekleştiriliyor. Dış denetim raporu ve iyileştirme adımları kilit paydaşlara raporlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Hizmet Sunma x Yapı ve Yön x Tutarlılık

61/84

1 Uygulama planının hedef ve kaynak planlamasına uygunluğu değerlendiriliyor.	2 Uygulama adımlarının etik, bilimsel ve mesleki standartlarla uyumlu olması gerekliliği tanımlanıyor.	3 Uygulama planının ulusal ve bölgesel politika ve planlarla uyumlu olacağı tanımlanıyor. SKAler, Ulusal Kalkınma Planları, Bölgesel ve İl Stratejik planlarıyla tutarlılığı güvence altına alınıyor.	4 Uygulama planının ve elde edilecek sonuçların öngörülenlerle uyumunu takip edecek mekanizmalar tanımlanıyor.	5 Uyumsuzluklar için iyileştirme yaklaşımlarının nasıl oluşturulacağı tanımlanıyor. Süreç ve performans uyumunu gözetecek iç denetim mekanizması oluşturuluyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Hizmet Sunma x Uygulama x Tutarlılık

62/84

1 Yürütülen faaliyetlerde ilgili etik, bilimsel ve mesleki standartlarla uyum sağlanıyor, ilgili kriterler karşılanıyor.	2 Yürütülen faaliyetlerde ulusal ve bölgesel politika ve planlarla uyum sağlanıyor, ilgili kriterler karşılanıyor.	3 Yürütülen faaliyetlerde ulusal ve uluslararası düzenleyici çerçevelerle, SKAler, Ulusal Kalkınma Planları, Bölgesel ve İl Stratejik planlarıyla uyum sağlanıyor, ilgili kriterler karşılanıyor.	4 Yürütülen faaliyetler ile ilgili kullanılan süreç akışları, kaynaklar ve elde edilen sonuçlar iç denetim raporlaması ile gözden geçiriliyor.	5 Yürütülen faaliyetlerde iç denetim raporlarına göre gerekli düzenleme ve güncellemeler gerçekleştiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Hizmet Sunma x Ölçme ve Değerlendirme x Tutarlılık

63/84

1 Yürütülen faaliyetlerin ilgili etik, bilimsel ve mesleki standartlarla uyum performansı ölçülüyor.	2 Yürütülen faaliyetlerin ulusal ve bölgesel politika ve planlarla uyum performansı iç denetim tarafından ölçülüyor.	3 Yürütülen faaliyetlerin ulusal ve uluslararası düzenleyici çerçevelerle, SKAler, Ulusal Kalkınma Planları, Bölgesel ve İl Stratejik planlarıyla uyum performansı iç denetim tarafından ölçülüyor.	4 İç denetim raporlarının yöneticilere iletilerek düzenli olarak değerlendirilmesi sağlanıyor.	5 İç denetim raporları ve ölçüm sonuçlarına göre hedef kitleye erişim, iş yapma yöntemi, kaynak kullanımı ve iletişim konularında iyileştirmeler gerçekleştiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Kurumsal İşleyiş x Yapı ve Yön x Temsil ve Katılım

64/84

1 Uygulama planı iç paydaşların tümüyle paylaşıyor.	2 İç paydaşların uygulama öncesi süreç ve ilgili konu hakkında bilgilendirilmelerine yönelik yöntem ve yapı geliştiriliyor.	3 İstişarelerin etkileşimli (çalıştay, odak grup, vb.) bir şekilde yürütülmesi sağlanıyor.	4 İstişareye katılan iç paydaşların görüşleri detay planlama yapılırken veya faaliyetlere başlangıç aşamasında değerlendiriliyor.	5 İç paydaşlar için uygulama süreci ve görüşleri ile ilgili geri bildirim yapacakları mekanizmalar oluşturuluyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kurumsal İşleyiş x Uygulama x Temsil ve Katılım

65/84

1 Uygulama planının birlikte yürütüleceği iç paydaşlar tanımlı şekilde bulunuyor.	2 İç paydaşların birlikte etkili ve verimli çalışmasına uygun ortam ve çalışma düzeni oluşturuluyor.	3 İşbirlikleri, kilit paydaşlar ve iç paydaşlarla belirlenen çalışma düzeninde faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sağlanıyor.	4 İşbirlikleri, kilit paydaşlar ve iç paydaşların görüş ve öneriler sunması, birbirinden beslenmesi, ortak öneriler geliştirmesi ve plana uygun çalışması sağlanıyor.	5 Gelen öneri ve ölçüm sonuçlarına göre güncelleme çalışmaları işbirlikleri, kilit paydaşlar ve iç paydaşlarla birlikte gerçekleştiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kurumsal İşleyiş x Ölçme ve Değerlendirme x Temsil ve Katılım

66/84

1 İç paydaşlara erişim ve veri paylaşımı kriter ve yöntemleri belirleniyor.	2 Toplantılara katılım ve veri paylaşım düzeyi ölçülüyor.	3 Sunulan önerilerin uygunluk oranı ve uygulamaya geçme performansı ölçülüyor.	4 Uygulamada rol alan tüm tarafların görüş, öneri ve değerlendirmeleri, anket veya geribildirim toplantıları ile alınıyor.	5 Veri temelli ve öneriler doğrultusunda oluşturulan iyileştirme adımları, pilot ve iç paydaş örneklerinde yapılan testler ile değerlendiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Kurumsal İşleyiş x Yapı ve Yön x Sorumluluk ve Duyarlılık

67/84

1 Uygulama planı için gerekli kurumsal yapıların durumu değerlendiriliyor, gerekli ise yapılar oluşturuluyor.	2 Uygulamada görev dağılımı, liyakat ve yetkilerin tanımları oluşturuluyor. Gerekli bilgilendirme, eğitim ve araçlar sunuluyor.	3 Önceliklendirilen risklerin ve fırsatların nasıl yönetileceği ve konuların sorumluları belirleniyor. Risk ve fırsat alanlarına ilişkin ölçüm kriterleri belirleniyor ve izleme yaklaşımı oluşturuluyor (Kilit Performans Göstergeleri).	4 Uygulama planının işleyiş sürecinde sosyal, çevresel, ekonomik ve kaynak kullanımı yönünde yetkin kişilerin görevlendirilmesi sağlanıyor.	5 Alınan kararları ve planları uygulamakla görevlendirilen kişi ve ekiplere bilgilendirme yapılıyor, hedef/değer ve çıktı üzerinde uzlaşma sağlanıyor. Performansının hangi dönemlerde ve nasıl değerlendirileceği belirleniyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kurumsal İşleyiş x Uygulama x Sorumluluk ve Duyarlılık

68/84

1 Uygulama planı ile ilgili görev, sorumluluklar ve zaman planlaması ilgili kişi ve taraflarla uzlaşım sağlanarak netleştiriliyor.	2 Uygulamada kaynak ve faaliyet planlaması yapılıyor, önemleri de değerlendirilerek önceliklendiriliyor.	3 Uygulama planının işleyişinde iç ve dış paydaş (süreçte anlık ve/veya kalıcı olumlu veya olumsuz) etkileşimi sürekli değerlendiriliyor, ölçülüyor.	4 Uygulama planının sosyal, çevresel, ekonomik ve kaynak kullanım etkileşim düzeyi değerlendiriliyor.	5 Uygulama planındaki gelişim ve değerlendirmelere göre sorumluluk alanları ve görevler, paydaşların etkileşim düzeyleri de gözeticilerle gerekiyorsa güncelleniyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kurumsal İşleyiş x Ölçme ve Değerlendirme x Sorumluluk ve Duyarlılık

69/84

1 Uygulamadaki tüm sorumluların performans göstergeleri belirleniyor ve veri akışı düzenleniyor.	2 Tüm taraflar ve sorumlulardan düzenli raporlar alınıyor.	3 Raporlar plana göre karşılaştırmalı olarak değerlendiriliyor.	4 Raporlara göre gelişim ve sorumluluk alanları bazında geri bildirim gerçekleştiriliyor.	5 Sorumluların ilgili alandaki görevleri ile ilgili pilot uygulama ve/veya tatbikatlar düzenli olarak yapılıyor. Sonuca göre değerlendirme ve iyileştirmeler yapılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi = (Yapı ve Yön Skoru + Ölçme ve Değerlendirme Skoru + Uygulama Skoru) ÷ 3 =

Kurumsal İşleyiş x Yapı ve Yön x Etkililik ve Verimlilik

70/84

1 Uygulama ile ilgili riskler ve fırsat alanları belirleniyor.	2 Uygulama planı için gerekli kaynaklar (zaman, kişi/saat, maliyet) tahsis ediliyor. Riskler ve fırsatlar, önemleri de değerlendirilerek önceliklendiriliyor.	3 Uygulama planının, izlenmesi ve değerlendirilmesi için kıyaslamaya uygun raporların (öngörülen çıktılar, kaynak kullanımı, hedef kitle, elde edilen değer) neler olduğu belirleniyor.	4 Uygulama planının işleyiş sürecinde sosyal, çevresel, ekonomik ve kaynak kullanımı yönünde etkilerin ölçülmesi ve değerlendirilmesi için mekanizma bulunuyor.	5 Uygulama planı raporları ve pilot uygulama sonuçları değerlendirilmesi sonrası iyileştirme ve gözden geçirme çalışmaları yapılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kurumsal İşleyiş x Uygulama x Etkililik ve Verimlilik

71/84

1 Uygulama için oluşturulan yapılar sağlıklı ve düzenli şekilde çalıştırılıyor.	2 Plana uygun şekilde çalışmalar gerçekleştirilmesi güvence altına alınıyor.	3 Uygulama adımları için kaynakların yeterliliği ve ilave kaynak ihtiyacı değerlendiriliyor. Planlama, kaynak kullanımı (zaman, kişi/saat, maliyet), yararlanıcı hedef kitle ve üretilecek değer/çıktı performansları yönetiliyor.	4 Plana uyum, performansa göre paydaşlarla iletişim, bilgilendirme ve gözden geçirme çalışmaları gerçekleştiriliyor.	5 İlerleme ve dinamiklerdeki gelişimlere göre uygulama planında gerekliyse güncellemeler yapılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kurumsal İşleyiş x Ölçme ve Değerlendirme x Etkililik ve Verimlilik

72/84

1 Uygulama sonucu hedef ve yaratılacak değere ilişkin sayısal hedefler tanımlanıyor. Performans göstergeleri, veri erişim ve kaynak planlaması yapılıyor.	2 Mevcut duruma ilişkin veriler ve durum ölçülüyor/ raporlanıyor, düzenli raporlamalar gerçekleştiriliyor.	3 Uygulama planının, paydaş bazında ve sürdürülebilirlik boyutları ile izlenmesi, değerlendirilmesi ve kıyaslaması sağlanıyor.	4 Hedefe ulaşma performansı ölçülüyor, raporlanıyor ve değerlendiriliyor.	5 Tüm paydaşlar açısından ve sürdürülebilirlik boyutları ile sonuçlar ve etkiler değerlendiriliyor, iyileştirmeler gerçekleştiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Kurumsal İşleyiş x Yapı ve Yön x Adillik ve Kapsayıcılık

73/84

1 Uygulama sonucu hedefler ve üretilecek değerde tüm toplumsal kesimlerin ihtiyaçlarının gözetilmesini güvence altına alan organizasyonel bir yapılanma oluşturuluyor.	2 Hedef kitle/faydalanıcılar tanımı adillik ve kapsayıcılık gözetilerek yapılıyor, kurum içinde bilgilendirme ve farkındalık geliştiriliyor.	3 Uygulama sürecinde erişim ve faydalanma imkânlarında sosyal ve mekansal kapsayıcılığı ve fırsat eşitliğini gözetmek için kurumsal süreçler tanımlı bir şekilde bulunuyor.	4 Tüm toplumsal kesimlerin uygulama konusunda talep, itiraz ve şikayetlerinin yanıtlanması için mekanizmalar bulunuyor. Buna yönelik organizasyonel yapı geliştiriliyor.	5 Uygulamanın gerçekleştirilmesi ve tekrarlanabilirliğini sağlayacak fırsat eşitliği ilkesini gözetilen kural, prosedür ve yönetmelikler bulunuyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kurumsal İşleyiş x Uygulama x Adillik ve Kapsayıcılık

74/84

1 Uygulama planı, fırsat eşitliği ve kapsayıcılığı gözetilen anlayış ve akış ile geliştiriliyor.	2 Kaynak kullanımı ve önceliklendirmede kurgulanan sistemsel bakış ile uygulamalar yürütülüyor.	3 Sunulan hizmet ve uygulamanın tüm paydaşlara erişimi ve faydalanma fırsatının eşitlenmesi amacıyla sistemin çalışması güvence altına alınıyor. Kurallara ve sisteme uyum denetleniyor. Kurum kültüründe bu yönde gelişim sağlamak üzere çalışmalar gerçekleştiriliyor.	4 Uygulama sürecinde tüm toplumsal kesimlerin talep, itiraz ve şikayetleri yanıtlanıyor.	5 Uygulama sürecinde gelen talep, itiraz, şikayet ve öneriler ile ölçüm sonuçları değerlendirilerek, işleyiş ve plan gerekirse güncelleniyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kurumsal İşleyiş x Ölçme ve Değerlendirme x Adillik ve Kapsayıcılık

75/84

1 Paydaşların süreç ve adımlarla ilgili şikayet ve önerilerini sunma mekanizması ve ölçüm metrikleri bulunuyor.	2 Paydaşların süreç ve adımlarla ilgili şikayet ve önerilerini işletiliyor.	3 Ölçme ve değerlendirme çalışmalarında, yararlanıcıların erişimleri ve çeşitliliği ölçülüyor, değerlendiriliyor, tüm toplumsal kesimlerle ilgili veri toplanıyor.	4 Veriler değerlendirilerek, performansı artırıcı yeni uygulama veya geliştirmeler planlanıyor.	5 Fırsat eşitliği, çeşitlilik, sosyal ve mekansal kapsayıcılığı geliştirmek adına pilot çalışmalarla beslenen iyileştirmeler yapılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi = (Yapı ve Yön Skoru + Ölçme ve Değerlendirme Skoru + Uygulama Skoru) ÷ 3 =

Kurumsal İşleyiş x Yapı ve Yön x Şeffaflık

76/84

<p>1</p> <p>Uygulama planının hedefleri, kaynak ihtiyacı, gerçekleşme süresi, iç paydaşların erişim sağlayabileceği platform ve iletişim kanalları belirleniyor.</p>	<p>2</p> <p>Uygulama adımlarının sonuçlarının paylaşılacağı format tanımlanıyor.</p>	<p>3</p> <p>Yürütülecek faaliyetler ile ilgili bilginin düzenli olarak paylaşılmasını sağlayacak mekanizmalar tanımlanıyor.</p>	<p>4</p> <p>Uygulamalar ile ilgili hangi işler için ihale yönteminin kullanılacağı ve ihale sonuçlarının nasıl açıklanacağı belirleniyor.</p>	<p>5</p> <p>Uygulama planının hayata geçirilmesi için yapılan fizibilite çalışması (özeti) ve faaliyet bütçesi (özeti) paydaşlar ile paylaşılıyor.</p>
<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>
<p>Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/></p>				

Kurumsal İşleyiş x Uygulama x Şeffaflık

77/84

<p>1</p> <p>Uygulama planının hedefleri, kaynak ihtiyacı ve gerçekleşme süresi iç paydaşların erişim sağlayabileceği şekilde paylaşılıyor.</p>	<p>2</p> <p>Uygulama adımları, iç paydaşlar tarafından izlenebilen bir platformda düzenli şekilde paylaşılıyor.</p>	<p>3</p> <p>Paylaşılan bilgi, faaliyetlerin hedeflerle ilgili sonuçlarını yansıtıyor.</p>	<p>4</p> <p>Yürütülen faaliyetlerin adımları (iş birliği ve ihale yapılan taraflar) ve sonuçlarına dair bilgiler düzenli, kıyaslamalı ve uygun açıklamalarla paylaşılıyor.</p>	<p>5</p> <p>Faaliyetlerle ilgili gerçekleşen aşamalar planla kıyaslamalı olarak sunuluyor ve varsa farklar/güncellemeler açıklanıyor.</p>
<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>
<p>Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/></p>				

Kurumsal İşleyiş x Ölçme ve Değerlendirme x Şeffaflık

78/84

<p>1</p> <p>Uygulama planına göre hedef ve yaratılacak değere ilişkin sayısal hedefler tanımlanıyor ve açıklanıyor.</p>	<p>2</p> <p>Mevcut duruma ilişkin veriler ve durum ölçülüyor/ raporlanıyor, düzenli raporlamalar gerçekleştiriliyor.</p>	<p>3</p> <p>Uygulama planının izlenmesi, değerlendirilmesi ve kıyaslaması sağlanıyor.</p>	<p>4</p> <p>Çalışmalar ile ilgili yapılan faaliyetler ve harcamalar güncel verilerle bütçe/plan ile kıyaslamalı olarak sunuluyor ve varsa farklar açıklanıyor.</p>	<p>5</p> <p>Ölçme ve değerlendirme çalışmaları sonucu gerçekleşen durum, plana göre olası gerçekleşme düzeyi ile (senaryo bakışı gibi) her aşamada paydaşların izleyebileceği şekilde paylaşılıyor.</p>
<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>	<p>Adım Ağırlığı: 20</p> <p>✗ Tamamlanma Durumu:</p> <p>%0 %25 %50 %75 %100</p> <p>= Adım Skoru: <input type="text"/></p>
<p>Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/></p>				

İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi = (Yapı ve Yön Skoru + Ölçme ve Değerlendirme Skoru + Uygulama Skoru) ÷ 3 =

Kurumsal İşleyiş × Yapı ve Yön × Hesap Verebilirlik

79/84

1 Kurum işleyişini, kullanılan kaynakların ve elde edilen sonuçların düzenli olarak açıklanmasını sağlayacak mekanizmalar tanımlanıyor.	2 Kurum işleyişi ve faaliyetlerin uluslararası ve ulusal düzenleyici çerçevelere uygunluğunu izleyecek mekanizmalar tanımlanıyor.	3 Uygunsuzluk, sorun ve risklerin yönetimi için mekanizmalar tanımlanıyor. (Uygunsuzluklar ihmal ve yetkiyi kötüye kullanma kaynaklı ise sorumlular hakkında yasal süreçlerin nasıl işletileceği tanımlanıyor).	4 Ortaya çıkan uygunsuzluklar, sorunlar ve riskler ile ilgili iyileştirme yaklaşımlarının nasıl belirleneceği ve nasıl paylaşılacağı tanımlanıyor.	5 Kurum işleyişinde, planlanan ve gerçekleşen duruma ilişkin bilgilendirme sistematığı ve rapor altyapısı oluşturuluyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kurumsal İşleyiş × Uygulama × Hesap Verebilirlik

80/84

1 Kurum hedefleri, kaynak ihtiyacı ve gerçekleştirme süresi paydaşların erişim sağlayabileceği şekilde raporlanıyor.	2 Kurum işleyiş adımları, tüm paydaşlar tarafından izlenebilen platformda düzenli şekilde paylaşılıyor.	3 Yürütülen faaliyetlerin adımları (iş birliği ve ihale yapılan taraflar) ve sonuçlarına dair bilgiler, riskler ile birlikte düzenli, kıyaslamalı ve uygun açıklamalarla kilit paydaşlara raporlanıyor.	4 Faaliyetlerle ilgili gerçekleşen aşamalar planla kıyaslamalı, risk unsurlarına ilişkin değerlendirmeler içerecek şekilde sunuluyor ve varsa farklar/güncellemeler raporlanıyor.	5 Faaliyetlerle ilgili gerçekleşen aşamalar dış denetim tarafından inceleniyor ve değerlendiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kurumsal İşleyiş × Ölçme ve Değerlendirme × Hesap Verebilirlik

81/84

1 Kurum uygulamalarının ölçüm ve değerlendirme kriterleri açıklanıyor.	2 Ölçme ve değerlendirme çalışmaları ile ilgili düzenli olarak bilgi paylaşılıyor.	3 Yapılan harcamalar bütçe ile kıyaslamalı olarak riskler ile birlikte raporlanıyor ve varsa farklar açıklanıyor.	4 Gerçekleşen durum, senaryo yaklaşımı ile değerlendirilerek riskler, plana uyum ve olası gerçekleşmeler her aşamada kilit paydaşlara raporlanıyor.	5 Dış denetim raporlarına yönelik geliştirme ve iyileştirme faaliyetleri gerçekleştiriliyor. Dış denetim raporu ve iyileştirme adımları kilit paydaşlara raporlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Kurumsal İşleyiş x Yapı ve Yön x Tutarlılık

82/84

1 Kurum işleyişinin hedef ve kaynak planlamasına uygunluğu değerlendiriliyor.	2 Kurum iş süreçlerinin etik, bilimsel ve mesleki standartlarla uyumlu olması gerekliliği tanımlanıyor.	3 Kurum iş süreçlerinin ulusal ve bölgesel politika ve planlarla uyumlu olacağı tanımlanıyor. SKA'lar, Ulusal Kalkınma Planları, Bölgesel ve İl Stratejik planlarıyla tutarlılığı güvence altına alınıyor.	4 Kurum iş süreçlerinin ve elde edilecek sonuçların öngörülenlerle uyumunu takip edecek mekanizmalar tanımlanıyor.	5 Uyumsuzluklar için iyileştirme yaklaşımlarının nasıl oluşturulacağı tanımlanıyor. Süreç ve performans uyumunu gözetecek iç denetim mekanizması oluşturuluyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kurumsal İşleyiş x Uygulama x Tutarlılık

83/84

1 Yürütülen faaliyetlerde ilgili etik, bilimsel ve mesleki standartlarla uyum sağlanıyor, ilgili kriterler karşılanıyor.	2 Yürütülen faaliyetlerde ulusal ve bölgesel politika ve planlarla uyum sağlanıyor, ilgili kriterler karşılanıyor.	3 Yürütülen faaliyetlerde ulusal ve uluslararası düzenleyici çerçevelerle, SKA'lar, Ulusal Kalkınma Planları, Bölgesel ve İl Stratejik planlarıyla uyum sağlanıyor, ilgili kriterler karşılanıyor.	4 Yürütülen faaliyetler ile ilgili kullanılan süreç akışları, kaynaklar ve elde edilen sonuçlar iç denetim raporlaması ile gözden geçiriliyor.	5 Yürütülen faaliyetlerde iç denetim raporlarına göre gerekli düzenleme ve güncellemeler gerçekleştiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

Kurumsal İşleyiş x Ölçme ve Değerlendirme x Tutarlılık

84/84

1 Yürütülen faaliyetlerin ilgili etik, bilimsel ve mesleki standartlarla uyum performansı ölçülüyor.	2 Yürütülen faaliyetlerin ulusal ve bölgesel politika ve planlarla uyum performansı iç denetim tarafından ölçülüyor.	3 Yürütülen faaliyetlerin ulusal ve uluslararası düzenleyici çerçevelerle, SKA'lar, Ulusal Kalkınma Planları, Bölgesel ve İl Stratejik planlarıyla uyum performansı iç denetim tarafından ölçülüyor.	4 İç denetim raporlarının yöneticilere iletilerek düzenli olarak değerlendirilmesi sağlanıyor.	5 İç denetim raporları ve ölçüm sonuçlarına göre hedef kitleye erişim, iş yapma yöntemi, kaynak kullanımı ve iletişim konularında iyileştirmeler gerçekleştiriliyor.
Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:	Adım Ağırlığı: 20 ✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>	= Adım Skoru: <input type="text"/>
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = <input type="text"/>				

$$\text{İlke Bazlı Olgunluk Düzeyi} = (\text{Yapı ve Yön Skoru} + \text{Ölçme ve Değerlendirme Skoru} + \text{Uygulama Skoru}) \div 3 =$$

Modelin Puanlama Sistemi

Bu model hem öz değerlendirme hem de bir izleme ve değerlendirme yöntemi olarak kullanılarak gelişim adımları atılabilir. Model her bir yönetim süreci ve o süreçler içinde yer alan yönetim adımları bazında iyi yönetim ilkeleri için belirlenmiş olan işleyiş/olgunluk adımları göstergelerinin ne ölçüde gerçekleştirildiğinin değerlendirilmesini amaçlıyor. Bu bakış açısı ile her iyi yönetim ilkesi ile ilgili olgunluk göstergeleri değerlendirilirken “var” ya da “yok” gibi bir yanıtla yaklaşımı uygun bir değerlendirme sistematiği sunmuyor. Bu yüzden, her gösterge konusunun ne ölçüde gerçekleştirildiğinin veya tamamlandığının değerlendirilmesine yönelik bir puanlama mantığı oluşturuldu.

Puanlama yaklaşımı şu şekilde tanımlandı:

- %0 – Hiç kanıt/bilgi yok.
- %25 – Konu ile ilgili yapılması gerekenler %25 düzeyinde tamamlanmış.
- %50 – Konu ile ilgili yapılması gerekenler %25 – %50 aralığında tamamlanmış.
- %75 – Konu ile ilgili yapılması gerekenler %50 – %75 aralığında tamamlanmış.
- %100 – Konu ile ilgili yapılması gerekenler %75 – %100 aralığında tamamlanmış.

Bu şekilde, göstergeler ile ilgili yapılan her seviyedeki çalışmanın değerlendirilmesi sağlanabilir. Aynı zamanda iyi yönetimin olgunluk seviyesini adım/gösterge bazlı değerlendirme fırsatı yakalanıyor.

Model gelişmeyi teşvik etmek amacıyla geliştirildiği için, bir alt seviyenin üzerine çıkmış ancak onun üzerindeki dilimde yapılması gerekenleri tamamıyla başaramamış olsa bile bir üst grupta değerlendirilmesinin uygun olacağı kabul edilmiştir. Beşli bir skala uygulamanın temel sebebi ise yapılanları istatistiki olarak ayırıştırma. İstatistik açısından değerlendirme 3'lü, 5'li veya 7'li olarak yapılabilir. 3'lü bir değerlendirme yaklaşımının bu bakış açısında belirlenecek gelişim alanlarının ortaya konulması için yeterli detayı sunamayacağı öngörüldü. Öte yandan, 7'li bir değerlendirme skalasının uygulama açısından fazla detaylı olacağı ve kullanıcılar açısından pratik olmayacağı düşünüldü. Yapılan değerlendirmeler sonrası ise en uygun değerlendirme skalasının 5'li olacağına karar verildi.

Model her bir yönetim süreci ve o süreçler içinde yer alan yönetim adımları bazında iyi yönetim ilkeleri için belirlenmiş olan işleyiş/olgunluk adımları göstergelerinin ne ölçüde gerçekleştirildiğinin değerlendirilmesini amaçlıyor.

Örnek Puanlama Sistemi

Modelin puanlama açısından işleyişini göstermek için bir örnek vermek yerinde olacaktır. Yukarıdaki çalışma (Tablo 7) Karar Alma Yönetim sürecinin Yapı ve Yön yönetim adımında katılım ilkesi kapsamındaki olgunluk düzeyini ölçmek ve gelişim alanlarını ortaya koymayı hedefliyor. Paydaşlar katılım sürecinin 1. ve 4. adımı ile ilgili çalışmaların %50 oranında gerçekleştirildiğini, 2., 3. ve 5. adımlar ile ilgili çalışmaların olmadığını ifade ettikleri varsayılıyor. Her işleyiş adımının/göstergenin (kutunun) altına neden bu not verildiği de açıklanıyor. Açıklama kanıt sunmak açısından önem arz ediyor. Çalışma kanıt/veri temelli olduğunda paydaşlar ile daha sağlıklı ve meşru iletişim kurmak, ortak karara varmak mümkün olabilir.

Karar Alma × Yapı ve Yön × Temsil ve Katılım

1/84

1	2	3	4	5
Tüm kilit paydaşların kimler olduğu tanımlanıyor ve açıklanıyor. (Örneğin: kararları etkileyenler, kararlardan etkilenenler, kararların hayata geçmesi için kaynak sağlayanlar, kararları uygulayacak olanlar)	Kilit paydaşların istişare öncesi süreç ve ilgili konu hakkında bilgilendirilmeleri sağlanıyor.	İstişarelerin etkileşimli (çalıştay, odak grup, vb.) bir şekilde yürütülmesi sağlanıyor. İstişareye katılan paydaşların listesi paylaşılıyor.	İstişareye katılan tüm kilit paydaşların görüşleri planlama yapılırken veya faaliyete karar verilirken değerlendiriliyor.	Tüm kilit paydaşlara istişare süreci ve görüşleri ile ilgili geri bildirim yapılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 10	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 5	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 10	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 25				
Saha ziyareti sırasında tüm paydaşların süreçte yer almadığı belirtildi.	Paydaşların toplantılara katılmadan önce bilgilendirildiğine yönelik bilgi sunulmamış.	Çalıştay ve istişare toplantıları yapılmış ancak katılan paydaşların listesi paylaşılmamış.	Komitelerin oluşturulduğu ve komitelerin düzenli toplantılarla planlama yaptığı belirtiliyor.	Komitelerde yer almayan paydaşlara görüşleri ile ilgili nasıl bilgi verildiği konusunda paylaşım yapılmamış.

Olgunluk düzeyini ölçmek için şöyle bir hesaplama yapılıyor:

Eğer tüm adımlar tamamlanmış olsaydı bu adım için puan;
 $100 \times 20 + 100 \times 20 + 100 \times 20 + 100 \times 20 + 100 \times 20 = 1000$
 olacaktır.

Yukarıdaki tabloya göre puan;

$50 \times 20 + 0 \times 20 + 25 \times 20 + 50 \times 20 + 0 \times 20 = 250$ oldu.

Bu durumda olgunluk düzeyi $250 \div 1000 = 0,25$ yani %25 olarak belirlendi.

Bu örneğe bakarak, gelişim ihtiyacı olan konular şöyle sıralanabilir:

- Görüş alışverişi ile bilgilendirme formatının oluşturulması
- Karar almaya yönelik toplantı ve paylaşım düzeninin netleşmesi ve paylaşılması
- Toplantı ve bilgilendirmelerin raporlanarak tüm ilgililere ve paydaşlara iletilmesi

İyileştirme ve yeniden yapılanma alanı bazında ortaya konulan her konu bu bakış açısı ile değerlendirilebilir. Bu şekilde, bir konunun gündeme alınması ve konu hakkında karar verilmesi, gerekli kaynakların tahsis edilmesi, planlanan faaliyetlerin/hizmetlerin gerçekleştirilmesi ve elde edilen sonuçların takip edilerek değerlendirilmesi iyi yönetim açısından puanlanarak ölçülebilir ve gerekliyse de geliştirilebilir. Bu sayede, iyileştirme ve yeniden yapılanma alanlarında noktasal bazda gelişim alanlarını tespit etmek ve uygulamak mümkün hale geliyor.

Modelin Faydaları

AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli© dünyada ilk defa, afet sonrası yapılan iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının işleyiş düzeni kalitesini iyi yönetim açısından ölçme, değerlendirme ve sürekli geliştirme olanağı veriyor. Başta sivil aktörler olmak üzere tüm paydaşların bunu yapabilmesini mümkün kılıyor. Böylece, iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının daha fazla güvene dayalı, katılım yoluyla katkı vermeyi teşvik eden, hızlı ve etkin şekilde yapılmasını destekliyor. Bu yolla, afet yaşanan yerlerin daha dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir şekilde kalkınmasına katkı vermek mümkün hale geliyor.

Model aracılığıyla iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının yürütüldüğü etki alanlarında (doğal çevre, yapılı çevre, ekonomi, toplum ve yönetim) iyi yönetimin güçlendirilmesi sağlanabiliyor. Bu beş etki alanı kapsamında her bir farklı konunun afetten kalkınmaya giderken iyi yönetim yaklaşımı çerçevesinde izlenip değerlendirilmesi ve geliştirilmesi en başta işleyiş düzeni ve iş yapış usullerinin kalitesini incelemekten geçiyor.

Model sayesinde, iyileştirme ve yeniden yapılanma alanlarında noktasal bazda gelişim alanlarını tespit etmek ve uygulamak mümkün hale geliyor.

AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli© dünyada ilk defa, afet sonrası yapılan iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının işleyiş düzeni kalitesini iyi yönetim açısından ölçme, değerlendirme ve sürekli geliştirme olanağı veriyor.

Bu şekilde çalışma yürütülen ilgili konu hakkında;

- Kimler tarafından hangi hedeflerin nasıl belirlendiği,
- Ne yönde ve nasıl kararlar alındığı,
- Bunlar için ne kadar kaynak tahsis edildiği ve kullanıldığı,
- Ne tür faaliyetlerin nasıl uygulandığı,
- Bunların sonucunda ne tür sonuçların elde edildiğini iyi yönetim açısından değerlendirmek olanaklı hale geliyor.

Değerlendirme sonucunda nerelerde ne tür iyileştirmeler yapılması gerektiği tespit edilebiliyor. Söz konusu iyileştirmelerin planlanması, uygulanması ve böylece sürekli geliştirilmesi yoluyla yapılan çalışmaların daha hızlı ve etkin olması güçlendirilebiliyor. İyi yönetimin sunduğu güven ortamı ile farklı paydaşlar arasında iletişim, istişare ve iş birliği düzeyi artarak daha uyumlu ve eşgüdüm içinde çalışma fırsatları oluşuyor. Aynı zamanda, yapılan çalışmaların hukuk zemininde ve hak temelli olması gözetilerek olası ihtilaflar, şikâyetler veya olumsuz sonuçların önüne geçiliyor ya da bu riskler azaltılıyor. İyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeninin kalitesi güçlendirildikçe de daha bütünsel, kapsayıcı ve etkin sonuçlar elde edilebiliyor. Başka bir ifadeyle, iyi yönetim iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının daha fazla güven temelli yapılmasını destekleyerek bu çalışmaların performans ve kalitesini artırıyor. Nihai olarak da afetten etkilenen yerlerde daha iyi yaşam alanlarının inşa edilmesi, kalkınma ve yaşam kalitesinin bir an önce iyileştirilmesi hedefleniyor. Modelin, sunduğu bakış açısı, kullanım değeri ve faydalar ile bu nihai hedefe katkı vermesi öngörülüyor.

İyi yönetim iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının daha fazla güven temelli yapılmasını destekleyerek bu çalışmaların performans ve kalitesini artırıyor. Nihai olarak da afetten etkilenen yerlerde daha iyi yaşam alanlarının inşa edilmesi, kalkınma ve yaşam kalitesinin bir an önce iyileştirilmesi hedefleniyor.

Model için Kullanılacak Veri Kaynakları

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli[©]'nin kullanılması belirli göstergelerin cevaplandırılmasına dayanıyor. Bunun için farklı kaynaklardan veri ve bilgilerin toplanması gerekiyor. Bu model, ancak güvenilir ve güncel verilerin farklı kaynaklardan toplanması ile kullanılabilir. Aşağıda göstergelere cevap vermek üzere farklı veri kaynakları ve elde etme yöntemleri yönlendirici olması için paylaşıldı.

- Merkezi yönetimi oluşturan Cumhurbaşkanlığı'na bağlı kurumlar ile bakanlıklar ve il/ilçe temsilciliklerinin resmî belgeleri, raporlar, web sitelerinde bulunan bilgi ve veriler
- Yerel yönetimlerin (belediye, il özel idaresi, muhtarlıklar) resmî belgeleri, raporlar, web sitelerinde bulunan bilgi ve veriler

- Türkiye İstatistik Kurumu'na ait resmî belgeler, raporlar, web sitelerinde bulunan bilgi ve veriler
- Meslek örgütlerine (mimarlar, mühendisler, tabipler odası, baro vb.) ait belgeler, raporlar, web sitelerinde bulunan bilgi ve veriler
- İş dünyasına (ticaret odası, sanayi odası, esnaf örgütleri vb.) ait belgeler, raporlar, web sitelerinde bulunan bilgi ve veriler
- Yerel, ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarına ait belgeler, raporlar, web sitelerinde bulunan bilgi ve veriler
- Uluslararası kuruluşlara (Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği vb.) ait belgeler, raporlar, web sitelerinde bulunan bilgi ve veriler
- Uluslararası finans kuruluşları (Dünya Bankası, Avrupa İmar ve Yatırım Bankası vb.) ait belgeler, raporlar, web sitelerinde bulunan bilgi ve veriler
- Uluslararası yardım/kalkınma kuruluşları (SIDA, GIZ vb.) ait belgeler, raporlar, web sitelerinde bulunan bilgi ve veriler
- İnternet arası tespit edilen ve güvenilir bulunan diğer belgeler, raporlar, web sitelerinde bulunan bilgi ve veriler
- Bilgi edinme kanunu kapsamında yapılan talepler yoluyla elde edilecek bilgi ve veriler

Paydaşların gerekli veri ve bilgilere ulaşması için aktif çaba göstermesi de gerekebilir. Yürürlükte olan kamu yönetimi mevzuatı birçok bilginin kamuoyu ile paylaşılmasını zorunlu kılıyor. Buna ilaveten, vatandaşlar ve sivil aktörler bilgi edinme hakkı üzerinden kamu kurumlarından gereken veri ve bilgilere erişebilirler. Kamu kurumları dışında olan diğer paydaşların veri ve bilgi paylaşması için farkındalık oluşturma, savunuculuk veya kapasite geliştirme gibi faaliyetler etkili sonuçlara yol açabilir. Son olarak, sivil aktörler dâhil tüm paydaşlar iyi yönetişime dayalı bir işleyiş düzeni için kendileri de veri ve bilgi paylaşımına öncelik vermelidir.

Sivil aktörler dâhil tüm paydaşlar iyi yönetişime dayalı bir işleyiş düzeni için kendileri de veri ve bilgi paylaşımına öncelik vermelidir.

Modelin Kullanılabileceği İyileştirme ve Yeniden Yapılanma Alanları

Yukarıda açıklandığı üzere AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® afet konularına değil afet konularının nasıl ele alınması gerektiğine, yani işleyiş düzeni ve niteliğine odaklanıyor. Bu model farklı alanlardaki konularda strateji ve politika geliştirilirken, proje hazırlanırken, yatırım veya projeler hayata geçirilirken, hizmetler sunulurken ve uygulama sonrasında performans ölçme ve değerlendirme aşamalarının işleyiş düzeninde uygulanabilir. Böylece işleyiş düzeninin kalitesi ve elde edilen sonuçların memnuniyet düzeyi artacaktır.

Gerek mevcut durum çalışması sırasında incelenen bilgiler gerekse afet bölgesine yapılan saha ziyaretleri ve projeye destek sağlayan uzmanların önerileri belirli alanlarda iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının ilgili ve öncelikli olduğu alanlar ile konuları ortaya koydu. Aşağıda paylaşılan bu girdiler üzerinden özetlendi. Ancak, bunlarla sınırlı olmadığını ve farklı yerlerde değişen öncelikler olabileceğini vurgulamak yerinde olur. Bu yüzden sunulan liste sadece bir derleme olarak kabul edilmeli ve gereken durumlarda burada bahsedilen konuların dışında olan alan ve konularda da model aynı şekilde kullanılabilir.

Doğal Çevre

Ekolojik İyileşme	Hava Kalitesi	Hava ile ilgili afet sonrası tüm risklerin yönetimi
	Toprak Kalitesi	Toprak ile ilgili afet sonrası tüm risklerin yönetimi Altyapı inşaatları yapılırken zemin ile ilgili riskler doğru bir şekilde tespit edilmesi ve yönetilmesi
	Su Kaynakları	Bölgeye ait bir su temin modellemesinin hazırlanması Afet sırasında ve sonrasında kullanılacak su kaynaklarının belirlenmiş olması Su kaynakları (yeraltı ve yer üstü) ile ilgili afet sonrası tüm risklerin yönetimi Geçici barınma alanları olarak seçilen yerlerde su temini ile ilgili risklerin yönetimi Yeniden yapılanma alanı olarak seçilen yerlerde su ile ilgili risklerin yönetimi
	Ekolojik ve Biyolojik Çeşitlilik	Bölgedeki sulak alanların, doğal koruma alanlarının ve diğer önemli doğa alanlarının korunmasının yönetimi Mevcut ve yeni planlanan bahçe, park, ağaçlık alan, sulak alan, yeşil alan vb. yerlerde doğal habitatlar ile yerli bitki türlerinin korunması Farklı hayvan türlerinin korunması
	Atık, Enkaz Atığı ve Geri Dönüşüm	Afet atıklarının toplanması, taşınması, geri kazanılması/dönüştürülmesi ve bertaraf edilmesi konusunda sistematik bir yaklaşımın uygulanması Afet sonrası afet atıklarının depolanması için gerekli olan uygun özellikteki alanların belirlenerek gerekli hazırlıkların yapılması Afet atıklarının depolanacağı alanlara sadece yetkili personel girişinin sağlanması Yıkıntı atığı dışındaki tüm atıkların toplanması ve etkin şekilde bertaraf edilmesi Yıkıntı atığı dışındaki atıkların geri dönüşümü

Yapılı Çevre

Kritik Altyapı	Erişim ve Ulaşım	<p>Deprem sonrasında ulaşım altyapısı için yapısal durum ve hasar tespitleri yapılması</p> <p>Şehrin ulaşım altyapısının iyileştirilmesi, güçlendirilmesi ve yeniden inşası için öncelikler dikkate alınarak çalışma yapılması</p> <p>Şehrin ulaşım altyapısının iyileştirilmesi, güçlendirilmesi ve yeniden inşası için çalışmalar yapılması</p> <p>Şehrin tahliye koridorları belirlenerek, tek giriş-çıkış olan yerler için ikinci bir giriş-çıkış için çalışmaların yapılması</p>
	Su ve Atık Su	<p>İçme suyu altyapısında hasar tespit çalışmalarının yapılması</p> <p>İçme suyu sisteminin riskleri dikkate alınarak dayanıklılığı sağlanacak şekilde tekrar işler hale getirilmesi, kayıp kaçakların önlenmesi</p> <p>Musluk ve kuyu suyu analizlerinin yapılması ve bu suların kullanılabilir kalitede tutulması</p> <p>Geçici yerleşim yerlerinde yeterli suyun (15lt/kişi günlük) sağlanması</p> <p>Atık su altyapısında ve tesislerinde, ölçüm ile izleme sistemlerindeki hasar tespitlerinin yapılması ve giderilmesi</p> <p>Atık su altyapısının riskleri dikkate alınarak dayanıklılığı sağlanacak şekilde tekrar işler hale getirilmesi, kayıp kaçakların izlenmesi, önlenmesi ve yönetilmesi</p> <p>Geçici yerleşim yerlerinde atık su altyapısının kurulması</p> <p>Yeni yerleşim bölgelerinde su altyapı şebekeleri tasarımının nüfusun ihtiyacı göz önünde bulundurularak ve ilave su temin noktaları belirlenerek yapılması</p> <p>İçme suyu temini için kullanılan barajların ve tesislerin afet risklerinin yönetilmesi ve azaltılması</p>
	Enerji ve Elektrik	<p>İçme suyu altyapısında hasar tespit çalışmalarının yapılması</p> <p>İçme suyu sisteminin riskleri dikkate alınarak dayanıklılığı sağlanacak şekilde tekrar işler hale getirilmesi, kayıp kaçakların önlenmesi</p> <p>Musluk ve kuyu suyu analizlerinin yapılması ve bu suların kullanılabilir kalitede tutulması</p> <p>Geçici yerleşim yerlerinde yeterli suyun (15lt/kişi günlük) sağlanması</p> <p>Atık su altyapısında ve tesislerinde, ölçüm ile izleme sistemlerindeki hasar tespitlerinin yapılması ve giderilmesi</p> <p>Atık su altyapısının riskleri dikkate alınarak dayanıklılığı sağlanacak şekilde tekrar işler hale getirilmesi, kayıp kaçakların izlenmesi, önlenmesi ve yönetilmesi</p> <p>Geçici yerleşim yerlerinde atık su altyapısının kurulması</p> <p>Yeni yerleşim bölgelerinde su altyapı şebekeleri tasarımının nüfusun ihtiyacı göz önünde bulundurularak ve ilave su temin noktaları belirlenerek yapılması</p> <p>İçme suyu temini için kullanılan barajların ve tesislerin afet risklerinin yönetilmesi ve azaltılması</p>
	İletişim ve İnternet	<p>Sabit ve mobil iletişim altyapısına ilişkin hasar tespit çalışmalarının yapılması</p> <p>Sabit ve mobil iletişim altyapısının riskleri dikkate alınarak işler hale getirilmesi ve işler halde tutulması</p> <p>Geçici barınma alanlarına iletişim altyapısının kurulması</p> <p>Yeni barınma alanlarına iletişim altyapısının kurulması</p> <p>Abone haklarının operatörlere karşı koruma altına alınması (borç ve kısıtlamalar dâhil)</p> <p>İletişim altyapısının sürekli işlerliğini sağlamaya yönelik denetim faaliyetlerinin yönetimi</p>
Belediye Hizmetleri	Belediyenin temel hizmetlerinin (fen işleri, temizlik vb.) sunulması	

Sosyal Altyapı	Eğitim Tesisleri	Şehirdeki eğitime ilişkin yapısal hasar tespiti yapılması Şehirdeki hasarlı eğitim binalarının afet riskleri dikkate alınarak dayanıklı bir şekilde onarılması veya yeniden yapılması Güçlendirme ve yeniden inşa edilen okullarda eğitim çalışmalarının ne şekilde yürütüleceğinin planlanması ve yönetilmesi Eğitim binaları için afet ve acil durum planlarının yapılması ve tatbikatlar ile hazır halde tutulması
	Sağlık Tesisleri	Şehirdeki sağlık tesislerine ilişkin yapısal hasar tespiti yapılması Şehirdeki hasarlı sağlık tesislerinin afet riskleri dikkate alınarak dayanıklı hale getirilmesi veya yeniden inşa edilmesi Güçlendirme veya yeniden inşa edilen sağlık tesisleri çalışmalarının ne şekilde yürütüleceğinin belirlenmesi Sağlık tesisleri için afet ve acil durum planlarının yapılması ve tatbikatlar ile hazır halde tutulması
	Kültürel Tesisler	Şehirdeki kültürel tesis binalarına yönelik yapısal hasar tespiti yapılması Şehirdeki hasarlı kültürel tesislerin afet riskleri dikkate alınarak dayanıklı bir şekilde onarılması veya yeniden yapılması Güçlendirme veya yeniden inşa edilen kültürel tesisleri çalışmalarının ne şekilde yürütüleceğinin planlanması ve yönetilmesi Koruma altındaki eserlerin taşınması
	Kamusal Açık Alan ve Yeşil Alanlar	Acil toplanma alanlarının yönetimi Yeşil alanların korunması veya artırılması Toplumun ihtiyaç duyduğu kamusal alanların oluşturulması
	Kamu Yapıları	Şehirdeki kamu binalarına yönelik yapısal hasar tespiti yapılması Şehirdeki hasarlı kamu binalarının afet riskleri dikkate alınarak dayanıklı bir şekilde onarılması veya yeniden yapılması Güçlendirme veya yeniden inşa edilen kamu binaları çalışmalarının ne şekilde yürütüleceğinin belirlenmesi Kamu binaları için afet ve acil durum planlarının yapılması ve tatbikatlar ile hazır halde tutulması

Ekonomi

Sektörel Süreklilik	Sektörlerdeki (sanayi, hizmet, vb.) kayıpların ekonomik karşılığının tespit edilerek hesaplanması Sektörlerin yeniden daha güçlü olarak ayağa kaldırılması ve işlemlerini yönetmek Uluslararası ve ulusal tedarik zincirlerinde bölgenin konumunun değerlendirilmesi ve sektör çalışmalarına dâhil edilmesi Bölgesel istihdam politikalarının oluşturulması ve hayata geçirilmesi Hasarlı yapıların ve iş yerlerinin finansman politikalarının oluşturulması ve hayata geçirilmesi Borç ve alacakların yönetilmesi politikalarının oluşturulması ve hayata geçirilmesi Bölgedeki ekonomik eşitsizliklerin azaltılmasına yönelik politikaların oluşturulması ve hayata geçirilmesi Geçiş döneminde bölgede yaşayanların hayatlarına devam etmeleri için kaynak politikalarının oluşturulması ve hayata geçirilmesi Geçiş döneminde bölgede faaliyet gösteren işletmelerin finansman politikalarının oluşturulması ve hayata geçirilmesi Yeniden inşa sürecinin parçası olacak vatandaşlara uygun koşullarda finansman desteği verilmesi
----------------------------	---

Toplum

Temel İhtiyaçlar	Barınma	Bölgedeki tüm afetzedelere, kalıcı yaşam alanlarına geçinceye kadar, uygun yaşam kalitesinde barınma imkânı sunulması Bölgeye görev yapmak için gelmiş olan görevlilere, kalıcı yaşam alanlarına geçinceye kadar, uygun yaşam kalitesinde barınma imkânı sunulması Bölgedeki tüm afetzedelere sunulan geçici barınma alanlarında sorunsuz yaşamın ve insan refahının sağlanması için gerekli önlemlerin alınması
	Gıda ve Su	Geçici barınma alanlarında ikamet eden insanlar için yeterli gıda ve suyun sağlanması Temiz içme suyunun geçici, mevcut ve yeni yerleşim alanlarında sunulması
	Sağlık	Afetzedelerin tamamına koruyucu, tedavi edici ve rehabilitasyon hizmetlerini kapsayacak şekilde sağlık hizmetlerinin verilmesi Temel yoğun bakım, toplum ruh sağlığı, adli hekimlik hizmetlerinin verilmesi ve sürekliliğinin sağlanması Afetzedeler arasında yer alan kronik hastaların takip edilmesi ve tespit edilen kişilerin tedavi edilmesi Sağlık hizmeti vermek için bölgede yeterli sağlık donanımının bulunmasının sağlanması Afet sonrası sağlık çalışanları ile ilgili konuların takibinin yapılması ve ihtiyaçların giderilmesi Sağlık hizmeti koordinasyon yapılarının kurulması ve işler kılınması
	Hijyen ve Halk Sağlığı	Temel halk sağlığı hizmetlerinin sağlanması Geçici barınma yerlerinde hijyen açısından yeterli tuvalet ve banyonun inşası ile hijyen açısından yeterli banyo-tuvalet malzemesinin bulundurulması/dağıtılması Salgınlar karşı aşuların yapılması Toplum sağlığı konusunda düzenli ve uygun eğitimlerin düzenlenmesi
	Eğitim	Öğrencilerin eğitimlerine kesintisiz ve kayıpsız devam etmelerinin sağlanması Öğretmenlerin çalışma koşullarının güçlendirilmesi
	Hayvan Yaşam ve Sağlığı	Hayvan bakım evlerinin faal tutulması ve hayvanların koruma altına alınması Veterinerlik hizmetlerinin sürekliliğinin sağlanması
	Sosyal Dayanışma	Fiziksel Destek
Psiko-sosyal Destek		Ruh sağlığı hizmetlerinin verilmesi
Kamu Yardım ve Destekleri		Evi yıkılmış olan ev sahiplerine kira yardımı yapılması
Sivil Toplum		Sivil toplum kuruluşlarının etkin işleyişinin sağlanması ve desteklenmesi
Hukuk ve Adalet	Borçlar ve Alacaklar	Bölgede yaşayanların ve işletmelerin borçlarının ertelenmesi veya yapılandırılması Yeniden planlama ve inşaa süreçlerinde hak sahipliğinin korunması
	Kiracı Hakları	Oturduğu ev orta, ağır hasarlı ya da yıkılmış olan kiracılara kira yardımı yapılması Kiracı hakları ile ilgili bilgilendirme yapılması
	Diğer Yasal Düzenlemeler	Depremzedelerin hakları konusunda bilgilendirilmesi ve hukuka erişim haklarının desteklenmesi
	Güvenlik Sorunları	Güvenlik önlemleri ve hizmetlerinin eksiksiz verilmesi
Kapsayıcılık	Kadın	Ev içi ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi, takip edilmesi ve denetlenmesi Hane içi bakım hizmetleri yükünü hafifletecek çalışmalar yapılması Dezavantajlı grupların (çocuk, yaşlı, engelli, vd.) temel sağlık, hijyen ve bakım ihtiyaçlarının sağlanması

Yönetim

Mekânsal Planlama Çalışmaları	<p>Şehrin yeniden inşası konusunda katkı sağlayacak bir koordinasyon platformu kurulması</p> <p>Yeni yerleşim yerleri planlaması yapılırken seçilen arazilere yönelik farklı risk değerlendirmeleri yapılması</p> <p>Rezerv alan çalışmalarının bilimsel ve katılımcı bir yaklaşım ile yürütülmesi</p> <p>Şehirde yürütülen yeniden inşa faaliyetlerinin bütünsel planlama yaklaşımı ile ele alınarak hazırlanması ve hayata geçirilmesi</p> <p>Şehrin yeniden inşası için yapılan çalışmalar ile ilgili harcamalar konusunda merkezi ve yerel yönetimin bilgi paylaşması</p> <p>Geçici barınmadan kalıcı barınmaya geçişin planlamasının yapılması</p> <p>Kamulaştırma süreçlerinde hakların korunması</p> <p>Yeniden inşa sürecinde sosyal dokunun korunarak güçlendirilmesi</p>
Afet Sonrası Stratejik Planlama	<p>Afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılanma planlarının hazırlanması ve hayata geçirilmesi</p> <p>Merkezi ve yerel kamu kurumları arasında iletişim, istişare ve iş birliğinin güçlendirilmesi</p>
Bölgesel ve Ekonomik Kalkınma Planlaması	<p>Yeniden yapılanma planı ile bölgesel plan arasında uyum ve eşgüdümün sağlanması</p>
Afet Riski Azaltma, Dayanıklılık Planlaması	<p>Her il için İRAP (İl Risk Azaltım Planı) belgelerinin gözden geçirilmesi ve yenilenmesi</p> <p>Güncel ve geçerli nazım ve uygulama imar planlarının, plana konu olan alanın zemin özellikleri ile uyumluluğunun gözden geçirilmesi</p> <p>Bina inşa standartlarının zemin özellikleri ile uyumlu hale getirilerek dayanıklılığın sağlanması, buna yönelik denetim ve yönetim mekanizmalarının oluşturulması</p> <p>Faaliyetlerde merkezi yönetim, yerel yönetim, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum aktörleri arasında bilgi, iletişim, istişare ve iş birliğinin güçlendirilmesi</p> <p>İl Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu toplantı tutanaklarının, katılanların adları ve tarihleri ile yayınlanması</p> <p>İRAP'ta yer alan ve afet sırasında görev alacak kamu kuruluşları, üniversiteler ve meslek kuruluşları temsilcileri ile, muhtarlar ve imamlara görev, yetki ve sorumluluklarının bildirilmesi</p> <p>Afette görev almak isteyen sivil toplum aktörlerine valilik tarafından çağrı yapılması, görevleriyle ilgili bilgi verilmesi, bu bilgilerin halkla paylaşılması ve gerekli eğitimlerin verilmesi</p> <p>Belediye acil durum planlaması kamu kurumları ile sivil toplum aktörleri ve muhtarların katılımı ile hazırlanması ve iş birliği içinde hazırlık yapılması</p> <p>İRAP kapsamında muhtarlık düzeyinde eğitim ve tatbikat yapılması</p>
Denetim	<p>Farklı paydaşlar tarafından yapılan çalışmaların denetlenmesi ve raporlanarak kamuoyu ile paylaşılması</p>
Kamu Düzeni	<p>Merkezi yönetim, yerel yönetim ve sivil denetim mekanizmalarının çalıştırılması</p> <p>Olası suç risklerinin tespit edilmesi ve bunlara yönelik önleyici uygulamaların hayata geçirilmesi</p>

AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli©, bu alanlardaki konular hakkında bütünsel veya ayrı ayrı olarak yürütülen iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının işleyiş düzenini incelemek, ölçmek, değerlendirmek ve sürekli geliştirmek için kullanılabilir. Bunun yanında, detaya inerek, ilgili konu hakkında belirli yönetim süreci ve/veya yönetişim adımları bazında yapılabilir. Bu şekilde gerek bütünsel gerek ilke bazında ya da yönetim süreçleri veya yönetişim adımları üzerinden iyileştirmeler yapılabilir.

PAYDAŞ ANALİZİ

İyileştirme ve yeniden yapılanmanın bütünsel, kapsayıcı ve etkin şekilde yapılması farklı sektörlerde yer alan paydaşların uyum ve eşgüdüm içinde çalışmasıyla sağlanabilir. Bunun için paydaşlar arasında düzenli ve güçlü iletişim, istişare ve iş birliği ortamının sağlanması kritik önem taşıyor. Afet sonrasında iyileştirme ve yeniden yapılanma sürecini etkileyen veya etkilenen kişiler ile kurum ve kuruluşlar “paydaşlar” olarak tanımlanıyor. AKSE projesi kapsamında hazırlanan bu paydaş analizi bölümü esas itibariyle kalkınmaya yönelik çalışmalarda yer alan paydaşların iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeni içerisinde mevcut ve olası rolleri ile faaliyetlerini tanımlamak için hazırlandı.

Afet sonrası süreçte paydaşlar birbirleriyle çelişen, uyuşan veya birbirlerini tamamlayan faaliyetler yürütülebilirler. Doğal ve yapılı çevre ile ekonomi, toplum ve yönetim alanlarında sürdürdükleri çalışmaların ortak vizyona yönelmesi ve iyi yönetim kültürüne dayalı yürütülmesi için her bir paydaşın tanımlanması ve bunlar arasındaki etkileşim kalitesinin artması birçok fayda sunacaktır. Paydaşlar mahalle, ilçe, şehir, bölge, ulus veya uluslararası ölçeklerde olabileceği gibi kamu, özel ve sivil toplum sektörü ile meslek odaları, eğitim ve medya kuruluşları da olabilirler. Alan ve konuya bağlı olarak bu paydaşlar, doğrudan/dolaylı etkileyen veya etkilenen konumda bulunabilirler.

AKSE projesi, etkileyen ve etkilenen yapılar arasında dinamik ve döngüsel bir ilişki olduğunu varsayıyor. Buna göre, iyi yönetim kültürünün iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeninde güçlenmesi ve bu çalışmaların daha iyi yapılabilmesi güçlü ve etkili paydaş etkileşimine dayanıyor. Paydaşlar misyonları, rolleri, işlevleri ile yaptıkları faaliyetlerin etki/katkı hızlarına ve kapasitelerine bağlı olarak doğrudan ya da dolaylı olarak bu süreçleri olumlu ya da olumsuz etkileyebilirler. Aşağıdaki tablo ilişki olarak afet sonrası süreçlerde kamu, özel sektör, sivil toplum ile diğer alanlarda faaliyet yürüten veya yürütebilecek paydaşlar ile bunların yapısı, ilgisi, önemi ve olası katkılarını özetliyor. AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®ni kullanırken doğru paydaş haritalaması ve analizi için aşağıdaki tablo yönlendirici olacaktır.

AKSE projesi kapsamında hazırlanan bu paydaş analizi bölümü esas itibariyle kalkınmaya yönelik çalışmalarda yer alan paydaşların iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeni içerisinde mevcut ve olası rolleri ile faaliyetlerini tanımlamak için hazırlandı.

AKSE Paydaş Etki ve Katkı Değerlendirme Tablosu

Kurum Türü	İlgili Yapılar (Örnek Kurumlar)	Neden Önemli?	Nasıl Bir Katkı Beklenir?
Kamu Kurumları	Merkezi kamu kurumları (Bakanlıklar ile AFAD benzeri kuruluşlar)	Merkezi kamu kurumları afet öncesinde gelecek afetlere karşı hazırlık yapmak ve etkilerini en alt seviyeye indirecek planları hazırlamak ile sorumludurlar. Bu planları hazırlarken, konu hakkında uzman olan, konudan etkilenecek olan ve afet sonrası sürecin yönetilmesi açısından önemli olan paydaşların katılımı ile planlama çalışmalarını yürütmeleri gerekir. Planlama kısa, orta ve uzun vadeli hedefleri içerir. Kamu kurumları afet öncesi ve sonrası ile temel eşgüdüm ve tüm süreçlerin yönlendirilmesinde kilit sorumluluğa sahiptir.	Afet öncesinde gerekli tüm önlemlerin alınmasını sağlayarak dayanıklılığın artırılmasını denetimleri ile sağlayabilir. Afet sonrasında müdahaleye dönük eşgüdüm altyapılarını kurar, sistemin işlerliğini denemek için düzenli tatbikatlar yapar, tatbikatlar sırasında ortaya çıkan sorunları giderir ve afet sırasında hızlı müdahaleyi yönetebilir. Afet öncesinden yapılan hazırlıklar afet sonrası dönemde hızlı ilerlemeyi sağlar. Örneğin, afet sonrasında katılımcılı çalışmalar yapmak, afetten etkilenenleri bir araya getirmek oldukça zordur.
	Yerel Kamu Kurumları Yerel yönetimler, büyükşehir, ilçe ve belde belediyeleri ile bunlara bağlı yapılar ile merkezi yönetimin taşra teşkilatları ve il/ilçe müdürlükleri.	Yerel yönetimler hem afetten etkilenen hem de afet öncesi ve sonrası etkileyen konumdadırlar. Afet ilgili yerel yönetimi, karar süreçlerini ve kapasitesini doğrudan etkiler. Diğer taraftan yerel yönetimler aldıkları kararlar ile insanların yaşam alanlarını belirleyerek, bu alanlardaki yapılaşmaları denetleyerek, ilgili bölgede yaşayanları hem afet öncesi hem de afet sonrası temel hizmetleri sunarlar.	Afet öncesi dönemde yaşama alanlarını belirlerken veri temelli, bilimsel ve riskleri değerlendirerek kararlar almaları afetin etkilerini azaltmak konusunda önemli etki yaratabilir. Ayrıca afet öncesi ve yeniden yapılanma döneminde hazırlanacak planların tüm risk ve fırsatları içerecek şekilde yapılmasında merkezi yönetim ile birlikte önemli role sahiptirler. Denetim süreçlerini hem afet öncesi hem de afet sonrası etkin yürütmeleri gerekir. Afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde yerel yönetimler yetki alanları kapsamında, merkezi yönetimin işleyişinde ve sivil toplum kuruluşlarının sürece dâhilinde kolaylaştırıcı ve destekleyici katkılar sunabilirler.
	Üniversiteler (Başta bölgede yer alan kamu üniversiteleri ve bölge dışında yer alan üniversiteler)	Üniversiteler, afet öncesi ve sonrası süreçlerde akademik ve mesleki bilgi/ veri üretimi konularında merkezi ve yerel yönetimlerin karar alma ve planlama çalışmalarında etkili rol üstlenebilirler.	Özellikle afetler konusunda çalışma yürüten akademik kurumlar afet öncesi planlamada etkin rol oynayarak gerekli planlamaların yapılması, gerekli düzenlemelerin çıkarılması konusunda aktif rol oynayarak dayanıklılığı sağlamak konusunda önemli katkılar sağlayabilirler. Afet sonrası afetin etkilerini değerlendirerek sonraki afetler için hazırlık yapılması konusunda planların revize edilmesini yönlendirebilirler.

<p>Özel Sektör İşletmeleri ve Kuruluşları</p>	<p>Farklı ölçeklerde faaliyet yürüten şirket vb. kurum ve federasyonları.</p>	<p>Özel sektör ekonomik faaliyetlerin merkezinde yer alır. Yaşanan her afet özel sektörün iş yapma kabiliyetini olumsuz etkiler. Bu yüzden özel sektör gerek kendi faaliyetlerini yürüttüğü alanlarda gerekse afet yaşanan bölgelerde afet öncesinde gerekli önlemlerin alınması konusunda önemli bir kamuoyu gücü oluşturabilir. Bu şekilde dayanıklılığın artmasına katkı sağlayabilir. Afet sonrasında afet yaralarının sarılmasında kaynak sağlayarak, bölgedeki tesislerini gerekli altyapılar işler hale geldikten sonra faal hale geçirecek bölgenin normale dönmesine destek verebilir.</p>	<p>Ekonomik yarar, gelir artışı, bölgeye yatırım yapılması, kaynak yaratılması, istihdam yaratılması, risk finansmanının sağlanması, doğrudan temin, sigorta, reasürans ve (devlet destekli ya da desteksiz) krediler, politika ve yönelik geliştirme konularında katkı sunabilir. Ulusal ve bölgesel federasyonlar vasıtasıyla yerel kalkınmada öncü rol üstlenebilir. Kamu kurumları ile etkileşim içerisinde afet öncesi önlemlerin alınması, planlamaların yapılması konusunda etkin rol oynayabilir. Afet sonrasında iş dünyası kurumlarının bölgeye destek vermesini sağlayarak toparlanmanın hızlanmasına yardımcı olabilir.</p>
	<p>Yerel düzeyde faaliyet yürüten işletmeler ve kuruluşlar</p>	<p>Afet bölgesinde yer alan işletmeler afetler konusunda farkında olarak, afet öncesinde afetten en az etkilenmeyi sağlayacak önlemlerin alınması için plan yapılması konusunda öncü rol almaları ve plan yapım süreçlerine aktif olarak katılmaları önem taşır. Çünkü afetlerden zarar görülmesi durumunda sermaye birikimi genel olarak daha az olan yerel özel sektör sermayelerini kaybederek yerine koyamayacakları önemli kayıpları yaşayabilirler.</p>	<p>Afet öncesinde önlemler konusunda öncü rol oynayabilirler. Kendi tesislerini ve çalışanlarının yaşam alanlarının dayanıklılığını artırabilirler. Afet sonrası merkez ve yerel yönetimin faaliyetlerine destek verebilirler. İyileşme ve yeniden yapılanma çalışmalarına katılarak önceliklendirme yapılmasına ve planların hayata geçirilmesine yardımcı olabilirler. Kendi kaynakları ile bu süreçlerin daha bütünsel, hızlı ve etkin olmasını destekleyebilirler.</p>
	<p>Mal, hizmet, üretim-tüketim kooperatifleri ve birlikleri</p>	<p>Başta tarım gibi sektörlerde girişimci ve işletmecilerin oluşturduğu yapılar olarak bölgenin ekonomisi açısından önem taşırlar. Örgütlü hareket etmek, seslerini duyurmak ve afet öncesi önlemlerin alınmasında etkili olabilirler. Planlama süreçlerine aktif katılmaları önlemlerin doğru planlanmasını ve etkili olmasına yardım eder.</p>	<p>Kooperatifler, örgütlü bir güç olarak üyelerinin afetler konusunda bilinçlendirilmesi konusunda önemli rol oynayabilirler. Bu şekilde merkezi ve yerel yönetim üzerinde etki ederek afet öncesinde önlem alınmasını sağlayabilirler. Planlama süreçlerine katılarak yerel öncelik ve yerel bilginin planlar ile uygulamaya yansıtılmasına destek olabilirler.</p>
<p>Finansal Kuruluşlar</p>	<p>Küresel, ulusal ve bölgesel finansal kurum ve kuruluşlar</p>	<p>Kaynak yaratma ve yönlendirme sorumlulukları yanında finansal standart, ilke ve ön şartları kapsamında kaynakların etkin kullanılması, kritik ihtiyaç alanlarına yönlendirilmesi, afet sonrası kritik altyapının finansmanı ve kaynak kullanımının denetlenmesi alanında rol ve sorumluluk üstlenebilirler. İş birliği içinde bulunduğu kurum ve kuruluşların uluslararası standartlar çerçevesinde faaliyet yürütmesine teşvikte bulunabilirler.</p>	<p>Afet öncesi planlamanın, çalışmaların ve afet sonrası yeniden yapılanmanın finansmanı konusunda destek sağlayabilirler. Ayrıca yeniden yapılanmanın standartlara uygun olması konusunda rol üstlenebilirler.</p>

Uluslararası Kuruluşlar	Uluslararası kamu ve sivil toplum kuruluşları	Yerelde iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarına destek verebilirler. Kaynakları ile yereldeki etkili sivil topluma aktarılmasının sağlanması, afetzedelere psiko-sosyal durumuna ilişkin tespit ve destek verilmesi, geçici barınma alanlarının inşası, geçici barınma alanlarındaki kritik altyapının temini, insani yardım vb. gibi alanlarda sorumluluk alabilir ve hizmet sunabilirler.	Afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde kurum ve yapılar arası eşgüdümün sağlanmasında yerel dinamikleri gözetebildiği ölçüde kaynakların etkili kullanılmasında katkı sunabilirler. Benzer yapıların yerel düzeyde kurulmasına yönelik önerilerde bulunabilirler.
Bölgesel Kamu Kurumları	Kalkınma ajansları	Bölge ile ilgili planlama çalışmalarını yürüten kurumlar olarak yerel sivil unsurlar, iş dünyası, yerel yönetim ve merkezi yönetim arasında afet öncesi farkındalık oluşturma, planlama yapılmasına, afet sonrası ise yapılacak çalışmalara katkı sağlayabilirler. Afet sonrası planlama çalışmalarında etkin rol oynayarak bölgenin yeniden kalkınmasına destek olabilirler.	Teknik, mali ve izleme değerlendirme destekleri ile afette zarar gören üretim zincirlerinin yeniden kurulması ve geliştirilmesine, yerel ekonomik faaliyetin güçlenmesine ve çeşitlendirilmesinde katkı sunabilirler. Ayrıca, bölgesel ölçekte uyum ve eşgüdümün sağlanmasında etkili olabilirler.
Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları	Türk Mimar Mühendis Odaları Birliği, Türkiye Barolar Birliği, Türk Tabipler Birliği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu ve yerel düzeyde Meslek Odaları, Baro, Tabip Odası, Sanayi ve Ticaret Odası, Esnaf ve Sanatkarlar Odası vb.	Afet öncesi, kamuoyunun bilinçlendirilmesi, risklerin azaltılması ve yapılması gerekenlerin ortaya konulması açısından önem taşırlar. Afet sonrasında ise iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarına katkı verebilirler.	Afet öncesinde risklerin daha görünür hale getirilmesinde ve kamuoyunun bilinçlendirilerek dayanıklılığı artıracak önlemlerin alınmasına destek sağlayabilirler. Afet öncesi planlamalara aktif katılarak etkin planlama yapılmasına ve planın doğru şekilde oluşturulmasına katkı verebilirler. Daha sonra planın hayata geçirilmesini izleyerek doğru uygulanmasını sağlayabilirler. Böylece afetin etkisini azaltılmasına veya hasarsız atlatılmasına katkı verebilirler. Afet sonrasında başta arama kurtarma faaliyetleri esnasında ve sonrasında ise mesleki destek sunulması, insani yardım süreçlerinde yer alınması, hak odaklı izleme ve değerlendirme yapılması, meslek alanına ilişkin doğrudan hizmet sunulması, savunuculuk faaliyetlerinin yürütülmesi, veri üretilmesi ve paylaşılması, ihtiyaçların çözümüne ilişkin öneri sunulması gibi pek çok alanda rol alabilirler.
Medya	Uluslararası, ulusal, yerel medya kuruluşları ve sosyal medya organları	Kamuoyunun bilinçlenmesi açısından önem taşırlar. Ayrıca yapılması gerekenleri ve yapılanları gündeme getirerek gelişim alanlarının ortaya konulmasına yardımcı olurlar.	Afet öncesinde kamuoyunun afet riski ve alınması gereken önlemler konusunda bilinçlendirilmesinde rol üstlenebilirler. Yetkili mercilerin bu konuya yönelik yaptıklarının veya yapmadıklarının gündeme getirilmesi konusunda kamuoyunu bilgilendirirler. Afetin hemen ardından gerek ana akım medya kuruluşları gerekse sosyal medya uygulama ve platformları özellikle arama kurtarma faaliyetleri esnasında enkaz altında kalan bireylere erişimde kolaylaştırıcı rol oynayabilirler. İyileştirme ve yeniden yapılanma sürecinde bu yapılar haber yapma ve haber alma özgürlükleri kapsamında süreçteki aksaklıkların kamuoyunca bilinmesi, sahiplenilmesi ve çözüme kavuşmasında etkili olabilirler.

Sivil Toplum Kuruluşları	Kamu yararına çalışan dernek ve vakıflar	Afetten önce risklere yönelik önlemlerin alınmasına yönelik planların hazırlanması sürecinde deneyimleri ile yönlendirici rol oynarlar. Afet sonrasında yardımların yönetilmesi, barınma, psiko-sosyal destek, sosyal grupların kapsanması gibi konularda destek sağlarlar.	Bu kurumlar afetler öncesinde kamuoyunun bilinçlendirilmesine destek olabilirler. Afet sonrası dönemlerde bölgeye hızlı bir şekilde ulaşarak merkezi yönetimle koordineli bir şekilde kurtarma faaliyetlerine destek olabilirler. Bu yüzden, söz konusu çalışmaların planlanması ve yürütülmesi konusunda önemli katkılar sağlayabilirler. İyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde ihtiyaçların karşılanmasında rol üstlenebilirler.
	Dernek ve vakıflar	Yerel ve ulusal düzeyde faaliyet yürüten, kâr amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşları arama kurtarma, insani yardıma yönelik ihtiyaçların toplanması, aktarılması, ihtiyaçlara yönelik tespit çalışması, belgeleme, raporlama, bölgedeki insani yardım kapasitesini geliştirme ve koordinasyon süreçlerine katılım sağlayarak afet sonrası sürecin en başat aktörleri arasında yer alırlar.	Afet öncesi planlama süreçlerinde bireylerin ve yerel halkın beklenti, ihtiyaç ve talepleri konusunda bilgi vererek etkin planlama yapılmasına katkı sağlayabilirler. Merkezi yönetim ile koordinasyon içinde çalışarak afet öncesinde planlamada afet sonrasında arama kurtarmadan sosyal destek, psiko-sosyal destek gibi alanlarda katkı sağlayabilirler.
	Sivil toplum birlik ve koordinasyon kurumları	Afet öncesi ve sonrasında sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyon sağlanmasında rol üstlenirler. Merkezi ve yerel yönetim ile eşgüdüm sağlanmasında görev alırlar. Uluslararası kuruluşlar ve sivil yapılar arasında koordinasyon sağlanmasına katkı verirler.	Bu kurumlar bünyelerinde farklı bilgi ve deneyimleri barındırdıkları için afet öncesi planlamalarda etkili rol üstlenebilirler. Afet sonrasında merkezi ve yerel yönetimler ile koordinasyon içinde çalışarak aynı anda pek çok sivil topluma ulaşılmasına ve çözümlerin ortaya konulmasına destek olabilirler.
	Emek örgütleri (kamu ve işçi sendikaları)	Bilinçlendirme, iş yerlerinin güvenli hale getirilmesi, hakların korunması ve çalışmalara katkı verme konularında etkilidirler.	İş yerlerinde gerekli önlemlerin alınması konusunda etkili olabilirler. Afet öncesinde üyelerini bilinçlendirme çalışmaları yapabilirler. Afet sürecinde işçilerin özlük haklarının korunmasına ve hak kayıplarının önlenmesine yönelik faaliyetler dışında insani yardım faaliyetlerinde bulunabilirler.
	Siyasi partiler	Afet öncesinde gerekli önlemlerin alınması ve planların yapılarak dayanıklılığın sağlanması konusunda çalışmalar yapmak açısından önemlidirler. Afet öncesi ve sonrasında politika geliştirme, toplumun beklenti ve isteklerini ifade etmekte üstlenirler.	Afet sonrasında bölgelerdeki ihtiyaçların tespit edilerek çözüme kavuşturulması konusunda önemli rol alabilirler.
Vatandaşlar		Afet sürecinden en fazla etkilenecek olan ve bireysel olarak zarar görecekt oldukları için önemlidirler. Yaşam haklarının korunması konusunda kendi ihtiyaç, talep ve önerilerini sunmaları açısından belirleyici konumdadırlar.	Afet öncesi planlamalara katılarak görüş verebilirler. Afet sonrası çalışmalara destek olabilirler.

PILOT UYGULAMA VE DEĞERLENDİRME

AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®, afet sonrası yürütülen iyileştirme ve yeniden yapılanma faaliyetlerinin etkinliğinin artırılmasına yönelik tespitler yapmak ve tüm paydaşlar açısından yaratılan değer geliştirilmesine ve bu yolla da genel olarak kalkınma ve yaşam kalitesinin artırılmasına katkı sağlamayı amaçlıyor.

Model, performans ölçümüne yönelik bir değerlendirme modeli değildir. Bu model; karar aşamasından başlayarak planlama yapılması, kaynak tahsis edilmesi ve faaliyetlerin gerçekleştirilmesi, sonuçların ölçülüp değerlendirilerek gelişim alanlarının tespit edilmesi, deneyimlerden öğrenilenler ile tüm süreç ve adımların iyileştirilmesini sağlamaya yönelik bir yöntem sunuyor. Modelin temel özelliği iyi yönetim ilkeleri olan katılımcılık, sorumluluk ve duyarlılık, etkililik ve verimlilik, adillik ve duyarlılık, şeffaflık, hesap verebilirlik ve tutarlılık üzerine kurulmuş olması. Aynı zamanda, bu ilkeler temelinde işleyiş düzeni kalitesini iyi yönetim kültürüne dayalı olarak ölçme, değerlendirme ve sürekli geliştirme mantığına dayanıyor.

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®:

- Paydaşların iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeninin her aşamasında yer alarak karar süreçlerinin şeffaflaşmasına ve onların nezdinde güven düzeyinin artmasına,
- Paydaşların ellerindeki kaynakları (insan kaynağı, zaman, mali kaynaklar, bağlantılar, gönüllülük) kendilerinin de parçası oldukları çözümler için kullandırmalarına,
- Deneyimlerden öğrenerek işleyiş düzeni ve iş yapış biçimlerinin gerekli aşamalarının geliştirilmesine,
- Yapılan çalışmaların mevcut ve gelecekteki olası afetlerde kullanılması için süreçlerin sürekliliğinin sağlanmasına,
- Afete afet öncesinden hazırlık yaparak (dayanıklılık, yıkımın ve can kaybının en alt seviyede yaşanması, hayatın kısa zamanda normale dönmesinin sağlanması, afet sonrası yapılacakların hazırlıklarının ve planlarının önceden yapılması, vb.) afet anında ve sonrasında en az sorun veya eksiklik ile sürecin atlatılmasını sağlamak açısından yol gösterici bir öneridir.

AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®, afet sonrası yürütülen iyileştirme ve yeniden yapılanma faaliyetlerinin etkinliğinin artırılmasına yönelik tespitler yapmak ve tüm paydaşlar açısından yaratılan değer geliştirilmesine ve bu yolla da genel olarak kalkınma ve yaşam kalitesinin artırılmasına katkı sağlamayı amaçlıyor.

Bu beklentilerden yola çıkarak Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®nin etkin çalıştığının uygulanarak değerlendirilmesi büyük önem taşıyor. AKSE projesi kapsamında geliştirilen modelin işlevselliğini değerlendirmek üzere üç ayrı pilot çalışma yapıldı.

Aşağıda detayları paylaşılan pilot çalışmalar halka açık veriler olan;

- Konu ile ilgili faaliyeti gerçekleştiren kurumlar tarafından paylaşılan raporlar,
- Saha ziyaretleri sırasında konu hakkında paydaşlardan alınan bilgiler,
- Değerlendirilen konu ile ilgili diğer kurumların hazırladıkları raporlar kullanılarak gerçekleştirildi.

Bu rehberde paylaşılan bilgiler ve yapılan pilot çalışmalar ışığında, sahada bizzat çalışmaları yürüten kurumlar bu modeli kullanarak kendi çalışmalarının öz değerlendirmesini yaparak gelişme alanlarını kendileri belirleyebilirler. Aynı sürecin içinde yer alan veya süreci yakından gözlemleyen paydaşlar da bu modeli kullanarak yapılan çalışmayı değerlendirebilir ve kendi gelişim önerilerini ilgili kurum ile paylaşabilirler.

AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® ile afet sonrası yürütülen çalışmaların işleyiş düzeni kalitesini incelemek amacıyla üç pilot çalışma gerçekleştirildi. Bu çalışmalardan ilk ikisi “karar alma yönetim süreci”, sonuncusu ise “hizmet sunma yönetim süreci” kapsamındadır.

Karar alma ve hizmet sunma yönetim süreçleri birbirlerini takip eden süreçlerdir. Hizmet sunmak için önce karar vermek sonra alınan kararlara uygun kaynakları tahsis etmek/planlamak ve devamında hizmeti gerçekleştirmek gerekir. İlerleyen dönemlerde halen plan aşamasında olan afet bölgesinin kalkınmasına yönelik yapılan çalışmaları aynı bakış açısı ile değerlendirmeyi ve bu konularda varsa gelişim alanlarını ortaya koyarak hayatın normalleşmesi konusunda katkı vermek öngörüldü. Kalkınma çabalarının güçlendirilmesi ve afetlere dayanıklı bir ortamın oluşturulması için kamu, özel sektör ve sivil toplumun en etkin şekilde çalışmasını sağlayacak işleyiş düzeninin tüm paydaşların katılımı, destekleri ve çabaları ile geliştirilmelidir. Bu nedenle, farklı sektörlerde bulunan her kurum bu yönetim süreçleriyle iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmaları yapmaktadır. Dolayısıyla, pilot çalışmalar tüm bu kurumlar için örnek olarak ele alınmalıdır.

AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® ile afet sonrası yürütülen çalışmaların işleyiş düzeni kalitesini incelemek amacıyla üç pilot çalışma gerçekleştirildi.

Yapılan pilot çalışmalar sonrasında AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®nin etkin bir şekilde çalıştığı ve gerekli iyileştirme noktalarını işaret ettiği tespit edildi. Yöntemin anlaşılması ve kullanılması amacıyla yapılan üç pilot çalışmanın detayları aşağıda paylaşılmıştır.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Yeniden Yenilikçi Yapılanma Planı Analizi

Plan, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği ve Japon Uluslararası İş birliği Ajansı'nın (Japan International Cooperation Agency – JICA) katkılarıyla Şubat 2024'te yayınlanmıştır.

Planın hazırlanma amacı olarak; depremden zarar gören şehrin yeniden inşa çalışmalarının hangi stratejik hedefler doğrultusunda ve bu hedeflerin altında gerçekleştirilmesi gereken projelerin belirlenmesi olarak tanımlanmıştır. Plan, şehri deprem öncesine göre daha gelişmiş bir konuma taşımayı hedeflemektedir. Plan 10 yıllık bir dönemi kapsayacak şekilde ve Kahramanmaraş'a odaklı olarak hazırlanmıştır.

Plan, bir grup paydaşın katılımı ile hazırlanmış ve JICA'dan destek alınmıştır. JICA, özellikle Japonya'da yaşanan depremler sonrasında elde edilen deneyimi aktarmak ve iyi örnekleri paylaşmak konusunda katkı sunmuştur.

Öncelikle, böyle yol gösterici bir planın sahada etkin çalışan bir kamu kurumu tarafından hazırlanmış olması önemli ve değerlidir.

Planın özeti sonraki sayfada paylaşılmıştır.

Bu çalışma bir planlama faaliyeti olduğu ve henüz uygulamaya geçmediği için Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® kapsamında "Karar Alma Yönetim Süreci" başlığı altına giren bir çalışmadır. Bu kapsamda modelde yedi yönetim ilkesi ve üç yönetim adımı altında yer alan her ilke ve yönetim süreci için belirlenmiş olan göstergeler kullanılarak değerlendirme yapılmıştır.

KENTSEL ZORLUKLAR (afet öncesi ve sonrası)	İLKELER	Önlemler
Yapılar <ul style="list-style-type: none"> Kırılan yapı stokları Farkındalık eksikliği 	Yapı stoklarının güvenli ve güçlü hale getirmek için geliştirme	<ol style="list-style-type: none"> Sismik güçlendirme Yönetim yapısının oluşturulması ve farkındalığın artırılması
Altyapı <ul style="list-style-type: none"> Hassas altyapı Alternatiflilik eksikliği 	Afete dirençli ve yüksek kaliteli altyapıya yükseltme	<ol style="list-style-type: none"> Depreme dayanıklı ve dirençli altyapı kurulumu Yüksek kaliteli altyapı sağlanması
Kentsel Yapı <ul style="list-style-type: none"> Tek merkezli yapı Alternatiflilik eksikliği 	Çekici bir kent merkezi yaratma ve yeni kent merkezleri	<ol style="list-style-type: none"> Alternatifli kentsel işlevler Açık alanlara sahip kentsel gelişim
Sanayi <ul style="list-style-type: none"> Üretime bağlılık Mülkler üzerindeki büyük hasarlar 	Sağlam ve sürdürülebilir endüstriyel altyapı inovasyonu	<ol style="list-style-type: none"> Ekonomik değer katma ve çeşitlendirme Lojistik altyapısının yenilenmesi
Kültür ve Turizm <ul style="list-style-type: none"> Kültürel değerlerin zarar görmesi Turistik tesislerin eksikliği 	Tarihi değerlerin ve felakete yönelik anıların gelecek nesillere aktarımı	<ol style="list-style-type: none"> Kültür ve turizm değerlerinin rehabilitasyonu Felaket deneyiminin aktarılması
Cevresel Hususlar ve Refah <ul style="list-style-type: none"> Enkaz yönetimi Sosyal bakım ihtiyaçları 	Sağlık önlemlerinin iyileştirilmesi ve refah ortamı	<ol style="list-style-type: none"> İyileştirilmiş enkaz ve atık yönetimi Kapsayıcı toplum gelişimi

İlkeler	Stratejiler	Projeler
Güvenli Şehir (Güvenlik ve Dayanıklılık)	Sağlıklı kentsel alan geliştirerek gelecekteki afetlere hazırlanmak için güvenli ve dirençli şehir	1. Konut (Yerleşim) <ul style="list-style-type: none"> 1-1 Bina yönetmeliğine ve İmar planına sıkı sıkıya bağlılık 1-2 Mevcut konutlarda sismik kapasite tespiti için destek 1-3 Konut onarım ve yeniden inşaa desteği 1-4 Jeolojik veri güvenliğinin ve kalitesinin iyileştirilmesi * 1-5 Zemin iyileştirme ve fore kazık toplu bina temellerinin tespit edilmesi 1-6 Afet konutlarının inşaa
Fırsatlarla Dolu Şehir (Ekonomi ve Sanayi)	Depreme dayanıklı altyapı ve yeni gelişimle uyumlu altyapı gelişimi	2. Şehir Planlama ve Sosyal Tesisler <ul style="list-style-type: none"> 2-1 Kentsel planların afet risk hassasiyetiyle güncellenmesi 2-2 Kentsel Dönüşümün Teşvik Edilmesi * 2-3 Güvenli açık alanların ve sosyal altyapının oluşturulması 2-4 Kritik tesisler için Sismik Tani ve Sismik güdümlendirme
Kültür Şehri (Sosyal ve Kültürel)	Cazip merkezler ve banliyö bölgeleri oluşturmak	3. Afet Risk Azaltma ve Yönetimi <ul style="list-style-type: none"> 3-1 Afet risk yönetimi ve afete yönelik bilgi haritalarının yaygınlaştırılması için Web-GIS Sistemi'nin geliştirilmesi * 3-2 Afete İlişli araştırma ve çalışmaların teşvik edilmesi 3-3 Afet Risk Yönetimi Birimi'nin Kurulması 3-4 YYY planı için İzleme Görev Ekibinin kurulması
Sürdürülebilir Şehir (Yeşil ve Çevreci)	Sağlam ve sürdürülebilir bir sanayi ortamı yaratmak	4. Yol ve Ulaşım Altyapısı <ul style="list-style-type: none"> 4-1 Köprülerin güdümlenmesi ve heyelana yönelik iyileştirmeler 4-2 Çevre yolu ağının geliştirilmesi (Altı öncelikli kavşak ve önemli kavşaklar) * 4-3 Acil durum müdahalesi için kritik yol ağının belirlenmesi 4-4 Caddede üzeri taşıt parklanmasının kontrolü 4-5 Depreme dirençli yol tasarımı 4-6 Çok amaçlı kamu hizmetleri altyapısı tünelinin geliştirilmesi
Gelişmiş ve Kapsayıcı Şehir (Akıllı ve Kapsayıcı)	Tarihi kültürün ve afet hafızasının gelecek nesillere aktarılması	5. Afet Risk Azaltma ve Yönetimi <ul style="list-style-type: none"> 5-1 Mevcut deprem, kanalizasyon ve yağmur suyu drenaj tesislerinin rehabilitasyonu, ve geliştirilmesi 5-2 Su kaynağı kontrolü ve su dağıtım yönetimi/tekniksel altyapı tesislerinin geliştirilmesi (Örnek: Güneşli Çayır, Çayırbaşı, Güneşli, Yeni Saray, Döğüş, 2. Kadıncı, Ayvalı, DİM, 2. Kadıncı Merkez ASAT, İnceci ASAT, vb.) 5-3 Depreme dayanıklı ve sağlam su temini ve kanalizasyon sistemlerinin geliştirilmesi (örnek: su temini ve depolama) 5-4 Depreme dayanıklı ve sağlam su temini ve kanalizasyon sistemlerinin geliştirilmesi (örnek: su temini ve depolama) 5-5 Depreme dayanıklı ve sağlam su temini ve kanalizasyon sistemlerinin geliştirilmesi (örnek: su temini ve depolama) 5-6 Depreme dayanıklı ve sağlam su temini ve kanalizasyon sistemlerinin geliştirilmesi (örnek: su temini ve depolama) 5-7 Depreme dayanıklı ve sağlam su temini ve kanalizasyon sistemlerinin geliştirilmesi (örnek: su temini ve depolama)
	Daha İyi Afet Atık Yönetimi ve vatandaşlar için psikolojik ve fiziksel sağlık desteği	6. Cazip Şehir Merkezi ve Yeni Banliyö Gelişim Alanları <ul style="list-style-type: none"> 6-1 Stratejik kentsel yapı rehabilitasyonu için Kentsel yapı stratejisinin oluşturulması 6-2 Yeniden yapılanmayı simboleştiren ve geçmiş kaynaklarının yeniden yapılandırılması sağlayan yeni bir şehir merkezinin oluşturulması 6-3 Gelecek nesil için çekici, büyük ölçekli banliyö yeni yerleşim alanının geliştirilmesi *
		7. Sanayi ve Lojistik <ul style="list-style-type: none"> 7-1 Mevcut organize sanayi bölgelerinin restorasyonu 7-2 Katma değeri teşvik etmek için yeni organize sanayi bölgelerinin inşaa * 7-3 Çalışanlar ve emgill vatandaşlar için mesleki yetenek geliştirme programları 7-4 Dijital/Bilişim Teknolojileri dahil mesleki eğitimlerin verilmesi 7-5 Mesleki eğitimler ve girişimcilik eğitimleri yoluyla kadınların ve gençlerin işgücü piyasasında güdümlenmesi
		8. Kültür ve Turizm Altyapısı <ul style="list-style-type: none"> 8-1 Kalk ve eski çarşının restorasyonu ve tarihi alanın korunması 8-2 Kültürel miras, yemek kültürü gibi tarihi ve kültürel kaynakları kullanan kentsel gelişimi teşvik etmek * 8-3 Yeni turizm alanlarının geliştirilmesi * 8-4 Turistik cazibe noktaları ve tanıtım faaliyetleri * 8-5 Deprem hafızasının gelecek nesillere aktarılması için hikaye anlatımı çalışmaları
		9. Deprem Kalıntıları/Enkazları ve Anma Müzesi <ul style="list-style-type: none"> 9-1 Deprem Anma Müzesinin İnşaa Edilmesi * 9-2 Belirlenen hasarı yapılarının deprem kalıntısı olarak korunması * 9-3 Deprem Anıt Parkı 9-4 Vatandaşları bilgilendirmek için afet önleme eğitimi
		10. Atık Yönetimi <ul style="list-style-type: none"> 10-1 Afet Atıklarının, İnşaat ve Yüksek Atıklarının uygun şekilde arıtılması, geri dönüştürülmesi ve bertaraf edilmesinin teşvik edilmesi * 10-2 Belediye düzeyinde Afet Atık Yönetimi stratejilerinin geliştirilmesi 10-3 Sıfır atık faaliyetleri için Çevre Eğitiminin ve Kamu Farkındalığının Teşvik Edilmesi
		11. Tıbbi ve Psikolojik Bakım/Desteği <ul style="list-style-type: none"> 11-1 Depremden etkilenen vatandaşlar için psikolojik ve fizyoterapi bakım sunan rehabilitasyon merkezi 11-2 Vatandaşlar için sağlık desteği 11-3 Yeri sağlık sisteminin iyileştirilmesi

Yapılan değerlendirmenin sonuçları ilkeler bazında aşağıda paylaşılmıştır:

Temsil ve Katılım İlkesi Olgunluk Düzeyi	%35,0
Sorumluluk ve Duyarlılık İlkesi Olgunluk Düzeyi	%58,3
Etkililik ve Verimlilik İlkesi Olgunluk Düzeyi	%45,0
Adillik ve Kapsayıcılık İlkesi Olgunluk Düzeyi	%20,0
Şeffaflık İlkesi Olgunluk Düzeyi	%5,0
Hesap Verebilirlik İlkesi Olgunluk Düzeyi	%1,7
Tutarlılık İlkesi Olgunluk Düzeyi	%16,7
Planın Genel Olgunluk Düzeyi	%25,9

Katılımcılık ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullandığımız halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Tüm paydaşların bu önemli süreçte katılım açısında yer almadığını,
- Paydaşların katılım süreçlerine katılmadan önce konu ile ilgili detaylı bilgilendirildiğine yönelik bir belgenin bulunmadığını,
- Katılım sürecinde yer alan paydaşların hangi önerileri sunduklarını ve bu önerilerle ilgili geri bildirim yapılıp yapılmadığına yönelik bir bilginin bulunmadığını,
- Katılım süreçleri ile ilgili hangi göstergelerin olduğu ve bu göstergelerin nasıl takip edileceğine yönelik bir önerinin sunulmadığı tespit edildi.

Planın katılımcı hazırlanması ile tüm paydaşların görüşlerini ortaya koymalarına imkân sağlanarak farklı bakış açılarının karar sürecinde değerlendirilmesini mümkün kılıyor. Bu şekilde, öngörülme olasılıkların bile göz önünde tutularak karar verilmesini sağlıyor. Katılımcı, karar verme ve karar sürecinin şeffaflığını artırarak alınan kararların nedenlerinin anlaşılmasını sağlayarak toplumda güven düzeyinin güçlenmesini destekliyor.

Katılımcıların süreçten önce bilgilendirilmesi, katılımcıların hazırlıklı gelmesini ve odaklı, sonuca yönelik bir toplantı yapılmasını sağlıyor. Alınan görüşlerin değerlendirilerek geri bildirim verilmesi paydaşlar nezdinde güven sağlayarak katılımcılığın sürekliliğini sağlıyor. Paydaşlar bu şekilde çözümün bir parçası haline geliyorlar. Alınan kararları sahiplenerek uygulanmasına katkı vermek olasılıkları artıyor.

Planlama aşamasında takip edilecek göstergelerin belirlenmesi hem uygulama performansını izleme hem de ortaya konulmak istenen sonucun gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini takip etmek açısından önem taşıyor.

Sorumluluk ve Duyarlılık ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullandığımız halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Planın kapsamlı bir şekilde hazırlanmış olduğu ve önemli boyutları içerdiği,
- Tüm boyutların belediyenin yetki kapsamına girmediğini ve bu yüzden diğer kurumlar için öneri niteliğinde olduğunun çalışmada belirtildiği,
- Planın hayata geçirilmesine yönelik kaynak (insan, zaman, mali kaynaklar) planlaması ile ilgili bilgi sunulmadığı,
- Uygulama ve performans takibine yönelik bir ölçme ve değerlendirme yaklaşımının sunulmadığı,
- Planın internet sitesi üzerinden kamuoyu ile şeffaf bir şekilde paylaşıldığı,
- Öneriler hazırlanırken iyi örneklerden faydalandığı tespit edildi.

Planın iyi örneklerden yararlanarak hazırlanmış olması ve kapsamının önemli boyutları içermesi yol gösterici olması açısından çalışmanın değerini gösteriyor.

Planın uygulanmasına yönelik kaynak planlamasının sunulmamış olması planın uygulanabilirliğinin anlaşılmasını zorlaştırıyor. Bu da plana olan güven seviyesini olumsuz etkileyebilir.

Etkililik ve Verimlilik ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Planın ihtiyaçları, riskleri ve değer önermesini ortaya koyduğu ve bu konuda Japonya'daki iyi örneklerden de yararlanılmış olduğu,
- Kamu kurumları ve ilçe belediyeleri ile iş birliği fırsatlarına yönelik öneriler bulunurken SBB'nin hazırladığı raporda da bahsi geçen iyileşme sürecinde sivil toplumun önemli bir rol oynayabileceği bakışının plana yansıtılmadığı,
- Planın uygulanması için kaynakların nereden ve nasıl sağlanacağına yönelik bir ön görünümün yer almadığı,
- Etkililik ve verimliliği ölçmeye yönelik performans göstergelerinin ve takip yöntemlerinin paylaşılmadığı tespit edildi.

Özellikle kaynak planlaması ve ölçme sistematığının paylaşılmamış olması planın etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi konusunda güven düzeyine yönelik endişe yaratabilir.

Adillik ve Kapsayıcılık ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Yapılan planlama çalışmalarının afetten etkilenenlerin sorunlarına çözüm bulmaya yönelik olduğu,
- Her toplum kesimi ile ilgililerin katılımıyla gruplar özelinde bir çalışma yapıldığına yönelik bir paylaşım olmadığı,
- Çalışmaların veri temelli olarak yapıldığına yönelik paylaşım bulunmadığı,
- Ortaya konulan çözümlerin sosyal gruplar için ortaya koyacağı fayda ve maliyetler ile ilgili çalışma ile ilgili bir paylaşım olmadığı,
- Adillik ve kapsayıcılığına yönelik izlenecek göstergelerin ve izleme yöntemlerinin neler olacağına yönelik bir paylaşım yapılmadığı tespit edildi.

Tüm bu çalışmalar planlama aşamasında yapılmış ancak paylaşılmamış olabilir. Bu bilgilerin paylaşılması toplumun tüm kesimlerinin kapsandığının görülmesi ve toplumsal güvenin artması açısından faydalı olabilir.

Şeffaflık ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Planlama çalışmaları ve planın uygulanması sırasında gelişmelerin ve sonuçların nasıl paylaşılacağına yönelik bir bilgilendirme olmadığı tespit edildi.

Şeffaflık toplumsal güvenin sağlanması, başarıların kamuoyu ile paylaşılması açısından önem taşıyor.

Hesap Verebilirlik ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Yapılan planın uygulanmasına yönelik nasıl bir hesap verme sistematığı çalışacağına yönelik bir yaklaşım paylaşılmamış olduğu tespit edildi.

Bu planın bazı kurumlar için öneri niteliğinde olması ilgili kurumların hesap verebilirlik ile tedbirler almasını zorlaştırabilir.

Belediye kendi sorumluluğunda olacak çalışmalar için hesap verebilirlik yaklaşımının nasıl olacağına paylaşması güven tesisi ve izlenebilirlik açısından olumlu olabilir.

Tutarlılık ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Yapılan planlama çalışmasının üst ölçek planlar ile ilişkili olduğu (5393 ve 5018 sayılı kanunlarda da öngörüldüğü üzere),
- Plandaki hedeflerin nasıl izleneceği, sonuçların nasıl ölçülerek değerlendirileceği ve bu bilgilerin nasıl paylaşılacağı ile ilgili bir paylaşım yapılmadığı tespit edildi.

Tutarlılık hem bütçe hem plan ve hem de merkezi yönetimin planları ile uyumun sağlanması ve bu sayede verimsizliklerin ortadan kaldırılması açısından önem taşıyor. Ulusal ve uluslararası standartlar çerçevesinde işlerin yürütülmesi ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) gibi hem küresel düzeyde hem de yerelde karşılığı olan konular ile bağlantı kurulması tüm yerli ve yabancı paydaşlar tarafından anlaşılabilirliği ve kaynak teminini kolaylaştırabilir.

Plan uygulamaya alındıktan sonra yukarıda kullanılan modelin hayata geçirilecek ve uygulamaya alınacak çalışmalar için de başlangıçtan itibaren sürekli uygulanarak takip edilmesi karar, kaynak kullanım, uygulama ve kurumsal işleyiş kalitesinin artırılmasına yardımcı olur.

Yapılan değerlendirme çalışması rehberin Ek E. Pilot Uygulama Sunumu bölümünde yer almaktadır.

Bkz: Ek E. Pilot Uygulama Sunumu, sayfa 176

Hatay Planlama Merkezi Çalışmaları

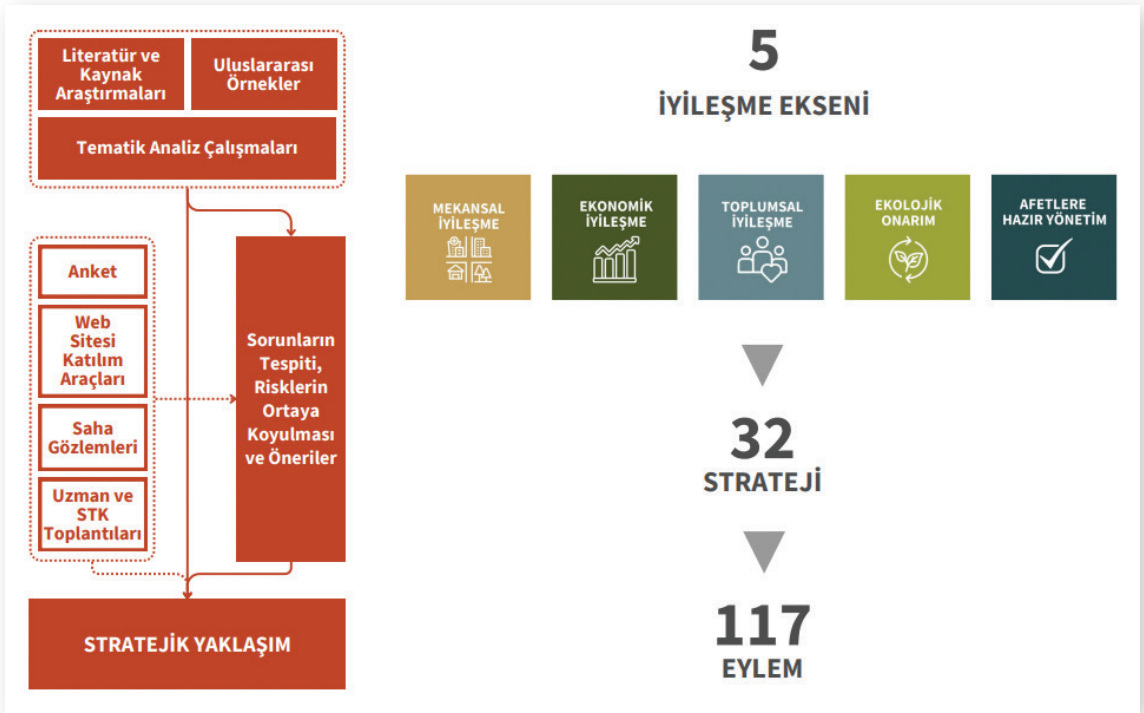
Hatay Planlama Merkezi (HPM), Hatay'ın yeniden yapılanmasının veriye dayalı, bilimsel, akılcı, şeffaf ve vizyoner biçimde planlanmasına katkıda bulunmak üzere Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin merkezde olduğu bir şekilde İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve İstanbul Planlama Ajansı'nın katkıları ile kurulmuştur.

HPM, Nisan 2023'de faaliyet göstermeye başlamış ve Ocak 2024'te "Afet Sonrası İyileştirme Stratejileri Raporu"nu yayınlamıştır.

Çalışmanın katılımcı bir şekilde yürütüldüğü planda belirtilmiştir.

Stratejiler hazırlanırken paydaş görüşlerinin yanı sıra konu ile ilgili yapılmış çalışma ve deneyimler ile ilgili detaylı bir inceleme yapılmıştır. Ayrıca sahada teknik çalışmalar da yürütülmüştür. Hatay'ın deprem öncesi ve sonrasına ait mekânsal, toplumsal, çevresel ve yönetsel açıdan analizleri dokuz tema altında gerçekleştirilmiştir. Bu inceleme ve araştırmaların saha tespit çalışmaları ile birleştirilmesi sonucunda; sorunlar, ihtiyaçlar ve riskler ortaya konulmuştur. Hatay'ın geleceğine ilişkin yol haritası için stratejik bir yaklaşım geliştirilmiştir.

Çalışma metodolojisi aşağıdadır:

Çalışma sonucunda Hatay için üretilen iyileşme stratejileri; mekânsal iyileşme, ekonomik iyileşme, toplumsal iyileşme, ekolojik onarım ve afetlere hazır yönetim olmak üzere beş ana eksen üzerinde kurgulanmıştır.

Söz konusu çalışma sürecinin işleyişi Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu çalışma bir planlama faaliyeti olduğu ve henüz uygulamaya geçmediği için bu model kapsamında "Karar Alma Yönetim Süreci" başlığı altına giren bir çalışmadır. Bu kapsamda modelde yedi yönetim ilkesi ve üç yönetim adımı altında yer alan her ilke ve yönetim süreci için belirlenmiş olan göstergeler kullanılarak değerlendirme yapılmıştır.

Yapılan değerlendirmenin sonuçları ilkeler bazında aşağıda paylaşılmıştır:

Temsil ve Katılım İlkesi Olgunluk Düzeyi	%48,3
Sorumluluk ve Duyarlılık İlkesi Olgunluk Düzeyi	%48,3
Etkililik ve Verimlilik İlkesi Olgunluk Düzeyi	%55,0
Adillik ve Kapsayıcılık İlkesi Olgunluk Düzeyi	%61,7
Şeffaflık İlkesi Olgunluk Düzeyi	%51,7
Hesap Verebilirlik İlkesi Olgunluk Düzeyi	%0,0
Tutarlılık İlkesi Olgunluk Düzeyi	%16,7
Planın Genel Olgunluk Düzeyi	%40,2

Katılımcılık ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Sürecin içinde yer alması gereken tüm paydaşların tanımlandığı,
- Merkezi ve yerel yönetim arasındaki etkileşime bağlı olarak tüm belirlenmiş paydaşların katılım süreçlerinde yer almadığı,
- Katılım sürecinde yer alan paydaşların hangi önerileri sunduklarına ve bu önerilerle ilgili geri bildirim yapılıp yapılmadığına yönelik sınırlı bilginin bulunduğu,
- Karar aşamaları konusunda kamuoyuna bilgi sunulduğu,
- Bilgi alma formatlarının oluşturulduğu,
- Karar raporlama, veri ölçüm gibi raporlama yaklaşımlarının oluşturulduğu,
- Ölçüm sistematiğinde gelişim ihtiyacı olduğu tespit edildi.

Planın katılımcı hazırlanması tüm paydaşların görüşlerini ortaya koymalarına imkân sağlayarak farklı bakış açılarının karar sürecinde değerlendirilmesini mümkün kılıyor. Tüm paydaşların belirlenmiş olması sürecin başarısı açısından yeterli değildir. Aynı zamanda, tüm paydaşların katılımı ve öneriler sunması karar kalitesini olumlu etkiler. Bu şekilde düşünülmeyen olasılıkların bile göz önünde tutularak karar verilmesine imkân sağlıyor. Katılımcı olan karar süreci şeffaflığı artırarak, alınan kararların nedenlerinin anlaşılmasını sağlayarak toplumda güven düzeyinin artmasını destekliyor.

Katılımın kalitesi, tüm paydaşların sadece sürece odaklanarak diğer gündem maddelerini bir kenara koyarak bir araya gelmesi ile sağlanabilir. Bu ise sadece yaşanan sıkıntıların çözülmesine odaklanılarak ve belirli bir konu özelinde toplum olarak ortak hareket etmek ile sağlanabilir. Kısacası, hem çalışmayı yapanların hem de sürece katkı sağlayacak olanların bir araya gelmek konusunda istekli olmaları ve iyi niyetli davranmaları önemlidir.

Bu çalışmada uzmanlarla istişareye ilave olarak, kamuoyuna açık bir anket çalışması yürütülmüş ve vatandaşların görüşleri de alınmıştır. İhtiyaç analizleri çalışmalarında bu anket ile toplanan veriler değerlendirilmiştir.

Katılımcıların süreç öncesi bilgilendirilmesi, toplantılara hazırlıklı gelmelerine ve odaklı, sonuca yönelik bir toplantı yapılmasına olanak sağlar. Bu amaçla çalışmalara katılması beklenenlere bilgilendirme yapılmış ve çalışmanın verimliliği artırılmaya çalışılmıştır.

Alınan görüşlerin değerlendirilerek geri bildirim verilmesi paydaşlar nezdinde güven sağlayarak katılımcılığın sürekliliğini sağlıyor. Paydaşlar bu şekilde çözümün bir parçası haline geliyorlar. Bu konuda gelişim ihtiyacı olduğu tespit edildi.

Planlama aşamasında takip edilecek göstergelerin belirlenmesi hem performansın takibi hem de ortaya konulmak istenen etkinin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini takip etmek açısından önem taşıyor.

Sorumluluk ve Duyarlılık ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Çalışmada karar alanlarının kapsamlı bir şekilde belirlendiği,
- Tüm boyutların çalışmayı yapanların yetki kapsamına girmediğini ve bu yüzden yetki kapsamında olmayan kurumlar açısından öneri niteliğinde olduğu ve bu yüzden sorumluların belirlenmesi konusunda etkisinin sınırlı olduğu,
- Karar alanlarının tüm paydaşlar ile web sitesi üzerinden paylaşıldığı,
- Kararlar ile ilgili istişare süreçlerinin katılan paydaşlar ile sınırlı kaldığı,
- Alınan kararların hayata geçirilme ve uygulama yetkisinin farklı kurumlarda olması dolayısıyla bu konuda önerilerin sunulduğunu ancak uygulamaya yönelik konuların gelişim ihtiyacı olduğu,
- Uygulama ve performans takibine yönelik bir ölçme ve değerlendirme yaklaşımı konusunda sınırlı öneri sunulduğu,
- Planın internet sitesi üzerinden kamuoyu ile şeffaf bir şekilde paylaşıldığı,
- Öneriler hazırlanırken iyi örneklerden faydalandığı tespit edildi.

Çalışmanın iyi örneklerden yararlanarak hazırlanmış olması ve kapsamının önemli boyutları içermesi yol gösterici olması açısından önem taşıyor. Çalışmanın kapsadığı alan düşünüldüğünde tüm paydaşların sürecin içinde yer alması çalışmanın daha etkin hayata geçirilmesini sağlayacağı fikrini oluşturmuştur.

Etkililik ve Verimlilik ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Planın ihtiyaçları, riskleri ve değer önermesini ortaya koyduğu ve çalışma sürecinde iyi uygulamaların incelendiği,
- Planın uygulanması için kaynakların nereden ve nasıl sağlanacağına yönelik bir ön görünümün yer almadığı, bunun temel sebebinin ise çalışmayı yapanlar ile uygulamayı yürüteceklerin farklı kurumlar olması olduğu,
- Veri temelli bir mevcut durum analizi yapıldığı ve yol haritası, karar ve çözüm önerilerinin yapılan mevcut durum değerlendirmesi sonrası ortaya konulan iyileştirme hedeflerine göre yapıldığı,
- Etkililik ve verimliliği ölçmeye yönelik performans göstergelerinin ve takip yöntemlerinin paylaşılmadığı tespit edildi.

Özellikle kaynak planlaması ve ölçme sistematığının paylaşılmamış olması çalışmanın etkin ve verimli bir şekilde hayata geçirilmesi ve yürütülmesi konusunda güven açısından endişe yaratabilir.

Adillik ve Kapsayıcılık ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Yapılan çalışmaların afetten etkilenenlerin sorunlarına çözüm bulmaya yönelik olduğu,
- Toplum kesimlerinin ihtiyaçlarını tespit etmek için sivil toplum kuruluşları ile etkileşime girildiği ve ayrıca anket çalışması yürütüldüğü,
- Çalışmaların veri temelli olarak yürütüldüğü,
- Ortaya konulan çözümlerin sosyal gruplar için ortaya koyacağı fayda ve maliyetler ile ilgili çalışma ile ilgili bir paylaşım olmadığı,
- Adillik ve kapsayıcılığa yönelik izlenecek göstergelerin ve izleme yöntemlerinin neler olacağına yönelik paylaşımlarda gelişim ihtiyacı olduğu tespit edildi.

Yukarıda paylaşılmadığı söylenen ve gelişim alanı olarak belirtilen konular üzerinde çalışma yapılmış ancak paylaşılmamış olabilir. Bu bilgilerin paylaşılması toplumun tüm kesimlerinin kapsandığının görülmesi ve toplumsal güven düzeyinin artırılması açısından faydalı olabilir.

Şeffaflık ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Kararların uygulama sonuçlarının nasıl paylaşılacağı, hangi veri setlerinin kullanılacağı ve hangi iletişim araçlarının kullanılacağı belirlendiği,
- Çalışma sürecinde alınan kararların gerekçeleri ve alınan kararlar ile ilgili kamuoyuyla paylaşıldığı,
- İş birliği kriterleri ve yaratılan değer paylaşılmasına yönelik konularda gelişim ihtiyacı olduğu,
- Uygulamayı yapacak kurumların farklı olması dolayısıyla ihale süreçlerine yönelik paylaşım olmadığı,
- Kaynak konusunda netlik olmadığı için fizibilite çalışmaları ile ilgili bilginin paylaşılmadığı,
- Ölçme alanlarına yönelik şeffaflık ile ilgili çalışmalarda gelişim ihtiyacı olduğu tespit edildi.

Şeffaflık toplumsal güvenin sağlanması, başarıların kamuoyu ile paylaşılması açısından önem taşıyor.

Hesap Verebilirlik ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Yapılan çalışmanın uygulanmasına yönelik nasıl bir hesap verme sistematiği kullanılacağına yönelik bir yaklaşım paylaşılmamış olduğu tespit edildi.

Hesap verebilirlik ile ilgili mekanizmalar çalışmanın uygulanma başarısının, kaynakların etkin kullanımının, alınan kararlara ve yapılan çalışmaların uyumunun takibi açısından önemlidir. Hesap verebilirlik toplumsal güvenin sağlanması açısından ise kritik değere sahiptir.

Tutarlılık ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Yapılan planlama çalışmasının üst ölçek planlar ile ilişkili olduğu (5393 ve 5018 sayılı kanunlarda da öngörüldüğü üzere),
- Plandaki hedeflerin nasıl izleneceği, sonuçların nasıl ölçülerek değerlendirileceği ve bu bilgilerin nasıl paylaşılacağı ile ilgili bir paylaşım yapılmadığı tespit edildi.

Tutarlılık hem plan hem bütçe hem de merkezi yönetimin planları ile uyumun sağlanması, böylelikle verimsizliklerin ortadan kaldırılması açısından önem taşıyor. Ulusal ve uluslararası standartlar çerçevesinde işlerin yürütülmesi ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) gibi hem küresel düzeyde hem de yerelde karşılığı olan konular ile bağlantı kurulması tüm yerli ve yabancı paydaşlar tarafından anlaşılabilirliği ve kaynak teminini kolaylaştırabilir.

Hatay Konteyner Kentleri Kuruluşu Çalışmaları

2022 yılında yayımlanan Afet ve Acil Durum Müdahale Yönetmeliği afet sonrasında yapılacak müdahaleler sırasında hangi kurumların hangi alanlardan sorumlu olduklarını ve belirlenmiş olan alanlardaki destekleyici kurumları tanımlamıştır.

Bu yönetmelik kapsamında geçici barınma yerlerinin oluşturulması çalışması AFAD'ın sorumluluk alanına girmektedir. Bu çalışmayı destekleyecek olan kurumlar: Milli Savunma Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, TOKİ, Kızılay, STK, Özel Sektör olarak belirlenmiştir.

Geçici barınma alanları ile ilgili ilk çalışmalar 2021 yılında yayımlanmış olan Hatay İl Afet Risk Azaltım Planı (İRAP) kapsamında yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında Hatay ili, geçici yerleşim alanlarını belirlemiştir. Söz konusu alanlar aşağıdadır:

İLÇE	MAHALLE	PARSEL	ALAN (M ²)	AÇIKLAMA	KOORDİNAT	KAPASİTE
Antakya	Saçaklı-Suvatlı	2995	1.003.010,05	Mera	X:36.3009011 Y:36.316683	327.651 Kişi
	Saçaklı-Suvatlı	2996	1003351.63	Mera	X:36.3013460 Y:36.3024893	
	Saçaklı-Suvatlı	2997	1.109.378,76	Tarla	X:36.3049495 Y:36.2754787	
Arsuz	Alakop (Höyük)	413 Ada 1 parsel (Eski kayıttta Höyük-674 parsel)	93.207,32	Arsa	X:36.3824067 Y:36.9143458	44.206 Kişi
Kumlu	Aktaş	1	418.730,00	Tarla	X:36.3609876 Y:36.3319045	18.715 Kişi
Erzin	Başlanmış	714	26.2.01327	Hali Arazi	X:36.9495602 Y:36.2413599	2507 Kişi
Kırıkhan	Kastal	5	1.047.638,00	Tarla	X:36.4561260 Y:36.5022771	52577 Kişi
	Kastal	6	577.815,00	Tarla	X:36.4601990 Y:36.4926426	
Reyhanlı	Amik Ovası	469	420.749,11	Mera	X:36.3406380 Y:36.3482098	9752 Kişi
Hassa	Eğribucak	476	410.200,00	Tarla	X:36.7098798 Y:36.5093037	2469 Kişi
Yayladağı	Yukarıokçular	204 Ada 5 Parsel	80.979,83	Tarla	X:36.1328655 Y:36.1384436	10669 Kişi

Bu planlamaya rağmen, deprem sonrasında geçici barınma amacıyla kurulan konteyner kentlerin hiçbirinin yukarıda belirlenmiş olan alanlarda kurulmadığı tespit edilmiştir. Afet sonrası dönemde eşgüdüm sıkıntılarının yaşandığı bir süreçte bu çalışmalar gerçekleştirilmiştir. 2024 Şubat ayı itibariyle Hatay'da 199 konteyner kent bulunmaktadır.

Bu çalışma bir uygulama faaliyeti olduğu için Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® kapsamında "Hizmet Sunma Yönetim Süreci" başlığı altına giren bir çalışmadır. Bu kapsamda modelde yedi yönetim ilkesi ve üç yönetim adımı altında yer alan her ilke ve yönetim süreci için belirlenmiş olan göstergeler kullanılarak değerlendirme yapılmıştır.

Yapılan değerlendirmenin sonuçları ilkeler bazında aşağıda paylaşılmıştır:

Temsil ve Katılım İlkesi Olgunluk Düzeyi	%28,3
Sorumluluk ve Duyarlılık İlkesi Olgunluk Düzeyi	%25,0
Etkililik ve Verimlilik İlkesi Olgunluk Düzeyi	%25,0
Adillik ve Kapsayıcılık İlkesi Olgunluk Düzeyi	%48,3
Şeffaflık İlkesi Olgunluk Düzeyi	%0,0
Hesap Verebilirlik İlkesi Olgunluk Düzeyi	%0,0
Tutarlılık İlkesi Olgunluk Düzeyi	%16,7
Planın Genel Olgunluk Düzeyi	%20,5

Katılımcılık ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Afet öncesi yapılan planlamada belirli paydaş grupları ile istişare edilerek geçici yerleşim yerleri planlamasının yapıldığı ancak afet sonrasında bu yerleşim yerlerinin kullanılmadığı,
- Afet sonrası istişare sürecinin resmi kurumlar ile yürütüldüğü ve bu kurumlar dışında kalan kurumların süreçler üzerinde etkisinin olmadığı,
- Alınan kararları uygulamak konusunda belli bir grup paydaş ile istişare edildiği,
- Konteyner kentlerde gelişmelerin ölçülmesine yönelik yaklaşımların gelişim ihtiyacı olduğu değerlendirildi.

Paydaş katılımı ile konteyner kentlerin kurulum alanlarının belirlenmesi farklı risk ve fırsatların değerlendirilmesine ve en uygun alanların tespit edilmesine imkân sağlıyor. Geçici yerleşim yerlerinin tespit çalışması afet öncesinde tamamlanması gereken bir konudur. Bunun arkasında yatan neden ise afet sonrasında afetten etkilenenlerin hızlı bir şekilde barınma ihtiyaçlarının çözüme kavuşturulması, insanların acil ihtiyaçlarının karşılanması ve güvenin sağlanması açısından önem taşıyor.

İRAP planında öngörülen yerlerin geçici yerleşim yeri olarak kullanılmaması afet öncesi çalışmaların terk edildiğini gösteriyor. Yaşanan durum konu ile ilgili çözümün resmi kurumlar arasında afet sonrası ortamda yapılan istişareler ile geliştirilmiş olduğunu gösteriyor. Afet sonrasında paydaş katılımının beklenmesi ve sağlanması mümkün değildir.

Alınan kararların hayata geçirilmesi ve uygulanmasına yönelik yapılacak çalışmalar konusunda özel sektör, sivil toplum kuruluşları ile istişareler yürütmüştür.

Katılım çalışmalarının etkinliğine yönelik bir yaklaşımın olduğuna yönelik bir paylaşım yapılmamıştır.

Sorumluluk ve Duyarlılık ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullandığımız halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Konteyner kent kurulum süreçleri ile ilgili karar ve yönetim yapılarının durumu ve geliştirilmesi konularında gelişim ihtiyacı olduğu,
- Konteyner kent kurulumları sürecinde risklerin ve fırsatların değerlendirilmesi konusunda gelişim ihtiyacı olduğu,
- Sürecin yönetimine yönelik performans değerlendirmelerinin takip edildiğine yönelik bir paylaşım olmadığı,
- Alınan kararların uygulanmasına yönelik (kaynakların organizasyonu, çalışmaları iyileştirmek ve durum değerlendirmesi yapmak için paydaşlardan görüş alınması, iyileştirme çalışmalarının planlanması ve yürütülmesi, vb.) süreçlerde gelişim ihtiyacı olduğu,
- Ölçme konusunda gelişim ihtiyacı olduğu,
- Sürecin başında yaşanan deneyimlerden bazılarının iyileştirme çalışmalarına yol gösterdiği değerlendirildi.

İRAP ile tespit edilen alanların kullanılmamış olması sürecin yönetimini olumsuz etkilemiş olduğu yönünde fikre yol açıyor.

Yeni belirlenen konteyner kent alanlarında risk yönetimi konusunda gelişim ihtiyacı olduğu ve ilerleyen dönemlerde söz konusu bölgelerde su baskınlarının yaşanması ile ortaya çıkmış oldu.

Etkililik ve Verimlilik ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Konteyner kent çalışmalarının hayata geçirildiği ve uygulamaya alındığı,
- Uygulamaya alınma süreçlerinin daha etkin yürütülmesi konusunda kamuoyundan gelen bildirim ve değerlendirmeler çerçevesinde gelişim ihtiyacı olduğu,
- Uygulamalarda etkinlik ve verimliliği ölçmeye yönelik kriterlerin belirlenmiş olabileceği ancak bu kriterlerin kamuoyu ile paylaşılmadığı değerlendirildi.

Özellikle konteyner kentler kurulduktan sonra o alanlara yerleşen afetzedeler; güvenlik, kişisel mahremiyetlerin korunması, yerleşim haritalaması ve bazı temel ihtiyaçların karşılanması konusunda sorunlar yaşamış ve söz konusu sorunların çözüme kavuşması ise oldukça uzun bir zamana yayıldığı kamuoyuyla paylaşılmıştır. Bu sorunlar, bölge ile ilgili ulusal ve uluslararası kurumların raporlarında yer almıştır.

Adillik ve Kapsayıcılık ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Konteyner kent çalışmalarının afetten etkilenmiş olan tüm sosyal grupları kapsayacak şekilde yürütüldüğü,
- Uygulama sürecinde toplumsal kesimlerin taleplerinin karşılanması, kaynakların etkin kullanılması, tüm gruplara erişim konularında gelişim ihtiyacı olduğu,
- Etkinlik ve verimliliği ölçmeye yönelik kriterler belirlenmiş olabileceği ancak bu konuda yapılan çalışmaların kamuoyu ile paylaşılmadığı değerlendirildi.

Bilgilerin paylaşılması toplumun tüm kesimlerinin kapsandığının görülmesi ve toplumsal güvenin artması açısından faydalı olur.

Şeffaflık ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Bu konuya yönelik bir yaklaşımın ve bilginin kamuoyu ile paylaşılmadığı görüldü.

Şeffaflık toplumsal güvenin sağlanması, başarıların kamuoyu ile paylaşılması veya gerekli tedbirlerin ivedilikle alınması açısından önem taşıyor.

Hesap Verebilirlik ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Bu konuya yönelik bir yaklaşımın ve bilginin kamuoyu ile paylaşılmadığı görüldü.

Hesap verebilirlik sürecinin yönetiminde çalışmaların hedeflere, planlara, bütçelere uygun yürütülüp yürütülmediğinin, sapmaların nedenlerinin ve olumsuzlukların nasıl iyileştirileceğinin kamuoyu ile paylaşılması güven düzeyinin artması açısından önem taşıyor.

Tutarlılık ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede kullanılan halka açık bilgi ve veriler kapsamında:

- Çalışmanın üst ölçek planlar ile uyumu konusunda bilgi paylaşımı ile ilgili gelişim ihtiyacı olduğu,
- Süreçlerin iyileştirilmesi ve 5018 sayılı kanun kapsamında öngörülen iç denetim mekanizmasının çalışması ile ilgili paylaşım olmadığı,
- Tutarlılık performansının ölçülerek izlenmesi ile ilgili bilgi paylaşımının olmadığı tespit edildi.

Tutarlılık hem plan hem bütçe ve hem de merkezi yönetimin planları ile uyumun sağlanması, böylelikle olası verimsizliklerin ortadan kaldırılması açısından önem taşıyor. Ulusal ve uluslararası standartlar çerçevesinde işlerin yürütülmesi ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) gibi hem küresel düzeyde hem de yerelde karşılığı olan konular ile bağlantı kurulması tüm yerli ve yabancı paydaşlar tarafından anlaşılabilirliği ve kaynak teminini kolaylaştırabilir.

Yukarıdaki pilot çalışmalar, AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®nin iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeninin farklı yönetim süreçlerinde değerlendirme yapmaya uygun olduğu ve gelişim alanlarını tespit etmekte faydalı olduğunu ortaya koydu. Bu yöntem afetten sonra çalışmalar yapılması gereken doğal çevre, yapılı çevre, ekonomi, toplum ve yönetim alanlarında ve rehberin Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® bölümünün sonunda yer alan ilgili konulardan herhangi birinde yapılan çalışmalarda kullanılabilir. Bu taktirde aşağıdaki faydalar elde edilebilir:

- Çalışmaların işleyiş düzeni kalitesinin iyi yönetim açısından değerlendirilmesine,
- Gelişim alanlarının belirlenmesine,
- İlgili tüm paydaşlar ile o alana yönelik geliştirme çalışmalarının başlatılmasına,
- Süreçlerin daha verimli ve etkili yürütülmesine,
- İyileştirme, yeniden yapılandırma ve kalkınma çabalarının tüm grupları kapsamasına,
- Dayanıklılığın artırılmasına,
- Yaşam kalitesinin iyileştirilmesine,
- Çalışmayı yürüten kurumlara güven düzeyinin artmasına imkân sağlar.

Yukarıdaki pilot çalışmalar, AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®nin iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeninin farklı yönetim süreçlerinde değerlendirme yapmaya uygun olduğu ve gelişim alanlarını tespit etmekte faydalı olduğunu ortaya koydu.

SONUÇ VE TESPİTLER

Argüden Yönetişim Akademisi tarafından geliştirilen ve uygulanan Afetten Kalkınmaya Sivil Etkileşim (AKSE) adlı proje depremlerden etkilenen şehirlerde iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeni kalitesinin iyi yönetim kültürüne dayalı, bütünsel bakış açısı ve toplumu temel olarak yürütülmesi ve kalkınmaya yönelik devam etmesine katkı vermek üzere yürütüldü. Bundaki amaç, tüm paydaşların iyileştirme ve yeniden yapılanma çabalarını daha fazla güvene dayalı olarak ortak vizyon, hedef, faaliyet ve kaynak kullanımını ile bütünsel, kapsayıcı ve etkin kılınmasını güçlendirmektir.

Bunun sağlanması için AKSE projesi kapsamında, afet sonrasında başta vatandaşlar, kent konseyleri ve STK'lar olmak üzere tüm paydaşların iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeni ve iş yapış biçim kalitesini ölçmesi, değerlendirmesi ve katılım yoluyla güçlendirmesi için Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® geliştirildi. İşleyiş düzeni kalitesinin artması tüm paydaşların sınırlı kaynakları ile güvene dayalı biçimde ortak amaç, strateji ve faaliyetler yürüterek daha hızlı ve etkin biçimde kalkınmayı tesis etmesine destek olacaktır.

Dünyada bir ilk olarak geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® ile, afet sonrasında yürütülen iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının işleyiş düzenini iyi yönetim kültürü açısından dört yüz yirmi adımda ölçmek ve değerlendirmek mümkün hale geldi. Aynı zamanda, bu adımların her biri, iyi yönetim ilkelerinin işleyiş düzeninde hayata geçirilmesine de kılavuzluk ediyor. Bu adımların işleyiş düzeninde atılması, toplum ve tüm diğer paydaşların bu süreçlere güveninin artması, katılım yoluyla katkı vermesine, ortak amaçlar doğrultusunda uyumlu ve eşgüdüm içinde hareket etmelerine güç katacaktır.

Proje kapsamında yapılan mevcut durum analizi ve modelin uygulandığı üç pilot çalışma sonucunda işleyiş düzeninin kalitesini artırmak için iyileştirilmesi gereken belirli alanlar tespit edildi. Bunları dört ana başlık altında özetlemek faydalı olacaktır.

1. Bilgi paylaşım düzeyi ve kalitesini artırmak

- Kamu kurumları başta olmak üzere tüm paydaşların vizyon, amaç, hedef, faaliyet, çıktı ve bütçe hakkında daha düzenli, anlaşılır ve erişilir bilgi paylaşması gerekiyor.
- Paylaşılan bilgilerin veri temelli, kıyaslama ve değerlendirme yapmaya uygun biçimde olması gözetilmelidir.

Dünyada bir ilk olarak geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® ile, afet sonrasında yürütülen iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının işleyiş düzenini iyi yönetim kültürü açısından dört yüz yirmi adımda ölçmek ve değerlendirmek mümkün hale geldi.

2. Bütünsel bakış açısıyla yaklaşmak

- Doğal çevre, yapılı çevre, ekonomi, toplum ve yönetim alanları arasındaki ilişkiler, birbirlerini etkileme yerleri ve olası etkilere bütünsel bakarak karar almak, faaliyet yürütmek ve kaynak kullanmak daha etkili sonuçlara vesile olacaktır.
- Kamu, özel ve sivil toplum sektör aktörlerinin iletişim, istişare ve iş birliklerinin güçlenmesi, bu aktörlerin daha bütünsel, uyumlu ve eşgüdümlü hareket etmelerini sağlar ve böylece istenilen hedeflere hızlı, etkin bir şekilde ulaşılabilir.
- Karar alma, faaliyet yürütme ve kaynak kullanma süreçlerinde kısa, orta ve uzun vadeli etkiler gözetildiği takdirde daha dengeli ve sürdürülebilir sonuçlar elde edilecektir.

3. Katılım, kapsayıcılık ve iş birliği düzeylerini güçlendirmek

- Karar alma, planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde paydaş katılım düzeyi ve kalitesi artırılmalıdır.
- Çeşitli sosyal kesimlerin ve temsilcilerinin adillik ve kapsayıcılık ilkesi doğrultusunda karar süreçlerine dâhil edilmesine önem verilmelidir.
- Farklı paydaşlar arasında iş birliği ve ortaklıkların artırılmasını sağlayacak ortam ve koşullar güçlendirmelidir.

4. Ölçme, değerlendirme ve sürekli geliştirme sistematiğini işletmek

- Alınan kararların, yürütülen faaliyetlerin, kullanılan kaynakların ve elde edilen sonuçların veri temelli ölçülmesi ve değerlendirilmesini sağlayacak sistemler kurulmalı veya güçlendirilmelidir.
- Yürütülen çalışmaların işleyiş düzeni ve iş yapış biçimleri, yarattığı sonuçlar ile veri temelli olarak sürekli ölçülmeli, değerlendirilmeli ve geliştirilmelidir.
- Elde edilen sonuçlar ve planlanan tedbirler, toplum ve paydaşların güvenini sağlamak veya artırmak için şeffaf biçimde kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

AKSE projesinin kapsamı, afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde iyi yönetişimi güçlendirmek için tasarlandı ve yürütüldü. Bu nedenle, yapılan çalışmaların ne kadar yerinde veya etkin olduğunu (performansını) ölçmek gibi bir hedef taşımadı. En temelde işleyiş düzeni kalitesinin güvene dayalı, iş birliklerini güçlendiren ve daha etkin işlemesine yönelik bir yaklaşım ve model geliştirildi. Bunun için vatandaşlar, kent konseyleri ve STK'ları asli aktör olarak ölçme, değerlendirme ve sürekli geliştirme yönünde teşvik etmeyi hedefledi.

AKSE projesinin kapsamı, afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinde iyi yönetişimi güçlendirmek için tasarlandı ve yürütüldü.

SONUÇ VE TESPİTLER

İleriki süreçte yapılacak yeni çalışmalar ile iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeni kalitesi ile performansı arasında bağlantı kuran model, araç veya yaklaşımlar geliştirilebilir. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalar hem gelecekteki afet risklerinin azaltılması hem de afet sonrasında kalkınmanın en hızlı ve etkin şekilde tesis edilmesi yönünde önemli katkılar yapacaktır. Dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir geleceğin inşasında afet risklerinin bertaraf edilmesi veya azaltılması sınırları aşan bir gündem olarak önümüzde duruyor. AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®nin bu gündem içerisinde ele alınması ve değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

Dayanıklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir geleceğin inşasında afet risklerinin bertaraf edilmesi veya azaltılması sınırları aşan bir gündem olarak önümüzde duruyor. AKSE kapsamında geliştirilen Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®nin bu gündem içerisinde ele alınması ve değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

KAVRAM DİZİNİ

Bu rehber içerisinde kullanılan kavramlar ve deyimlerin tanımlanması nerede ve nasıl bir anlamda ifade edildiğini göstermek açısından önem taşıyor. Kavramların işaret ettiği somut gerçekler ile sundukları bakış açısına özellikle dikkat edilmesi gerekiyor. Bundan ötürü rehberi okumadan önce aşağıda tanımları sunulmuş kavram ve deyimlere göz atılması faydalı olacaktır.

Adillik ve Kapsayıcılık

Başta dezavantajlı sosyal gruplar (kadın, çocuk, yaşlı, engelli, göçmen vd.) olmak üzere, iyileştirme ve yeniden yapılanma sürecinden etkilenecek tüm kesimlerin ihtiyaç ve taleplerini alan kararlarda, kullanılan kaynaklarda ve yürütülen faaliyetlerde içermeyi tanımlıyor. Yürütülen süreçlerde ve atılan adımlarda her kesimin fayda ve beklentilerinin bütünsel olarak dâhil edilmesini içeriyor. Söz konusu fayda ve beklentilerin çevre, ekonomi, sosyal ve yönetim alanlarında kısa, orta ve uzun vadeye yayılan biçimde ele alınmasını gerektiriyor. Hiçbir kesime karşı ayrımcı ve dışlayıcı olmamayı, tarafsız ve eşit muamele etmeyi zorunlu kılıyor.

Afet Yönetimi

Hem afet öncesi hem de afet sonrası aktivitelerin; yani müdahale, iyileştirme, yeniden yapılanma, zarar azaltma ve hazırlık safhalarını kapsayan bir süreci ifade ediyor. Afet riski ve onun doğurduğu sonuçları azaltmayla ilgili diğer çalışmaları da kapsıyor.¹

Daha İyiyi İnşa Etme (Build Back Better, BBB)

Gelecekteki felakete karşı kırılganlığı azaltan ve çevresel, fiziksel, ekonomik, toplumsal hassasiyetlere ve şoklara karşı toplumun dayanıklılığını artıran bir afet sonrası iyileştirme yaklaşımıdır. BBB çerçevesinde iyileştirme, etkilenen topluluklara yalnızca riskleri azaltma şansı vermekle kalmaz, aynı zamanda acil tehlikelerin yanı sıra tehdit edici tehlikeler ve koşullardan da uzaklaşmak anlamına geliyor.

Etkililik ve Verimlilik

İyileştirme ve yeniden yapılanma süreçleri ve adımlarında alınan kararlar, kullanılan kaynaklar, yürütülen faaliyetler ve elde edilen sonuçlarda zaman, mali kaynak, iş gücü ve fırsat maliyeti gibi girdilerle mümkün olan en ekonomik şekilde kullanılması ve istenilen hedeflere en etkin şekilde ulaşılmasını ifade ediyor. Bütün olarak bakıldığında, afet sonrası süreçte tüm aktörlerin kaynak ve faaliyetlerinin bütünsel, kaliteli ve verimli olması için gerekli mekanizma, yöntem ve araçların kullanılması gerekiyor.

Bu rehber içerisinde kullanılan kavramlar ve deyimlerin tanımlanması nerede ve nasıl bir anlamda ifade edildiğini göstermek açısından önem taşıyor. Kavramların işaret ettiği somut gerçekler ile sundukları bakış açısına özellikle dikkat edilmesi gerekiyor.

¹ İBB, Deprem Sözlüğü
<https://depremezmin.ibtanbul/deprem-sozlugu/>

Hesap Verebilirlik

Seçilmiş ve atanmış kamu aktörleri başta olmak üzere, ilgili tüm aktörlerin iyileştirme ve yeniden yapılanma sürecinde aldığı kararları, kullandığı kaynakları, yürüttüğü faaliyetleri, elde ettiği sonuçları ve sapmalar hakkında kamuoyuna aktif olarak anlaşılır ve erişebilir şekilde hesap vermesini tanımlıyor. Sunulan veri ve bilgilerin ilgili, anlamlı ve öncelikli alanlara ait olmasını gerektiriyor. Söz konusu bilgilendirmenin izlemeye, kıyaslamaya ve değerlendirmeye izin verecek şekilde yapılmasına dayanıyor.

İşleyiş Düzeni

Bir kurumun iş yapış mekanizmaları, aktörleri ve kaynakları ile nasıl çalıştığını ve hangi kuralların uygulandığını ifade ediyor.

İş Yapış Biçimi

Bir işin yapış esas ve usullerini; genellikle bir işin nasıl yapılacağını, hangi adımların izleneceğini ve bu süreçte hangi kuralların gözetileceğini tanımlayan yönerge, prosedür ve uygulamaları ifade ediyor.

İyi Yönetişim

Tüm paydaşların güven duyduğu kurumlar ve bu kurumların sürdürülebilirliği için; yönetim süreçlerinin kurumun kararlarından etkilenen paydaşların çıkar ve beklentilerini adil ve kapsayıcı bakış ile gözetin; kaynak kullanımında ve karar almada sorumlu; kararlar alınmadan önce nedenlerinin ve olası sonuçlarının, karar sonrası ise gerçekleşen etkilerinin şeffaf ve veriye dayalı olarak paylaşıldığı; alınan kararların etkililiği ve verimliliği ile ilgili hesap veren; tutarlı, entegre ve sürekli gelişime açık nitelikte olmasını tanımlıyor.

İyileştirme

Afete uğrayan toplumun yaşam koşullarını yeniden oluşturma amacıyla, muhtemel afet risklerini azaltmak için sistemli bir özendirme ve gerekli düzenlemeleri yapmak için alınan kararlar ve faaliyetlerin tümünü içeriyor.

Katılım

İyileştirme ve yeniden yapılanma süreç ve adımlarında başta vatandaşlar ve STK'lar olmak üzere, tüm ilgili paydaşların (etkileyen ve etkilenen) istişare ve katılım yoluyla kararlara etki etmesini ifade ediyor. Katılımın anlamlı ve etkili olması için tüm kesimleri dâhil etmeyi, önceden bilgi vermeyi ve alınan katkılar hakkında bilgilendirmeyi içeriyor.

İşleyiş düzeni bir kurumun iş yapış mekanizmaları, aktörleri ve kaynakları ile nasıl çalıştığını ve hangi kuralların uygulandığını, iş yapış biçimi ise bir işin yapış esas ve usullerini; genellikle bir işin nasıl yapılacağını, hangi adımların izleneceğini ve bu süreçte hangi kuralların gözetileceğini tanımlayan yönerge, prosedür ve uygulamaları ifade ediyor.

Sivil Etkileşim

Sivil aktörleri; vatandaşlar, sivil toplum kuruluşları ve inisiyatifler oluşturuyor. Bu aktörlerin başta merkezi ve yerel kamu kurumları ile kurdukları her tür ilişki biçimi sivil etkileşimi içeriyor. Etkileşimden kastedilen belirli pratikler şunlardır; bilgi edinme talebini dile getirmek, itiraz etmek, katılım göstermek, öneri sunmak, gönüllü hizmet vermek, hukuki süreçlere başvurmak veya iş birliği yapmak gibi her pratik sivil etkileşimin parçasıdır.

Sorumluluk ve Duyarlılık

İyileştirme ve yeniden yapılanma süreçleri ve adımlarında her kesimin sorun, ihtiyaç, talep ve önerilerine karşı sorumlu ve duyarlı şekilde hareket edilmesini yansıtıyor. Mevcut ve gelecek nesiller arasında kısa, orta ve uzun vade dengesinin gözetilmesini gerektiriyor. Çevre, ekonomi, sosyal ve yönetim alanlarında alınan kararlar, kullanılan kaynaklar, yürütülen faaliyetler ve elde edilen sonuçlar kadar işleyiş düzeni ve iş yapış biçimlerinde yetkililerin sorumlu ve duyarlı hareket etmesini tanımlıyor. İtiraz etme, şikâyet etme veya öneride bulunma kanallarının sürekli olarak açık ve işleyen şekilde olmasını gerektiriyor.

Sürdürülebilir Kalkınma

Gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeden, günümüzün ihtiyaçlarını karşılayan kalkınma yaklaşımını tanımlıyor. Bunun olması için çevre, ekonomi, toplum ve kurumların sürdürülebilir kılınmasını gerektiriyor.

Şeffaflık

İyileştirme ve yeniden yapılanma süreçleri ile adımlarında alınan tüm kararlar, kullanılan kaynaklar, yürütülen faaliyetler ve bunların sonuçlarını veri temelli, anlaşılır ve erişilebilir kılmayı ifade ediyor. Bu veri ve bilgilerin geçmiş dönemle kıyaslamaya izin verilerek paylaşılmasını gerektiriyor.

Tutarlılık

İyileştirme ve yeniden yapılanma süreçleri ve adımlarında mahalle, ilçe, il, bölge, ulusal ve küresel ölçekteki hedefler ve faaliyetler arasında; kamu, özel ve sivil toplum sektörleri arasında; kısa, orta ve uzun vade arasında; çevre, ekonomi, sosyal ve yönetim alanları arasında uyum ve eşgüdüm içinde olunmasını tanımlıyor.

Sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeden, günümüzün ihtiyaçlarını karşılayan kalkınma yaklaşımını tanımlıyor.

Alınan her karar, kullanılan kaynak, yürütülen faaliyet ve elde edilen sonuçlar arasında uyumun yüksek kılınması için gerekli kurumsal mekanizma ve kriterlerin oluşturulması ve uygulanmasını kapsıyor. Veri, bilgi ve raporlama süreçlerinde geçmiş dönem ve şimdi arasında olduğu kadar geleceğe dair hedef ve ölçüm göstergeleri arasında uyum ve kıyaslama imkânı sunmayı gerektiriyor.

Yeniden Yapılanma

Hasar gören sistemler, altyapı ve hizmetlerle ilgili olarak bunların en azından afet öncesi durumuna getirilmesi amacıyla yapılan onarım, yeniden inşa ve iyileştirmelerin tümü olarak tanımlanıyor.

Yönetim

Kurumların belirlenen doğrultuda çalışması, kaynakların tahsis ve kullanılması yoluyla işlerin organize edilmesi, yürütülmesi ve gerçekleştirilmesini ifade ediyor.

Yönetişim

Kurumların; misyonu, vizyonu ile önceliklerinin, hedeflerinin, risk ve gelişim sınırlarının belirlenmesi; yöneticilerinin seçilmesi ve motive edilmesi ile belirlenen hedefler doğrultusunda ve sınırlar içerisinde çalıştıklarının gözetilmesi dâhil kurumlara yön verme, işleyiş kuralları ve iş yapış biçimlerini tanımlıyor.

Tutarlılık, alınan her karar, kullanılan kaynak, yürütülen faaliyet ve elde edilen sonuçlar arasında uyumun yüksel kılınması için gerekli kurumsal mekanizma ve kriterlerin oluşturulması ve uygulanmasını kapsıyor.

DÜZENLEYİCİ ÇERÇEVE

AKSE kapsamında Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® geliştirilirken iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzeni ve yönünü tayin edici mevzuat, politika ve planlar incelendi. Yaklaşımın temel gerekçesi ve niteliği oluşturulurken kamu yönetiminin sunduğu bu düzenleyici çerçeve referans alındı. Düzenleyici çerçeve, kamu kurumlarının gerek genel kamu işleyişini gerekse de deprem ve diğer doğa olaylarından kaynaklı afet risklerinin azaltılması, afete dönüşen durumlarda ise acil müdahale, iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerini düzenleyen mevzuat, politika ve planlarını içeriyor.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 2. maddesi olan Hukuk Devleti ilkesi gereği, devlet tüm faaliyet ve işlemlerini vatandaşların temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan biçimde ve var olan hukuk kurallarına uygun şekilde yapmalıdır. Buna ilaveten, 2024–2028 dönemini kapsayan Ulusal Kalkınma Planı'nda; “Kamu hizmetlerinin katılımcı, kapsayıcı, hesap verebilir, şeffaf, adil, hızlı, kaliteli, vatandaş memnuniyetini esas alan ve sivil toplumu destekleyecek şekilde bütüncül bir anlayışla sunulması, vatandaşların kamu kurumlarına olan güveninin artırılması amacıyla iyi yönetim ilkeleri ve kamu yönetiminde dürüstlük odaklı anlayışın benimsenmesi Plan döneminin temel hedeflerindedir”¹ ibaresi esas olarak iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerinin de iyi yönetim temelli yapılması açısından büyük önem taşıyor.

Bu düzenleyici çerçeve gerek devlet kurumlarının görev ve işleyişini gerekse de sivil toplum ve diğer paydaşların işleyiş ve faaliyetlerini yönlendirme işlevine sahiptir. En temelde, iyileştirme ve yeniden yapılanmanın hukuki zemininde ve haklar rejimini tesis ediyor. Başka bir ifadeyle, iyileştirme ve yeniden yapılanma işleyiş düzenini ve iş yapış biçimini hukuki çerçeveye uygun ve vatandaşların haklarını gözeterek şekilde yürütülmelidir. Aşağıdaki ilk tabloda öncelikle iyi yönetim kültürü ve ilkelerini içeren mevzuat ve planlar sunuldu. Böylece, işleyiş düzeninin nasıl olması gerektiği ortaya kondu. Bunu takip eden ikinci tabloda ise afet sonrası iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının yürütüldüğü beş temel alanla (doğal çevre, yapısal çevre, ekonomi, toplum ve yönetim) ilgili ve önemli düzenleyici çerçeve özetlendi.

Düzenleyici çerçeve, kamu kurumlarının gerek genel kamu işleyişini gerekse de deprem ve diğer doğa olaylarından kaynaklı afet risklerinin azaltılması, afete dönüşen durumlarda ise acil müdahale, iyileştirme ve yeniden yapılanma süreçlerini düzenleyen mevzuat, politika ve planlarını içeriyor.

1 On İkinci Kalkınma Planı, Madde 910
https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf

2 TBMM, Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı ile İçişleri, Plan ve Bütçe ve Anayasa Komisyonları Raporları (1/731), 2023

İyi Yönetişim Kültürü ve İlkelerini İçeren Mevzuat ve Planlar

<p>Temsil ve Katılım</p>	<p>5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu</p> <p>Madde 9 – Kamu idareleri; kalkınma planları, Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenen politikalar, programlar, ilgili mevzuat ve benimsedikleri temel ilkeler çerçevesinde geleceğe ilişkin misyon ve vizyonlarını oluşturmak, stratejik amaçlar ve ölçülebilir hedefler saptamak, performanslarını önceden belirlenmiş olan göstergeler doğrultusunda ölçmek ve bu sürecin izleme ve değerlendirmesini yapmak amacıyla katılımcı yöntemlerle stratejik plan hazırlarlar.</p> <p>2872 Sayılı Çevre Kanunu</p> <p>Madde 3-e – Çevre politikalarının oluşmasında katılım hakkı esastır. Bakanlık ve yerel yönetimler; meslek odaları, birlikler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların çevre hakkını kullanacakları katılım ortamını yaratmakla yükümlüdür.</p> <p>5393 Sayılı Belediye Kanunu - Hemşehri Hukuku</p> <p>Madde 13 – Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur.</p> <p>Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik</p> <p>Madde 19 – Kamu görevlileri, kamu hizmetleri ile ilgili temel kararların hazırlanması, olgunlaştırılması, alınması ve bu kararların uygulanması aşamalarından birine, bir kaçına veya tamamına, aksine yasal bir hüküm olmadıkça, o karardan doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenecek olanların katkıda bulunmasını sağlamaya dikkat ederler.</p>
<p>Sorumluluk ve Duyarlılık</p>	<p>2872 Sayılı Çevre Kanunu</p> <p>Madde 1 – Bu Kanunun amacı, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır.</p>
<p>Etkililik ve Verimlilik</p>	<p>5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu</p> <p>Madde 5-G – Kamu idarelerinin mal ve hizmet üretimi ile ihtiyaçlarının karşılanmasında, ekonomik veya sosyal verimlilik ilkelerine uygun olarak maliyet-fayda veya maliyet-etkinlik ile gerekli görülen diğer ekonomik ve sosyal analizlerin yapılması esastır.</p> <p>Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik</p> <p>Madde 17 – Kamu görevlileri, kamu bina ve taşıtları ile diğer kamu malları ve kaynaklarının kullanımında israf ve savurganlıktan kaçınır; mesai süresini, kamu mallarını, kaynaklarını, iş gücünü ve imkânlarını kullanırken etkin, verimli ve tutumlu davranırlar.</p>
<p>Adillik ve Kapsayıcılık</p>	<p>Anayasa</p> <p>Madde 10 – Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz. Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (...) kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.</p> <p>Madde 21 – Herkes ülkesindeki kamu hizmetlerinden eşit yararlanma hakkına sahiptir.</p> <p>Madde 90 – Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla ulusal kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi durumunda çıkabilecek ihtilaflarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır.</p> <p>7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun</p> <p>Madde 5 – Afetlerden etkilenen kişiler, uluslararası hukuka uygun olarak insan haklarına saygı gösterilmesi ve bu hakların korunması hakkına sahiptir.</p>

<p>Adillik ve Kapsayıcılık</p>	<p>6701 Sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu (TİHEK)</p> <p>Madde 3 – Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.</p> <p>Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.</p> <p>Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik</p> <p>Madde 9 – Kamu görevlileri; tüm eylem ve işlemlerinde yasalık, adalet, eşitlik ve dürüstlük ilkeleri doğrultusunda hareket ederler, görevlerini yerine getirirken ve hizmetlerden yararlandırmada dil, din, felsefi inanç, siyasi düşünce, ırk, cinsiyet ve benzeri sebeplerle ayırım yapamazlar, insan hak ve özgürlüklerine aykırı veya kısıtlayıcı muamelede ve fırsat eşitliğini engelleyici davranış ve uygulamalarda bulunamazlar.</p>
<p>Şeffaflık</p>	<p>Şeffaflık, kamu yönetiminde görev, yetki ve sorumluluklar ile karar ve hizmet süreçlerinin önceden bilinebilir ve açık olmasını; üretilen karar, belge ve bilgilere ulaşılmasına fırsat verilmesini, faaliyet ve denetim raporlarının yayınlanmasını ifade eder. TBMM, 2003</p> <p>5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu</p> <p>Madde 7 – Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında denetimin sağlanması amacıyla kamuoyu zamanında bilgilendirilir. Bu amaçla;</p> <p>a) Görev, yetki ve sorumlulukların açık olarak tanımlanması,</p> <p>b) Hükümet politikaları, kalkınma planları, yıllık programlar, stratejik planlar ile bütçelerin hazırlanması, yetkili organlarda görüşülmesi, uygulanması ve uygulama sonuçları ile raporların kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olması,</p> <p>c) Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri tarafından sağlanan teşvik ve desteklemelerin bir yılı geçmemek üzere belirli dönemler itibarıyla kamuoyuna açıklanması,</p> <p>d) Kamu hesaplarının standart bir muhasebe sistemi ve genel kabul görmüş muhasebe prensiplerine uygun bir muhasebe düzenine göre oluşturulması, zorunludur.</p> <p>Mali saydamlığın sağlanması için gerekli düzenlemelerin yapılması ve önlemlerin alınmasından kamu idareleri sorumlu olup, bu hususlar Hazine ve Maliye Bakanlığınca izlenir.</p> <p>4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanunu</p> <p>Madde 4 – Herkes bilgi edinme hakkına sahiptir.</p> <p>Madde 5 – Kurum ve kuruluşlar, bu Kanunda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi başvuranların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak üzere, gerekli idarî ve teknik tedbirleri almakla yükümlüdürler. Bu Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz.</p>
<p>Hesap Verebilirlik</p>	<p>5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu</p> <p>Madde 7 – Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında denetimin sağlanması amacıyla kamuoyu zamanında bilgilendirilir.</p> <p>Madde 8 – Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır.</p> <p>Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik</p> <p>Madde 20 – Kamu görevlileri, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi sırasında sorumlulukları ve yükümlülükleri konusunda hesap verebilir ve kamusal değerlendirme ve denetime her zaman açık ve hazır olurlar.</p>

Tutarlılık	<p>Anayasa</p> <p>Madde 123 – İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır.</p> <p>Kamu İdarelerinde Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği</p> <p>Madde 9 – Kamu idarelerinin stratejik planları; kalkınma planı ve Cumhurbaşkanlığı programı ile faaliyet alanlarıyla ilgili diğer ulusal, bölgesel, sektörel ve tematik plan, program ve stratejilerle uyumlu bir şekilde hazırlanır ve uygulanır.</p> <p>Kamu idareleri, stratejik planlarını hazırlarken orta vadeli programda yer alan amaçlar, politikalar ve makro büyüklükleri, orta vadeli mali planda belirlenen ödenek teklif tavanları ile bütçelerinde sorumlu oldukları program ve alt programları dikkate alır.</p>
-------------------	---

Afet Sonrası İyileştirme ve Yeniden Yapılanma ile İlgili Düzenleyici Çerçeve

Doğal Çevre	<p>Anayasa</p> <p>Madde 63 – Devlet; doğal varlıkların korunmasını sağlamakla yükümlüdür.</p> <p>Madde 56 – Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir.</p> <p>2872 Sayılı Çevre Kanunu</p> <p>Madde 1 – Bu Kanunun amacı, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır.</p> <p>Madde 3 – Çevrenin korunmasına, iyileştirilmesine ve kirliliğinin önlenmesine ilişkin genel ilkeler şunlardır:</p> <p>a) Başta idare, meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere herkes, çevrenin korunması ve kirliliğinin önlenmesi ile görevli olup bu konuda alınacak tedbirlere ve belirlenen esaslara uymakla yükümlüdürler.</p> <p>b) Çevrenin korunması, çevrenin bozulmasının önlenmesi ve kirliliğinin giderilmesi alanlarındaki her türlü faaliyette; Bakanlık ve yerel yönetimler, gerekli hallerde meslek odaları, birlikler ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yaparlar.</p> <p>e) Çevre politikalarının oluşmasında katılım hakkı esastır. Bakanlık ve yerel yönetimler; meslek odaları, birlikler, sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların çevre hakkını kullanacakları katılım ortamını yaratmakla yükümlüdür.</p> <p>f) Her türlü faaliyet sırasında doğal kaynakların ve enerjinin verimli bir şekilde kullanılması amacıyla atık oluşumunu kaynağında azaltan ve atıkların geri kazanılmasını sağlayan çevre ile uyumlu teknolojilerin kullanılması esastır.</p> <p>Madde 44 – Başta deprem olmak üzere doğal afetler sonucunda oluşan yıkıntı atıklarının yönetiminden, mahallenin en büyük mülki amirinin başkanlığında oluşturulacak Kriz Merkezi sorumludur. Merkez, olası bir doğal afet durumunda oluşabilecek atık miktarı, bunların kaldırılması ve taşınması için gerekli araç-gereç ve ekipman ile bu atıkların depolanacağı uygun alanları bu Yönetmelikte belirtilen esaslara göre önceden tespit eder ve gereken hazırlıkları yapar. Çalışmalar hakkında Bakanlığa düzenli olarak bilgi verilir. Mevcut taşıyıcı firmalar ile depolama ve geri kazanım tesisleri Kriz Merkezleri ile uyumlu çalışırlar. Doğal afetler sonucunda oluşan yıkıntı atıklarının taşınması ve depolanması faaliyetleri Kriz Merkezi tarafından yapılan planlamalar doğrultusunda, ilgili belediyenin sorumluluğunda belediye veya belediyenin yetkileri devrettiği kişi ve kuruluşlar tarafından yürütülür.</p>
--------------------	---

<p>Doğal Çevre</p>	<p>126 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi</p> <p>Madde 2 – Afet alanlarından çıkan yıkıntı atıklarının dökümü, çevrenin korunmasına ilişkin önlemler alınmak kaydıyla ilgili valilikçe belirlenen alanlara yapılır. Yıkıntı atıkları, geri dönüşüme tabi tutulmak sureti ile ilgili standartları ve gerekli şartları sağlayarak altyapı ve üst yapı yatırımlarında kullanılabilir. Bu döküm sahaları ve bu sahalarda yapılacak iş ve işlemler ilgili mevzuatın belgelendirmeye ilişkin hükümlerinden müstesnadır.</p> <p>Bu madde kapsamında belirtilen iş ve işlemlerde kullanılmak üzere ihtiyaç duyulan kaynağın temini amacıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Bakanlığın bağlı, ilgili ve ilişkili kurum, kuruluş ve bunların iştirakleri ile döner sermaye işletmeleri arasında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı onayıyla ve ilgili idare bütçesine gider kaydedilmek suretiyle kaynak aktarımı yapılabilir.</p> <p>5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu</p> <p>Madde 4</p> <p>a) Bütün hayvanlar eşit doğar ve bu Kanun hükümleri çerçevesinde yaşama hakkına sahiptir.</p> <p>b) Evcil hayvanlar, türüne özgü hayat şartları içinde yaşama özgürlüğüne sahiptir. Sahipsiz hayvanların da, sahipli hayvanlar gibi yaşamları desteklenmelidir.</p> <p>c) Hayvanların korunması, gözetilmesi, bakımı ve kötü muamelelerden uzak tutulması için gerekli önlemler alınmalıdır.</p> <p>d) Hiçbir maddi kazanç ve menfaat amacı gütmeksizin, sadece insani ve vicdani sorumluluklarla, sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanlara bakan veya bakmak isteyen ve bu Kanunda öngörülen koşulları taşıyan gerçek ve tüzel kişilerin teşviki ve bu kapsamda eşgüdüm sağlanması esastır.</p> <p>e) Nesli yok olma tehlikesi altında bulunan tür ve bunların yaşama ortamlarının korunması esastır.</p> <p>f) Yabani hayvanların yaşama ortamlarından koparılmaması, doğada serbestçe yaşayan bir hayvanın yakalanıp özgürlükten yoksun bırakılmaması esastır.</p> <p>g) Hayvanların korunması ve rahat yaşamalarının sağlanmasında; insanlarla diğer hayvanların hijyen, sağlık ve güvenlikleri de dikkate alınmalıdır.</p> <p>h) Hayvanların türüne özgü şartlarda bakılması, beslenmesi, barındırılma ve taşınması esastır.</p> <p>ı) Hayvanları taşıyan ve taşıtanlar onları türüne ve özelliğine uygun ortam ve şartlarda taşımali, taşıma sırasında beslemeli ve bakımını yapmalıdırlar.</p>
<p>Yapılı Çevre</p>	<p>Anayasa</p> <p>Madde 35 – Herkes mülkiyet hakkına sahiptir. Bu hak, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir ve kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.</p> <p>Madde 23 – Herkes yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.</p> <p>Madde 57 – Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeterek bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır, ayrıca toplu konut teşebbüslerini destekler.</p> <p>6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun</p> <p>Madde 1 – Bu Kanunun amacı; afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemektir. Bu kapsamda; riskli alanlarda, rezerv yapı alanlarında ve riskli yapıların bulunduğu taşınmazlarda kamu ve özel sektör iş birliğine dayanan usuller uygulanabilir.</p>

Yapılı Çevre	<p>6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun</p> <p>Madde 6 – Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı,</p> <p>a) Riskli alanlara, rezerv yapı alanlarına ve riskli yapıların bulunduğu taşınmazlara ilişkin her tür harita, plan, proje, arazi ve arsa düzenleme işlemleri ile toplulaştırma yapmaya,</p> <p>b) Bu alanlarda bulunan taşınmazları satın almaya, ön alım hakkını kullanmaya, bağımsız bölümler de dâhil olmak üzere taşınmazları trampaya, taşınmaz mülkiyetini veya imar haklarını başka bir alana aktarmaya,</p> <p>c) Aynı alanlara ilişkin taşınmaz mülkiyetini anlaşma sağlanmak kaydı ile menkul değere dönüştürmeye,</p> <p>ç) Kamu ve özel sektör iş birliğine dayanan usuller uygulamaya, kat veya hasılat karşılığı usulleri de dâhil olmak üzere inşaat yapmaya veya yaptırmaya, arsa paylarını belirlemeye,</p> <p>d) 23/6/1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunundaki esaslara göre paylaştırmaya, payları ayırmaya veya birleştirmeye, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu uyarınca sınırlı aynı hak tesis etmeye,</p> <p>e) Hazine mülkiyetinde olup bu Kanun kapsamında Başkanlığa devredilen taşınmazları; Kanun kapsamında Başkanlığa kamulaştırılan taşınmazları ve yürütülen uygulamalar neticesinde Başkanlık payına düşen taşınmazları, dönüşüm projeleri özel hesabına gelir elde etmek amacıyla kiralamaya ve satmaya,</p> <p>f) Bu Kanun kapsamında kullanılmak üzere hazır konut ve işyeri satın almaya ve bunları devretmeye,</p> <p>g) Rezerv yapı alanlarında gelir ve hasılat getirecek her türlü uygulama yapmaya,</p> <p>ğ) Parselasyon planlarında, gerekli görülmesi hâlinde varsa ilk uygulamadaki düzenleme ortaklık payı oranını tamamlamak üzere düzenleme ortaklık payı kesintisi yapmaya, yetkilidir.</p> <p>Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği</p> <p>Madde 5 – Yapı ruhsatı talep edilen projelerde ayrıca; afet, deprem, yangın, otopark, enerji verimliliği, sığınak, asansör, yapı malzemeleri, gürültüye karşı korunma, ısı ve su yalıtımı, yapı denetimi, iş güvenliği, iskele, erişilebilirlik ve çevre gibi konulardaki yapıya ilişkin hükümler içeren mevzuata da uyulur.</p> <p>Altyapılar İçin Afet Yönetmeliği</p> <p>Madde 9 – İçme suyu ve kanalizasyon altyapı projeleri dâhilinde yer alan iletim hatları ve üst yapı ünitelerinde kaya veya zemin koşullarının belirlenmesi amacıyla jeoteknik etüt çalışmaları yapılır. Bu çalışmalarda, konuyla ilgili düzenlemelerle birlikte bu Yönetmeliğin 10, 11, 12, 13 ve 14'üncü maddelerinde belirtilen şartlara uyulur.</p> <p>5393 Sayılı Belediye Kanunu</p> <p>Madde 14 – Su hizmeti belediyenin öncelikli olarak sunması gereken hizmetlerdendir.</p> <p>Madde 73 – Belediye, belediye meclisi kararıyla; konut alanları, sanayi alanları, ticaret alanları, teknoloji parkları, kamu hizmeti alanları, rekreasyon alanları ve her türlü sosyal donatı alanları oluşturmak, eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak veya deprem riskine karşı tedbirler almak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir. Bir alanın kentsel dönüşüm ve gelişim alanı olarak ilan edilebilmesi için yukarıda sayılan hususlardan birinin veya birkaçının gerçekleşmesi ve bu alanın belediye veya mücavir alan sınırları içerisinde bulunması şarttır. Ancak, kamunun mülkiyetinde veya kullanımında olan yerlerde kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı ilan edilebilmesi ve uygulama yapılabilmesi için ilgili belediyenin talebi ve Cumhurbaşkanınca bu yönde karar alınması şarttır. Ayrıca belediyeler kentsel dönüşüm ve kentsel değişim kapsamında kentin uygun görülen alanlarında bina cephelerinde değişiklik ve yenileme ile özel aydınlatma ve çevre tanzimi çalışmaları yapılabilir.</p> <p>Büyükşehir belediyeleri tarafından yapılacak kentsel dönüşüm ve gelişim projelerine ilişkin her ölçekteki imar planı, parselasyon planı, bina inşaat ruhsatı, yapı kullanma izni ve benzeri tüm imar işlemleri ve 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nda belediyelere verilen yetkileri kullanmaya büyükşehir belediyeleri yetkilidir.</p>
--------------	---

<p>Yapılı Çevre</p>	<p>2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu</p> <p>Ek Madde 6 – Kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratabilecek şekilde bozulduğu ya da doğal afet yaşanan yerlerde özel mülkiyette bulunan korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının onarımı ile restorasyonuna yönelik proje ve uygulama işleri maliklerinin ve diğer ilgililerin muvafakati aranmaksızın ve bedelsiz olarak Bakanlık tarafından gerçekleştirilebilir.</p> <p>5366 Sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun</p> <p>Madde 1 – Bu Kanunun amacı, büyükşehir belediyeleri, büyükşehir belediyeleri sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyeleri, il, ilçe belediyeleri ve nüfusu 50.000’in üzerindeki belediyelerce ve bu belediyelerin yetki alanı dışında il özel idarelerince, yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılmasıdır.</p> <p>On İkinci Kalkınma Planı 2024-2028</p> <p>Madde 280 – Ülkemiz 2053 yılında yapı stokunu ve kentsel altyapısını tamamen dönüştürerek afetlere karşı dirençli ve hazırlıklı hale gelmiş, iklim değişikliğinin etkilerine sağladığı uyum ve sürdürülebilir ekonomik, sosyal yapısıyla etkin afet yönetimi konusunda dünyada lider bir ülke haline gelecektir.</p> <p>Madde 828 – Yerleşim yerlerinin ve toplumun afetlere karşı dirençliliğinin artırılması, afet risk ve zararlarının azaltılarak can ve mal kayıplarının asgari düzeye indirilmesi, afet yönetiminin tüm süreçlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi, toplumun ve tüm kuruluşların afet farkındalığının artırılması temel amaçtır.</p> <p>Madde 829 – Ülke genelinde, bölgelerin sosyoekonomik ve fiziksel özellikleri dikkate alınarak tüm afet tehlike türlerine göre önceliklendirme yapılacak, afet risk ve zararlarını azaltıcı çalışmalar yürütülecektir.</p> <p>Madde 829.3 – Afet riski yüksek alanlar öncelikli olmak üzere afet risklerinin belirlenmesine yönelik mikro bölgeleme çalışmaları yapılacak ve imar planlaması süreçlerinde afet risklerinin dikkate alınması için mevzuat güncellenecektir.</p> <p>Madde 577.5 – Olası afet durumlarında kesintisiz iletişime imkân verecek şekilde elektronik haberleşme hizmetlerinin sunulmasına ilişkin çalışmalar yürütülecektir.</p> <p>Madde 605.1 – Ulaştırma altyapı projeleri için projenin gerçekleştirileceği bölgenin afet riskine göre farklılaştırılmış tasarım esasları belirlenecektir.</p> <p>Madde 605.3 – İller özelinde acil ulaşım ve tahliye yollarına ait tasarım standartları tespit edilecek, afet durumunda bölgeye acil erişim planları belirlenecektir.</p> <p>Madde 605.5 – Havalimanları ve limanlara yakın yük ve lojistik merkezlerin afet lojistik merkezleri olarak da kullanılması sağlanacaktır.</p>
<p>Ekonomi</p>	<p>Anayasa</p> <p>Madde 166 – Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayiinin ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak Devletin görevidir.</p> <p>Planda milli tasarrufu ve üretimi artırıcı, fiyatlarda istikrar ve dış ödemelerde dengeyi sağlayıcı, yatırım ve istihdamı geliştirici tedbirler öngörüldü; yatırımlarda toplum yararları ve gerekleri gözetilir, kaynakların verimli şekilde kullanılması hedef alınır. Kalkınma girişimleri, bu plana göre gerçekleştirilir. Kalkınma planlarının hazırlanmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanmasına, uygulanmasına, değiştirilmesine ve bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesine ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.</p> <p>Madde 171 – Devlet, milli ekonominin yararlarını dikkate alarak, öncelikle üretimin artırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır.</p> <p>Madde 172 – Devlet, tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirler alır, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik eder.</p> <p>Madde 173 – Devlet, esnaf ve sanatkârı koruyucu ve destekleyici tedbirleri alır.</p>

<p>Ekonomi</p>	<p>7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun</p> <p>Madde 29 – Yıkılan, yanan veya ağır hasara uğrayan veya uğraması muhtemel olan binalarla imar planları gereğince kamulaştırılmasında zorunluluk bulunan yerlerdeki binalarda oturan ailelere hak sahibi olmak şartıyla konut yaptırılır veya kredi verilir.</p> <p>Aynı bina içinde hak sahibi ebeveyn ile birlikte oturan evli kişilerin durumu, Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca bu konuda hazırlanacak yönetmelik gereğince takdir ve tespit edilir.</p> <p>Kendilerine ait olmayan arsa veya arazi üzerine inşaat ruhsatı almaksızın bina inşa eden yapı sahipleri ile yer kayması, su baskını, kaya düşmesi ve benzeri sebeplerle imar planında yapı yapılması sakıncalı olarak belirlenen yerlerde ruhsatsız olarak yapılan yapıların sahipleri hak sahibi olarak kabul edilmez.</p> <p>Kendisine veya eşine ait o yerde aynı cins müstakil hasarsız başka bir binası veya dairesi olan ailelere bina ve inşaat kredisi verilemez.</p> <p>Yıkık olduğu veya ağır, orta ve az derecede hasar gördüğü belirlenen binalardan mülkiyeti tüzel kişilere ait olanlara yardım yapılmaz.</p> <p>Afete uğramasıyla ekonomik ve sosyal hayatı kesintiye uğratan dükkân ve fırın gibi binalar için de sahiplerine, borçlandırma hükümleri dairesinde, Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca belirlenecek esaslara göre inşaat kredisi verilebilir. O yerde kendisine veya eşine ait müstakil hasarsız başka bir işyeri bulunanlar, bu yardımdan faydalanamazlar.</p> <p>6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu</p> <p>Madde 331 – Taraplardan her biri, kira ilişkisinin devamını kendisi için çekilmez hale getiren önemli sebeplerin varlığı durumunda, sözleşmeyi yasal fesih bildirim süresine uyarak her zaman feshedebilir. Hâkim, durum ve koşulları göz önünde tutarak, olağanüstü fesih bildiriminin parasal sonuçlarını karara bağlar.</p> <p>On İkinci Kalkınma Planı 2024–2028</p> <p>542.4 – Sanayi, teknoloji ve Ar-Ge faaliyetleri ile turizm ve tarımsal üretimi kapsayacak şekilde ulusal ve yerel afet dayanıklılık stratejileri oluşturulacaktır.</p> <p>561.7 – KOBİ’leri olası afet ve salgınlara karşı bilgilendirmek ve korumak amacıyla bire bir KOBİ eğitimleri, danışmanlık ve bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir.</p>
<p>Toplum</p>	<p>Anayasa</p> <p>Madde 41 – Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.</p> <p>Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar. Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.</p> <p>Madde 42 – Kimse, eğitim ve öğrenim hakkında yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz. Devlet, maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılabilecek tedbirleri alır.</p> <p>Madde 56 – Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, iş birliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler.</p> <p>Madde 60 – Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.</p> <p>Madde 61 – Devlet harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malul ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraysın bir hayat seviyesi sağlar. Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır. Yaşlılar, Devletçe korunur, yaşlılara Devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir. Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.</p>

<p>Toplum</p>	<p>Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği</p> <p>Madde 27 – Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, psiko-sosyal destek hizmet grubu ve aynı bağış depo yönetimi ve dağıtım hizmet grubu ana çözüm ortağıdır. Afet bölgesinde afetzedelerin ve afet çalışanlarının psiko-sosyal destek hizmetlerine yönelik koordinasyondan, afetzedelere yapılan aynı bağışların depo hizmetleri ve dağıtımına yönelik koordinasyondan sorumludur.</p> <p>7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun</p> <p>Madde 5 – Afetlerden etkilenen kişiler, uluslararası hukuka uygun olarak insan haklarına saygı gösterilmesi ve bu hakların korunması hakkına sahiptir.</p> <p>On İkinci Kalkınma Planı 2024–2028</p> <p>Madde 724 – Afet ve kriz dönemlerinde ailelerin ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak güçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.</p> <p>Madde 724.2 – Afet ve kriz dönemlerinde ailelerin karşılaştığı sorunlara yönelik araştırmalar yapılarak hizmet modelleri çeşitlendirilecektir.</p> <p>Madde 744 – Afet durumlarında çocukların maruz kalacağı olumsuzlukların giderilmesine ve haklarının korunmasına yönelik projelerle afet öncesi bilinçlendirme ve afetlere hazırlıklı olma çalışmaları yaygınlaştırılacaktır.</p> <p>Madde 813 – Afet ve acil durumlarda yaşlıların korunmasına yönelik tedbirler alınacaktır.</p>
<p>Yönetim</p>	<p>Anayasa</p> <p>Madde 5 – Devletin temel amaç ve görevleri, ...kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.</p> <p>Madde 127 – Belediyeler, belde halkının yerel ve ortak gereksinimlerini karşılamak zorundadır.</p> <p>Madde 21 – Herkes ülkesindeki kamu hizmetlerinden eşit yararlanma hakkına sahiptir.</p> <p>Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği</p> <p>Madde 5</p> <p>(1) Afet ve acil durum müdahale hizmetleri; hazırlık, müdahale ve ön iyileştirme çalışmalarını kapsayacak şekilde planlanır.</p> <p>(2) Planlamada; hizmetlerin tam ve eksiksiz olarak yapılması, hizmet bütünlüğünün korunması ve hizmetler arası etkileşimin dikkate alınması esastır.</p> <p>(3) Planlama, hazırlık ve kapasite geliştirme çalışmaları, ulusal ve yerel düzeyde;</p> <p>a) Muhtemel afet türlerine,</p> <p>b) Afetlere müdahale çalışmalarında karşılaşılabilecek operasyon risklerine,</p> <p>c) Yaşanabilecek en kötü şartlar dikkate alınarak oluşturulacak varsayımlara, göre yapılır. Planlama çalışmalarında, gelişen teknoloji ile yaşanan afet ve acil durumlardan edinilen tecrübeler de dikkate alınır.</p> <p>Müdahale Hizmetlerinde Kayıt</p> <p>Madde 19 – Müdahale çalışmalarındaki tüm faaliyetler ve kullanılan tüm kaynaklar için kayıt tutulması esastır. Afetler sonrası, kaynak israfının önlenmesi amacıyla afet bölgesinde yapılan tüm çalışmalar gözden geçirilerek satın alınan, bağış olarak gelen tüm taşınır ve taşınmazların kayda alınması, kullanıma verilmesi ve tasfiye işlemleri, ilgili mevzuatı çerçevesinde yapılır.</p>

<p>Yönetim</p>	<p>Müdahale Hizmetlerinde Kayıt</p> <p>Madde 24 – Afet ve acil durumlara ilgili afet öncesi hazırlık, afet sırası müdahale ve afet sonrası ön iyileştirme çalışmaları çerçevesinde;</p> <p>a) Haberleşme, ulaştırma altyapısı, nakliye, teknik destek ve ikmal hizmetleri için Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı,</p> <p>b) Yangın, defin, tahliye ve yerleştirme, güvenlik ve trafik hizmetleri için İçişleri Bakanlığı,</p> <p>c) Sağlık hizmetleri için Sağlık Bakanlığı,</p> <p>ç) Hasar tespit, altyapı, enkaz kaldırma hizmetleri için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı,</p> <p>d) Psiko-sosyal destek, aynı bağış, depo ve dağıtım hizmetleri için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı,</p> <p>e) Gıda, tarım ve hayvancılık hizmetleri için Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı,</p> <p>f) Zarar tespit hizmetleri için Maliye Bakanlığı,</p> <p>g) Enerji hizmetleri için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı,</p> <p>ğ) Beslenme hizmetleri başta Türkiye Kızılay Derneği olmak üzere bakanlıklar, valilikler ve sivil toplum örgütleri, tarafından ulusal düzeyde hazırlık yapılır.</p> <p>4539 Sayılı Doğal Afet Bölgelerinde Afetten Kaynaklanan Hukuki Uyuşmazlıkların Çözümüne ve Bazı İşlemlerin Kolaylaştırılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabulü Hakkında Kanun</p> <p>Madde 1 – Doğal afet bölgelerinde afete maruz kalanların, afetten kaynaklanan hukuki uyuşmazlıkların çözümüne amacıyla delillerin tespitine ilişkin istemleri, ispat olunacak olay ile tanıklar ve bilirkişiye sorulacak sorulara ilişkin konuları belirten ve üç nüshadan oluşan bir dilekçenin verilmesi veya mahkeme kalemine yapılacak sözlü başvurunun tutanağa geçirilmesi suretiyle yapılır. Ölüm, gaiplik veya yaralanma gibi nedenlerle delil tespiti yaptıramayacak durumda olanların eşleri ile üçüncü dereceye kadar kan veya sıhrı hısımları da delil tespiti isteminde bulunabilirler. Delil tespitine ilişkin başvurular, mahkemece öncelikle incelenir ve karara bağlanır.</p> <p>Madde 2 – Doğal afet bölgelerinde avukatlar, vekaletname verme şartı aranmaksızın, istem sahiplerince verilen yetki belgesi ile kayıtlı buldukları baro tarafından düzenlenen kimlik belgesini ibraz etmek suretiyle bu Kanunun 1 ve 4. maddelerinde öngörülen işlemleri yapabilirler.</p> <p>Madde 3 – Doğal afete maruz kalanların istemleri halinde, afetten kaynaklanan hukuki uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin her türlü dava ve işlemlerde adli müzaheret hükümleri uygulanır. Ancak, doğal afete maruz kaldığı beyan edenler bakımından 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 465 ve 468 inci maddelerindeki delil gösterme ve şahadetname verme şartları aranmaz. Doğal afete maruz kalanlardan, afet tarihinden itibaren altı ay müddetle 3454 sayılı Adalet Teşkilatını Güçlendirme Fonu Kurulmasına Dair Kanunun 3. maddesinin (e) bendinde belirtilen ücretler alınmaz.</p> <p>Madde 4 – Doğal afete maruz kalanları ilgilendiren veraset belgelerinin alınmasında öncelikle resmi kayıtlar esas alınır. Resmi kayıt bulunmaması halinde diğer muteber deliller ikame edilir.</p> <p>On İkinci Kalkınma Planı 2024–2028</p> <p>Madde 829.1 – Tüm yerleşim yerlerine ve afet tehlikelerine yönelik risk analizleri yapılarak afet risk haritalarının hazırlanmasına ilişkin çalışmalar tamamlanacaktır.</p> <p>Madde 829.2 – Afet tehlike ve riskleri mekânsal planlama aşamasında öncelikli olarak dikkate alınacak ve uygulamaların iyileştirilmesi için denetim ve yaptırım mekanizmaları güçlendirilecektir.</p> <p>Madde 830 – Afet yönetimi mevzuat ile beşerî, kurumsal ve teknik kapasite açısından güçlendirilecektir.</p> <p>Madde 830.1 – Afetlerle ilgili mevzuat bilimsel, teknik normlara ve uluslararası standartlara uygun olarak bütüncül bir yaklaşımla güncellenecek ve bütünlük bir afet yönetimi sağlanacaktır.</p> <p>Madde 830.2 – Afet risklerinin belirlenmesi, değerlendirilmesi, azaltılmasına yönelik faaliyetlerin yürütülmesi ve denetlenmesi ile afet esnasında ve sonrasında yapılan müdahale çalışmalarının etkinliğinin artırılması için kurumların uzmanlık alanları dikkate alınarak yetki ve sorumluluklar yeniden düzenlenecek, kurumlar arası koordinasyon güçlendirilecektir.</p>
-----------------------	--

Yönetim	<p>On İkinci Kalkınma Planı 2024-2028</p> <p>Madde 830.3 – “Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi” hazırlanacaktır.</p> <p>Madde 830.4 – “İl Afet Risk Azaltma Planları (İRAP)” izlenerek güncelleme çalışmaları yürütülecektir.</p> <p>Madde 830.5 – “Türkiye Afet Risklerinin Azaltılması Platformu”nun etkinliği artırılarak karar alma mekanizması aktif hale getirilecektir.</p> <p>Madde 830.6 – Afet yönetimi alanında uluslararası iş birlikleri artırılacaktır.</p> <p>Madde 830.7 – Afet yönetiminden sorumlu merkezi ve yerel birimlerin teknik ve idari kapasitelerinin güçlendirilmesi çalışmaları yapılarak teknik personele deprem yönetmelikleri ve afet yönetimi konusunda düzenli eğitimler verilecektir.</p> <p>Madde 831 – Afet yönetiminde etkinliği artırmak üzere veri üretimi ve kurumlar arası paylaşımı iyileştirilerek afet yönetimi bilişim altyapısı ve karar destek sistemleri geliştirilmeye devam edilecektir.</p> <p>Madde 831.1 – Afetlere ilişkin veriler yeterli detayda üretilecek, bütünlük afet yönetiminin tüm aşamalarına ilişkin planlamalarda kullanılacaktır.</p> <p>Madde 831.2 – Afet tehlike türlerine göre ülke ve bölge ölçeğinde bütünlük erken uyarı ve tahmin sistemleri kurulacak, erken uyarı amaçlı veri analizini, afetlerin izlenmesini, komuta ve sevkıyatı sağlamak üzere yeni teknolojik imkânlardan faydalanılacaktır.</p> <p>Madde 831.3 – Afet anında tüm kaynakları etkin bir şekilde yönetebilen ve coğrafi bilgi sistemi temelli karar destek mekanizması geliştirilecek ve öncelliği sağlanacaktır.</p> <p>Madde 831.4 – Uzaktan algılama ve görüntüleme sistemlerinin afet tehlike ve risk azaltma çalışmalarında etkin kullanımı sağlanacaktır.</p> <p>Madde 831.5 – Afetlere hazırlık ve afet sonrası müdahalede kritik önemi haiz yapı türleri izlenerek gerekli önlemlerin alınması sağlanacak, yapı sağlığı izleme sistemlerinin kurulumu ülke genelinde yaygınlaştırılacaktır.</p> <p>Madde 832 – Mevcut ve yeni yapılacak olan tüm alt ve üst yapıların afetlere karşı dirençliliği sağlanacaktır.</p> <p>Madde 832.1 – Ulusal ölçekte kritik altyapı ve üst yapılar türlerine göre sınıflandırılarak çoklu afet tehlikelerine göre risk değerlendirmesi yapılacak ve gerekli olanlar güçlendirilecektir.</p> <p>Madde 832.2 – Afetlere dayanıklı yapılaşmaya yönelik mevzuat gözden geçirilecek, yeni yapılan tüm alt ve üst yapılarda çoklu afet tehlikeleri dikkate alınacaktır.</p> <p>Madde 832.3 – Altyapıların çoklu afet tehlikelerine karşı korunması için düzenli bakım ve onarımı yapılacaktır.</p> <p>Madde 832.4 – Eğitim ve sağlık başta olmak üzere kamu hizmetlerinin sunulduğu yapıların afet ve olağanüstü durumlara karşı hazırlık durumu güçlendirilecektir.</p> <p>Madde 833 – İklim değişikliğiyle ilgili afet tehlikelerine karşı toplumsal dirençlilik artırılarak uyum kapasitesi güçlendirilecektir.</p> <p>Madde 833.1 – Taşkın yönetim planları tamamlanarak güncel tutulacaktır.</p> <p>Madde 833.2 – Taşkın koruma ve kontrol yatırımlarında bölgelerin mevsimsel yağış şartları, nüfusu, stratejik tesisler ve tarım arazilerinin durumu dikkate alınacak, taşkın koruma ve kontrol tesislerinin sayısı artırılacaktır.</p> <p>Madde 833.3 – Taşkınların etkilerinin asgari seviyeye indirilebilmesi, dere yataklarına yapılan müdahalelerin önlenmesi ve taşkın riskinin yapılacak tüm çalışmalarda dikkate alınması amacıyla gerekli mevzuat hazırlanacaktır.</p> <p>Madde 833.4 – Tüm havzalarda ulusal taşkın ve kuraklık tahmini ve erken uyarı sistemi kurulacaktır.</p> <p>Madde 833.5 – İklim değişikliğinden kaynaklanan afet tehlikeleri ve önlemlerine ilişkin kamu kurumlarına yönelik bölgesel düzeyde farklılaştırılmış kılavuzlar hazırlanacaktır.</p> <p>Madde 833.6 – Aşırı hava olayları, çölleşme, erozyon, su ve toprak koruma hususunda eğitim ve farkındalık çalışmalarıyla iklim değişikliğine karşı direncin artırılması sağlanacaktır.</p> <p>Madde 833.7 – Afet risklerinin azaltılması kapsamında doğa temelli çözümler ve yeşil altyapı imkânları değerlendirilecek ve azami ölçüde kullanılacaktır.</p>
---------	--

<p>Yönetim</p>	<p>On İkinci Kalkınma Planı 2024–2028</p> <p>Madde 834 – Afet ve acil durumlara müdahale kapasitesi artırılarak her türlü afete ve acil duruma hızlı, etkili ve kapsamlı bir müdahale yapılması sağlanacaktır.</p> <p>Madde 834.1 – Afet sırasında aksamadan hizmet verebilecek kesintisiz güvenli haberleşme sistemi oluşturulması amacıyla 81 ilde sayısal telsiz altyapısının kurulumu tamamlanacaktır.</p> <p>Madde 834.2 – Afet sonrası ihtiyaç duyulan malzeme, ekipman ve araçların tedariki yapılarak lojistik depolarda hazır bulundurulması sağlanacaktır.</p> <p>Madde 834.3 – Afet ve acil durumlardan etkilenenlerin tehlikeli bölgeden uzaklaştırılarak güvenli bir şekilde nakledilebilecekleri toplanma alanları belirlenecek ve bu alanların sayıları artırılacaktır.</p> <p>Madde 834.4 – Afet ve acil durum sonrasında ihtiyaç duyulabilecek geçici barınmaya ilişkin standartlar geliştirilecektir.</p> <p>Madde 834.5 – Her türlü ölçekteki afet ve acil durumlara müdahale ekiplerinin becerilerini test etmek, kabiliyetleri geliştirmek, müdahale planlarının uygulanabilirliğini ölçmek ve gerekli iyileştirmeleri yapmak amacıyla tatbikatlar gerçekleştirilecektir.</p> <p>Madde 835 – Afet sonrasında yapılacak iyileştirme çalışmaları için kapasite güçlendirilecektir.</p> <p>Madde 910 – Kamu hizmetlerinin katılımcı, kapsayıcı, hesap verebilir, şeffaf, adil, hızlı, kaliteli, vatandaş memnuniyetini esas alan ve sivil toplumu destekleyecek şekilde bütüncül bir anlayışla sunulması, vatandaşların kamu kurumlarına olan güveninin artırılması amacıyla iyi yönetim ilkeleri ve kamu yönetiminde dürüstlük odaklı anlayışın benimsenmesi Plan döneminin temel hedeflerindedir.</p> <p>Madde 936 – Demokratik, katılımcı, kapsayıcı, hesap verebilir ve iş birliği, uyum yeteneği ve aktif vatandaşlık bilinci yüksek bir sivil toplumun yapısının oluşturulmasını teminen sivil toplum kuruluşlarının (STK'ların) kamu politikalarının planlama, yapım, izleme ve denetleme aşamalarında etkin bir rol oynaması temel amaçtır.</p> <p>Madde 941 – Kamuda stratejik yönetimin uygulama etkinliğinin artırılması ve hesap verebilirlik anlayışının, planlamadan izleme ve değerlendirmeye kadar yönetim döngüsünün tüm aşamalarında hayata geçirilmesi temel amaçtır. Bu amaç doğrultusunda kamu hizmetlerinin hız ve kalitesinin artırılması ile katılımcılık, şeffaflık ve vatandaş memnuniyetinin sağlanması hedeflenmektedir.</p> <p>Madde 945 – Politika oluşturma süreçleri kanıta dayalı ve katılımcı şekilde yürütülecektir.</p> <p>Madde 946 – Açık yönetim politikalarına yönelik çerçeve oluşturulacaktır.</p> <p>Madde 948 – Kamu yönetiminde kanıta dayalı politika oluşturma süreci güçlendirilerek ve mevzuat düzenlemelerinin ilgili paydaşlar üzerindeki olası iktisadi ve sosyal etkileri ortaya konularak kaynakların etkin kullanımının sağlanması temel amaçtır.</p> <p>Madde 949 – Ülkemizde kanıta dayalı politika oluşturma süreci güçlendirilecek, düzenleyici etki analizinin farkındalığı artırılacak ve politika oluşturma ile bütçeleme arasındaki bağ kuvvetlendirilecektir.</p> <p>Madde 950 – Yerel yönetimlerin vatandaş memnuniyetini gözeten, etkin, hızlı ve kaliteli hizmet sunabilen, afetlere hazırlıklı, iklim değişikliğine dirençli, çevrenin korunmasını önceleyen, teknolojik gelişmelere uyum sağlayan, katılımcı, şeffaf, hesap verebilir ve mali sürdürülebilirliği sağlayan bir yapıya kavuşturulması temel amaçtır.</p> <p>Madde 954.2 – Büyükşehir belediyeleriyle büyükşehir ilçe belediyeleri arasında koordinasyon eksikliği nedeniyle ortaya çıkan hizmet aksamalarının giderilmesi için gerekli çalışmalar yürütülecektir.</p> <p>Madde 953 – Belediyelerin karar alma süreçlerinde vatandaşların ve muhtarların katılım rolü güçlendirilecektir.</p> <p>Madde 954.2 – Büyükşehir belediyeleriyle büyükşehir ilçe belediyeleri arasında koordinasyon eksikliği nedeniyle ortaya çıkan hizmet aksamalarının giderilmesi için gerekli çalışmalar yürütülecektir.</p> <p>Madde 955 – Yerel yönetimlerin afetlerle ve iklim değişikliği ile mücadele kapasitesinin geliştirilmesi sağlanacaktır.</p> <p>Madde 955.1 – Yerel yönetim altyapı tesisleri yapımında teknoloji ve yer seçimi ile inşaa süreçlerinde afet risklerinin dikkate alınmasını sağlayacak mevzuat hazırlanacaktır.</p> <p>Madde 955.2 – Yerel yönetimlerin afetlerle ve iklim değişikliği ile daha etkin mücadele edebilmesi amacıyla finansal destek mekanizmaları oluşturulacaktır.</p>
-----------------------	--

DETAYLI MEVCUT DURUM ANALİZİ

Türkiye deprem açısından oldukça riskli bir bölgede yer alıyor. Kayıtlara göre son 100 yıl içinde 7,0 ve üstü büyüklükte 16 deprem olduğu biliniyor. Bu yüzden depremlere karşı hazırlıklı olmak ve hasar oluşmamasını sağlamak hayati önem ve önceliğe sahip. Hasar oluşması durumunda ise hızlı bir şekilde müdahale ederek hayatların kurtarılması ve ilgili bölgede yaşamın ve ekonominin tekrar işler hale getirilmesi ile eskisinden daha iyi biçimde kurulmasını sağlamak gerekiyor. Söz konusu süreç ve adımlarda elde edilen dersler ile daha etkin bir afet risk azaltımı ve yönetimi sağlamak da hedeflenmelidir.

Bu mevcut durum analizi, 6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye saati ile 04.17'de ve 13.24'te merkez üssü Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleri olan Mw7.7 (odak derinlik: 8,6 km) ve Mw7.6 (odak derinlik: 7 km) büyüklüklerinde meydana gelen iki deprem sonrasında yürütülen iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının sivil katılım yolu desteklenmesine yardımcı olmak amacıyla AKSE kapsamında Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®'nin geliştirilmesi amacıyla derlendi.

Proje kapsamında mevcut durum analiz ve tespitleri:

- Kamu, iş dünyası, meslek odaları, uluslararası kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarının yayınladığı raporlar incelenerek,
- Hatay ve Kahramanmaraş illerine yapılan saha ziyaretlerinde kamu, sivil toplum, özel sektör ve meslek oda temsilcileri ile yapılan görüşmelerde paydaşların aktardıkları bilgiler değerlendirilerek yapıldı.

Hatay saha ziyareti sırasında görüşme yapılan kurumlar şunlardır:

- Adana Şehir Plancıları Odası
- Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı
- Hatay Tabip Odası
- Hatay Mimarlar Odası
- Hatay Barosu
- SAHA Derneği
- ACTED Yardım Derneği, Çarşı Projesi
- Hatay Planlama Ajansı
- Hatay Akademik Meslek Odaları Koordinasyon Kurulu (HAMOK)

Mevcut durum analizi, AKSE projesinin temel yaklaşımında kullanılan Doğal Çevre, Yapılı Çevre, Sosyal, Ekonomi ve Yönetim alanları kapsamında özetlendi ve tespitler yapıldı.

- AFAD Hatay İl Müdürlüğü
- Antakya Ticaret ve Sanayi Odası
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Hatay İl Müdürlüğü
- Hatay Büyükşehir Belediyesi
- Welt Hunger Hilfe (WHH)

Kahramanmaraş saha ziyaretlerinde görüşülen kişi ve kurumlar:

- Kahramanmaraş Valiliği
- Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı Yatırım Ofisi
- Kahramanmaraş Barosu, Esmâ Güngören (yazı işleri müdürü)
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü
- Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Daire Başkanı
- Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Şube Müdürlüğü
- Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı
- Kahramanmaraş Tabip Odası
- Kahramanmaraş Mimarlar Odası
- Şehir Plancıları Odası
- Hayata Destek, Kahramanmaraş
- Kahramanmaraş Kızılay Toplum Merkezi
- Türkiye Yerel STK İnsani Forumu (TİF)

Bu görüşmelere ilave olarak sahada çalışma yürüten başka kurumlar ile de deprem bölgesi dışında görüşmeler gerçekleştirildi:

- TÜRKONFED
- Ankara Barosu Kent ve Çevre Merkezi
- Yıldız Teknik Üniversitesi
- İstanbul Planlama Ajansı

Depremlerden etkilenen 11 ilde yapılan hasar tespit çalışmalarına göre 22 Ocak 2024 tarihi itibarıyla 2.258.622 binadan; 39.361'inin yıkılmış, 21.191'inin acil yıkılacak, 202.571'inin ağır hasarlı, 43.344'inin orta hasarlı ve 1.952.155'inin ise az hasarlı veya hasarsız olduğu tespit edilmiştir. Yıkılan veya ağır hasar gören binaların arasında mesken olarak kullanılanların dışında kamu kurumlarının hizmet binaları, tarihi ve kültürel yapılar, okullar, hastaneler, ticari işletmeler gibi yapılar da bulunuyor.¹

Hatay ve Kahramanmaraş illerine yapılan saha ziyaretlerinde kamu, sivil toplum ve özel sektör temsilcileri ile yapılan görüşmelerde paydaşların aktardıkları bilgiler değerlendirildi.

¹ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, "Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu", Ankara 2024, sayfa 6

Afet sonrasında yaşanan deneyimler, sürdürülebilir kalkınma ve afetlere dayanıklılığın artırılması için afet öncesi risklerinin anlaşılmasının ve zamanında risk azaltıcı tedbirlerin alınmasının önemini göstermiştir. Bu kapsamda afetlere karşı dayanıklılığın artırılması için risk azaltmaya yönelik tedbirler olarak toplumsal farkındalığın artırılması, imar planlarında çoklu afet tehlikelerinin dikkate alınması, binalar ile kritik alt ve üstyapıların dayanıklı hale getirilmesi ve afet sigortalarının yaygınlaştırılması öne çıkmaktadır.²

Yürütülmekte olan iyileştirme ve yeniden yapılanma çalışmalarının düzeyi ve niteliğini incelemek, özellikle işleyiş düzeni kalitesine dair çıkarımlar yapmak ve gelişim için tedbirler almak için büyük öneme sahiptir. Farklı kaynaklardan elde edilen birincil ve ikincil veri kaynaklarına dayanarak, belirli alanlar ve başlıklar altında derlendi ve mümkün olduğunca deprem bölgesinin tamamını kapsayacak şekilde hazırlandı. Mevcut durum analizi AKSE projesinin temel yaklaşımında kullanılan doğal çevre, yapılı çevre, sosyal, ekonomi ve yönetim alanları kapsamında özetlendi ve tespitler yapıldı. Değerlendirmeler, kolay anlaşılabilirliği için bir tablo halinde aşağıda sunuldu.

² Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, sayfa 8

Alanlar	Alt Alanlar	Mevcut Durum Bulguları
Doğal Çevre	Hava Kalitesi	Sahada görüşülen tüm paydaşlar tarafından enkaz kaldırma çalışmaları sırasında sahada sulama çalışmalarının yetersiz olduğu, bu yüzden havaya asbest tozlarının karıştığı bilgisi paylaşıldı. ³ Söz konusu asbestin tüm sahaya rüzgârla yayıldığı ve yağmurlar ile yer altı sularına karıştığı ifade edildi. ⁴
	Deprem Yıkıntı Atıkları	Yapılan saha ziyaretlerinde paydaşlar tarafından deprem enkaz atıklarının bazı bölgelerde tarım arazileri yakınına, akarsu yataklarına ve sulak alanlara döküldüğü belirtildi. Bu konu ile ilgili davalar açıldığı paylaşıldı. Enkaz döküm alanları konusunun 24 Şubat 2023 tarihinde yayınlanan “Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” ile enkaz depolama görevi valiliklere bırakıldığı ifade edildi. Bu şekilde uygunsuz depolamaların halk sağlığı ve çevre açısından sıkıntı yarattığı vurgulandı ve bu konuda iyileştirmelerin yapılması bölgenin sürdürülebilir kalkınması açısından faydalı olacağı söylendi. ⁵ Öte yanda, deprem atıklarının uygunsuz sahalara döküldüğüne yönelik raporlar da mevcut. ⁶
Yapılı Çevre	Yaşanan Yıkım	Depremlerden etkilenen 11 ilde yapılan hasar tespit çalışmalarına göre 22 Ocak 2024 tarihi itibarıyla 2.258.622 binadan; 39.361’inin yıkılmış, 21.191’inin acil yıkılacak, 202.571’inin ağır hasarlı, 43.344’ünün orta hasarlı ve 1.952.155’inin ise az hasarlı veya hasarsız olduğu tespit edilmiştir. Yıkılan veya ağır hasar gören binaların arasında mesken olarak kullanılanların dışında kamu kurumlarının hizmet binaları, tarihi ve kültürel yapılar, okullar, hastaneler, ticari işletmeler gibi yapılar da bulunduğu açıklandı. ⁷ Yıkık ve acil yıkılması gereken binaların enkazlarının 1 Mart-7 Mayıs 2023 tarihleri arasında tespit edildiği bildirildi. ⁸ Yönetmeliklere göre tasarlandığı ve inşa edildiği farz edilen bu binalar eski tarihli binalara göre daha iyi performans göstermiştir. Ancak, 2002 sonrası inşa edilmiş 1.000’den fazla bina yönetmelikte belirtilen performans hedeflerini ihlal ederek ya ağır hasar almış ya da tamamen yıkılmıştır. Bu hasarların olası nedenleri şunlara bağlanabilir: (I) asmolen döşemelerin diyafram olarak kullanılması, (II) yapı tasarım yazılımlarının bilinçsiz bir şekilde kullanılmasına bağlı olarak yatay deprem yüklerinin düşey yük taşıyıcı elemanlara düzgün dağıtılmaması (yetersiz mühendislik tasarımı), (III) bina şantiyesinde olası donatı detaylandırma hataları, (IV) deprem yüklerinin eksik hesaplanması/tahmini, (V) özellikle Hatay ve Gölbaşı bölgelerinde bina inşaatı öncesinde yerel zemin şartlarının tespitine yönelik yetersiz jeoteknik etüt ve tedbir eksikliği olabilir. Yeni binalarda gözlemlenen bu gibi ağır hasarlar, yürürlükteki deprem yönetmeliği ile neredeyse uyumlu hedef performans düzeyine dair endişeleri ortaya çıkarmıştır. ⁹

Yapılı Çevre	Altyapı	<p>Su ve Kanalizasyon</p> <p>Depremlerden etkilenen 11 ilin içme suyu boru hattı sistemleri üzerinde ciddi hasarlar olduğu görülmüştür. İçme suyu kaynaklarındaki değişimler afet bölgesinde karşılaşılan ana sorunlardan biri olmuştur. Bu durum bölgeye içme suyu teminini zorlaştırmış, yeni arıtma problemlerini ortaya çıkarmıştır. Deprem sonrasında deprem bölgelerinde içme suyu ve sulama ihtiyacını karşılamak için Devlet Su İşleri sondaj makineleri ile Kahramanmaraş'ta 47, Hatay'da 43, Malatya'da 43, Adıyaman'da 5 ve Osmaniye'de 5 olmak üzere toplam 143 kuyu açılmıştır. Çadırkent ve konteyner alanlarının saha düzenlemeleri yapılarak içme suyu ve kanalizasyon hatlarının kazıları yapılmıştır.¹⁰</p> <p>Enerji</p> <p>Kamu ve özel sektöre ait elektrik üretim, iletim ve dağıtım tesisleri, doğal gaz iletim ve dağıtım tesisleri, petrol iletim ve depolama tesisleri ile akaryakıt tesislerinde hasar meydana gelmiştir. Oluşan hasarlara hızlıca müdahale edilerek arz kesintisinin en az düzeyde olmasına önem verilmiştir.¹¹</p> <p>Ulaştırma</p> <p>Deprem sonrasında karayollarında çatlaklar, çöküntüler, toprak kaymaları, otoyollarda tünel ve köprü hasarları gibi yapısal zararlar meydana gelmiştir. Depremlerden etkilenen yolların onarımı ve bu yollardaki sinyalizasyon, oto korkuluk, yatay ve düşey işaretlemelerin yenilenerek trafik güvenliği tedbirlerinin artırılması, köprülerin bakım ve onarımı ile deprem sismik takviye izolatörlerinin değişimi, tünellerin yapısal olmayan hasarlarının giderilmesi, hasar gören tarihi köprülerin onarımı, hizmet tesisleri, bakımevleri ve diğer hizmet binalarında oluşan hasarların onarımı için kalıcı onarım çalışmalarına devam edildiği anlaşılmıştır.</p> <p>Bölgede Hatay Havalimanı dışındaki alanlar sivil hava ulaşımına açıktır. Iskenderun Limanı altyapısında önemli hasar oluşmamıştır. Deprem sonrasında demiryollarında bölgede yük ve yolcu taşımacılığı yapılan hatlarda altyapı, üstyapı ve sanat yapılarında hasarlar meydana gelmiştir. Demiryolu yük taşımacılığının yoğun olarak yapıldığı Malatya, Adıyaman, Kahramanmaraş ve Hatay illerinde bulunan demiryolu altyapısı deprem dolayısıyla büyük hasar görmüştür. Deprem hasarlarının giderilmesi için yapılacak onarım çalışmalarının 2027 yılına kadar devam etmesi beklendiğinden demiryolunun toplam yük taşımacılığından aldığı pay olumsuz yönde etkilenmiştir.¹² 2014 Yılında Hatay için Amanos Tüneli yapılacağı ilan edilmiş olmakla birlikte geçen 10 yıl içerisinde bu konu ile ilgili hiçbir faaliyet gerçekleştirilmemiştir. Şehirlere alternatif yol güzergâhlarının olmaması şehirlere yardım götürülmesi ve tahliye açısından riskler oluşturmaktadır.¹³</p> <p>Haberleşme</p> <p>Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan (BTK) alınan elektronik haberleşme altyapısına ilişkin bilgilere göre işletmecilerin santral noktalarında yer alan cihazlarında, şebeke altyapısında, baz istasyonlarında ve son kullanıcı donanımlarında hasarlar oluşmuştur. Depremlerden çok kısa bir süre sonra bölgedeki haberleşme altyapısı ilk etapta mobil ekipman ve araçlarla, takip eden dönemde ise baz istasyonlarının yenilenmesi suretiyle sağlanmıştır. Uzun dönemde ise yeni baz istasyonları da inşa edilmiş olup fiber altyapının yeniden kurulmasına yönelik çalışmalar halihazırda devam ettiği paylaşılmıştır.¹⁴</p>
	Yeniden İnşa	<p>Yerleşime uygun alanların tespit edilmesine yönelik mikro bölgeleme ve jeolojik etüt çalışmaları yürütülmüştür. Bu kapsamda 60 bin hektarlık alanda 106 imar planına esas mikro bölgeleme etüt çalışmaları yapılmış ve raporları üretilmiştir.¹⁵</p> <p>7269 sayılı kanun ve Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti hakkındaki yönetmelik kapsamında yapılan başvuruların değerlendirilmesi sonucunda 11 ilde konutlar için yaklaşık 388 bin, işyerleri için 40 bin ve ahırlar için 11 bin olmak üzere toplam 439 bin hak sahibi olduğu kabul edilmiştir.¹⁶</p> <p>Hak sahipleri için kalıcı afet konutlarının, ticarethanelerin ve ahırların iki yıllık bir süre içerisinde tamamlanması planlanmaktadır. Kentsel alanlardaki afet konutlarının ağırlıklı olarak Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) ve Emlak GYO eliyle, kırsal konutların ise Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİB) Yapı İşleri Genel Müdürlüğü liderliğinde yürütülmesi kararlaştırıldığı belirtilmiştir.¹⁷</p>

<p>Yapılı Çevre</p>	<p>Yeniden İnşa</p>	<p>Afet konutları ile ilgili çalışmaların devam ettiği Strateji Bütçe Başkanlığı (SBB) tarafından beyan edilmiştir. İnşaları tamamlanan konutların AFAD'a devredildiği paylaşılmıştır. Ocak 2024 itibarıyla deprem konutları ile ilgili 104.881'i kırsal bölgelerde ve 282.895'i şehir merkezlerinde olmak üzere toplam 387.776 hak sahibi olduğu ve yerinde dönüşüm için 123.694 başvuru olduğu söylenmiştir.¹⁸</p> <p>İhale süreçlerinin ihtiyaçlar doğrultusunda yürütüldüğü SBB tarafından açıklanmıştır. Paydaşlar ihale süreçlerinin daha şeffaf yürütülmesinin ve ihale sonuçlarının kamuya açıklanmasının kamu vicdanı ve güveni açısından olumlu etki yaratacağını ifade etmişlerdir.¹⁹</p> <p>Ziyaret edilen illerdeki paydaşlar yapılan mikro bölgeleme çalışmaları sonuçlarının kamuoyu ile şeffaf bir şekilde paylaşılmasının ilgililerin ve vatandaşların güvenlerinin kazanılması açısından faydalı olacağı belirtilmiştir.²⁰</p> <p>Deprem bölgesinde belli alanlar rezerv alan olarak ilan edilmiştir. Rezerv alan süreçlerinin katılımcı ve şeffaf bilgi paylaşımı ile birlikte yürütülmesinin paydaşların güveninin kazanılması ve sürecin hızlı işlemesi açısından faydalı olacağı paylaşılmıştır.²¹</p> <p>Sahada yapılan görüşmelerde deprem sonrası yeni konutların yapılması için ihalelerin açıldığı ve yeniden inşa alanı olarak seçilen yerlerin şehirlerin yakınındaki tarım arazileri olduğu söylenmiştir. Bu arazilerin inşaat alanlarına dönüştürülmesinin şehrin ekonomisi, dayanıklılığı ve çevre açısından sorunlar oluşturabileceği endişesi dile getirilmiştir. Bu çalışmaların şehrin bütünsel planlaması ile uyumlu şekilde ve mikro bölgeleme çalışmalarının sonuçları dikkate alınarak yapılmasının halkın güveninin kazanmak için daha faydalı olacağı ifade edilmiştir.²²</p> <p>Deprem bölgesinde yer alan şehirlerde rezerv alan dışında kalan alanlarda deprem sonrası ilk üç aylık dönemde imar düzenlemesi yapılmasının Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yasaklandığı belirtilmiştir. Bu kararnamenin kısıtlama süreci tamamlandıktan sonra belediye meclislerinin tekrar imar kararlarını alabilir hale geldiği söylenmiştir. Bu yetkiye bağlı olarak belediyelerin birçok yerde eski imar kararlarını deprem sonrası dönemde devam ettirdikleri ifade edilmiştir. İmar kararlarının yaşanan deprem ve etkileri dikkate alınarak revize edilmesinin ve revize edilmiş planlar çerçevesinde karar alınmasının hem halkın güvenini kazanmak için hem de güvenli bir yapılaşma için faydalı olacağı paylaşılmıştır.²³</p>
	<p>Kültür ve Sanat Yapıları</p>	<p>Depremlerden etkilenen 11 ilde 8.472 tescilli kültür varlığı bulunmakta olup 500'den fazla personelle kurtarma çalışmaları yapılmıştır. 8.472 tescilli kültür varlığından 5.080 adedinin depremlerden hasar aldığı tespit edilmiştir.</p> <p>Depremlerden etkilenen kültür varlıklarının restorasyon ve kurtarma işlemlerine hızlıca başlanabilmesi ve bundan sonra yaşanabilecek olası afetlere acil ve etkin müdahale edilebilmesi için Hatay'da Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı bir laboratuvar müdürlüğü kurulduğu açıklanmıştır.²⁴</p>
<p>Sosyal</p>	<p>Eğitim</p>	<p>Strateji Bütçe Başkanlığı raporunda deprem sonrasında eğitim hizmetlerinde kesintiler yaşandığı ifade edilmiştir.²⁵</p> <p>Depremler nedeniyle tüm yükseköğretim kurumlarında bahar dönemi süresi boyunca eğitim ve öğretim dönemi çevrimiçi devam etmek suretiyle geçici bir süreliğine ertelenmiştir. Yükseköğretim Kurumu (YÖK) tarafından Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya'daki üniversitelerde öğrenim gören öğrencilere, talepleri halinde kayıtlı oldukları programla eşdeğer ve öğretim dili aynı olan diğer devlet üniversitelerindeki programlarda özel öğrencilik hakkı verilmiştir. Ayrıca bu üniversitelere kayıtlı olan tüm öğrencilere, talep edenlere, eğitim öğretim süresine dâhil edilmeden bir yıl kayıt dondurma hakkı tanınmıştır.²⁶</p> <p>Sağlam kalan okul binalarının bir bölümü bazı kamu binalarının yıkılması ve hasar alması dolayısıyla ilgili kamu kurumlarının kullanımına verilmiştir.²⁷ Bu okullardaki öğrenciler diğer okullara yönlendirilmiştir. Bu durumun kalabalık sınıflarda eğitim verilmesine sebep olduğu ve eğitim kalitesini olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Eğitimin kalitesi ve niteliği ile ilgili sorun olduğunu düşünen insanların çocuklarının kaliteli eğitim almasını sağlamak için başka şehirlere taşındığı paylaşılmıştır. Bu durumun ailelerin bölünmesine sebep olduğu ifade edilmiştir. Bölgede özel okulların afetten 3 ay sonra açıldığı ancak devlet okullarının aynı hızda iyileşme sağlayamadığı belirtilmiştir. Bu durumun eşitsizliğe yol açtığı paylaşılmıştır. Evi hasar gören öğretmenlerin ilk aşamalarda barınma sorunu yaşadığı dile getirilmiştir.²⁸</p>

<p>Sosyal</p>	<p>Geçici Barınma</p>	<p>Deprem sonrası bölgede 392 konteyner kentte toplam 211.000 konteyner yerleşim birimi kurulmuştur. Bu konteynerlerde 675,300 kişinin barındığı ifade edilmiştir.²⁹ Çadır kentlerde ilk aşamada toplam 2,5 milyon vatandaşa geçici barınma hizmeti sunulduğu açıklanmıştır. Mevcut durumda çadır kentlere ihtiyaç kalmadığı belirtilmiştir. Deprem sonrasında 478 bin kişinin KYK yurtlarında, 710 bin kişinin öğretmen evi, yurt, otel gibi tesislerde geçici barınmasının sağlandığı ve toplam 1,1 milyon kişiye geçici barınma hizmeti sunulduğu açıklanmıştır.³⁰</p> <p>2023 yılı içinde konteyner kentler kuruldukları çadırlarda yaşayanların gruplar halinde konteyner kentlere alındığı açıklanmıştır.</p> <p>Ancak konteyner kentler dışında çadırlarda yaşayanlar hâlâ mevcuttur. Bu kişiler kendi bölgelerinde kalmak isteyenler veya kırsal kesimde kurulan konteyner kentlerin yerleri ve konteynerlerin yapısı ile ilgili sıkıntı yaşadıklarını belirtenlerdir.</p> <p>Konteyner kentlerde yaşanan en önemli sıkıntılar; daha önce birlikte yaşamamış grupların bir araya gelmeleri ve kültürel sorunların ortaya çıkması, konteynerlerin birbirlerine yakın olmaları dolayısıyla özel yaşam ve mahremiyet ile ilgili sorunlar yaşanması, konteynerlerin kalabalık ailelerin yaşaması açısından küçük olması, konteyner kentlerde çocuklar ve yetişkinler için sosyalleşmeyi sağlayacak alanların kısıtlı olması, çocuklar açısından güvenli alanların azlığı olarak dile getirilmiştir. Bu konularda adım atılması geçici barınma sürecinin olumlu şekilde sürdürülmesi açısından fayda sağlayacağı belirtilmiştir.</p> <p>Bazı illerde konteyner kentlerde yerleri olan vatandaşlardan bir kısmının konteynerleri kullanmadığı ve yeni bir afet durumunda konteynerleri kullanmak için bu konteynerleri tutmayı sürdürdükleri söylenmiştir. Bu yüzden konteyner kentlerin bir kısmının boş kaldığı ve bazı vatandaşların bu nedenle ihtiyaçları olmasına rağmen konteyner bulamadıkları paydaşlar tarafından belirtilmiştir. Bu konuya özen gösterilmesinin halkın güvenini sağlamak açısından faydalı olacağı belirtilmiştir.³¹</p>
<p>Sağlık</p>	<p>Sağlık</p>	<p>Sağlık Bakanlığına ait 13, üniversitelere ait 1 ve özel sektöre ait 6 olmak üzere bölgedeki toplam 20 hastane binası depremde ağır hasar almıştır. Az ve orta hasarlı hastane binalarının sayısı ise Sağlık Bakanlığında 89, üniversitelerde 15 ve özel sektörde 10 olmak üzere toplam 114'tür. Deprem sonrasında yıkılan, ağır ve orta hasar alan birinci basamak sağlık tesisi sayısı Adana ve Adıyaman'da 22, Diyarbakır'da 24, Elâzığ'da 1, Gaziantep'te 14, Hatay'da 87, Kahramanmaraş'ta 31, Kilis'te 2, Malatya'da 33, Osmaniye'de 3 ve Şanlıurfa'da 4 olmak üzere toplam 243'tür.</p> <p>Depremin ardından gezici sağlık ekipleri bölgeye sevk edilerek hizmet verilmesi sağlanmıştır.³²</p> <p>Sahada yapılan görüşmelerde sürecin başlarında özellikle hekimlerin barınma konusunda sıkıntı çektikleri ifade edilmiştir. Zamanla bu konuda rahatlama olduğu belirtilmiştir.</p> <p>Sahada yapılan görüşmelerde daha önce deprem bölgelerine giden hekimler için teşvikler verildiği ancak bu depremde bu teşviklerin olmadığı, bu yüzden dışarıdan desteğe gelen hekimlerin sayısının az olduğu ifade edilmiştir. Bu durumun hekimlerin yoğun bir iş yükü altında çalışmalarına sebep olduğu dile getirilmiştir.</p> <p>Diğer taraftan performans bazlı ücretlendirme yaklaşımının devam etmesi dolayısıyla hekimlerin gelirlerinde azalma yaşandığı paylaşılmıştır. Özellikle ailelerini şehir dışına göndermek zorunda kalan hekimler açısından bu durumun sıkıntı oluşturduğu bahsedilmiştir.</p> <p>Aile Sağlık Merkezlerinin afet sonrası durumu aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:</p> <p>Bu merkezlerin faaliyete geçmesinin bazı merkezlerin yıkılması dolayısıyla zaman almasıdır</p> <p>Bazı yerlerde Aile Sağlık Merkezleri hekimlerinin hızlıca aralarında organize olup deprem sonrası çalışmalarını başlattıkları söylemiştir.</p> <p>Birinci basamak sağlık hizmetlerinin önemli olduğu bildirilmiştir. Bölgelerde aşılama faaliyetlerinin yürütüldüğü ancak bazı durumlarda bölge içi göçler dolayısıyla aşılama yetersiz kaldığı dile getirilmiştir.</p> <p>Bazı şehirlerde yıkılan hastanelerin tekrar aynı yerlerine yapıldığına yönelik bilgiler paylaşılmıştır. Bu durumun bundan sonraki felaketlerde aynı sıkıntıların yaşanmasına neden olabileceği değerlendirilmiştir. Yetkili kurumların düzenli olarak şeffaf bir bilgi paylaşımı yapmasının, bölgeler bazında verilen hizmetler ve faydalananlar ile ilgili bilgi paylaşımının güven oluşturmak açısından olumlu olacağı paylaşılmıştır.³³</p>

<p>Sosyal</p>	<p>Adalet</p>	<p>Deprem nedeniyle vatandaşların gerek adli gerek idari yargı mahkemelerinde açmış oldukları davaların iş yüküne neden olmaması amacıyla yeni mahkemeler kurulmuş ve bu durum hâkim ve savcı sayısının artırılmasını gerektirmiştir. Artan iş yükünü karşılamak için 131 yeni mahkeme kurulmuştur. 505 yeni mahkemenin de kurulma sürecinin devam ettiği söylenmiştir. Yeni kurulan mahkemelere 221 hâkim ve Cumhuriyet savcısı atanmıştır.</p> <p>Afet bölgesinde Cumhuriyet başsavcılıklarında deprem suçları soruşturma büroları oluşturulmuş ve yeterli sayıda Cumhuriyet savcısı bu bürolarda görevlendirilmiştir.</p> <p>Deprem kovuşturmalarının etkin biçimde yürütülmesi ve hızla sonuçlandırılması yürütülecek delil toplama ve inceleme faaliyetlerine bağlı olduğundan deprem bölgesinde mimar, inşaat mühendisi ve jeoloji mühendislerinden oluşan 984 bilirkişi, 538 adli tıp uzmanı görevlendirilmiştir.</p> <p>Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından deprem bölgesine Adalet Bakanlığı tarafından yaklaşık 8.951 personel gönderilmiştir.³⁴</p> <p>Bölgede yapılan görüşmelerde en önce faaliyete geçen mahkemelerin idare mahkemeleri olduğu belirtilmiştir. Tüketici mahkemelerinin Ekim 2023'te faaliyete başladığı ifade edilmiştir. Tüketici mahkemelerinde kat malikleri müteahhitlere yönelik davalar açmaya başlamışlardır.</p> <p>Hak ihlalleri konusunda belli bölgelerde avukatlara eğitimler verilmiştir.</p> <p>Gönüllü avukatlık hizmetleri baronun belirlediği kurallar gereği sınırlandırılmıştır. İnsanların kaynaklarının sınırlı olması dolayısıyla açılması beklenen dava sayısının altında dava açılmış olduğu ifade edilmiştir. Uzlaşma komisyonlarının kurulmasının ve bu komisyonlarında avukatların bulunmasının hem dava yükünü hafifleteceği hem de hak kayıplarının kısa sürelerde çözülmesine imkân sağlayacağı paylaşılmıştır.³⁵</p>
	<p>Güvenlik</p>	<p>Bölgede deprem sonrasında hırsızlık olaylarının yaygın hale geldiği söylenmiştir.</p> <p>Konteyner kentlerde yaşam koşulları ve gelecek ile ilgili belirsizlik dolayısıyla özellikle gençler arasında uyuşturucu kullanımının yaygınlaştığı paylaşılmıştır. Bu konuda önlemlerin alınmasının ve eğitimler verilmesinin toplumun geleceği açısından değerli olacağı ifade edilmiştir.</p> <p>Kadınlara yönelik taciz ve tecavüz vakalarında artış yaşandığı, bunun ile ilgili şikâyetler yapıldığı ve davalar açıldığı belirtilmiştir.</p> <p>Yetkili kurumların bu konulardaki önlemlerini sıkılaştırmalarının ve kamuoyu ile şeffaf bir şekilde bilgi paylaşmalarının ve bu konularda eğitimler vermelerinin sorunun çözümüne olumlu katkı yapacağı ifade edildi.³⁶</p>
	<p>Psiko-sosyal Destek</p>	<p>Geçici Barınma Merkezlerinde psiko-sosyal destek çalışma alanlarının (yetişkin-çocuk) standart sosyal donatılar arasında yer alması ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir.</p> <p>Deprem sonrası Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından depremlerden etkilenen vatandaşlar için psiko-sosyal destek çalışmaları yürütülmüştür. Bu çalışmalar depremlerden etkilenen illerde, depremezelerin tahliye edildiği diğer illerde ve KKTC'de gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Alo 183 vasıtasıyla da 4.093.900 kişiye psiko-sosyal destek hizmeti sunulduğu açıklanmıştır.</p> <p>Depremlerden doğrudan etkilenen, 18-29 yaş arası, eğitimde ve istidamda olmayan genç kadınlarla birlikte genel travma bilgilendirme grup çalışmaları yapıldığı paylaşılmıştır. Bu çalışmalara katılan ve daha ağır travma yaşayanlara yönelik travma deneyim paylaşım grup çalışmaları gerçekleştirilmiştir.³⁷</p> <p>Konteynerlerin bloklar şeklinde ve bitişik nizam olması yaşayanlarda rahatsızlık uyandırdığı paylaşılmıştır. Konteynerlerin yerleşim biçimi mahremiyet ihlalinin yaşanmasına neden olduğu belirtilmiş, bu nedenle insanlar arasında çok sık gerilim ve tartışmalar yaşandığı anlatılmıştır. Konteynerlere yerleştirme sürecinde kültürel duyarlılıkların fazla dikkate alınmadığı söylenmiştir. Aynı ortamda kalmanın çocukları olumsuz etkilediği, akran şiddeti-zorbalığının sık yaşandığı ifade edilmiştir. Büyükler ile sürekli bir arada olmanın çocukların dilini, tutumunu ve tavırını olumsuz etkilediği belirtilmiştir.³⁸</p> <p>Sahada psikolojik desteği Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Kızılay vermiştir. Kırsal bölgelerde psikolojik destek konusunda yeterli destek eksikliği olduğu söylenmiştir. Bazı yerlerde STK'lardan destek verildiği ifade edilmiştir.</p> <p>Bölgeye ayrılan kaynakların ağırlıklı olarak imara aktarıldığı, sosyal ve psikolojik desteğe ayrılan kaynağın yetersiz olduğu gözlemlenmiştir.</p> <p>Gelen kaynaktan belli bir kısmını sosyal ve psikolojik desteğe ayırmayı zorunlu hale getirmek önemli olabilir diye düşünce olduğu söylemiştir.³⁹</p>

<p>Sosyal</p>	<p>Kapsayıcılık</p>	<p>Dar Gelirli</p> <p>En çok etkilenen kesimin düşük ve orta gelirli grup olduğu gözlenmiştir. Depremden etkilenen şehirlerin ortalama kişi başı gelir düzeyleri kişi başı milli gelirin altında olduğu tespit edilmiştir.⁴⁰</p> <p>Depremi yaşadığı illerde vatandaşların sosyal yardım programlarına olan ihtiyacının arttığı gözlenmiştir. 2022 yılında deprem bölgesindeki 11 ilde düzenli sosyal yardımlardan yararlanan kişi sayısı 1.777.909 kişiyken 2023 yılında bu sayı 1.997.597 olmuştur. Aynı şekilde söz konusu illerde geçici yardımlardan yararlanan kişi sayısı 2022 yılında 774.251 iken bu sayı 2023 yılında 1.060.368 olarak kaydedilmiştir.</p> <p>Yerleşim yeri afet bölgesi olan vatandaşlara diğer il/ilçe Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma (SYD) vakıfları tarafından yol ücreti, giyim, maddi ve gıda olmak üzere çeşitli acil ihtiyaçların karşılanması adına tek seferlik yardım yapılmıştır. Yine depremlerden olumsuz etkilenen vatandaşlara bağlı buldukları SYD vakıfları tarafından bu kapsamda çeşitli ihtiyaç ve zararların karşılanması ile birlikte ev eşyası yardımı yapılmıştır.⁴¹</p> <p>Kadın</p> <p>Kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddete müdahale hizmetlerine, psiko-sosyal destek, vaka yönetimi, adli yardım/adalet erişim gibi hizmetlere erişimde zorluklarla karşılaştıkları bildirilmiştir. Tespit edilen ana engellerin: (I) belirli illerde (Adıyaman ve Malatya dâhil olmak üzere) koruma hizmetlerinin yetersizliği, (II) birebir görüşmeler yapmak için çadır yerleşkelerinde güvenli/özel alanların olmaması, (III) Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet (TCDS) vaka çalışanları arasında psiko-sosyal desteğin sağlanması ve doğru yönlendirilmesi konusunda bilgi eksikliği olması, (IV) toplulukların TCDS vaka yönetimi hizmetleriyle ilgilenmelerini sağlayabilecek kadın önderlerin olmaması, (V) en savunmasız grupların ihtiyaçları hakkında farkındalık eksikliğinin olması, (VI) kırsal alanlarda TCDS hizmetlerinin bulunmaması olduğu açıklanmıştır. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet (TCDS) ve Koruma: UNFPA tarafından yürütülen odak grup görüşmelerine göre, depremden sonra ev içi şiddet; fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet de dâhil olmak üzere artış gösterdiği ifade edilmektedir. Sevdiklerinin kayından dolayı yaşanan yüksek stres seviyeleri, kötüleşen ve kalabalıklaşan yaşam koşulları, işsizlik ve ekonomik güçsüzlük gibi faktörler, başta kadınlar ve çocuklar olmak üzere, artan şiddeti tetikleyen unsurlar arasında yer aldığı söylenmiştir. Ancak kültürel normlar ve inançlar nedeniyle, kadınlar, çocuklarının velayetini kaybetme ya da olaya sebep olmakla, “suçlu bulunma” korkusuyla ev içi şiddeti rapor etmekten çekindikleri paylaşılmıştır.⁴²</p> <p>Depremden etkilenen bölgelerde, üreme sağlığı ve cinsel sağlık hizmetlerinin gelişime ihtiyaç duyduğu, var olan hizmetin yalnızca gebelik izleme ve doğum odaklı olduğu, aile planlaması ve cinsel sağlık alanında danışmanlık, yöntem sunumu ve klinik hizmetlerin gelişmesinin faydalı olacağı ifade edilmiştir.⁴³</p> <p>Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı (CSÜS): Depremden etkilenen bölgelerde CSÜS hizmetlerinin kesintiye uğramaya devam ettiği belirtilmiştir. Hatay, Malatya, Adıyaman illerinde ücretsiz hastane otobüslerinin bulunmasına rağmen, otobüslerdeki kalabalık ve uzak bölgelere hizmetin ulaşmaması, ulaşımı problemlili hale getirdiği söylenmiştir. Aile planlaması ürünlerindeki eksiklikler, obstetrik ve jinekoloji uzmanlarının yetersizliği, hamile kadınların düzenli kontrollerini gerçekleştirememesine, hamilelik ve doğum sırasındaki komplikasyonlar için tedavi alamamasına neden olduğu paylaşılmıştır.⁴⁴</p> <p>Çocuk evliliklerinde artış olduğu gözlenmiştir.⁴⁵</p> <p>Saha ziyaretlerinde “Kadınlar üzerinden inanılmaz bir organizasyon var. Her mahallede dayanışma ve koordinasyonu örgütleyen kadın liderler var. Bir mahallede araç ayarlıyoruz hastanede meme taraması için bir kontak arıyoruz. Hemen organize oluyorlar. En çok etkilenen ve travmadan kolay çıkan kadınlar oluyor, her mahallede 1-2 kadın mutlaka öncülük ediyor.” diye ifade edildi.</p> <p>KADEM’in Kahramanmaraş’ta bazı yerlerde yerel yönetimler ile birlikte merkezler hizmetler verildiği belirtilmiştir.⁴⁶</p> <p>2023 yılı sonuna kadar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kadın konukevlerinde şiddetten koruma ve barınma amacıyla toplam 3.355 kadına hizmet verildiği açıklanmıştır.</p> <p>Adıyaman, Gaziantep, Kahramanmaraş ve Malatya illerinde kadın kooperatifleri iş atölyeleri kurulmuştur. Söz konusu iş atölyeleri ile dikiş, nakış, seramik, giyecek tamirati, örgü gibi faaliyetlerle birlikte bugüne kadar yaklaşık 700 deprezede kadına ulaşılmıştır.⁴⁷</p>
----------------------	----------------------------	---

Sosyal	Kapsayıcılık	<p>Çocuk</p> <p>Kimlik tespiti yapılamayan çocukların kimlik tespitinin yapılabilmesi için gerekli iş ve işlemler (parmak izlerinin alınması, fotoğraflarının çekilmesi, ayırıcı fiziki özelliklerinin belirlenmesi, farklı veri tabanlarından görsellerinin karşılaştırılması, DNA eşleştirilmesi vb.) İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülmüştür. Kimlik ve aile tespiti yapılan çocukların buldukları ildeki Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı birimler aracılığıyla aile birleştirilmeleri yapılmıştır. Kendisini ifade edebilen çocukların buldukları birimlerde çocukların beyanları ve aile/yakınlarının sunduğu yakınlık derecesini kanıtlayıcı bilgi ve belgelerle çocuğun teslimi gerçekleştirilmiştir.</p> <p>Afetten etkilenen ebeveyn kaybı yaşamış çocukların ihtiyaçları göz önünde bulundurularak denetimi Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülen özel kreş ve gündüz bakımevleri ile çocuk kulüplerinin ücretsiz bakım desteğinden öncelikli olarak faydalandırılması sağlanmıştır.</p> <p>Depremi travmatik etkilerinin azaltılmasına yönelik çocuk bakım kuruluşlarında çalışan personellere, ihtiyaç odaklı eğitimler verilerek desteklenmekte ve deprem sonrası kuruluş bakımındaki çocuklara psiko-sosyal destek ve ruhsal sağlık hizmetleri sunulmuştur.⁴⁸</p> <p>Gençler</p> <p>Afet bölgesindeki gençlik merkezleri ve genç ofislerde deprem anından itibaren kişisel gelişimden spora, sanattan bilime kadar geniş yelpazede eğitimler ve faaliyetler yürütülmüştür. Bölgede Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından düzenlenen 62.410 faaliyetten 1.305.539 çocuk ve genç yararlanmıştır.</p> <p>Gençlerin, eğitim-öğretim hayatlarındaki kesinti ve aksaklıkların telafi edilmesi, psiko-sosyal adaptasyonlarının yeniden sağlanabilmesi için yurtiçinde ve yurtdışında öğrenim gören, depremde ailesi ve kendisi zarara uğrayan 59.145 yükseköğrenim öğrencisinin öğrenim kredisi bursa dönüştürülmüştür. Bu burs desteği için 353 milyon TL tutarında harcama gerçekleştirilmiştir.</p> <p>Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından psiko-sosyal destek faaliyetleri kapsamında toplam 1.392 faaliyette yaklaşık 209 bin kişiye ulaşılmıştır.⁴⁹</p> <p>65 Yaş Üstü</p> <p>Deprem sonrası yaşlıların sosyal ve ekonomik durumlarında da değişiklikler meydana gelmiş, yaşlı yoksulluğunda artış gözlenmiştir. Deprem bölgesinde engelli ve yaşlı vatandaşlardan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ekipleri tarafından profesyonel bakıma ihtiyacı olduğu tespit edilen 312 yaşlı ve 978 engelli olmak üzere toplam 1.290 vatandaş farklı illerdeki yatılı bakım kuruluşlarına yerleştirilmiştir. Depremlerden etkilenen 11 ilde yatılı bakım kuruluşlarında hizmet verilen 533 yaşlı vatandaşımız diğer illerdeki yaşlı bakım kuruluşlarına yerleştirilmiştir. Bu illerde yardım alan yaşlı sayısı 2022 yılında 257.880 kişiyken depremlerden sonra yardım alan 65 yaş üstü yaşlı sayısı 277.809 kişi olmuştur.⁵⁰</p> <p>Engelli Bireyler</p> <p>Depremlerden etkilenen illerde çadırdan veya hastaneden ilk kabulü yapılan engelli birey sayısının 750 olduğu bildirilmiştir. Sağlık Bakanlığı verilerine göre deprem sonrasında 120 gün içerisinde deprem sebebiyle ampute olan toplam kişi sayısı 1.956 olup bunun 317'si 18 yaş altı, 1.639'u ise 18 yaş üstü olduğu açıklanmıştır.</p> <p>Deprem bölgesinde engelli ve yaşlı vatandaşlardan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ekipleri tarafından profesyonel bakıma ihtiyacı olduğu tespit edilen 312 yaşlı ve 978 engelli olmak üzere toplam 1.290 vatandaş farklı illerdeki yatılı bakım kuruluşlarına yerleştirilmiştir.</p> <p>Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görevli Türk İşaret Dili Tercümanları ile farklı STK üyeleri ve gönüllülerin desteğiyle 120 kişilik işaret dili tercümanı ekibi oluşturularak işitme kayıplı depremezdelere hem uzaktan görüntülü olarak hem de deprem alanında birebir çeviri desteği sağlanmıştır. Yaklaşık 2.100 vatandaşa taleplerini karşılamak, farklı kurum ve kuruluşlarla iletişimlerini sağlamak üzere tercümanlık hizmeti verilmiştir. 500'den fazla işitme kayıplı vatandaşa yaklaşık 40 bin işitme cihazı pili, 216 işitme cihazı ve 15 koklear implant kablosu desteği sağlanmıştır.⁵¹</p> <p>Göçmenler ve Yabancı Uyruklular</p> <p>Deprem öncesinde bölgede 1.783.598 yabancı kayıtlı iken depremde savcılık raporu ile tescillenen 7.742 yabancı hayatını kaybetmiştir.</p> <p>Deprem sonrası toplam 339.931 yabancı depremlerde etkilenen bölgelerden ayrılmıştır.⁵²</p>
--------	--------------	---

Sosyal	Sivil Toplum	<p>Afet ve kriz anlarında STK'ların varlığı çok önemli olmakla birlikte; sivil toplumla yapılacak iş birliğinde planlı ve sistemli bir koordinasyonun zorunluluğu da görülmüştür. STK'ların sahada çalışma izinleri ve koordinasyonu hususunda ve personel konusunda STK'ların desteğine ihtiyaç duyulduğu SBB tarafından ifade edilmiştir. Bununla birlikte, olağan dönemde akredite olmayan STK'ların afet sürecinde nasıl bir izin sürecinin olacağı hususunun afet gerçekleşmeden önce tanımlanması ihtiyacı olduğu anlaşılmıştır.⁵³</p> <p>Deprem bölgesinde çalışan insani yardım kurumları bir araya gelerek Türkiye Yerel STK İnsani Forumu (TİF) oluşumunu kurmuştur.⁵⁴</p> <p>Bölgedeki dernek merkezleri ve demirbaşları büyük ölçüde hasar görmüştür. %40'ı yasal kayıtlarına ulaşamıyor durumdadır. Derneklerin %40'ına deprem sonrası gönüllü katılımda artış gözlenmiştir.⁵⁵</p> <p>Sahada yapılan görüşmelerde, dışardan gelen ve uzun süre bölgede kalmayan pek çok STK, yerelle iş birliği yapmak konusunda çok istekli davranış sergilememişlerdir. STK'ların kendi aralarında yeterince iş birliği ve koordinasyon sağlayamamaları, yaşanan önemli sorunlardan biri olarak ifade edilmiştir. Uluslararası STK'ların yerli STK'lar ile ilişki ve iş birliklerinin çok sınırlı olduğu söylenmiştir.</p> <p>Sivil toplumun deprem öncesinde güçlü olmadığı bölgelerde, başka bölgelerden gelen STK'ların daha etkin çalışmalar yaptığı dile getirilmiştir. Belli illerde bazı sivil toplum kuruluşlarının bu konuda aracı rolü üstlenerek kamu ve yerel yönetim ile ilişkilerin kurulması, güçlendirilmesi ve yürütülmesi anlamında önemli roller üstlendiği belirtilmiştir.</p> <p>TİF'in sahada yereldeki insanların diyalog içinde olabilecekları alanı oluşturmak ve birbirlerinden öğrenmelerini sağlamak konusunda rol üstlendiği belirtilmiştir. Vatandaşların kendi ihtiyaçlarını kendi tespit ettiği ve çözümlerini kendilerinin sağladığı bir yöntem geliştirmeye çalıştığı bildirilmiştir. Uluslararası yardım kuruluşlarını ve STK'ları yereller iş birliği yapmaları konusunda yönlendirmeye çalıştığı paylaşılmıştır. Sivil toplumda afet uzmanlığı olan insanların yetişmesine imkân sağlayarak bir sonraki afette deneyimli insan kaynağı olmasını ve bu insanların hem yerli hem de yabancı yardım kuruluşları ve STK'ları koordine kapasitesine sahip olmasının hedeflenmesinin önemli olduğu ifade edilmiştir.⁵⁶</p>
Ekonomik	<p>Hasarın Büyüklüğü</p> <p>Kamu Harcamaları</p> <p>Kamu Yardımları</p>	<p>Strateji Bütçe Başkanlığı tarafından yapılan ilk tespitlere göre depremde oluşan hasarın büyüklüğü 103,6 milyar dolar olduğu belirtilmiştir. Bu rakam Türkiye GSYİH'nin yaklaşık %10'una yakındır.⁵⁷</p> <p>Deprem sonrasında 11 ilde kayıtlı iş yeri sayısı 69.545'e gerilemiştir. Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman ve Malatya'da iş yeri sayılarındaki düşüşler yüzde 65 ve üzerinde olduğu belirtilmiştir. Bu şehirleri Osmaniye ile Gaziantep'in izlediği ve kayıtlı iş yeri sayılarında, sırasıyla, yüzde 32 ve yüzde 25,6 düzeyinde düşüşler olduğu gözlenmiştir. Kahramanmaraş'ta 13.421, Hatay'da ise 19.302 işletmeye ait SGK bildirim yapılmamıştır. Malatya ve Gaziantep'te ise düşüşlerin 10 bine yakın, Adıyaman'da 5.677, Adana'da ise 4.675 olduğu ifade edilmiştir. Diyarbakır ve Elazığ'da ise iş yeri sayılarındaki düşüşler yüzde 10'un altında kalmıştır.⁵⁸</p> <p>2023 yılında bütün kamu kurumları 1 trilyon 139,7 milyar TL kaynak ayırmışlardır (yaklaşık 50 milyar dolar). Bu rakam 2023 GSYİH'nin yaklaşık %4,5'i kadardır. Yapılan harcamalar öncelikle arama ve kurtarma faaliyetlerinin yürütülmesine ve acil altyapı hasarlarının giderilmesine yönelik olmuştur. Buna paralel olarak izleyen dönemde geçici barınma gereksinimi ve tahliye yönelik harcamalar yapılmıştır. Konutların yapımına başlanmış, kamu tüketimine konu mal ve hizmet alımları, personel ve Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) prim giderleri, cari transferler aracılığıyla bölgenin ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik harcamalar yapılmıştır.⁵⁹</p> <p>2023 yılında;</p> <ul style="list-style-type: none"> Geçici barınma alanlarında yaşayan kişiler için aylık 3.000 TL yüklenen 67.235 Esen Kart dağıtıldığı, 157.833 ev sahibine ayda 5.000 TL ve 191.702 kiracıya ayda 3.000 TL olmak üzere toplam 12,3 milyar TL kira yardımı yapıldığı ifade edilmektedir. <p>Bunların yanı sıra, yaklaşık iki milyon haneye 10 bin TL destek ödemesi, 553.115 haneye 15 bin TL taşınma yardımı, 41.004 aile yakınına 100 bin TL vefat yardımı yapılarak toplam 102 milyar TL tutarında kaynak tahsisi gerçekleştirildiği açıklanmıştır.⁶⁰</p>

<p>Ekonomik</p>	<p>Kamu Destekleri</p>	<p>Aşağıdaki konularda düzenlemeler yapılmıştır:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Deprem bölgesinde vergi ve SGK beyanname verme ve ödeme süreleri ertelenmiş, vergi uygulamaları gereğince verilmesi gereken bilgi, belge ve teminat verilme süreleri uzatılmıştır. – Prefabrik yapı ve konteynerlerin KDV oranı 14 Şubat 2023 itibarıyla %1'e indirilmiştir. – Deprem bölgesinde olanların 06.02.2023 ile 31.07.2023 tarihleri arasında borç ödemeleri ertelenmiştir. – Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından belirlenecek il ve ilçelerde bulunan işyerlerinden yıkık, acil yıkılacak, ağır veya orta hasarlı olduğunu belgeleyen işyerlerinde OHAL süresince işverenlerin Türkiye İş Kurumuna yapacakları kısa çalışma başvurularında uygunluk tespitinin yapılmasını beklemezsizin ödeme yapılabilmesi düzenlenmiştir. Bu kapsamda uygulamaya koyulan kısa çalışma ödeneğinden yaklaşık 111 bin kişi yararlanmış ve yaklaşık 989 milyon TL ödeme yapılmıştır. – Kısa çalışma ödeneğine hak kazanmayanlar, iş yerinin kapanması veya kapatılması sebebiyle iş sözleşmesi feshedilen ve fesih tarihi itibarıyla işsizlik ödeneği alamayanlar ile herhangi bir sosyal güvenlik kurumundan aylıklı aylığı almayanlara OHAL süresini geçmemek üzere kısa çalışma uygulanan dönemde veya işsiz kaldıkları süre kadar nakdi ücret desteği ödemesi yapılmıştır. OHAL kapsamında İŞF üzerinden deprem bölgesine yönelik uygulanan nakdi ücret desteğinden 82 bin kişi yararlanmış olup yaklaşık 700 milyon TL nakdi ücret desteği ödemesi yapılmıştır. <p>Toplum Yararına Programlar'da (TYP) adres kayıt sistemine göre aynı adreste ikamet eden kişilerden yalnızca birisinin programa katılabilmesine imkân tanınmıştır. Yapılan düzenleme TYP'den en fazla dokuz ay yararlanılabilmesine izin vermiştir. Deprem bölgesinde uygulanan TYP çerçevesinde yaklaşık 87 bin kişi için 13,7 milyar TL ödenek tahsis edilmiştir.</p> <p>Depremlerden etkilenen illerde (11 ilde) orta ve üzeri hasarlı yapılar için devlet tarafından sağlanan hibe ve kredi desteği verilmesine karar verilmiştir. Bu kapsamda maliklere bir konut ve bir iş yeri için hibe ve maliklerce talep edilmesi halinde en fazla üç bağımsız bölüm için yarım kredisi verileceği düzenlenmiştir. Sağlanan destek yeni üretilecek konutlar için 750 bin TL, işyerleri için 400 bin TL hibe ve konutlar için 750 bin TL, ahır bulunan konutlar için 1 milyon TL ve iş yeri için 400 bin TL kredi desteği şeklinde olmuştur. Kredi geri ödemelerinin iki yıl ödemesiz olmak üzere toplam 10 yıl vadeli ve faizsiz geri ödeme şeklinde gerçekleştirilmesi planlanmıştır.⁶¹</p> <p>Sahada yapılan görüşmelerde söz konusu destek tutarlarının yeniden inşaa maliyetleri dikkate alındığında yetersiz olduğu ve müteahhitlerin inşaa süreçlerine sıcak yaklaşmadıkları ifade edilmiştir. Bu desteklerin artırılmasının ve dönemsel olarak endekli hale getirilmesinin yeniden inşaa sürecini hızlandıracağı yönünde görüşler belirtilmiştir. Sahada görüşülen paydaşlar, vatandaşların hem kentlerde hem de kırsal alanlarda yeniden inşaa sürecini devletin üstlenmesinin ve müteahhitlerle doğrudan süreci yönetmesinin yeniden inşaa çalışmalarını olumlu etkileyeceğini düşündüklerini söylemiştir.⁶²</p> <p>Deprem bölgesindeki KOBİ'ler için 450 milyon dolar kaynak sağlandığı paylaşılmıştır. KOSGEB tarafından KOBİ'lere 750 bin TL kadar destek sağlanacağı açıklanmıştır. Türkiye Deprem Sonrası Mikro, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Canlanması Projesi ile KOBİ'lere hasar durumuna, ölçeğine ve bulunduğu ilde göre 750 bin TL kadar destek verilmeye başlandığı belirtilmiştir. Kredinin yılı ödemesiz ve faizsiz olacağı söylenmiştir.⁶³</p>
	<p>DASK Sigortası</p>	<p>Deprem öncesinde 11 ildeki Zorunlu Deprem Sigortası kapsamındaki DASK poliçe sayısı 1.143.249 olduğu belirtilmiştir. Depremlerden 21 gün sonra başlatılan avans ödemeleri ile yıkık, acil yıkılacak ve ağır hasarlı binalar için sigorta bedelinin yüzde 20'si, orta hasarlı binalar için ise sigorta bedelinin yüzde 10'u sigortalılara avans olarak ödenmiştir. 22 Ocak 2024 itibarıyla deprem bölgesindeki 11 ilde 470.456 dosyaya toplam 34,4 milyar TL tutarında tazminat ödenmiştir.⁶⁴</p> <p>DASK'tan ödeme yapılması beklenen tutarın 79 milyar TL olduğu ifade edilmiştir (yaklaşık 2,7 milyar dolar).⁶⁵</p>
	<p>Sağlanan Finansman</p>	<p>2023 yılında deprem finansmanı amacıyla uluslararası kuruluşlardan yaklaşık olarak toplam 2,8 milyar dolar tutarında finansman sağlanmıştır.</p> <p>Avrupa Komisyonu ile AB Konseyi dönem başkanı İsveç tarafından 20 Mart 2023 tarihinde Brüksel'de Uluslararası Bağışçılar Konferansı düzenlenmiştir. Konferansta katılımcı ülkeler ve uluslararası kuruluşlar, Türkiye'ye 1,6 milyar avro hibe ve 4,3 milyar avro kredi desteği vermeyi taahhüt etmişlerdir.⁶⁶</p>

Ekonomik	Sektörlerin Durumu	<p>İhracat</p> <p>Deprem bölgesi genelinde sanayi ve hizmet sektörlerinde bir gerileme görülmüştür. Bölgede ihracat yapan 3 il olan Kahramanmaraş, Hatay ve Osmaniye illerinin ihracatı 2023 yılında bir önceki yıla göre 2,9 milyar dolar azalmıştır.⁶⁷</p> <p>Borçlar ve Alacaklar</p> <p>Ticari alacakların tahsilat süreçleri önemli ölçüde yavaşlamış ve birçok firma için durmuştur. Bankaların kurumlara anlaşmasının yeniden kalkınma için önemli olduğu ifade edilmektedir.⁶⁸</p> <p>Tarım</p> <p>Tarım sektöründe oluşan zararın 24,2 milyar TL (yaklaşık 1,2 milyar dolar) olduğu öngörülmüştür.⁶⁹ Tarım sektörü sanayi ve hizmet sektörlerine göre faaliyetlerine deprem sonrası daha hızlı başlayabilmiştir.⁷⁰</p> <p>Bölgede 24 baraj ve gölet hasar görmüştür. Bu tesislerin sulama sahasının 80.019 hektar olduğu belirtilmiştir. Hasar sebebiyle sulanamayan saha 28.404 hektar olmuştur.</p> <p>Deprem sonrası yapılan hasar tespit çalışmalarında, deprem bölgesinde yer alan 11 ilde 8.095 büyükbaş, 69.982 küçükbaş, 42.099 kanatlı hayvan ve 827.248 civcivin telef olduğu belirlenmiştir. Yıkılan/ağır hasarlı olan ağıl ve ahır sayısının 17.102, hasarlı arı kovani sayısının ise 19.187 olduğu tespit edilmiştir. Özel sektöre ait bazı iç su yetiştiriciliği tesislerinde meydana gelen hasar nedeniyle yaklaşık 181 ton balık ve 37,4 milyon yavru balık ölümü gerçekleşmiştir. Hayvanları telef olan çiftçilerin zararlarının devlet tarafından karşılanması amacıyla 5.804 büyükbaş, 43.317 küçükbaş, 548.810 kanatlı hayvan ve 26.318 arılı kovan dağıtımı yapılmıştır. Ayrıca, 12 bin arıcıya 1,4 milyon arı kovani ve kovan başına dört kilogram besleme amaçlı şeker dağıtılmıştır. Bu dağıtımlar hibe şeklinde gerçekleştirilmiştir.⁷¹</p> <p>Madencilik</p> <p>Deprem nedeniyle sektör özelinde aksamaya sebep olacak önemli bir gelişme yaşanmamıştır. Küçük ölçekli hasarlar hızla giderilmiştir. Deprem bölgesinde madencilik faaliyetleri açısından kritik üretim ölçeğine sahip bir alanın bulunmadığı paylaşılmıştır.⁷²</p> <p>Sanayi</p> <p>Bölgedeki iş dünyasının ayağa kalkmaya çalıştığı ifade edilmiştir. Deprem çok yaygın etki yapmış ve bütün ilçe ve köylerde çok ciddi hasar oluşmuştur. Bütün altyapı yok olmuştur. Sanayide kapasite kullanımının bazı bölgelerde %50'lerin altına düşmüş olduğu belirtilmiştir. Bölgedeki iplik üretimi, mutfak eşyası, gıda sanayi ile ilgili tesislerin ülke ekonomisi açısından önemli olduğu ve bu tesislerdeki yavaşlamanın hem bölgenin hem de ülkenin kalkınmasını olumsuz etkileyeceği paylaşılmıştır.⁷³</p> <p>Diğer taraftan deprem bölgesi genelindeki illerin imalat sanayii kapasite kullanım oranı incelendiğinde mart ayında en düşük seviyeye ulaşıldığı daha sonra toparlanma eğilimine girilerek Haziran 2023'ten itibaren deprem öncesi seviyelere ve Türkiye ortalamasına ulaşıldığı görülmüştür. Deprem sonrası altı bankanın katılımıyla oluşturulan 2023 Deprem Acil Destek Kredisi Programı 21 Mart 2023 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Destek kapsamında 7.338 işletmeye toplam 2,5 milyar TL kredi kullanılmıştır.</p> <p>Deprem bölgesinde yer alan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri ile Ar-Ge ve tasarım merkezlerinde çalışan personelin teşviki konu teknoloji geliştirme bölgesi ya da merkez dışında geçirdikleri süreler OHAL süresince %75 yerine yüzde 100 olarak uygulanmıştır. Deprem bölgesinde yer alan Ar-Ge ve tasarım merkezlerindeki personelin eğitim durumuna göre yüzde 80, 90 ve 95 oranında yararlandığı gelir vergisi stopaj teşviki, OHAL süresince tüm durumlar için yüzde 100'e çıkarılmıştır. Yine OHAL süresince deprem bölgesindeki teknoloji geliştirme bölgesi ile merkezlerde geçerli olacak şekilde sigorta primi işveren hisselerinin yüzde 50'lik kısmı yerine tamamı Merkezi Yönetim Bütçesinden karşılanmıştır. Çeşitli bölgelerde yapılan yatırımlara destekler sağlanmıştır.⁷⁴</p> <p>Hizmet Sektörü</p> <p>Hizmet sektörü depremden ciddi oranda etkilenmiştir. Özellikle turizm önemli ölçüde durmuştur.⁷⁵</p> <p>Resmi veriler bölge genelinde 2022 yılına göre 2023 yılında işletme belgeli tesis sayısında yüzde 5,4, yatak kapasitesinde ise yüzde 3,6 oranında azalma gerçekleştiğini göstermiştir.⁷⁶</p>
----------	--------------------	---

<p>Ekonomik</p>	<p>Sektörlerin Durumu</p>	<p>İnşaat</p> <p>İnşaat sektörü depremden etkilenmiştir. Bölgenin yeniden inşası söz konusu olduğu için sektörün tekrar hareketleneceği görülmektedir.</p> <p>Piyasa gözetimi ve denetiminden sorumlu personelde yaşanan hareketlilik nedeniyle, düzenlenen eğitim programları sonrasında denetim personeli yetkilendirmesi yapılarak denetim personeli ihtiyacı giderilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda çeşitli illerde 41 personel eğitilerek denetim yetkisi verilmiştir.⁷⁷</p>
	<p>İstihdam</p>	<p>Deprem bölgesinde deprem sonrasında iş gücü piyasasında önemli değişimler yaşanmıştır. Sanayide çalışan iş gücünün inşaata yönelmesi, iş gücü açığına yol açan temel sebeplerden biri olmuştur. Diğer taraftan işyerlerinin hasar alması, makine ve demirbaşların bu hasardan etkilenmesi ve depremin etkisiyle siparişlerin iptal edilmesi özellikle imalat sektörünü olumsuz etkilemiştir. Ayrıca azalan üretim sonucunda finansman sorunları ortaya çıkmıştır. Nitelikli iş gücünün başka şehirlerde iş bulma potansiyelinin yüksek olması deprem bölgesinden göçlere neden olmuş, bölgede nitelikli iş gücü ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.</p> <p>İstihdamı desteklemek ve işten çıkarmaları kontrol altında tutmak amacıyla birtakım önlemler uygulamaya konulmuştur. Bu önlemler: Kısa çalışma ödeneği, nakdi ücret desteği, kısa vadeli sigorta işlemleri olmuştur.⁷⁸</p> <p>Deprem sonrasında ayakta kalan üretim tesislerinin karşılaştığı en büyük sorun iş gücü ve barınma olmuştur.⁷⁹</p> <p>IOM tarafından yapılan Yerleşim Yeri Profillemeye araştırmasına göre, nüfusun Adıyaman'da %57, Kahramanmaraş'ta %94 ve Hatay'da yalnızca %9'u geçim kaynakları faaliyetlerine dâhil olduğu görülmüştür. Adıyaman'da ve Kahramanmaraş'ta geçim kaynağı aktivitelere katılanların yaklaşık yarısı tarım ile uğraşmaktayken, Hatay ve Malatya'da ise yarısından çoğu günlük işçi olarak çalıştığı görülmüştür.⁸⁰</p> <p>Ocak ayı itibarıyla deprem bölgesinde yer alan 11 ilin çalışan sayısındaki düşüşler yıllık 465.695 (yüzde 26,8), aylık ise 614.272 (yüzde 32,5) olmuştur. Aylık değişimler esas alındığında Kahramanmaraş 121.321 (yüzde 69,6), Hatay ise 127.289 (yüzde 61,2) çalışan kaybı ile istihdamı en fazla daralan ilk iki il olmuştur. Söz konusu düşüşü 121.183 ile Gaziantep (yüzde 31,6), 61.403 ile Malatya (yüzde 49,5) ve 51.762 ile Adana (yüzde 14,1) izlemiştir. Diğer illerdeki aylık düşüşler; Adıyaman'da 38.767 (yüzde 52,8), Şanlıurfa'da 36.119 (yüzde 19,2) olup Osmaniye, Kilis, Elâzığ ve Diyarbakır'da 21 bin ve altında olarak görülmüştür.⁸¹</p> <p>Çocuk işçiliğinde artış olduğu ifade edilmiştir.⁸²</p> <p>Sahada yapılan görüşmelerde gelir vergisi muafiyeti gibi ekonomik desteklerin önemli olacağı belirtilmiştir. Böylece insanların geri dönmeye teşvik edilmiş olacakları yönünde bir görüş olmuştur. Nitelikli iş gücü kaybının çok yüksek olduğu değerlendirilmiştir. Deprem sonrası OSB'ler bazı yerlerde ayakta kalmış ancak nitelikli iş gücünün gitmiş olduğu söylenmiştir. Bunun sebeplerinden birinin barınma sorunu olduğu vurgulanmıştır.</p> <p>Bazı bölgelerde ihracat pazarlarında daralma deprem öncesinden hissedilmeye başlanmış, deprem sonrasında sanayiciler üretime geçmek konusunda talep azlığına bağlı olarak yavaş hareket etmişlerdir.</p> <p>İstihdam sağlanmadan yerleşimler tamamlansa bile bunun çözüm olmayacağı ancak insanların tekrar kendilerini geçindirebilecek hale gelmeleri ile gerçek anlamda düzelmeye olacağı ifade edilmiştir.⁸³</p>
<p>Yönetişim, Yönetim ve Koordinasyon</p>	<p>Dayanıklılık</p>	<p>2024-2028 dönemini kapsayan On İkinci Kalkınma Planı'nda da afetlere karşı dirençlilik "Afetlere Dirençli Yaşam Alanları, Sürdürülebilir Çevre" başlığıyla beş ana eksen den biri olarak ele alınmıştır. Söz konusu eksen altında; yerleşim yerlerinin ve toplumun afetlere karşı dirençliliğinin artırılması, çevrenin korunması, şehirlerde ve kırsal alanlarda yaşam kalitesinin iyileştirilmesiyle bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasına yönelik politikalara yer verilmiştir. Bu çerçevede, afet öncesinde riskleri azaltma, dayanıklı şehirler oluşturma, afetlere hazırlıklı olma, afet sonrasında etkin müdahaleyle kayıp ve zararları en aza indirme ve afet sonrasında iyileştirme ve daha iyisini yeniden inşa faaliyetlerini içeren ve bütüncül bir afet yönetimi yaklaşımının önemi anlaşılacak On İkinci Kalkınma Planı'na yansıtılmıştır.⁸⁴</p>

Yönetişim, Yönetim ve Koordinasyon	Adillik	Sahada yapılan görüşmelerde depremedeler dahil olmak üzere hâlâ tüm sosyal gruplardan önemli bir çoğunluğun toplumun çıkarları yerine kendi çıkarlarını ön plana çıkaracak çözümler ve adımlara yöneldiği dile getirilmiştir. ⁸⁵
	Koordinasyon	Bölgede koordinasyonun genel olarak çok etkin işlemediği belirtilmiştir. Bu durumun afet sürecinin başından beri devam ettiği söylenmiştir. Gerek resmi kurumlar gerek sivil toplum kuruluşları arasında yeterli koordinasyon olmadığı paylaşılmıştır. Diğer taraftan kurumlar arasındaki veri paylaşımının da çok sınırlı olduğu sahada görev yapan resmi ve sivil toplum kuruluşları tarafından dile getirilmiştir. ⁸⁶
	Katılım	Sahada planlama çalışmalarının ve karar süreçlerinin yeterince katılımcı olmadığına yönelik bir düşünce olduğu söylenmiştir. Bunun nedeni olarak tüm ilgili kilit paydaşların istişare süreçlerinde yer almadıklarına yönelik tespitler olduğu paylaşılmıştır. Geçiş döneminde bunu yapmanın zor olduğu bilinmekle birlikte katılımçılığın çözümleri kolaylaştıracağı, karar ve planlama süreçlerine yönelik şeffaflık getireceği ve süreçleri hızlandırmaya olumlu katkı sağlayacağı ifade edilmiştir. ⁸⁷
	Şeffaflık	Özellikle ihale ve iş verme süreçlerinde şeffaflığın artmasının toplumdaki güven duygusunu artıracığı ifade edilmiştir. Ayrıca bölge ile ilgili yapılan çalışmaların sonuçları (örneğin mikro bölgeleme, bina envanteri, vb.) kamuoyu ile yeterince şeffaf bir şekilde paylaşılmadığı dile getirilmiştir. ⁸⁸

Kaynaklar

1. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 6
2. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 8
3. Saha görüşmeleri
4. Ekoloji Örgütleri 1. Yıl Deprem Raporu, 5 Şubat 2024, s. 8–11
5. Saha görüşmeleri
6. Ekoloji Örgütleri 1. Yıl Deprem Raporu, 5 Şubat 2024, s. 5–8
7. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 6
8. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 15
9. ÖDTÜ Deprem ön değerlendirme raporu
10. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 71–72

11. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 77
12. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 81
13. TBMM Bütçe Komisyon Görüşme Tutanağı, 23.11.2023, s. 38, 168, 328, 329
14. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 86–87
15. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 16
16. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s.27
17. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 28
18. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 30
19. Saha görüşmeleri
20. Saha görüşmeleri
21. Saha görüşmeleri
22. Saha görüşmeleri
23. Saha görüşmeleri
24. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 49–50
25. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 8
26. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 35

27. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 51
28. Saha görüşmeleri
29. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 15
30. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 26
31. Saha görüşmeleri
32. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 44-45
33. Saha görüşmeleri
34. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 51-52
35. Saha görüşmeleri
36. Saha görüşmeleri
37. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 63, 67
38. Türk Tabipler Birliği Raporu
39. Saha görüşmeleri
40. TMMOB 8 Ekim Raporu
41. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 64, 66
42. UNFPA Durum Raporu #6
43. Halk Sağlığı Uzmanları Derneği Raporu
44. UNFPA Durum Raporu #6
45. Hayata Destek Acil Durum Raporu 17.11.2023
46. Saha görüşmeleri
47. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 67

48. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 67–69
49. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 70
50. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 64, 66, 67
51. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 66–67
52. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 65
53. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 63
54. Hayata Destek Acil Durum Raporu 17.11.2023
55. STGM – Depreme Bölgesindeki Dernekler 6 Şubat Depreminden Nasıl Etkilendi
56. Saha görüşmeleri
57. Dünya Bankası ve SBB Raporu Mart 2023
58. Dergi Park, Hasan Çağlayan Dünder, TOBB Daire Başkanı
59. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 7, 13
60. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 15
61. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 31
62. Saha görüşmeleri
63. KOSGEB, <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/8979/kosgeb-ile-ekonomi-canlanacak>

64. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 16
65. TMMOB 8 Ekim Raporu
66. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 114
67. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 12
68. TÜRKONFED 2023 Kahramanmaraş Afet Durum Raporu
69. Dünya Bankası ve SBB Raporu, Mart 2023
70. Dergipark, Hasan Çağlayan Dünder TOBB Daire Başkanı
71. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 90–91
72. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 97
73. Saha görüşmeleri
74. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 99, 102, 103
75. Dünya Bankası ve SBB Raporu Mart 2023
76. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 106
77. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. III–III2
78. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”, Ankara 2024, s. 59–62
79. TÜRKONFED 2023 Kahramanmaraş Afet Durum Raporu
80. Hayata Destek Acil Durum Raporu 17.11.2023
81. Dergipark, Hasan Çağlayan Dünder TOBB Daire Başkanı
82. Hayata Destek Acil Durum Raporu 17.11.2023

83. Saha görüşmeleri

84. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı,
“Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu”,
Ankara 2024, s. 113

85. Saha görüşmeleri

86. Saha görüşmeleri

87. Saha görüşmeleri

88. Saha görüşmeleri

İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Christchurch, Yeni Zelanda Eylül 2010 ve Şubat 2011 Tarihlerinde Yaşanan Depremler Sonrası Bölgenin Yeniden İnşa Süreci

2010–2011 yıllarında Yeni Zelanda'nın Christchurch şehri bir dizi yıkıcı depremle sarsılmıştır. Christchurch kenti güney adasının en önemli ekonomik merkezidir.

İlk deprem Eylül 2010 yılında 7,1 büyüklüğünde meydana gelmiştir. Bu deprem, Şubat 2011 depremine göre merkez üssü şehre daha uzak ve yer kabuğunun 10 km altında gerçekleşmiştir. Yeni Zelanda bina yapım standartları ülkenin fay hattında bulunması dolayısıyla oldukça yüksektir ve binaların yüksek şiddette depreme dayanıklı şekilde yapılması gerekmektedir. İlk depremin büyüklüğü yüksek olmasına rağmen bölgede önemli bir hasar gözlenmemiştir.

Şubat 2011 yılında meydana gelen 6,3 büyüklüğündeki deprem daha düşük büyüklükte olmasına rağmen merkez üssü şehrin iş merkezine 6,7 km uzaktadır (ilk depremden daha yakın), yer kabuğunun 5 km altında meydana gelmiştir.¹ Deprem sırasında en yüksek yer ivmesi merkezde 1.8 g olarak ölçülürken bu rakam bazı bölgelerde 2.2 g olarak ölçülmüştür.² Şehrin zemininde önemli miktarda sıvılaşma meydana gelmiş ve geçmiş depremden etkilenmiş binalarda ve altyapıda (şehrin su ve kanalizasyon altyapısının %80'i) büyük hasar olmuştur. Deprem saat 12.51'de gerçekleştiği için birçok insan depreme iş yerlerinde yakalanmış, bu yüzden depremde 185 kişi hayatını kaybetmiştir. Bölge o tarih itibarıyla Yeni Zelanda Gayri Safi Yurtiçi Hasılası'nın (GSYİH) %12'sinin gerçekleştirmektedir.

Eylül 2010 tarihindeki ilk deprem sonrasında merkezi yönetim konu ile ilgili çalışmaları yönlendirmek amacıyla bu konudan sorumlu bir bakan atanmıştır. Şubat 2011 depremi sonrası atanmış olan bakana raporlama yapan bağımsız bir otorite oluşturulmuştur. Bu otorite Canterbury Earthquake Recovery Authority (CERA) olarak isimlendirilmiştir. Bu otorite yapılan düzenleme (Canterbury Earthquake Recovery Act 2011) ile bölgedeki yeniden inşa çalışmalarının etkin bir şekilde ve planlamalara uygun olarak yürütülmesinden sorumlu hale getirilmiştir.³

¹ <https://Earthquake.USgs.Gov/Earthquakes/Eventpage/Usps000huqv/Region-Info>

² https://Web.Archive.Org/Web/20120531202123/Http://Geonet.Org.Nz/Var/Storage/Images/Media/Images/News/2011/Lyttelton_Pga/57159-2-Eng-GB/Lyttelton_Pga.Png

³ Siembieda, William J. & Johnson, A Laurie, AICP , "Christchurch Recovers In New Zeland Collaboration is Key", <https://www.planning.org/Planning/2015/Aug/Christchurchrecovers.Htm>

CERA şehrin yeniden yapılandırılmasına yönelik bir strateji hazırlamıştır. Bu strateji ortak vizyonu ve hükümetin yeniden inşa çalışmalarını nasıl yönetip yönlendireceğini ortaya koymuştur. Strateji:⁴

- Christchurch için yeniden yapılanmanın ne anlama geldiğini,
- Yeniden inşa çalışmalarının temel önceliklerini,
- Yeniden inşa çalışmalarını yürütecek CERA dâhil tüm kurumların nasıl birlikte çalışacaklarını,
- Yeniden inşa sürecinin aşamalarını,
- Aksiyon planlarını ve hangi kurumun hangi bölümlerde liderlik edeceğini,
- Koordinasyonu sağlayacak ve süreçleri izleyecek yönetim mekanizmalarını,
- Yeniden inşa süreçlerini ölçerek konu ile ilgili gelişmelerin nasıl raporlanacağını tanımlamıştır.

Stratejinin kapsamında yer alan konular:⁵

- **Liderlik ve entegrasyon:** Bu alan yönetim, koordinasyon, fonlama, araştırma, iletişim, proje yönetimi konularını,
- **Ekonominin canlandırılması:** Yatırımlar, iş dünyası, istihdam ve sigorta konularını,
- **Toplumsal iyileşme:** Eğitim, sağlık ve toplumun desteklenmesi ile ilgili konuları,
- **Kültürel iyileşme:** Sanat, kültür, tarihi eserler ve bölgeler, spor ile ilgili konuları,
- **Yapılı çevre:** Arazi kullanımı, barınma, binalar, ulaşım ve altyapı ile ilgili konuları,
- **Doğal çevre:** Hava kalitesi, biyo-çeşitlilik, deniz, yeraltı ve yer üstü sularının kalitesi ve doğal afetler ile ilgili konuları içermiştir.

Stratejinin hazırlanması süreci katılımcı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Christchurch Kent Konseyi, Selwyn ve Waimakariri Bölge Konseyleri, Environment Canterbury, merkezi yönetime bağlı kurumlar ve bölgede yaşayan topluluk temsilcileri, halk sürecin başından itibaren içinde yer almıştır. Stratejinin oluşturulması sırasından paydaşların yaptığı çok sayıda öneri planın şekillenmesinde kullanılmıştır. Bu durum bölgede yaşayanların yeniden yapılanma ilkelerini desteklemelerini ve stratejiye güven duymalarını sağlamıştır.⁶

⁴ CERA, "Recovery Strategy For Greater Christchurch", Mayıs 2012, Sayfa 1

⁵ a.g.e, Sayfa 3

⁶ a.g.e, Sayfa 5

Stratejinin etrafında oluşturulduğu ilkeler şunlardır:⁷

- **Birlikte çalışma:** Yeniden yapılanma birlikte yürütülmesi gereken bir süreçtir. Merkezi ve yerel kamu, özel sektör, sivil toplum, toplulukların ve vatandaşların koordineli bir şekilde çalışması sürecini güçlü kılmak.
- **Konulara bütünsel yaklaşılması:** Bu alanda yapılan çalışmaların bütünsel bazda değerlendirilmesi, aralarındaki etkileşimlerin dikkate alınarak koordinasyonu sağlamaya ve değer yaratmaya yönelik adımların atılmasını sağlamak.
- **Geleceğe odaklanma:** Yapılan çalışmaların sürdürülebilirlik bakışı ile uyumlu olarak yürütülmesini sağlamak. Yeniden inşa planlanırken ve yürütülürken mevcut ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarının göz önünde tutmak; iklim değişikliği, biyo-çeşitlilik, doğal afetler gibi konuların dikkate alınarak çalışmalar yapmak. Yaşam kalitesini artıracak tüm fırsatları değerlendirmek.
- **Verimliliğe önem verilmesi:** Kaynakların doğru kullanılarak hem yeniden inşa sürecinin etkin yönetilmesi hem de maliyetlerin kontrol altında tutulmasını sağlamak.
- **En anlamlı bilginin kullanılması:** Farklı kaynaklardan bilgilerin toplanarak değerlendirilmesi, veri temelli ve başkalarının fikirlerinden, deneyimlerinden yararlanarak karar vermeye imkân sağlamak. Bu şekilde daha şeffaf, katılımcı karar süreçleri oluşturmak.
- **Herkesin ihtiyaçlarını dikkate almak:** Yeniden yapılanma çalışmalarını insanların psikolojik, fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarını dikkate alarak yürütmek. Bu yaklaşımla çeşitliliğe önem verilen ve toplulukların bir arada yaşadığı toplumlar oluşmasına imkân sağlamak. Herkes için faydalı sonuç ve etkilerin ortaya çıkmasını desteklemek.
- **İnovasyon/Yenilik:** Yeniden yapılanma için yaratıcı ve yenilikçi çalışmaların cesaretlendirilmesi ile etkili sonuçlar üretmek.
- **Dengeli kararların alınması:** Kararlar alınırken risk getiri dengesinin göz önünde tutulmasını önemsemek. Getiriden kastedilen; alınacak kararın sosyal, çevresel ve ekonomik etkilerinin bütünsel olarak değerlendirilerek en etkin seçeneği belirlemek.
- **Basitlik:** İletişimin açık ve veri temelli olmasını sağlamak. Tüm paydaşlara kendilerinin anlayacağı şekilde, önemli ve ilgili konularda ve nitelikte bilgi sunmak.

Çalışmalar stratejinin hazırlanmasından başlayarak, uygulanma da dâhil sürecin tüm aşamalarında katılımcı bir şekilde yürütülmüştür. Christchurch Kent Konseyi şehrin merkezinin nasıl yeniden yapılandırılması konusunda

7 a.g.e, Sayfa 6

paydaşların fikirlerini almak için “Fikrini Paylaş (Share an Idea)” kampanyasını başlattığında kısa bir sürede 100,000’den fazla öneri gelmiştir.⁸ Planlama tüm öneriler değerlendirilerek yapılmış ve plan kamuoyu ile Temmuz 2012 tarihinde şeffaf bir şekilde paylaşılmıştır.⁹

Planın, yeniden yapılanmanın nitelikli ve toplum ihtiyaçlarını gözeterек hazırlanması amaçlanmış, daha yeşil ve az katlı yerleşim kuralları benimsenmiştir. Depremden zarar gören tarihi binaların korunmasına yönelik yeniden inşa ve renovasyon ilkeleri üzerine toplumun ve merkezi yönetimin ortak bir noktada buluşması sağlanmıştır.

Planların şekillenmesinde coğrafi bilgi sistemlerinin kullanılması sürecin etkin yürütülmesine imkân vermiştir. Bu altyapı zemin özellikleri ve inşa edilecek binaların özelliklerine kadar veri içeren bir sistemdir. Söz konusu altyapı yerel yönetim ve vatandaşlara açıktır. Tüm bu veriler resmi dokümanlara dâhil edilmiştir. Bu şekilde tüm planlama ve inşa kararları bu bilgiler ışığında alınmıştır.¹⁰

Planlar hayata geçirilip yeniden inşa süreçleri başladıktan sonra yapılan çalışmalar denetlenmiştir.¹¹ Denetimler ise:

- Belirlenmiş yönetim mekanizmalarının etkin çalışıp çalışmadığını,
- Çalışmaların ihtiyaçlar, strateji, hedefler ve belirlenmiş ilkeler ile uyumlu yürütülüp yürütülmediğini değerlendirmek,
- Hesap verme yükümlülüğü çerçevesinde yapılan açıklamaların amaçlarının neler olduğunu ve bu amaçların ne ölçüde gerçekleştirildiğini anlamak amacıyla yapılmıştır.

Yapılan denetimler sonucunda denetimi yapılan üç proje ile ilgili yönetim sistemlerinin etkin çalışması için öneriler yapılmış ve iyileştirmeler için zaman verilmiştir. İyileştirme önerilerinin hayata geçirilmesi için önerilen süre tamamlandıktan sonra proje yönetiminden sorumlu yapılar tekrar ziyaret edilerek ilerlemeler değerlendirilmiştir.

Denetim sonuçlarının ortaya koyduğu önemli bulgulardan birisi şu olmuştur: Projenin sonuçlarına ulaşılmasından kimlerin sorumlu olduğunun ve kimlerin hesap vereceğinin net bir şekilde tanımlanmış olması önemlidir. Kamuoyuna karşı hesap verebilirlik konusu paydaşların görüş verdiklerinde bu görüşlerin projelerde nasıl dikkate alındığını anlamaları açısından önem taşımaktadır. İnsanların farklı kanallardan düzenli olarak bilgilendirilmesi projelerdeki gelişmelerin takibi ve hesap verebilirliği sağlamak açısından faydalı olmaktadır.

8 a.g.e Sayfa 1

9 Rodrigo, Niransha & Wilkinson, Suzanne “Impact of Post-Disaster Government Policy On Reconstruction: A Case Study Of Post-Earthquake Christchurch, New Zealand”, International Journal Of Construction Supply Chain Management Volume 10, Number 2, 2020, Sayfa 178

10 Siembieda, William J. & Johnson, A Laurie, AICP , “Christchurch Recovers In New Zealand Collaboration is Key”, <https://www.planning.org/Planning/2015/Aug/Christchurchrecovers.Htm>

11 “Governance And Accountability For Three Christchurch Rebuild Projects”, 2001 Tarihli Kamu Denetim Düzenlemesi 20 Maddesi Uyarınca Temsilciler Meclisine Sunulmuştur, Aralık 2015

Maule, Şili 27 Şubat 2010 Tarihinde Yaşanan Deprem Sonrası Bölgenin Yeniden İnşa Süreci

Şili'nin Maule bölgesinde 27 Şubat 2010 tarihinde 8,8 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiştir. Depremin ardından tetiklenen Tsunami kıyı bölgelerinde önemli yıkım ve hasarların meydana gelmesine neden olmuştur. Depremin büyüklüğünün yüksek olmasına rağmen sadece 524 kişi yaşamını yitirmiştir. Bunun temel sebebi Şili'nin bir afet ülkesi olması dolayısıyla bina yapım standartlarının oldukça yüksek olmasıdır. Bölgede yaklaşık 220.000 bina, 4.000 okul ve hastanelerin %75'i hasar almıştır.¹² Tüm bunlara ilave olarak yollar, hava limanları ve tüm altyapılar (su, kanalizasyon, elektrik, vb.) önemli ölçüde zarar görmüştür. Bölgede yaşayan insanların %20'si evsiz kalmıştır.

Deprem döneminde geçerli olan Şili Şehir Planlama Çerçevesi'ni, Şehirleşme ve İmar Genel Yasası ve bu yasanın yönetmelikleri oluşturmuştur. Bu yasa çerçevesinde 4 farklı seviyede planlama araçları kullanılması öngörülmüştür. Bu planların hayata geçirilmesi 14 norm veya düzenleme üzerinden sağlanmıştır. Hayata geçirme sürecinin içinde yapı denetimi, inşaat ruhsatlandırması, alanların kullanım amaçları, arsa büyüklükleri, kullanım hakları ve bina yükseklikleri gibi konular yer almıştır. Yasa aynı zamanda yapılaşma açısından tehlikeli seviyede risk taşıyan alanları da belirlemiş ancak bu alanlarda bina yapılmasını kısıtlamamıştır. Planlama yasasında yer almayan bir diğer konu deprem, Tsunami gibi afetler öncesinde ortaya çıkacak risklere karşı nasıl önlemler alınması gerektiğidir. Bu yüzden planlar afet riskinin yönetilmesi açısından yapılması gereken konuları ve yaklaşımları içermemiştir.¹³

Deprem sonrasında yeni iktidara gelmiş olan hükümet; Şili'nin merkezîyetçi, bürokratik yapısını ve mevcut düzenlemeleri değerlendirerek tüm yeniden inşa süreçlerini kendi liderliğinde yürütemeyeceğine ve yeterli denetimi sağlayamayacağına karar vermiştir. Bu karar çerçevesinde planlama ve yeniden inşa süreçlerinin gerçekleştirilmesi çalışmalarını yerel yönetimler ve uzman ekiplere devretmiştir. Süreçlerin finansmanı merkezi hükümet tarafından karşılanmasına karar verilmiştir. Bu yaklaşımın altında yatan düşünce planlama ve yeniden inşanın katılımcı ve hızlı bir şekilde yürütülmesidir.¹⁴

Hükümetin eylem planı yerel yönetimler liderliğinde özel sektör ve sivil yapıların yeniden yapılanma sürecine doğrudan katılmaları şeklinde olmuştur. Şili, tarihinde ilk kez üniversiteler, sivil yapılar ve özel sektöre

¹² Marques, Maria Garces, "Lessons Learned From Chile, Evaluating Strategic Reconstruction Master Plans In Post-Disaster Scenarios", A Thesis Presented to The Graduate School of Architecture, Planning, And Preservation Columbia University in The City Of New York, Mayıs 2018, s. 28, <https://academiccommons.columbia.edu/doi/10.7916/D8698M1X>

¹³ Platt, Stephe, Cambridge Architectural Research Ltd, "Planning Recovery And Reconstruction After The 2010 Maule Earthquake And Tsunami in Chile", https://www.researchgate.net/publication/326814825_Planning_Recovery_and_Reconstruction_After_the_2010_Maule_Earthquake_and_Tsunami_in_Chile_Re-thinking_Urban_Transformation

¹⁴ Platt, Stephe, a.g.e

alan açarak yeniden yapılanma çalışmalarını yürütmüştür. Bu yolu açarken bu paydaşların rolleri konusunda net bir sınır da oluşturmamıştır. Söz konusu yaklaşım vatandaşların ve sivil toplum kuruluşlarının da süreçte aktif rol alarak katılmasını ve yapılan çalışmaları etkilemesinde önemli rol oynamıştır. Merkezi hükümet yeniden inşa çalışmalarına liderlik ederken yukarıdan aşağı bir yaklaşım yerine tarafların ortak anlayışa gelmelerine aracılık etmek görevine soyunmuştur. Bu yolun benimsenmesindeki en önemli sebep, depremin etkilediği alanın çok büyük olması nedeniyle bölge içindeki demografik, sosyal ve coğrafi farklılıklar ve burada yaşayanların farklı beklentilerini karşılamak olmuştur. Dünyada çok başarılı yeniden inşa yaklaşımları olmasına rağmen bu deprem için standart bir yaklaşım ile herkesi memnun edecek bir çözüme ulaşılmamasının mümkün gözükmemesi olarak değerlendirilmiştir.¹⁵

Ancak bu süreçlerin yerelde oluşturulan yapılar tarafından yönetilmesi kolay olmamıştır. Bu konuda çalışan yapıların kültürel, çevresel, sosyal alandaki etkenleri dikkate alarak önemli konuları ele almaları gerekmiştir. Yerel yapılar, yeniden ve daha iyisini inşa etme fırsatlarından faydalanmanın yolunun katılımcı bir anlayış ile sorunlara çözüm bulunması ve planlamanın yapılması olduğunun farkına varmışlardır. Bu bakış ile projeler oluşturulmuş, bütçeler hazırlanmış ve hükümet tarafından bakanlıkları arasında koordinasyon çalışmaları yürütülmüştür. Maliye Bakanlığının projelerine onay vermesine karar verilmiştir. Yerel yapılardan beklenen 70.000 meskenin inşa edilmesi ve 2012 yılı sonu itibariyle tüm afetzedelerin kalıcı konutlarda yaşar hale getirilmesiydi. Bu, önemli ölçüde sağlanmıştır.¹⁶

Bu süreçte yönetilmesi gereken en önemli konu, şehirlerin yeniden inşasının daha sonraki afetlere karşı dayanıklı olarak gerçekleştirilmesiydi. Yerelden katılımcı bir şekilde yönetilen süreçler önemli başarılar sağlamıştır. Afet bölgesinde yaşayan ve zarar görmüş olan insanların %90'ı iki yıl içinde evlerine yerleşmiş ve afetten beş yıl sonra ekonomi ve sosyal yaşam tekrar işler hale gelmiştir.¹⁷ Özellikle kıyı bölgeler için yapılan planlama hem depreme hem de Tsunami'ye dayanacak bir yeniden inşa çalışmasının yapılmasına odaklanmıştır. Planlama çalışmaları dört temel ilke bazında yürütülmüştür. Bunlar şöyledir:

- **Güvenlik:** Yaşayanların karşı karşıya kalacağı riskler değerlendirilerek bundan sonraki afetlerden en az seviyede etkilenmelerini sağlamak,
- **Sürdürülebilirlik:** Doğal yaşam açısından hassas olan bölgelerin korunması ve kendini onarması, yeniden yapılacak binaların enerji verimliliğinin yüksek olması ve şehir planlarının ulaşım gibi alanlarda verimliliğini sağlamak.

¹⁵ Marques, Maria Garces a.g.e.

¹⁶ Platt, Stephe, a.g.e

¹⁷ Platt, Stephe, a.g.e

- **Yaşam kalitesi:** Her bölgede yaşayan paydaşlar yaşam kalitesini sağlayan faktörlerin neler olduğunu ortaya koymak ve planlama çalışmalarının göstergeleri olarak tanımlamak.
- **Geleceğe yönelik platform oluşturulması:** Hazırlanan planların kalkınmayı desteklemesi ve bu planların gelecekte yeni koşullara göre oluşturulacak yaklaşımlar için bir atlama platformu sunmasını sağlamak.

Yerel yapılar bu yaklaşımları kullanarak planlarını oluşturmuş, fizibilitelerini hazırlamış, etkilerini değerlendirmiş ve bütçeleri ile birlikte merkezi yönetime önerilerini sunmuştur.¹⁸ Bu çalışmalar yoğun bir katılım ile yürütülmüştür. Kapsayıcılık, etkililik ve verimlilik, sorumluluk, duyarlılık, tutarlılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi yönetim ilkeleri çerçevesinde yürütülmesine karar verilmiştir. Afet sonrası iyileşme çalışmalarının hızlı bir şekilde başlamasının ve yürütülmesinin arkasında yatan önemli bir sebebin hükümetin sürecin etkin işletilmesi konusunda sergilediği liderlik olduğu ifade edilmiştir. Kabine üyelerinin ve devlet başkanının yeniden inşa sürecini desteklemek konusunda önemli çabalar sarf ettikleri ifade edilmiştir. Hükümet afetin finansal maliyetini karşılamak amacıyla hızlı mali tedbirler alarak yeniden inşa sürecini aksatmamayı hedeflemiştir. Diğer taraftan hükümet ilk olarak bir yıllık dönemde afetlere karşı hazırlıklı olmayı sağlayacak yasal düzenlemelerini de yapmıştır. Ayrıca zaten oldukça sıkı olan bina inşa mevzuatı daha da güçlü hale getirilmiş ve bina inşa edenlerin sorumlulukları ile geçerli olduğu süreler netleştirilmiştir.¹⁹ Bu afetlerde elde edilen deneyimlerin faydalı olduğu 2014 yılında yaşanan 8,2 büyüklüğündeki depremde gözlenmiştir. Ülke bu afetten sonra hızlı bir şekilde toparlanmıştır.²⁰

¹⁸ Platt, Stephe, a.g.e

¹⁹ SHamilton, Alexandra, "What Enabled Chile's Remarkable Recovery From Disaster?", The Regulatory Review: A Publication of The Penn Program On Regulation, June 1, 2015, <https://www.theregreview.org/2015/06/01/hamilton-chile-recovery/>

²⁰ Hamilton, Alexandra, a.g.e

PILOT UYGULAMA SUNUMU

KAHRAMANMARAŞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YENİDEN YENİLİKÇİ YAPILANMA PLANI SİVİL ETKİLEŞİM DEĞERLENDİRME MODELİ® İLE ANALİZİ

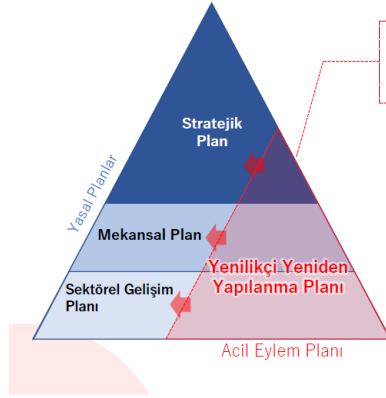

Varsayımlar ve Değerlendirme Yaklaşımı

- Plan taslağı Şubat 2024 itibarıyla tamamlanmıştır. Nihai plan değildir.
- Yenilikçi Yeniden Yapılanma Planı resmi kurumlar tarafından kabul edilmiş bir uygulama planı olmamakla birlikte paydaş kurumlara öneri niteliğindedir.
- Plan önümüzdeki on yılda bu zorlukların üstesinden gelinmesi amacıyla, depremin yarattığı olumsuz etkilere ve aşılması gereken zorluklara yanıt olarak geliştirilmiştir. Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesinde tanımlanan "Build Back Better" konseptiyle hazırlanmıştır.
- Plan, depremden etkilenen vatandaşların hayatlarını yeniden inşa etmelerine yardımcı olmak ve şehrin geleceğini tasavvur etmek amacıyla dikkatle incelenmiş ve Ağustos 2023 - Şubat 2024 tarihleri arasındaki bilgi toplama, analiz ve resmi kurumlarla yapılan görüş alışverişlerinin ardından oluşturulmuştur.
- Plan Japon Uluslararası İş Birliği Ajansının desteği ile geliştirilmiştir.
- Plan katılımcı bir şekilde hazırlanmaya çalışılmıştır. Çalıştay ve toplantılar yapılmıştır.
- Ancak nasıl kaynak sağlanacağı konusunda detaylı bilgi barındırmamaktadır.

Yenilikçi Yeniden Yapılanma Planı (YYY Planı) Konsepti

YENİLİKÇİ YENİDEN YAPILANMA PLANI

Dönem: Planın hazırlanmasından itibaren 10 yıl (~2034)

Alan: Kahramanmaraş'ta afetten etkilenen Merkez bölgesi

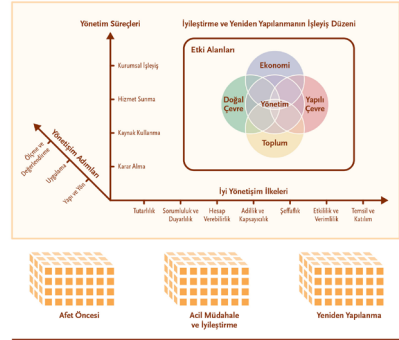
- Yenilikçi Yeniden Yapılanma Planı, afetten etkilenen bölge için bir dizi projeyi öneren ve bölgeyi deprem öncesi durumunun ötesinde geliştirmeyi ve iyileştirmeyi amaçlayan kapsamlı bir stratejiler bütünüdür.
- Yenilikçi Yeniden Yapılanma Planı, sadece fiziksel altyapı projelerini değil, aynı zamanda uzun vadeli kalkınma ve sürdürülebilirliği göz önünde bulundurarak sosyal ve ekonomik yönlerin yeniden yapılanmasını da içerir.
- Yenilikçi Yeniden Yapılanma Planında önerilen plan ve projelerin, ilgili kuruluşların gelecek planlarına yansıtılması öngörülmektedir.

(Kaynak: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi)

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® Kapsamında Yaklaşım

- Plan halihazırda **Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®** açısından değerlendirildiğinde **Karar Alma yönetim süreci** aşamasındadır. Bu yüzden yapılan değerlendirme bu bölümdeki göstergeler ışığında yapılmıştır.
- Planın yanı sıra Kahramanmaraş saha ziyareti sırasında yapılan görüşmelerde elde edilen veriler ve bilgiler de değerlendirme çalışması için kullanılmıştır.
- Bu şekilde sahada böyle bir değerlendirmenin paydaşlar tarafından yapıldığında nasıl gerçekleştirileceğine yönelik bir uygulama örneği olarak gerçekleştirilmiştir.
- Sadece plana bağlı kalmamak aynı AKSE aracını kullanırken farklı veri kaynaklarından yararlanarak değerlendirme yapılmasını göstermek ve objektif bir değerlendirme yaklaşımı ortaya koymak açısından önemlidir.
- Halka açık veri kaynakları kullanılarak değerlendirme yapılmıştır.

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli®

© 2024 Argüden Yönetişim Akademisi

Puanlama Yaklaşımı

Her bir göstergeyi puanlama yaklaşımı aşağıdaki gibi kullanılmaktadır:

%0 – Hiçbir çalışma yapılmamış

%25 – Konu ile ilgili yapılması gerekenler %25 düzeyinde yapılmış

% 50 – Konu ile ilgili yapılması gerekenler %25 – %50 aralığında yapılmış

%75 – Konu ile ilgili yapılması gerekenler %50 – %75 aralığında yapılmış

%100 – Konu ile ilgili yapılması gerekenler %75 – %100 aralığında yapılmış

**AFETTEN KALKINMAYA
SİVİL ETKİLEŞİM**

Karar Alma x Yapı ve Yön x Temsil ve Katılım

1/84

1	2	3	4	5
Tüm kilit paydaşların kimler olduğu tanımlanıyor ve açıklanıyor. (Örneğin: kararları etkileyenler, kararların hayata geçmesi için kaynak sağlayanlar, kararları uygulayacak olanlar)	Kilit paydaşların istişare öncesi süreç ve ilgili konu hakkında bilgilendirilmeleri sağlanıyor.	İstişarelerin etkileşimli (çalıştay, odak grup, vb.) bir şekilde yürütülmesi sağlanıyor. İstişareye katılan paydaşların listesi paylaşılıyor.	İstişareye katılan tüm kilit paydaşların görüşleri planlama yapılırken veya faaliyete karar verilirken değerlendiriliyor.	Tüm kilit paydaşlara istişare süreci ve görüşleri ile ilgili geri bildirim yapılıyor.
Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20
x Tamamlanma Durumu:	x Tamamlanma Durumu:	x Tamamlanma Durumu:	x Tamamlanma Durumu:	x Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: 10	= Adım Skoru: 0	= Adım Skoru: 5	= Adım Skoru: 10	= Adım Skoru: 0
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 25				
Saha ziyareti sırasında tüm paydaşların süreçte yer almadığı belirtildi.	Paydaşların toplantılara katılmadan önce bilgilendirildiğine yönelik bilgi sunulmamış.	Çalıştay ve istişare toplantıları yapılmış ancak katılan paydaşların listesi paylaşılmamış.	Komitelerin oluşturulduğu ve komitelerin düzenli toplantılarla planlama yaptığı belirtiliyor.	Komitelerde yer almayan paydaşlara görüşleri ile ilgili nasıl bilgi verildiği konusunda paylaşım yapılmamış.

Olgunluk Hesabı: %50 x 20 + %0 x 20 + %25 x 20 + %50 x 20 + %0 x 20 = 25 Maksimum puan: 100 Olgunluk Seviyesi: 25/100

Olgunluk Seviyesi: %25

Karar Alma x Uygulama x Temsil ve Katılım

2/84

1	2	3	4	5
Karar aşamaları tüm paydaşlarla paylaşıyor.	Görüş alışverişi ile ilgili bilgilendirme formatı oluşturuluyor.	Karar almaya yönelik toplantı ve paylaşım düzeninin netleşmesi ve paylaşılması sağlanıyor.	Karar toplantılarına ve bilgilendirme ortamlarına beklenen çeşitlilik ve yoğunlukta katılım sağlanması için gerekli ortamlar geliştiriliyor.	Toplantı ve bilgilendirmelerin raporlanarak tüm ilgililere ve paydaşlara iletilmesi sağlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20
✗ Tamamlanma Durumu:	✗ Tamamlanma Durumu:	✗ Tamamlanma Durumu:	✗ Tamamlanma Durumu:	✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: 20	= Adım Skoru: 0	= Adım Skoru: 0	= Adım Skoru: 10	= Adım Skoru: 20
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 50				
Planın belediye tarafından kamuoyunun görüşüne sunulduğu belirtiliyor ayrıca plan belediyenin internet sitesinde mevcut.	Plan görüşe çıkmış ancak bilgi alış verişi konusunda bir platform tespit edilemedi.	Bu konuda bir paylaşımı tespit edilemedi.	Konu ile ilgili paydaşlar Toplantılara davet ediliyor. Davet edilenler tüm kilit paydaşları kapsamayabiliyor.	Plan çalışması belediyenin internet sitesinde yayınlanıyor, ayrıca bölgesel medyada konu ile ilgili haberler yer alıyor.

Olgunluk Hesabı: %100 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 + %50 x 20 + %100 x 20 = 50 Maksimum puan: 100 Olgunluk Seviyesi: 50/100

Olgunluk Seviyesi: %50

Karar Alma x Ölçme ve Değerlendirme x Temsil ve Katılım

3/84

1	2	3	4	5
Karar raporlaması, veri akışı ve ölçme yaklaşımının tanımlanması sağlanıyor.	Toplantı davetlerinin doğru zamanda ve tüm paydaşlara doğru şekilde ulaştırılmasına yönelik performans ölçülüyor.	Toplantılara katılım düzeyinin yoğunluk ve çeşitlilik açısından ölçümü yapılıyor.	Sunulan önerilerin uygunluk oranı ve uygulamaya geçme performansı ölçülüyor.	Uygulamada rol alan tüm tarafların görüş, öneri, değerlendirme ve memnuniyetlerinin anket veya geribildirim toplantıları ile alınması sağlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20
✗ Tamamlanma Durumu:	✗ Tamamlanma Durumu:	✗ Tamamlanma Durumu:	✗ Tamamlanma Durumu:	✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: 20	= Adım Skoru: 0	= Adım Skoru: 0	= Adım Skoru: 0	= Adım Skoru: 10
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 30				
Planın kapsadığı konular hangi tür verilerin toplanacağı ve raporlanacağı ile ilgili fikir veriyor ancak bir veri toplama ve paylaşımaya yönelik raporlama formatı sunmuyor.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Paydaş katılımına yönelik istişareler yapılmış ayrıca aylık toplanacak grup oluşturulmuş.

Olgunluk Hesabı: %100 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 + %50 x 20 = 30 Maksimum puan: 100 Olgunluk Seviyesi: 30/100

Olgunluk Seviyesi: %50

Katılım İlkesi Olgunluk Seviyesi: 105 / 300 = %35

Karar Alma x Yapı ve Yön x Sorumluluk ve Duyarlılık

4/84

1	2	3	4	5
Karar alma yaklaşımı ve karar alanları belirleniyor.	Karar verici kişilerin doğru liyakat ve yetki seviyesinde olması sağlanıyor.	Karar öncesi, karar vericilere sunulacak gerekli ön bilgilendirme ve ven paylaşımına yönelik altyapı oluşturuluyor.	Karar aşamasında çok yönlü bakışın (sürdürülebilirlik, mali, insan kaynağı, hedef kitle yararı, uzun vadeli bakış) sağlanmasına yönelik yaklaşım ve uygulama formatı geliştiriliyor.	Alınan kararları ve planları uygulamakla görevlendirilen kişi ve ekiplere bilgilendirmenin nasıl ve ne zaman yapılacağı, performansının hangi dönemlerde ve nasıl değerlendirileceği belirleniyor.
Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20
✗ Tamamlanma Durumu:	✗ Tamamlanma Durumu:	✗ Tamamlanma Durumu:	✗ Tamamlanma Durumu:	✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
Adım Skoru: 20	Adım Skoru: 10	Adım Skoru: 10	Adım Skoru: 10	Adım Skoru: 0
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 50				
Plan Kahramanmaraş Belediyesi'nin internet sitesinde kamunun erişimine açık olarak yer alıyor.	Mevcut belediye personeli bu planın yürütülmesinde rol üstlenecek ancak diğer kurumların da katkısı bekleniyor. Fakat plan öneri niteliğinde olduğu için kimlerin bu planı destekleyeceği belli değil.	Çalıştay ve istişare toplantıları yapılmış ancak katılan paydaşların listesi paylaşılmamış.	Plan mali kaynaklar ve yönetim konuları hariç diğer alanları kapsıyor.	Bu konuda bir bilgi tespit edilemedi.

Olgunluk Hesabı: %100 x 20 + %50 x 20 + %50 x 20 + %50 x 20 + %0 x 20 = 50 Maksimum puan: 100 Olgunluk Seviyesi: 50/100

Olgunluk Seviyesi: %50

Karar Alma x Uygulama x Sorumluluk ve Duyarlılık

5/84

1	2	3	4	5
Karar alanlarının tüm paydaşlarla paylaşımı yapılıyor.	Karar vericilerin istişare öncesi süreç ve ilgili konu hakkında bilgilendirilmesi sağlanıyor.	İstişarelerin etkileşimli (çalıştay, odak grup, vb.) bir şekilde yürütülmesi sağlanıyor. İstişareye katılan paydaşların listesinin paylaşılması sağlanıyor.	Toplantı ve bilgilendirme ortamlarına katılımın sağlanması ve karar formatına uygun geniş bakış açısının oluşması güvence altına alınıyor.	Alınan kararları ve planları uygulamakla görevlendirilen kişi ve ekiplere bilgilendirme yapılıyor, hedef/değer ve çıktı üzerinde uzlaşma sağlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20
✗ Tamamlanma Durumu:	✗ Tamamlanma Durumu:	✗ Tamamlanma Durumu:	✗ Tamamlanma Durumu:	✗ Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
Adım Skoru: 20	Adım Skoru: 0	Adım Skoru: 20	Adım Skoru: 10	Adım Skoru: 5
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 55				
Plan belediyenin internet sitesinde paylaşılıyor.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Plan hazırlanırken çalışma grupları toplantıları yapılmış.	Tüm paydaşlar olmasa da konu ile ilgili paydaşların bir bölümünün katılımı sağlanmış.	Belediye kendi uygulayacağı kısım konusunda uzlaşma içinde ancak plan öneri niteliğinde olduğu için diğer grupların ne kadar sürece uyum sağlayacakları belirsiz.

Olgunluk Hesabı: %100 x 20 + %0 x 20 + %100 x 20 + %50 x 20 + %25 x 20 = 55 Maksimum puan: 100 Olgunluk Seviyesi: 55/100

Olgunluk Seviyesi: %55

Karar Alma x Ölçme ve Değerlendirme x Sorumluluk ve Duyarlılık

6/84

1 Karar verici ve paydaş katılımında doğru örneklem çeşitliliği ve sayısının tanımlanması sağlanıyor.	2 Örnekleme erişiminin doğru yöntemler kullanılarak sağlanması ve ölçümü yapılıyor.	3 Sunulan önerilerin uygunluk oranı ve uygulamaya geçme performansı ölçülüyor.	4 Tüm tarafların görüş ve önerilerinin karar alma aşamasında değerlendirilmesi ve karar kalitesinin iyileştirilmesi sağlanıyor.	5 Kararın çok yönlü olası etkileri ve yararları ortaya konuyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 10	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 15	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 15	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 15	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 15
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 70				
Süreçte paydaşların bir kısmı yer alıyor tamamı yer almıyor.	Paydaşların tamamı süreç içinde yer almasa da farklı alanlar ile ilgili veriler toplanıyor.	Önerilerin bir kısmı başka ülkelerde denenmiş ve başarılı olmuş uygulamalar. Diğer bir kısmı ise çalışmada yer alan paydaşların mutabakatı ile plana konulmuş.	Katılan paydaşların görüşleri alınıyor. Plan başka kurumların çalışmalarını da içeriyor ancak onların görüşleri henüz net değil.	Çalışmalar farklı bakış açılarını içerecek şekilde yapılmış, başka ülke örneklerinden yararlanılmış. Ancak diğer etkili kurumlar sürecin tam içinde yer almamışlar.

Olgunluk Hesabı: %50 x 20 + %75 x 20 + %75 x 20 + %75 x 20 + %75 x 20 = 70 Maksimum puan: 100 Olgunluk Seviyesi: 70/100

Olgunluk Seviyesi: %70

Sorumluluk İlkesi Olgunluk Seviyesi: 175 / 300 = %58,3

Karar Alma x Yapı ve Yön x Etkililik ve Verimlilik

7/84

1 İhtiyacı tanımlıyor.	2 Olası riskler ve fırsatlar ortaya konuyor.	3 Benzer iyi uygulamalar inceleniyor. Kapsam ve genel kaynak ihtiyacına yönelik alternatifler oluşturuluyor.	4 Olası iş birlikleri, paydaşlar ve beklenen katkılar tanımlanıyor.	5 Sürdürülebilirlik boyutunda olumlu ve olumsuz etkileşim alanları belirleniyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 20	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 15	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 20	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 15	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 15
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 85				
Plan ihtiyacı tanımlıyor.	Plan riskleri öngörüyor, fırsatlardan bahsediyor. Paydaşların tamamı sürecin içinde olmadığı için tüm risk ve fırsatları kapsamıyor olabilir.	Japonya örnekleri incelenmiş.	Kamu kurumları ve ilçe belediyeleri ile iş birliği fırsatları konusunda bilgi paylaşılıyor. Sivil toplum katkısı değerlendirilmemiş.	Atıklar ve su kaynaklarına yönelik bilgiler ve planlar yer alıyor.

Olgunluk Hesabı: %100 x 20 + %75 x 20 + %100 x 20 + %75 x 20 + %75 x 20 = 85 Maksimum puan: 100 Olgunluk Seviyesi: 85/100

Olgunluk Seviyesi - %85

Karar Alma × Uygulama × Etkililik ve Verimlilik

8/84

1	2	3	4	5
Hedef kitle tanımlanması, ihtiyaç ve değer önermesi belirleniyor.	Olası riskler ve fırsatlar ortaya konuyor, önlem ve etki boyutu değerlendiriliyor.	Alınan kararların uygulanması için kaynakların yeterliliği ve ilave kaynak ihtiyacı değerlendiriliyor. Planlama, kaynak kullanımı (zaman, kişi/saat, maliyet), yararlanıcı hedef kitle ve üretilecek değer/çıkıtı belirleniyor.	Kararın uyum yönetimi sağlanıyor, izleme ve değerlendirme için kıyaslamaya uygun raporların neler olduğu (öngörülen çıktılar, kaynak kullanımı, hedef kitle, elde edilen değer) belirleniyor.	Planlanan iş birlikleri, paydaşlara ve iç kaynaklara gerekli bilgilendirme ve iletişim planı prensipleri belirleniyor.
Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20
× Tamamlanma Durumu:	× Tamamlanma Durumu:	× Tamamlanma Durumu:	× Tamamlanma Durumu:	× Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: 20	= Adım Skoru: 20	= Adım Skoru: 0	= Adım Skoru: 0	= Adım Skoru: 0
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 40				
Planda değer önermeleri yer alıyor.	Afet riskleri ortaya konulmuş, önlemler konusunda öneriler bulunuyor.	Kaynaklar konusunda bir paylaşım bulunmuyor.	Bu konuda bir bilgiye ulaşılmadı.	Bu konuda bir bilgi tespit edilemedi.

Olgunluk Hesabı: %100 × 20 + %100 × 20 + %0 × 20 + %0 × 20 + %0 × 20 = 40 Maksimum puan: 100 Olgunluk Seviyesi: 40 / 100

Olgunluk Seviyesi : % 40

Karar Alma × Ölçme ve Değerlendirme × Etkililik ve Verimlilik

9/84

1	2	3	4	5
Hedef ve performans göstergeleri belirleniyor. Performans göstergeleri, veri erişimi ve kaynak planlaması yapılarak belirleniyor.	İhtiyacı ve kararı oluşturan mevcut durum sayısal verilerle ortaya konuyor.	Karar gerekçeleri ve hedefe ulaşım ölçüm değerleri ortaya konuyor.	Uygulamanın kaynak geri dönüşüm planı ve etki boyutunda hedefleri belirlenerek pilot uygulama planı yapılıyor.	Pilot uygulama alanı belirleniyor ve pilot uygulama gerçekleştirilerek gerekirse karar ve planda iyileştirme yapılıyor.
Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20
× Tamamlanma Durumu:	× Tamamlanma Durumu:	× Tamamlanma Durumu:	× Tamamlanma Durumu:	× Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
= Adım Skoru: 0	= Adım Skoru: 5	= Adım Skoru: 5	= Adım Skoru: 0	= Adım Skoru: 0
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 10				
Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Sahada değerlendirme çalışmaları yapılmış ancak sonuçları raporda yer almıyor.	Bir takım hedefler belirlenmiş ancak kararlara temel teşkil eden konular veri temelli olarak ortaya konulmamış.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.

Olgunluk Hesabı: %0 × 20 + %25 × 20 + %25 × 20 + %0 × 20 + %0 × 20 = 10 Maksimum puan: 100 Olgunluk Seviyesi: 10 / 100

Olgunluk Düzeyi - %10

Etkililik ve Verimlilik İlişkisi Olgunluk Seviyesi: 135 / 300 = % 45

Karar Alma x Yapı ve Yön x Adillik ve Kapsayıcılık

10/84

1	2	3	4	5
Karar alma ve planlama sürecinde tüm toplumsal kesimlerin ihtiyaçları dikkate alınıyor. (Nüfusun en az %85'ini).	Hedef kitle/faydalanıcılar tanımı adillik, sosyal ve mekansal kapsayıcılık ve çeşitlilik gözettelerek yapılıyor.	Karar sürecinde erişim ve faydalanma imkânlarında sosyal ve mekansal kapsayıcılığı ve fırsat eşitliğini gözetmek için kurumsal süreçler tanımlanıyor.	Alınacak kararın, tüm toplumsal kesimlerine yönelik ayrı katkı ve maliyetinin, sosyal, çevresel ve ekonomik boyutlarla değerlendirilmesine yönelik yaklaşım/meکانizma tanımlanıyor.	Tüm toplumsal kesimlerin kararlar konusunda bilgilendirilmesi, talep, itiraz ve şikayetlerin yanıtlanması için mekanizmalar tanımlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 20	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 20	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 40				
Bu konuda net bir tanımlama yok ancak afetten zarar görmüş olanların hedeflendiği bu yaklaşımın kapsayıcı olduğu düşünülebilir.	Bu konuda net bir tanımlama yok ancak afetten zarar görmüş olanların hedeflendiği bu yaklaşımın kapsayıcı olduğu düşünülebilir.	Bu konuda bilgi tespit edilemedi.	Bu konuda bilgi tespit edilemedi.	Bu konuda bilgi tespit edilemedi.

Olgunluk Hesabı: %100 x 20 + %100 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 = 40 Maksimum puan : 100 Olgunluk Seviyesi : 40 / 100

Olgunluk Seviyesi - % 40

Karar Alma x Uygulama x Adillik ve Kapsayıcılık

11/84

1	2	3	4	5
Demografik yapıya göre her kesimin ihtiyaçları ayrı ayrı ortaya konuyor.	İhtiyaçlar segment bazında ve bütünsel olarak fayda-maliyet analizi ile değerlendirilerek rasyonel bir mekanizma ile önceliklendiriliyor.	Karar aşamasında karar vericilerin çeşitliliği ve tüm segmentleri temsil edecek kapsayıcılığı gözetiliyor.	Önceliklendirme sonuçları göz önüne alınarak oluşturulan kararların sistematik bir bakış ile gerekeceği ortaya konuyor.	Paydaşlara kararlar gerekeceği ile duyuruluyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 10	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 5	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 5
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 20				
Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Paydaşların bir bölümü çalışmada yer alıyor.	Çalışmalar var ancak veri temelli olarak paylaşılmamış.	Çalışmalar var ancak veri temelli olarak paylaşılmamış.

Olgunluk Hesabı: %0 x 20 + %0 x 20 + %50 x 20 + %25 x 20 + %25 x 20 = 20 Maksimum puan : 100 Olgunluk Seviyesi : 20 / 100

Olgunluk Seviyesi - % 20

Karar Alma x Ölçme ve Değerlendirme x Adillik ve Kapsayıcılık

12/84

1 Demografik yapı inceleniyor ve karar aşamasına analizler sunuluyor.	2 Tüm kesimler için ihtiyaç, fayda ve maliyet analizleri bütünsel değerlendirmeye destek sağlayacak şekilde haritalandırılıyor.	3 Karar vericilerin kapsayıcılık durumu ve her kesimin katılım performansı ölçülüyor.	4 Karar sonucu belirlenen hedef kitlelerin kapsayıcılık performansı ölçülüyor.	5 Karara yönelik gelen talep, itiraz ve şikayetlerin sayısı, dağılımı ve yanıtlanma performansı ölçülüyor.
Adım Ağırlığı: 20 x Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 x Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 x Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 x Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 x Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 0				
Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.

Olgunluk Hesabı: %0 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 = 0 Maksimum puan : 100 Olgunluk Seviyesi : 0/ 100

Olgunluk Seviyesi - %0

Etklilik ve Verimlilik İlkesi Olgunluk Seviyesi: 60/ 300 = %20

Karar Alma x Yapı ve Yön x Şeffaflık

13/84

1 Alınan kararların ve uygulanma sonuçlarının paylaşılacağı format tanımlanıyor.	2 İletişim ve paylaşım platformları belirleniyor ve geliştiriliyor.	3 Yürütülecek faaliyetler ile ilgili bilginin düzenli olarak paylaşılmasını sağlayacak mekanizmalar tanımlanıyor.	4 Hangi işler için ihale yönteminin kullanılacağı ve ihale sonuçlarının nasıl açıklanacağı belirleniyor.	5 İşbirlikleri politika ve prensipleri tanımlanıyor. Paylaşım ve duyurular için gerekli veri seti ve veri kaynakları tanımlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 x Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 x Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 x Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 x Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 x Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 0				
Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu konuda bilgi tespit edilemedi.

Olgunluk Hesabı: %0 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 = 0 Maksimum puan : 100 Olgunluk Seviyesi : 0/ 100

Olgunluk Seviyesi - %0

Karar Alma x Uygulama x Şeffaflık

14/84

1 Alınan tüm kararlar, gerekçeleri ve destekleyen kanıtlarıyla birlikte açıklanıyor.	2 Uygulama adımları, hedefler ve yaratılacak değere dair bilgiler tüm paydaşların erişimine uygun ortamlarda paylaşılıyor.	3 Uygulama adımlarındaki iş birliği alanları ve kriterleri tüm paydaşların erişimine uygun ortamlarda açıklanıyor.	4 Uygulama adımlarındaki ihale kapsamı ve kriterleri tüm paydaşların erişimine uygun ortamlarda açıklanıyor.	5 Verilen kararın hayata geçirilmesi için yapılan fizibilite çalışması (özeti) ve faaliyet bütçesi (özeti) paydaşlar ile paylaşılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 5	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 5	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 5	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 =				15
Çalışmalar yapılmış ancak sonuçlar veri temelli olarak açıklanmamış.	Çalışmalar yapılmış ancak sonuçlar veri temelli olarak açıklanmamış.	Çalışmalar yapılmış ancak sonuçlar veri temelli olarak açıklanmamış.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu konuda bir bilgi tespit edilemedi.

Olgunluk Hesabı: %25 x 20 + %25 x 20 + %25 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 = 15 Maksimum puan : 100 Olgunluk Seviyesi : 15 / 100

Olgunluk Seviyesi % 15

Karar Alma x Ölçme ve Değerlendirme x Şeffaflık

15/84

1 Karar raporlaması, veri akışı ve ölçme yaklaşımının tanımlanması sağlanıyor.	2 Duyuru ve bilgilendirme paylaşımlarının tüm paydaşlara erişimi ve bu yönde kullanılan platformların performansı ölçülüyor. (izlenme, görüşme skorları vb.)	3 İşbirliği prensiplerinin ulusal ve uluslararası standartlara, mevzuat ve politikalara uygunluğu değerlendiriliyor.	4 İhale şartlarının ulusal ve uluslararası standartlara, mevzuat ve politikalara uygunluğu değerlendiriliyor.	5 Karar aşamasında rol alan tüm tarafların görüş, öneri, değerlendirmesi ve memnuniyetlerinin anket veya geribildirim toplantıları ile alınması sağlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 =				0
Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.

Olgunluk Hesabı: %0 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 = 0 Maksimum puan : 100 Olgunluk Seviyesi : 0 / 100

Olgunluk Seviyesi- %0

Şeffaflık İlikesi Olgunluk Seviyesi : 15 / 300 = % 5

Karar Alma x Yapı ve Yön x Hesap Verebilirlik

16/84

1 Yetkililerin aldıkları kararların, kullandıkları kaynakların, yaptıkları harcamaların ve elde edilen sonuçların düzenli olarak açıklanmasını sağlayacak mekanizmalar tanımlanıyor.	2 Alınan kararlar ve yürütülen faaliyetlerin ulusal ve uluslararası düzenleyici çerçevelere uygunluğunu izleyecek mekanizmalar tanımlanıyor.	3 Uygunsuzluk, sorun ve risklerin yönetimi için mekanizmalar tanımlanıyor. (Uygunsuzluklar ihmal ve yetkiyi kötüye kullanma kaynaklı ise sorumlular hakkında yasal süreçlerin nasıl işleteceği tanımlanıyor).	4 Ortaya çıkan uygunsuzluklar, sorunlar ve riskler ile ilgili iyileştirme yaklaşımlarının nasıl belirleneceği ve nasıl paylaşılacağı tanımlanıyor.	5 Kararın ne olduğu ve gerekçeleri paydaşlara açıklanıyor. Uygulamaya yönelik hedef bütçe, süre ve yaratılacak değer tanımlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 0				
Süreçte paydaşların bir kısmı yer alıyor tamamı yer almıyor.	Paydaşların tamamı süreç içinde yer almasa da farklı alanlar ile ilgili veriler toplanıyor.	Önerilerin bir kısmı başka ülkelerde denenmiş ve başarılı olmuş uygulamalar. Diğer bir kısmı ise çalışmada yer alan paydaşların mutabakatı ile plana konulmuş.	Katılan paydaşların görüşleri alınıyor. Plan başka kurumların çalışmalarını da içeriyor ancak onların görüşleri henüz net değil.	Çalışmalar farklı bakış açılarını içerecek şekilde yapılmış, başka ülke örneklerinden yararlanılmış. Ancak diğer etkili kurumlar sürecin tam içinde yer almamışlar.

Olgunluk Hesabı: %0 × 20 + %0 × 25 + %0 × 20 + %0 × 20 + %0 × 20 = 0 Maksimum puan : 100 Olgunluk Seviyesi : 0 / 100

Olgunluk Seviyesi - %0

Karar Alma x Uygulama x Hesap Verebilirlik

17/84

1 Alınan tüm kararlar, gerekçeleri ve destekleyen kanıtları birlikte açıklanıyor. Alınan kararın hayata geçirilmesi planını uygulamak için kullanılacak kaynaklar, yapılacak harcamalar ve elde edilmesi beklenen sonuçlar paylaşılıyor.	2 Alınan kararın hayata geçirilmesi planının uygulanmasının, ulusal ve uluslararası düzenleyici çerçevelere uyumluluğu güvence altına alınıyor ve raporlanıyor.	3 Alınan kararın hayata geçirilmesi planının uygulanması ile ilgili olası uygunsuzluklar, sorunlar ve riskler değerlendiriliyor ve önlenebilir.	4 Uygulama adımlarındaki ihale kapsamı ve kriterleri tüm paydaşların erişimine uygun ortamlarda açıklanıyor.	5 Verilen kararın hayata geçirilmesi için yapılan fizibilite çalışması (özeti) ve faaliyet bütçesi (özeti) paydaşlar ile paylaşılıyor.
Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 5	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 × Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 5				
Süreçte paydaşların bir kısmı yer alıyor tamamı yer almıyor.	Paydaşların tamamı süreç içinde yer almasa da farklı alanlar ile ilgili veriler toplanıyor.	Önerilerin bir kısmı başka ülkelerde denenmiş ve başarılı olmuş uygulamalar. Diğer bir kısmı ise çalışmada yer alan paydaşların mutabakatı ile plana konulmuş.	Katılan paydaşların görüşleri alınıyor. Plan başka kurumların çalışmalarını da içeriyor ancak onların görüşleri henüz net değil.	Çalışmalar farklı bakış açılarını içerecek şekilde yapılmış, başka ülke örneklerinden yararlanılmış. Ancak diğer etkili kurumlar sürecin tam içinde yer almamışlar.

Olgunluk Hesabı: %25 × 20 + %0 × 20 + %0 × 20 + %0 × 20 + %0 × 20 = 5 Maksimum puan : 100 Olgunluk Seviyesi : 5 / 100

Olgunluk Seviyesi - %5

Karar Alma x Ölçme ve Değerlendirme x Hesap Verbilirlik

18/84

1 Karar süreci ve uygulama çalışmalarını için planlanan kaynaklar ve elde edilecek sonuçlar hakkında düzenli açıklamaların nasıl yapılacağı tanımlanıyor; ulusal ve uluslararası raporlamalara uygun raporlama süreci tanımlanıyor.	2 Raporlama süreci doğru zaman ve içerik ile yürütülüyor.	3 Olası uygunsuzlukları, sorunları ve riskleri takip mekanizmaları tanımlanıyor ve raporlanıyor.	4 Olası uygunsuzluklar, sorunlar ve riskler ile ilgili iyileştirme yaklaşımları oluşturmak için mekanizmalar tanımlanıyor.	5 Olası uygunsuzluklar, ihmal ve yetkiyi kötüye kullanma kaynaklı sorumluları tespit etme ve yasal süreçleri çalıştırma mekanizmaları belirleniyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 0				
Süreçte paydaşların bir kısmı yer alıyor tamamı yer almıyor.	Paydaşların tamamı süreç içinde yer almasa da farklı alanlar ile ilgili veriler toplanıyor.	Önerilerin bir kısmı başka ülkelerde denemiş ve başarılı olmuş uygulamalar. Diğer bir kısmı ise çalışmada yer alan paydaşların mutabakatı ile plana konulmuş.	Katılan paydaşların görüşleri alınıyor. Plan başka kurumların çalışmalarını da içeriyor ancak onların görüşleri henüz net değil.	Çalışmalar farklı bakış açılarını içerecek şekilde yapılmış, başka ülke örneklerinden yararlanılmış. Ancak diğer etkili kurumlar sürecin tam içinde yer almamışlar.

Olgunluk Hesabı: %0 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 = 0 Maksimum puan : 100 Olgunluk Seviyesi : 0/ 100

Olgunluk Seviyesi- %0

Hesap Verbilirlik İlkesi Olgunluk Seviyesi: 5 / 300 = % 1,7

Karar Alma x Yapı ve Yön x Tutarlılık

19/84

1 Kararlar hedef kitle, plan, hedeflenen çıktı, ihtiyaçlar ve kaynaklar bağlamında uygulanabilirliği ve izlenebilirliğini sağlayacak şekilde belirleniyor.	2 Alınan kararların etik, bilimsel ve mesleki standartlarla uyumlu olması gözetilerek ilgili kriterler tanımlanıyor.	3 Alınan kararların ulusal ve bölgesel politika ve planlarla, ulusal ve uluslararası düzenleyici çerçevelerle uyumlu olması gözetilerek ilgili kriterler tanımlanıyor.	4 Alınan kararların ve elde edilen sonuçların öngörülenlerle uyumunu takip edecek mekanizmalar tanımlanıyor.	5 Uyumsuzluklar için iyileştirme yaklaşımlarının nasıl oluşturulacağı tanımlanıyor.
Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 5	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 15	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0	Adım Ağırlığı: 20 X Tamamlanma Durumu: %0 %25 %50 %75 %100 = Adım Skoru: 0
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 20				
Kararlar alınmış. Yeniden yapılanma konusunda Japonya örneklerinden faydalanılmış. Bu adımlar sürecin iyileşmesine katkı yapabilir ancak tüm paydaşlar ve uygulayıcılar çalışma sürecinin parçası değildir.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	5018, belediyenin planlarının üst ölçek planlar ile uyumlu olması gerektiğini tanımlıyor. Ayrıca bu planların ilgili kamu kurumlarıyla paylaşılacağı söyleniyor. Paylaşılan kurumların rolleri üstlenip üstlenmeyecekleri belli olmadığı için risk olabilir.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.

Olgunluk Hesabı: %25 x 20 + %0 x 20 + %75 x 20 + %0 x 20 + %0 x 20 = 20 Maksimum puan : 100 Olgunluk Seviyesi : 20 / 100

Olgunluk Seviyesi- % 20

Karar Alma × Uygulama × Tutarlılık

20/84

1	2	3	4	5
Alınan kararın, uygulama planında kullanılacak kaynaklar ve elde edilecek sonuçlarla tutarlılığı sağlanıyor.	Alınan kararın hayata geçirilmesi planının etik, bilimsel ve mesleki standartlarla uyumlu olması gözetiliyor, güvence altına alınıyor.	Alınan kararın hayata geçirilmesi planının, ulusal ve bölgesel politika ve planlarla uyumlu olması gözetiliyor.	Alınan kararın hayata geçirilmesi planının, ulusal ve uluslararası düzeydeki çerçevelerle uyumluluğu gözetiliyor.	Kararların Stratejik Kalkınma Planları, Ulusal Kalkınma Planları, Bölgesel ve İl Stratejik Planları ile tutarlılığı ve bunların bütçe ve planlarla uyumu gözetiliyor, güvence altına alınıyor. Karar kalitesinin bu yönde iyileştirilmesi yaklaşımı benimseniyor ve uygulanıyor.
Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20
× Tamamlanma Durumu:	× Tamamlanma Durumu:	× Tamamlanma Durumu:	× Tamamlanma Durumu:	× Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
Adım Skoru: 0	Adım Skoru: 0	Adım Skoru: 15	Adım Skoru: 10	Adım Skoru: 5
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 30				
Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu konuda bir bilgi tespit edilemedi	5018, belediyenin planlarının üst ölçek planlar ile uyumlu olması gerektiğini tanımlıyor. Ayrıca bu planların ilgili kamu kurumlarıyla paylaşılacağı söyleniyor. Paylaşılan kurumların rolleri üstlenip üstlenmeyecekleri belli olmadığı için risk olabilir.	Planın kapsamı sadece belediyenin sorumluluk alanını içermiyor. Bir kısım kurumlar merkezi yönetim kontrolünde, bu kontrolün sağlanması zor.	Ortaya konulan çalışma SKA'lar, ulusal kalkınma ve bölgesel planlarla doğrudan ilişkilendirilmemiş olmakla birlikte uyumlu gözüküyor.

Olgunluk Hesabı: %0 × 20 + %0 × 20 + %75 × 20 + %50 × 20 + %25 × 20 = 30 Maksimum puan : 100 Olgunluk Seviyesi :30 / 100

Olgunluk Seviyesi - % 30

Karar Alma × Ölçme ve Değerlendirme × Tutarlılık

21/84

1	2	3	4	5
Alınan kararların plan ve hedefe ulaşma performansı ölçülüyor.	Alınan kararların etik, bilimsel ve mesleki standartlara uyum performansı ölçülüyor.	Alınan kararların ulusal ve bölgesel politika ve planlarla uyum performansı ölçülüyor.	Alınan kararların ulusal ve uluslararası düzeydeki çerçevelerle uyum performansı ölçülüyor.	Ölçme ve değerlendirme çalışmalarının sonuçları öngörülenler ile uyumsuz ise yetkililer gerekli iyileştirmeler için tedbirler alınmasını sağlıyor.
Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20	Adım Ağırlığı: 20
× Tamamlanma Durumu:	× Tamamlanma Durumu:	× Tamamlanma Durumu:	× Tamamlanma Durumu:	× Tamamlanma Durumu:
%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100	%0 %25 %50 %75 %100
Adım Skoru: 0	Adım Skoru: 0	Adım Skoru: 0	Adım Skoru: 0	Adım Skoru: 0
Gösterge Olgunluk Skoru = Adım Skoru 1 + Adım Skoru 2 + Adım Skoru 3 + Adım Skoru 4 + Adım Skoru 5 = 0				
Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.	Bu yönde bir bilgi tespit edilemedi.

Olgunluk Hesabı: %0 × 20 + %0 × 20 + %0 × 20 + %0 × 20 + %0 × 20 = 0 Maksimum puan: 100 Olgunluk Seviyesi: 0 / 100

Olgunluk Seviyesi: %0

Tutarlılık İkesi Olgunluk Seviyesi: 50 / 300 = %16,7

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® Kapsamında Kahramanmaraş YYYPKarar Yönetim Süreci Değerlendirme Sonucu

Temsil ve Katılım İlkesi Olgunluk Düzeyi	%35,0
Sorumluluk ve Duyarlılık İlkesi Olgunluk Düzeyi	%58,3
Etkililik ve Verimlilik İlkesi Olgunluk Düzeyi	%45,0
Adillik ve Kapsayıcılık İlkesi Olgunluk Düzeyi	%20,0
Şeffaflık İlkesi Olgunluk Düzeyi	%5,0
Hesap Verebilirlik İlkesi Olgunluk Düzeyi	%1,7
Tutarlılık İlkesi Olgunluk Düzeyi	%16,7
Planın Genel Olgunluk Düzeyi	%25,9

AFETTEN KALKINMAYA SİVİL ETKİLEŞİM

Kahramanmaraş YYYP Çalışması

- Kahramanmaraş belediyesi önemli bir çalışma gerçekleştirmiş, bölgenin iyileşme ve yeniden yapılanması için bir öneri ortaya koymuştur.
- Çalışmayı bir grup paydaşın katılımı ile gerçekleştirmiştir.
- Plan yapılırken Japon Uluslararası İş Birliği Ajansı'nın desteği alınmıştır. Bu destek özellikle iyi örneklerin değerlendirilmesi ve çıkarılan derslerin plana yansıtılmasını sağlamıştır.
- Diğer kamu kurumlarına yol gösterici olmaya çalışmış ve onların görüşlerini anket, görüşme gibi yöntemlerle almıştır.
- Ortaya konulan plan diğer kamu kurumları için öneri niteliğinde olup bağlayıcı bir yönü yoktur.
- Yapılan çalışma yerel düzeyde yürütülecek çalışmaların genel bir merkezi yönetim, yerel yönetim, sivil toplum (meslek odaları ve diğer tüm topluluklar dahil) birlikte, katılımcı ve koordinasyon içinde çalışmanın öneminin anlaşılması açısından örnek teşkil etmektedir.
- Plan afet öncesi etkin, doğru ve detaylı hazırlıkların yapılmasının afet sonrası süreçleri yönetmek açısından önemli olduğunu da göstermektedir. (Atıklar, dayanıklı binalar, arazi değerlendirmesi, vb..)**

AFETTEN KALKINMAYA SİVİL ETKİLEŞİM

Kahramanmaraş YYYP Gelişim Önerileri - Katılım

- Plan katılımcı olarak hazırlanmış olmakla birlikte saha ziyaretleri sırasında yapılan görüşmelerde tüm paydaşların bu çalışmada yeteri kadar kapsanmadığı görüldü. Sürece tüm paydaşları katmak (aynı fikirde olunmayanlarda dahil olmak üzere) fikir çeşitliliği, risk ve fırsatları anlamak açısından fayda sağlar. Ayrıca kapsayıcılık planının uygulanması aşamasında sahiplenilmesini güçlendirir.
- İstişare sürecine katılanların konu ile ilgili olarak önceden bilgilendirilmeleri çalışmalarını verimli kılar. Yapılan incelemede paydaşlara bu yönde bir bilgilendirme yapıldığı konusunda bir bilgiye ulaşamadık.
- İstişare çalışmasını geliştirmek kadar bu istişarede kimlerin yer aldığını açıklamak çalışmanın meşruiyetini ortaya koymak açısından önemli. Yukarıda bahsedildiği gibi kapsayıcı olmayan çalışmaların uygulamaya konulması sırasında sorunlarla karşılaşma riski ortaya çıkabilir.
- İstişareye katılanların görüşlerinin yansıtılmasından kastedilen önerilerin değerlendirilmesidir. Bu öneriler planın geliştirilmesine ve risklerin belirlenip yönetilmesine yardımcı olabilirler.
- Alınan öneriler hakkında öneri sahiplerine geri bildirim vermek katılımın sürekliliğini sağlamak ve güven tesis etmek açısından değerlidir.
- Toplantıya davet edilenlerin hazırlanması için davetin yeterince önce gönderilmesi ve istişare süreçlerine katılım durumlarının takip edilmesi alınacak katkıyı artırmak açısından önemlidir.

Kahramanmaraş YYYP Gelişim Önerileri – Sorumluluk ve Duyarlılık

- Planın etkin ve etkili bir şekilde hayata geçirilmesi ve başarısı, yetkili olacak kişilerin deneyimi ve bilgi birikimi ile doğrudan bağlantılıdır. Bu yüzden planı uygulama sorumluluğuna sahip olanların kimler olduğunun ve deneyimlerinin neler olduğunun açıklanması güven oluşturmak açısından önem taşır.
- Karar süreçlerinde konuların farklı açılardan değerlendirilmesi, birbirlerini etkileyen risk ve fırsatların ortaya konulması karar kalitesini artırır.
- Planın başarısı, sistemin çalışma süreçlerinin yapılandırılması ve bilgilendirme sistemlerinin etkin çalışması ile mümkündür. Bu yüzden çalışma başlamadan önce bu sistemin oluşturulması ve kontrol edilmesi önem taşır.
- Tüm paydaşların sürece katılımının sağlanması, istişare öncesi bilgilendirme ve ilgilerin bilgilendirilmesi, geliştirilmesi gereken konular gözleniyor.
- Çalışmalar yapılırken doğru örneklem üzerinden çalışmalarını yürütmek doğru varsayımlar yapılması açısından kritik önem taşıyor. Bu yüzden tüm paydaşların sürece dahil edilmesi önemlidir.

Kahramanmaraş YYYP Gelişim Önerileri – Etkililik ve Verimlilik I

- Hazırlanan plan incelendiğinde öngörülen çalışmaların hangi kaynaklar ile (insan, zaman, ekipman, birim, mali kaynak, vb.) gerçekleştirileceğine yönelik bir bilgiye ulaşılamadı. Bir plan ancak kaynaklar bulunursa sonuca ulaşabilir. Yoksa bir iyi niyet beyanı halinde kalır.
- Kararın yasalara, yetkilere, ulusal ve uluslararası standartlarla uyumlu olması önem taşır. Bu uygunluk denetimini yapacak yapı ve sistemin baştan tanımlanması sürecin sorunsuz ilerlemesine ve koordinasyon gerektiren noktaların baştan anlaşılmasına yardımcı olur.
- Karar hayata geçirilirken dış ve iç paydaşlar arasında nasıl bir bilgilendirme sürecinin olacağına yönelik bir planın olması ve bu planın ilgililer ile paylaşılması sürecin koordinasyonu, performansın takibi, anlaşmazlık ve uyumsuzlukların çözümü açısından önemlidir.
- Planı incelediğimizde hedeflerin ve performans göstergelerinin paylaşılmadığını gördük. Bunlar belirlenmediğinde planın fayda sağlaması ve performansın takibi mümkün olmaz.

AFETTEN KALKINMAYA
SİVİL ETKİLEŞİM

Kahramanmaraş YYYP Gelişim Önerileri – Etkililik ve Verimlilik II

- Planı incelediğimizde mevcut durum analizinin yapılmadığını gördük. Bu çalışmanın veri temelli olarak paylaşılması plan hedeflerinin ve kararlarının nedenlerini anlamak açısından faydalı olur. Böylece gelişim bazı da tanımlanmış olur.
- Plan incelenirken yapılan yatırımların nasıl bir fayda yaratacağı hem kurum açısından hem de toplumsal açıdan nasıl bir gelişim ve fayda elde edileceğine yönelik bir bilgi paylaşılmadığını gördük. Bu konunun ortaya konulması özellikle paydaşların planı desteklemesi ve güven duyması açısından önem taşır.
- Planın belli bir kısmının pilot olarak uygulanması daha sonraki aşamalarını daha verimli ve etkili hayata geçirmeye yardımcı olabilir. Özellikle birden fazla kurumun birlikte çalışma yürüteceği durumlarda pilot çalışma yöntemlerinin mükemmelleştirilmesine yardımcı olur.

AFETTEN KALKINMAYA
SİVİL ETKİLEŞİM

Kahramanmaraş YYYP Gelişim Önerileri – Adillik ve Kapsayıcılık

- Planı incelediğimizde yapılan çalışmanın demografik yapı ve bu yapının içindeki gruplar (segmentler) ile nasıl ilişkilendirildiğine yönelik detayları göremedik. Bunların paylaşılması iyileşme, yeniden yapılanma ve kalkınmanın kimler için nasıl ve ne zaman fayda sağlayacağını anlamak açısından faydalı olur.
- Planın uygulanması sürecinde uygulamayı etkileyen ve etkilenenlerin görüşlerinin alınması sürecin iyileştirilmesine yardımcı olur. Bu yüzden bilgilendirme, itiraz, görüş bildirme, şikayet gibi mekanizmaların tanımlanması ve hayata geçirilmesi faydalıdır.
- Alınan kararların gerekçelerinin net bir şekilde veri temelli olarak ortaya konulması planın etkin çözümler üreteceğinin ve kaynağın doğru yerlerde kullanılacağını anlaşılması ve güven kazanılması açısından önemlidir.
- Planın hayat geçirilmesi öncesi performans göstergelerinin neler olduğu ve bu kapsamda nelerin ölçüleceğinin (performans göstergeleri dışında konularda da ölçüm yapılması gerekebilir) belirlenmesi ve ölçüm sistemlerinin oluşturulması planın başarısı açısından önemlidir. Bu bilgiler paylaşıldıkça ve hedefler ile karşılaştırılarak durumu açıklandığında güvenin kazanılmasında etkili olur.

Kahramanmaraş YYYP Gelişim Önerileri – Şeffaflık

Plan incelendiğinde şeffaflık konusunun önemli bir gelişim alanı olduğu gözleniyor:

- Öncelikle planın uygulanması, ilerlemesi ve performansı ile nasıl bir paylaşım sistematığının olacağı, hangi dönemlerde açıklama yapılacağı ve açıklamaların neleri kapsayacağını kamuoyu ile paylaşılması (raporlama formatı ve yaklaşımı) paydaşların faydayı ne zaman elde edeceklerini anlaması ve sisteme güven duymaları açısından önemlidir.
- İş birliği ortaklıklarının hangi kurallar çerçevesinde kurulacağını baştan paylaşılması ve ileride istisnalar ortaya çıktığında da istisnaların nedenlerinin anlatılması gerekir.
- Plan konusunda önemli bir konu da karar almadan önce yapılan analiz ve fizibilite çalışmaları konusunda bilgi verilmesidir. Söz konusu bilgi kararın arkasındaki veri temelli çalışmayı göstermek açısından önemlidir. Karar vericiler her zaman analizlerin sonuçlarına göre karar almayabilirler ancak aldıkları kararın nedenlerini net bir şekilde açıklamak toplumun güveni açısından önem taşır.
- Özellikle ihale süreçlerinin şeffaf yürütülmesi ve sonuçları ile ilgili bilgi paylaşılması önemlidir. Bu bilgiler Kamu İhale Kurumu sitesinde paylaşılabilirler ancak pek çok kişi bu bilgiye sahip olmadığı için bir değerlendirme yapamamaktadır.

Kahramanmaraş YYYP Gelişim Önerileri – Hesap Verebilirlik

Plan incelendiğinde hesap verebilirlik konusunun önemli bir gelişim alanı olduğu gözleniyor.

- Plan hazırlanırken hesap verebilirlik konusuna çok fazla odaklanılmadığı gözleniyor. Karar alıcıların ve uygulayacakların gelişmeleri ve performansı paylaşacağı raporlama formatları kamuoyu ile paylaşılmamış olarak gözüküyor.
- Uyumsuzluk konularında risklerin nasıl yönetileceğine yönelik yapılar ortaya konulmamış ve çözüm mekanizmaları tanımlanmamış gözüküyor.
- Kararların ve uygulama sonuçlarının nedenleri ile anlatılması, bütçeye, zamana ve hedeflere uyum performansının paylaşılması ve iyileştirmek için neler yapılacağıının paylaşılması önem taşıyor. Bu konuda raporlamanın nasıl yapılacağı ve raporların hangi aralıklarla paylaşılacağıının da paylaşılması gerekir.

AFETTEN KALKINMAYA
SİVİL ETKİLEŞİM

Kahramanmaraş YYYP Gelişim Önerileri – Tutarlılık

Plan incelendiğinde tutarlılık konusunun önemli bir gelişim alanı olduğu gözleniyor.

- Tutarlılık birkaç boyutta düşünülmesi gereken bir konu. Tutarlılık öncelikle planların yasalar, üst plan ve politika belgeleri, uluslararası sözleşme ve standartlarla tutarlı olmasını gerektiriyor. İkinci seviyede ise plan hazırlanırken öngörülen kaynak, hedef, zaman planı ile kararların ve uygulamaların uyumlu olmasını gerektiriyor.
- Tutarlılığı izlemek aynı performans takibi için ölçümler yapacak sistematigi oluşturmak gibi ölçüm ve takip sistematigini oluşturmak ile mümkün olabilir.
- Ölçüm ve takip tanımlanacak raporlama yapısı ile yönetilebilir. Raporlama sadece dış paydaşlar için değil aynı zamanda iç paydaşlar içinde bir bilgi edinme aracıdır. Bu araçlar kullanılarak tutarlılık ile ilgili bir sorun oluştuğunda ilgililer bir araya gelerek iyileştirme adımlarını tanımlayabilir ve kamuoyuna bilgi paylaşabilir.
- Denetim sistemlerinin oluşturulması çalışmaların başarısı için faydalıdır.

AFETTEN KALKINMAYA
SİVİL ETKİLEŞİM

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® Kahramanmaraş YYP Değerlendirme Alanları

- Yapılan bu çalışma genel plana yönelik bir değerlendirmedir.
- Plan incelendiğinde içinde farklı konulara yönelik alt projelerin olduğu görülmektedir.
- Sürecin doğru ve etkili yürütülmesi genelden başlayarak alt proje çalışmalarına kadar aynı bakış açısı ve geliştirilen Model ile değerlendirme yapmanın gerekliliğini göstermektedir.
- Planda ortaya konulmuş olan 6 stratejik adımın hayata geçirilmesi için önerilen projeler bizim proje kapsamında alan ve konu belirleme çalışmalarında ele aldığımız konular ile örtüşmektedir.
- Kısaca Modelimiz sadece genel planın değil, bahsi geçen tüm projelerin yereldeki paydaşlar tarafından yukarıda önerdiğimiz yaklaşım çerçevesinde değerlendirilmesinin önemini ortaya koymaktadır.
- Model işlerin nasıl yürütülmesi gerektiğine bir yöntem önerisi sunuyor. Belirlediğimiz alanlar ise afet sonrası yapılması gerekenleri tanımlıyor (tamamı olmayabilir, ihtiyaca göre ilave konular gelebilir).

AFETTEN KALKINMAYA
SİVİL ETKİLEŞİM

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® Kahramanmaraş YYP Plan Detayı

İlkeler	Stratejiler	Projeler
Güvenli Şehir (Güvenlik ve Dayanıklılık)	Sağlıklı kentsel alan geliştirilerek gelecekteki afetlere hazırlanmak için güvenli ve dirençli şehir	1. Konut (Yerleşim) • 1-1 Yeni yerleşim alanları ve imar planına dışarıya bağlı • 1-2 Mevcut konutlarda sismik kapasite tespiti için destek • 1-3 Konut alanları ve yeniden yapılaşma için destek • 1-4 Bölgesel veri güvenliğinin ve kalitesinin iyileştirilmesi • 1-5 Zemin iyileştirme ve fore kapağı bina temellerinin tespit edilmesi • 1-6 Afet konduktörünün tespiti
Fırsatlarla Dolu Şehir (Ekonomi ve Sanayi)	Depreme dayanıklı altyapı ve yeni gelişmelerle uyumlu altyapı gelişimi	2. Şehir Planlama ve Sosyal Tesisi • 2-1 Kentsel planlamaların afet riski hassasiyetiyle gerçekleştirilmesi • 2-2 Kentsel Dönüşümün Teşvik Edilmesi • 2-3 Güvenli açık alanların ve sosyal altyapının oluşturulması • 2-4 Kriz tesisleri için Sismik Tarama ve Sismik Güçlendirme
Kültür Şehri (Sosyal ve Kültürel)	Çarpık merkezler ve banliyö bölgeleri oluşturmak	3. Afet Risk Azaltma ve Yönetimi • 3-1 Afet risk yönetimi ve afetle ilişkili bilgi/haberleşim yaygınlaştırılması için Web-GIS Sistemleri'nin geliştirilmesi • 3-2 Afetle ilgili araçlar ve ekipmanların teşvik edilmesi • 3-3 Afet Risk Yönetimi Bilgi Kurulumu • 3-4 YYP planı için İzleme Görev Ekibinin kurulması
Sürdürülebilir Şehir (Yeşil ve Çevreci)	Sağlam ve sürdürülebilir bir sanayi ortamı yaratmak	4. Afet Risk Azaltma ve Yönetimi • 4-1 Mevcut binaların, tesislerin ve yapılar için afet riski değerlendirilmesini ve geliştirilmesi • 4-2 Yeni binaların ve yapıların depreme dayanıklı olarak yapılmasını teşvik edilmesi • 4-3 Yeni binaların ve yapıların depreme dayanıklı olarak yapılmasını teşvik edilmesi • 4-4 Yeni binaların ve yapıların depreme dayanıklı olarak yapılmasını teşvik edilmesi • 4-5 Yeni binaların ve yapıların depreme dayanıklı olarak yapılmasını teşvik edilmesi • 4-6 Yeni binaların ve yapıların depreme dayanıklı olarak yapılmasını teşvik edilmesi
Gelişmiş ve Kapsayıcı Şehir (Akıllı ve Kapsayıcı)	Tarihi kültürün ve afet hafızasının gelecek nesillere aktarılması	5. Afet Risk Azaltma ve Yönetimi • 5-1 Mevcut binaların, tesislerin ve yapılar için afet riski değerlendirilmesini ve geliştirilmesi • 5-2 Yeni binaların ve yapıların depreme dayanıklı olarak yapılmasını teşvik edilmesi • 5-3 Yeni binaların ve yapıların depreme dayanıklı olarak yapılmasını teşvik edilmesi • 5-4 Yeni binaların ve yapıların depreme dayanıklı olarak yapılmasını teşvik edilmesi • 5-5 Yeni binaların ve yapıların depreme dayanıklı olarak yapılmasını teşvik edilmesi • 5-6 Yeni binaların ve yapıların depreme dayanıklı olarak yapılmasını teşvik edilmesi • 5-7 Mevcut binaların, tesislerin ve yapılar için afet riski değerlendirilmesini ve geliştirilmesi • 5-8 Yeni binaların ve yapıların depreme dayanıklı olarak yapılmasını teşvik edilmesi
	Daha İyi Afet Atık Yönetimi ve vatandaşlar için psikolojik ve fiziksel sağlık desteği	6. Kazın Şehir Mevzuatı ve Yeni Binaların Gelişim Alanları • 6-1 Sismik kentsel alan yeniden yapılanması için kentsel yapı stratejilerinin oluşturulması • 6-2 Yeniden yapılanmaları teşvik eden ve geçmiş kayıtların yeniden yapılandırılması sağlayan yeni bir şehir merkezinin oluşturulması • 6-3 Güncel mevzuat için gerekli büyük ölçekli banliyö yeni yerleşim alanının geliştirilmesi
		7. Sanayi ve Lojistik • 7-1 Mevcut organize sanayi bölgelerinin restorasyonu • 7-2 Afetlere dayanıklı yapılar yapmak için yeni organize sanayi bölgelerinin inşası • 7-3 Çarpık ve sergeli yapılar için mesleki yetenek geliştirme programları • 7-4 Düşük bütçeli teknolojilerle afetli alanların geliştirilmesi • 7-5 Mesleki eğitimler ve girişimcilik eğitimleri yoluyla kapasite ve gelişim için girişimcilik geliştirilmesi
		8. Kültür ve Turizm Altyapısı • 8-1 Kentsel ve kırsal alanların restorasyonu ve tarihi alanın korunması • 8-2 Kültürel miras, yemek kültürü gibi tarihi ve kültürel kaynakların korunmasını teşvik eden politikaların geliştirilmesi • 8-3 Yeni turizm alanlarının geliştirilmesi • 8-4 Turistik Çarpık Alanların ve Sınırlı Alanların • 8-5 Deprem hafızasının gelecek nesillere aktarılması için hikaye anlatımı programları
		9. Deprem Riskini Azaltma ve Yönetimi • 9-1 Deprem Arama Müdahale İhtiyaçlarının Tespiti • 9-2 Belirli alanların yeniden yapılanması için afet riski değerlendirilmesi • 9-3 Deprem Kıt Kararı • 9-4 Vatandaşların bilgilendirilmesi için afet önleme eğitimleri
		10. Afet Riskini Azaltma ve Yönetimi • 10-1 Afet riskini azaltma ve yönetimi için afet önleme eğitimleri • 10-2 Belirli alanların yeniden yapılanması için afet riski değerlendirilmesi • 10-3 Afet riskini azaltma ve yönetimi için afet önleme eğitimleri
		11. Fiziki ve Psikolojik Yardım/Desteği • 11-1 Depremden etkilenen vatandaşlar için psikolojik ve fizyoterapi bakım sunan rehabilitasyon merkezleri • 11-2 Vatandaşların afet riski değerlendirilmesi • 11-3 Yerel sağlık sistemlerinin iyileştirilmesi

★: Kilit Proje

Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli[®] Kahramanmaraş YYYYP Değerlendirme Kapsamı

Kısaca Model; örnek planda yer alan alt başlıklar olan:

- Stratejiler
- Projeler bazında da yürütülerek alan, konu, proje bazlı çalışmalar için gelişim önerileri ortaya konulabilir.

Örneğin:

Benzer çalışma sadece «Sağlam ve sürdürülebilir bir sanayi ortamı yaratmak» stratejisi veya onun içinde yer alan «Sanayi ve Lojistik» başlığı için yapılabilir.

Aynı şekilde «Sağlıklı kentsel alan geliştirerek gelecekteki afetlere hazırlanmak için güvenli ve dirençli şehir» stratejisi veya onun içinde yer alan «Şehir Planlama ve Sosyal Tesisler» için yapılabilir.

Aynı şekilde «Depreme dayanıklı altyapı ve yeni gelişimle uyumlu altyapı gelişimi» stratejisi veya onun içinde yer alan «Yol ve Ulaşım Altyapısı» için yapılabilir.

AFETTEN KALKINMAYA SİVİL ETKİLEŞİM

YAZARLARIN ÖZGEÇMİŞLERİ

Dr. İnan İzci

Ekonomik ve Sosyal Politika lisans programını 2005 yılında Londra Üniversitesi'nde (Birkbeck College) tamamladı. Eğitim hayatına Avrupa Kamu Siyaseti yüksek lisansı ile Londra Üniversitesinde (UCL) devam etti. Yüksek lisans bitirme tezini İstanbul İl Özel İdaresi üzerine yazdı. Hür Brüksel Üniversitesi'nde (VUB) Siyaset Bilimi Doktora programını ise *Dijitalleşme Çağında Büyükşehir Yönetişimi* adlı araştırma tezi ile tamamladı.

İş hayatına 2001 yılında Londra'da Citizen Advice Bureau'da (Vatandaş Danışma Merkezi) danışman olarak başladı. Konut, borç, istihdam ve sosyal haklar konularında vatandaşlara bilgi ve danışmanlık hizmetleri sundu. Türkiye'de kariyerine, 2007 yılında İstanbul İl Özel İdaresi'nde Avrupa Birliği (AB) ve Dış İlişkiler Uzmanı olarak başladı. 2009–2013 yılları arasında ise Sarıyer Belediyesi AB ve Dış İlişkiler Koordinatörü olarak devam etti. Yerel yönetimler-AB ilişkisi, proje geliştirme ve uygulama ile yerel kalkınma, sağlık, mesleki eğitim ve atık yönetimi gibi çeşitli alanlarda çalışmaları yönetti. 2013–2017 yılları arasında ise özel sektörde sürdürülebilirlik stratejisi, kurumsal sosyal sorumluluk ve proje yönetimi gibi alanlarda danışmanlık yaptı.

2017 yılında Argüden Yönetişim Akademisi bünyesinde yönetim araştırmacısı olarak görev aldı. Bu dönemde, *Belediye Yönetişim Karnesi*, *Kapsayıcı Belediye Yönetişim Karnesi* projelerinde yer aldı, sürdürülebilir kentsel kalkınma üzerine çalıştı. 2019 yılında Dünya Bankası'nın yürüttüğü *Belediye Mali Yönetişim* projesinde danışman olarak görev aldı. 2021–2022 döneminde *Büyükşehir Belediye Yönetişim Karnesi* ve Avrupa Konseyi ile ortak yürütülen *Entegre Belediye Yönetişim Modeli* projelerinin koordinatörlüğünü üstlendi.

Dr. İzci Birleşmiş Milletler, OECD ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlarca gerçekleştirilen çeşitli küresel etkinliklerde konuşmacı olarak yer aldı. Halen Argüden Yönetişim Akademisi'nde danışman ve Akademik Kurul Üyesi görevlerini sürdürmektedir.

Dr. Erkin Erimez

Boğaziçi Üniversitesi Elektronik Mühendisliği Bölümü'nden 1986 yılında mezun oldu. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bölümü'nde yüksek lisansını 1989 yılında, doktorasını 1998 yılında tamamladı.

Çalışma hayatına 1987 yılında Boğaziçi Üniversitesi Matematik Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak başladı. 1990 yılında Borusan Holding'de çalışmaya başladı. Borusan Grubu'nda çalıştığı 23 yıl boyunca farklı alanlarda üst düzey sorumluluklar aldı. Sorumluluk alanları içinde finansal süreçler, kurumsal yönetim, sürdürülebilirlik, kamu ile ilişkiler, ticaret hukuku, yönetim kurulu çalışmaları, ortaklar ile ilişkiler ve uluslararası yatırımlar gibi konular bulunuyor.

2013 yılından bu yana ARGE Danışmanlık'ta yönetici ortak olarak sürdürülebilirlik, yönetim kurulları, strateji, yönetim ve entegre raporlama konularında Türk ve uluslararası şirketlere hizmet sunmaktadır.

2014 yılından bu yana Argüden Yönetişim Akademisi Akademik Kurul üyesidir. Argüden Yönetişim Akademisi çatısı altında kapsayıcı yönetim ve sürdürülebilir kentsel kalkınma konularında yapılan çalışmalarda yer aldı. 2021-2022 döneminde Avrupa Konseyi ile ortak yürütülen *Entegre Belediye Yönetişim Modeli* projesinde görev aldı.

Dr. Erimez Birleşmiş Milletler, OECD, AB, Avrupa Konseyi, IFC, EBRD gibi uluslararası kuruluşlar tarafından geliştirilen politika öneri ve mevzuat çalışmalarına görüş ve katkılar sunmaktadır. 2015 yılından bu yana B20 Görev Güçleri'nde görev almakta ve hazırlanan politika önerilerine katkı sunmaktadır. UN Global Compact (Küresel İlkeler Sözleşmesi) Türkiye Ağı Yönetim Kurulu üyesidir. TUSİAD'da Vergi, Çevre, Sermaye Piyasaları, Yeni Nesil Sanayi Çalışma Grupları'nın üyesidir. T.C. mevzuat çalışmalarına, üye olduğu çalışma grupları vasıtasıyla görüş ve öneriler sunmaktadır.

ARGÜDEN YÖNETİŞİM AKADEMİSİ

İyi Yönetişim
Kaliteli Yaşam

Argüden Yönetişim Akademisi, daha kaliteli bir yaşam ve sürdürülebilir bir gelecek amacıyla kurumlara duyulan güvenin artırılmasını sağlamayı görev edinen bir vakıftır.

İyi yönetim kültürünün gelişimi ve yayılımında ulusal ve uluslararası düzeyde bir “mükemmeliyet ve ilk başvuru merkezi” olmayı ülkü olarak benimseyen Akademi; çocukların ve genç liderlerin yetkinliklerini geliştirmekten başlayarak, toplumun bütün kesimlerini (kamu, sivil toplum ve özel sektör kuruluşları ile küresel aktörler) kapsayan; eğitim, araştırma, iletişim ve savunuculuk çalışmaları gerçekleştirir.

“İyi Yönetişim İlkeleri”ni (tutarlılık, sorumluluk, hesap verebilirlik, adillik, şeffaflık, etkililik, katılımcılık) tüm çalışmalarına ve iş birliklerine yansıtarak örnek olmayı benimseyen Akademi;

- İyi yönetim kavramının yaygınlaştırılması ve bir kültür olarak benimsenmesini sağlamaya,
- Yönetişimin “dünyanın sürdürülebilirliği ve yaşam kalitesinin yükseltilmesindeki anahtar rolünü” vurgulamaya,
- İyi yönetim ilkelerinin kolaylıkla uygulanabilmesine yönelik yöntemler geliştirerek kurumlara yol gösterici olmaya,
- Yönetişim alanındaki “iyi uygulamaları” öne çıkarıp ödüllendirerek geleceğin liderlerine ilham vermeye,
- Yeni nesil liderlerin iyi yönetim kültürünü özümseyerek bu yöndeki deneyimlerini artırmaya,
- Küresel bilgi ve deneyimin bütünsel bir anlayışla toplumun her kesimine aktarmaya,
- Ulusal ve küresel aktörlerle iş birlikleri geliştirerek, evrensel sorunlara müşterek çözümler bulmaya çalışmaktadır.

Akademi'nin bütün süreçleri ve finansal belgeleri “Bağımsız Denetçiler” tarafından denetlenmektedir. Akademi, 2015'te Türkiye'nin G20 liderliği döneminde savunuculuğunu üstlendiği “Entegre Düşünce”yi kendi çalışmalarında da benimsemiş olan, kurulduğu yıldan itibaren faaliyetlerini Entegre Rapor olarak yayımlayan dünyadaki ilk sivil toplum kuruluşudur.

Sürdürülebilir ve kapsayıcı bir gelecek, ancak güven duyulan kurumlar ile inşa edilir.

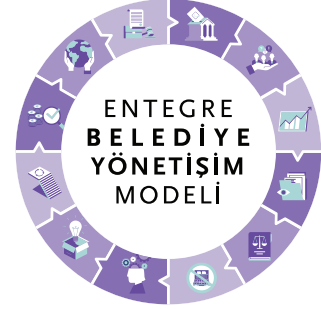
Güven, iyi yönetişimin özü ve sürdürülebilir kalkınmanın temelidir.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YÖNETİŞİM KARNESİ

BELEDİYE YÖNETİŞİM KARNESİ

ÖĞRENEN ÇOCUK
SORUMLU BİREY

AFETTEN KALKINMAYA SİVİL ETKİLEŞİM

AKSE projesi ve Sivil Etkileşim Değerlendirme Modeli® ile ilgili sorularınız, bilgi ya da belge talepleriniz için lütfen iletişime geçiniz.

Argüden Yönetişim Akademisi

Akasya Caddesi No: 2 Göztepe Mah., Göksu
Anadolu Hisarı, 34815 İstanbul, Türkiye

Telefon:

+90 (216) 280 51 14

E-posta:

info@argudenacademy.org

**İyi yönetim,
kaliteli yaşam**

DESTEKÇİLERİMİZ

 TIRSAN

ÇALIK HOLDİNG

BORUSAN

Garanti BBVA

**ALTINBAS
UNIVERSITESI**

**AKKÖK
HOLDİNG**

**GÜLMAN
GROUP**

ARGE

Helping You Succeed

Argüden Yönetişim Akademisi kurumlara duyulan güveni ve yaşam kalitesini geliştirmeye adanmış bir vakıftır.

www.argudenacademy.org

ArgudenAkd

ArgüdenGovernanceAcademy

arguden-governance-academy

argudenakademi

ISBN: 978-605-2288-26-9